

UTCC

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ University of the Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences

ISSN 2651-1541

ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มีนาคม 2566

บทความวิจัย

คุณภาพการให้บริการธุรกิจคาเฟ่ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง
หลังสถานการณ์ COVID-19

1

เบญจรัตน์ แก้วรัตน์อัมพร เชษฐธิดา กุศลไสยานนท์ และ จุฑารัตน์ ปินทะแพทย์

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนา กับผลตอบแทนจากการลงทุน
ในหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

15

ประภาพร กิจดำรงธรรม และ จักรพงษ์ สุขพันธ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูบของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร

31

มณฑญา จันทร์สมศรี และ จิรวุฒิ หลอมประโคน

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

51

อรรถสฤดา เลิศกุลวัฒน์ และ วิฐิตินา พุฒิทานนท์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ช ในจังหวัดภูเก็ต
ประเทศไทย

84

รัชชกร จรวิรัตน์ และ แสงแข บุญศิริ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) ของ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

106

บุษบา นครินทร์สาคร เพชรไพโรจน์ อุปปิง จักรเศ เมตตะธำรงค์ และ ชารินี ไชยชนะ

ผลกระทบของการนำ TFRS มาถือปฏิบัติต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต: หลักฐานจาก
บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย

127

อนุวัฒน์ ภักดี และ สันนุติ เสลารัตน์

อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินและวัฒนธรรมความปลอดภัยต่อการจัดการ
ความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำที่กำหนด

149

ดิณห์ ศุภสมุทรา ราณี อิลิชัยกุล และ รัชพร จันทร์สว่าง

การศึกษารูปแบบของศูนย์การปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

165

กฤติน เกษดี และ ณัฐวัฒน์ ส่องทอง

บทความวิชาการ

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน: ศึกษากรณีการเสนอเรื่องเพื่อตรวจสอบความชอบ
ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการกระทำต่อศาลรัฐธรรมนูญ

183

อาภัสรา เทพจำนงค์

เจ้าของ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ พลวิชัย
ในนาม มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

อธิการบดี

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รัชมณี

คณะโบราณคดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศาสตราจารย์ ดร.บุญคง หันจางสิทธิ์

คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.ดาราวพร ธีระวัฒน์

คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

คณะนิติศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณนิภา รอดวรรณะ

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์สมยศ นาวิการ

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้พิมพ์/ผู้โฆษณา/บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เหมือนหมาย อภินทนาพงศ์
ในนาม รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายกัณฑ์ มหิงสพันธุ์

กองวิชาการ

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.จตุรนต์ ธีระวัฒน์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบา สุธีธร	สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร บุญเสริม	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิติพัฒน์ ฉัตรอัครพัฒน์	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรอนงค์ บุษราตระกูล	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ	คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชนิพร เศรษฐลักโก	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลดา เตชะเวช	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พลุ เดชะรินทร์	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรหมอักษร	สถาบันนวัตกรรมธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยนครพนม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตลักษณ์ ดีผดุง	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ชื่นจิตต์ แจ่มเจนกิจ	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ศิริพร ลัจจามันท์	สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์อรพรรณ พันธ์พัฒนา	คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สมชาย หาญหิรัญ	กระทรวงอุตสาหกรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลลิตา หงษ์รัตนวงศ์	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
อาจารย์ ดร.วรุฒม์ สามารถ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีณา อนุสรณ์เสนา	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนา เมฆนันทไพศิฐ	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
อาจารย์ ดร.ศิริพรรณ เชื้อนชัยแก้ว	คณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
อาจารย์ ดร.ศรินยา ละอองอินทร์ ทยานศิลป์	คณะกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
อาจารย์ ดร.จิตติมา เสงี่ยมจิตร	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
อาจารย์รติรัตน์ มหาทรัพย์	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
อาจารย์อรนุช เมฆาวิบูลย์	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
Ajarn Thomas Edward Smith	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ฝ่ายจัดการ	
นางประภัสสร วัชรัน	กองวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ความเป็นมา

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ISSN : Print 2651-1541 และ ISSN Online : 2673-0057 เป็นวารสารวิชาการ ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มีการดำเนินงานต่อเนื่องจากวารสารวิทยาลัยการค้า ISSN : Print 0126-2437 วารสารมีการเผยแพร่เป็นระยะเวลายาวนานอย่างต่อเนื่อง การเผยแพร่เป็นรายสามเดือน ตีพิมพ์ปีละ 4 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน และฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม-ธันวาคม โดยที่ก่อนปี พ.ศ. 2550 ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการประเภทบทความพิเศษ บทความวิจัย บทความวิชาการ และเกร็ดความรู้ที่น่าสนใจ ต่อมาในปี พ.ศ. 2550-2559 ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ 4 ประเภท คือ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) และบทความปริทัศน์ (Review Article) แต่เนื่องจากไม่มีผู้เขียนส่งบทความประเภทบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) และบทความปริทัศน์ (Review Article) แล้ว ดังนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา กองบรรณาธิการ จึงมีนโยบายรับบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ 2 ประเภท คือ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article)

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นบทความที่เสริมสร้างองค์ความรู้และมีคุณภาพทางวิชาการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อการอ้างอิงได้ เพราะผ่านการพิจารณาการกรองและประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยมีวิธีการประเมินแบบ Double-blind Process ก่อนที่จะเผยแพร่สู่สาธารณชน จึงทำให้วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการที่มีคุณภาพและได้รับยอมรับ จากวงการวิชาการ จนได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 4 ปีติดต่อกัน คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2549-2552 ปัจจุบันเป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการรับรองคุณภาพจัดให้เป็นวารสาร กลุ่มที่ 1 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567 และเป็นวารสารไทยที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI) กลุ่มที่ 1

กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดทำวารสารเป็นรูปเล่มฉบับสมบูรณ์ทุกฉบับ จึงขอเชิญผู้อ่านสมัครเป็นสมาชิก เพื่อให้ได้รับความถูกต้องและสมบูรณ์ทางด้านเนื้อหาที่เปี่ยมด้วยองค์ความรู้ อันจะเป็นประโยชน์ สำหรับการอ้างอิง การนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านวิชาการ หรือจะสนใจสืบค้นที่ <https://www.utcc.ac.th/utccjournal> และ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/utccjournalhs/index> หรือสืบค้นจากฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) <http://tci.trf.or.th> รวมทั้งฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI) <http://www.asean-cites.org>

วัตถุประสงค์ของวารสาร (Aims)

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) ที่มีคุณภาพผ่านการพิจารณาการกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการแก่สังคมทั่วไป โดยสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นำเสนอผลงานวิชาการในสาขาวิชา บริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ การศึกษาปฐมวัย

สาขาหลักของวารสาร: Social Sciences

สาขาย่อยของวารสาร: Arts and Humanities / Business, Management and Accounting / Economics, Econometrics and Finance

นโยบายและขอบเขตการรับบทความ (Scope)

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความยินดีที่จะรับบทความของผู้เขียนที่เป็นอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครอบคลุมในสาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ การท่องเที่ยวและ อุตสาหกรรมบริการ การศึกษาปฐมวัย โดยนำเสนอเป็นบทความวิจัยหรือบทความวิชาการที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ซึ่งผลงานวิชาการที่ส่งมาให้พิจารณาต้องไม่เคยเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน ต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณา ของวารสารอื่น และเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 เป็นต้นไป กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขอรับชำระเงินค่าประเมินคุณภาพบทความจากผู้เขียนบทความที่ Submissions Online บทความในระบบ ThaiJo ดังนี้

อัตราค่าประเมินคุณภาพบทความ

ประเภทผู้เขียน บทความ	ค่าประเมินคุณภาพบทความ : 1 บทความ	หมายเหตุ*
บุคคลภายนอก*	5,000.-	อาจารย์/นักวิจัย/นักวิชาการ/นิสิต/นักศึกษา ของสถาบันอื่น
บุคคลภายใน*	2,500.-	อาจารย์/นักวิจัย/นักวิชาการ/นักศึกษา ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

* ทั้งนี้ บุคคลภายในที่มีชื่อเป็นผู้ร่วมผลงานกับบุคคลภายนอก ให้ชำระค่าประเมินคุณภาพบทความในอัตราเดียวกับบุคคลภายนอก บทความละ 5,000 บาท

ผู้เขียนบทความต้องชำระเงินค่าประเมินคุณภาพบทความโดยโอนเงินเข้า บัญชีมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เลขที่บัญชี 176-0-81360-8 ประเภทบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงเทพ สาขาห้วยขวาง ก่อน Submissions Online บทความในระบบ ThaiJo และต้อง Upload หลักฐานการโอนเงินในระบบ ThaiJo ที่ Add Discussions หรือส่งมาที่ E-mail: hs_utccjournal@utcc.ac.th

ทั้งนี้ ขอให้ผู้เขียนหลักแจ้งชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ รหัสไปรษณีย์ เพื่อระบุในใบเสร็จรับเงิน (กรณีที่อยู่สำหรับจัดส่งใบเสร็จรับเงินไม่ตรงกับที่อยู่ที่อยู่ระบุในใบเสร็จรับเงิน ขอให้ระบุแยกให้ชัดเจน) พร้อมแจ้งความประสงค์ในการขอรับหรือไม่รับ วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จำนวน 4 ฉบับ (อภินันทนาการ ไม่มีค่าใช้จ่าย)

อนึ่ง กองบรรณาธิการ มีนโยบายไม่คืนเงินค่าประเมินคุณภาพบทความให้แก่ผู้เขียนทุกกรณี รวมถึงกรณีที่บทความถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ โดยกองบรรณาธิการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากค่าประเมินคุณภาพบทความเป็นค่าใช้จ่ายในการพิจารณาคุณภาพบทความของผู้เขียนบทความ ซึ่งกองบรรณาธิการจะจ่ายให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินคุณภาพบทความ จึงขอให้ผู้เขียนบทความรับทราบ ก่อนที่จะส่งบทความ เพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับบทความ 2 ประเภท ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังนี้

1. **บทความวิจัย (Research Article)** คือ งานเขียนที่นำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยบทนำ บททบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ สมมติฐาน (ถ้ามี) นิยามศัพท์ (ถ้ามี) ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับ สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ เชิงอรรถอ้างอิง(ถ้ามี) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)
2. **บทความวิชาการ (Academic Article)** คือ งานเขียนที่มีความน่าสนใจ มุ่งเสนอความรู้ใหม่ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหาต้องชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนออย่างชัดเจนด้วยการลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสม ควรใช้ทฤษฎีวิเคราะห์สรุปผลและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายและชัดเจน

รายละเอียดของบทความต้นฉบับ ดังนี้

1. บทความต้องมีชื่อของบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ครอบคลุมกระชับและได้ใจความชัดเจน ไม่ต้องใส่วงเล็บที่ชื่อของบทความ
2. ชื่อของผู้เขียนลำดับแรก ขอให้เป็นชื่อของผู้ประพันธ์อันดับแรก (first author) ส่วนชื่อของผู้เขียนลำดับต่อไป ขอให้เป็นชื่อของผู้มีส่วนสำคัญทางปัญญา (essentially intellectual contributor) และ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (corresponding author) ตามลำดับ
3. ข้อมูลของผู้เขียนบทความทุกคนให้มีรายละเอียด ดังนี้ ชื่อ-นามสกุล สาขา/กลุ่มวิชา/ภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย ตามด้วย E-mail ของผู้เขียนทุกคน โดยจัดพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษที่หน้า Abstract และจัดพิมพ์เป็นภาษาไทยที่หน้าบทคัดย่อภาษาไทย
4. Abstract จำนวน 1 ย่อหน้า มีความยาวประมาณ 250 คำ และมี Keywords ไม่เกิน 5 คำ
5. บทคัดย่อภาษาไทย จำนวน 1 ย่อหน้ามีความยาวประมาณ 250 คำ และมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำ ทั้งนี้ เนื้อหาใน Abstract และเนื้อหาใน บทคัดย่อ ให้มีความสอดคล้องกัน มีความกระชับ สาระสำคัญประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย และสรุปผลการวิจัย
6. เนื้อหาบทความต้องมีสาระสำคัญตามประเภทของบทความข้างต้น โดยจัดพิมพ์ 1 คอลัมน์ บนกระดาษ

ขนาด A4 หน้าเดียวด้วย Microsoft Word for Windows และ PDF File หรือซอฟต์แวร์อื่นที่ใกล้เคียงกันพิมพ์ ประมาณ 26 บรรทัด ต่อ 1 หน้า ใช้ฟอนต์ Browallia New ขนาดของตัวอักษร เท่ากับ 16 พอยต์ โดยให้ใส่เลขกำกับหน้าทุกหน้าที่มีมบนด้านขวา ยกเว้นหน้าแรก และตรวจความถูกต้องของการใช้ภาษาตามหลักไวยากรณ์ให้ถูกต้อง

7. การอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้หลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (APA 6th edition) โดยจัดเรียงบรรณานุกรม/ References ตามลำดับอักษร (ดูตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิงที่หัวข้อการเขียนรายการอ้างอิง: ไม่เกิน 30 รายการ และควรเป็นรายการอ้างอิงที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทความ)
8. เชิงอรรถขยายความและเชิงอรรถโยง ตารางและภาพประกอบ ขอให้มีหมายเลขกำกับ และมีคำอธิบายที่กระชับ และชัดเจน
9. กิตติกรรมประกาศ ให้ระบุหน่วยงานที่สนับสนุนทุน/งบประมาณ จริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการด้วย โดยให้พิมพ์ก่อนบรรณานุกรม
10. บทความที่ส่งมาให้อ่านต้องมีรายละเอียดครบถ้วนตั้งแต่ข้อ 1-9 รวมจำนวนหน้าทั้งหมดไม่เกิน 12 หน้า ทั้งนี้ ขอให้ดูตัวอย่างการนำเสนอบทความจากวารสารที่เผยแพร่แล้ว

การส่งบทความต้นฉบับ

1. ขอให้ผู้เขียนบทความที่ประสงค์จะส่งบทความอ่านคำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความอย่างละเอียด โดยระบุไว้แล้วภายในเล่มวารสารวิชาการทุกเล่ม หรือ <https://www.utcc.ac.th/utccjournal> หรือ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/utccjournalhs/index>
2. ขอให้ส่งบทความต้นฉบับผ่านระบบ Online Submission ที่เว็บไซต์ของ ThaiJo: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/utccjournalhs/index> ให้แนบบทความต้นฉบับจำนวน 2 ไฟล์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้
 - 1) ไฟล์ในรูปแบบของไฟล์ Microsoft Word ที่มีรายละเอียดครบถ้วนตามประเภทของบทความวิจัยหรือบทความวิชาการ โดยให้มีเนื้อหา ตาราง และภาพประกอบอยู่ในไฟล์เดียวกัน
 - 2) ไฟล์ในรูปแบบของ PDF ที่แปลงจากไฟล์ Microsoft Word โดยในเนื้อหาไม่แสดงชื่อผู้เขียนบทความ และไม่แสดงสังกัดของผู้เขียนบทความ
3. ขอให้ผู้เขียนบทความ Add Discussion เพื่อให้ที่อยู่ E-mail และหมายเลขโทรศัพท์มือถือของผู้เขียนหลักในระบบ Online Submissions

การพิจารณาการกรองคุณภาพบทความ

บทความที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาคุณภาพจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. ผู้เขียนต้องจัดบทความตามรูปแบบที่กองบรรณาธิการกำหนดก่อนส่งบทความเข้าในระบบ Online เมื่อการส่งบทความถูกต้องสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว (Submissions) ผู้เขียนจะได้รับการตอบกลับโดยทันที

(Auto Reply) ผ่านทาง E-mail ของท่าน โดยกองบรรณาธิการจะตรวจสอบและประเมินคุณภาพเบื้องต้น (Initial Review) ในหัวข้อและเนื้อหาของบทความ ความเหมาะสม และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสาร รวมถึงประโยชน์ในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยในขั้นตอนนี้กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการรับหรือปฏิเสธบทความเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2. กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาแล้ว เห็นควรรับบทความไว้พิจารณาดำเนินงานต่อกองบรรณาธิการ จะดำเนินการส่งบทความเพื่อกลั่นกรองคุณภาพต่อไป ซึ่งจะส่งบทความให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับบทความ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของบทความว่า อยู่ในระดับที่เหมาะสมที่จะลงตีพิมพ์หรือไม่ โดยในกระบวนการพิจารณากลั่นกรองนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ วิธีการดำเนินงานเป็นวิธีลับ (Double-blind Process) ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ (Reviewer) ดังนี้

- Accept Submission	= รับตีพิมพ์บทความโดยไม่ต้องแก้ไข
- Revisions Required	= ให้ผู้เขียนบทความ (Author) แก้ไขโดยให้บรรณาธิการ (Editor) พิจารณาต่อ
- Resubmit for Review	= ให้ผู้เขียนบทความ (Author) แก้ไข โดยผู้ประเมินบทความ (Reviewer) ขอให้ส่งกลับมาดูอีกครั้ง
- Resubmit Elsewhere	= ให้ผู้เขียนบทความ (Author) ส่งบทความไปยังวารสารอื่น
- Decline Submission	= ไม่รับตีพิมพ์
- See Comments	= ให้ดูจากคำแนะนำ

3. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาประเมินกลั่นกรองบทความแล้ว กองบรรณาธิการจะตัดสินใจโดยอิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ว่าบทความนั้น ๆ ควรนำลงตีพิมพ์ หรือควรที่จะส่งให้กับผู้เขียนบทความแก้ไขก่อนพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หรือปฏิเสธการลงตีพิมพ์
4. กรณีผลการประเมิน “Resubmit for Review” ขอให้ผู้เขียนบทความแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้วให้ส่งไฟล์บทความฉบับแก้ไขเป็น Microsoft Word และ PDF File เพื่อจัดส่งให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินคุณภาพบทความอีกครั้ง
5. กรณีบทความที่ผ่านการประเมินและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษาและการเขียนรายการอ้างอิง ซึ่งอาจจะส่งบทความให้ผู้เขียนแก้ไขให้ถูกต้องก่อนจึงจะสามารถตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
6. กองบรรณาธิการจะตอบรับการตีพิมพ์ลงในวารสารเมื่อบทความผ่านการตรวจการเขียนอ้างอิงเรียบร้อยแล้ว

สิ่งที่ผู้เขียนได้รับตอบแทน

กองบรรณาธิการยินดีทบทวนการวารสารฉบับที่บทความของผู้เขียนได้รับการตีพิมพ์บทความละ 3 ฉบับ ในกรณีที่ผู้เขียนร่วมจะมอบให้ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏเป็นชื่อแรกเป็นผู้ดำเนินการจัดส่งมอบวารสารแก่ผู้เขียนร่วม

ลิขสิทธิ์ของบทความ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์มีให้นำเนื้อหา ทศนะ หรือข้อคิดเห็นใด ๆ ของบทความในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไปเผยแพร่ก่อนได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการ อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสาร

จริยธรรมการตีพิมพ์

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดว่าเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารผลงานทางวิชาการที่นำเสนอเป็นข้อค้นพบใหม่ ๆ ระหว่างนักวิชาการ นักวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการให้แก่สังคมภายนอก ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการในรูปแบบของบทความวิจัย และบทความวิชาการ กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตระหนักถึงจริยธรรมการตีพิมพ์ (Publication Ethics) ของผู้เขียนบทความ (Author) ผู้ประเมินบทความ (Reviewer) และบรรณาธิการ (Editor) และเพื่อให้การตีพิมพ์ถูกต้องตามหลักจริยธรรมและมีคุณภาพมาตรฐานรวมถึงมีความโปร่งใส จึงกำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ (Publication Ethics) ของวารสาร โดยอ้างอิงการแปลจาก <http://www.publicationethics.org/files/2008%20Code%20of%20Conduct.pdf> โดยศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) สอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์นานาชาติตามที่คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ COPE – COMMITTEE ON PUBLICATION ETHICS (<https://publicationethics.org/>) ที่ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน (Duties of Authors) บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ (Duties of Editors) และบทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมิน (Duties of Reviewers) ไว้แล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Duties of Authors)

1. ผู้เขียนบทความต้องส่งบทความใหม่ ไม่ทับซ้อน และไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนบทความที่ส่งบทความเข้าระบบ Online Submissions แล้ว ต้องไม่ส่งบทความไปยังวารสารอื่น
3. ผู้เขียนบทความต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
4. ผู้เขียนบทความที่นำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในบทความ ต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น โดยจัดทำรายการอ้างอิงให้ถูกต้องครบถ้วนและต้องมีบรรณานุกรม (Reference) ท้ายบทความ
5. ข้อความที่ปรากฏภายในบทความแต่ละเรื่องที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนบทความแต่ละท่าน ไม่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และคณาจารย์ท่านอื่น ๆ ภายในมหาวิทยาลัยฯ แต่อย่างใด ความรับผิดชอบด้านเนื้อหาและการตรวจร่างบทความแต่ละเรื่องเป็นของผู้เขียนบทความแต่ละท่าน หากมีความผิดพลาดใด ๆ ผู้เขียนบทความแต่ละท่านจะต้องรับผิดชอบบทความของตนเอง
6. ผู้เขียนบทความที่คัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรง
7. ผู้เขียนบทความต้องเขียนบทความวิจัยหรือบทความวิชาการให้รูปแบบถูกต้องตามที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ”
8. ผู้เขียนบทความที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการวิจัยจริง

9. ผู้เขียนบทความต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการวิจัยไว้ในส่วนกิตติกรรมประกาศ หรือ Acknowledgements
10. ผู้เขียนบทความต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการต้องพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของวารสารอย่างสม่ำเสมอ
2. บรรณาธิการต้องรับรองคุณภาพของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสาร
3. บรรณาธิการต้องสนับสนุนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นซึ่งความถูกต้องของผลงานทางวิชาการ
4. บรรณาธิการต้องปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
5. บรรณาธิการต้องเต็มใจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดการตีพิมพ์ การทำให้เกิดความกระอัก การถอด-ถอนบทความ และการขอภัยหากมีความจำเป็น
6. บรรณาธิการต้องให้ผู้เขียนแจ้งให้อ่านทราบเกี่ยวกับผู้ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยหรือบทบาทของผู้ให้ทุนวิจัยในการทำวิจัยนั้น ๆ
7. หากบรรณาธิการรับรู้ความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นกับบทความที่ตีพิมพ์ไปแล้ว หรือมีประโยชน์นำไปสู่ความเข้าใจผิด หรือมีรายงานที่บิดเบือนข้อเท็จจริง ต้องแก้ไขให้ถูกต้องและชัดเจนทันที
8. หากปรากฏการประพฤติทุจริตมิชอบใด ๆ ภายหลังการดำเนินการตรวจสอบแล้ว บรรณาธิการต้องดำเนินการเพิกถอนบทความนั้นด้วยความชัดเจนที่จะสามารถพิสูจน์ได้ ทั้งนี้ การเพิกถอนนี้ต้องให้อ่านและระบบฐานข้อมูลอื่น ๆ ทราบด้วย
9. บรรณาธิการมีระบบในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนหรือการขัดกันด้านผลประโยชน์ของบรรณาธิการเอง รวมทั้งของเจ้าหน้าที่วารสาร ผู้เขียนบทความ ผู้ประเมินบทความ และกองบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมิน (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความต้องพิจารณาประเมินคุณภาพบทความด้วยวิธีลับ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทความที่พิจารณาให้แก่บุคคลอื่น ๆ (Confidentiality)
2. ผู้ประเมินบทความสามารถปฏิเสธการประเมินบทความได้ หากพบผลประโยชน์ทับซ้อน หรือเนื้อหาบทความไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ผู้ประเมินเชี่ยวชาญ
3. ผู้ประเมินบทความควรให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนบทความ
4. ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ หากพบส่วนใดของบทความมีความเหมือน หรือซ้ำซ้อนในผลงานชิ้นอื่น ๆ

กำหนดการเผยแพร่

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำหนดออกเผยแพร่ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ ดังนี้

- ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม-ธันวาคม

การจัดพิมพ์

จัดพิมพ์ฉบับละ 200 เล่ม เพื่อจำหน่ายและเผยแพร่ให้แก่สถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ-ภาคเอกชนและองค์กร/หน่วยงานภายนอก

การเผยแพร่ฉบับ Online

สำนักบริการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Website มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย : <https://www.utcc.ac.th/utccjournal>

และ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/utccjournalhs/index>

การสมัครสมาชิก ค่าสมาชิกรายปี : รัฐบาล 4 ฉบับ (จำหน่ายปลีกเล่มละ 100 บาท)

ขอให้ผู้สนใจที่จะสมัครสมาชิก/ต่ออายุสมาชิก วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ Download แบบฟอร์มใบแจ้งความจำนงค์ ที่ <http://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/> ระบุรายละเอียดลงในแบบฟอร์มให้ครบถ้วน ก่อนโอนเงินค่าสมาชิก จำนวนเงิน 320 บาท เข้า บัญชีมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เลขที่บัญชี 176-0-81360-8 ประเภทบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงเทพ สาขาห้วยขวาง

ทั้งนี้ ต้องส่งใบแจ้งความจำนงค์และใบโอนเงินค่าสมาชิกรวมที่ E-mail: hs_utccjournal@utcc.ac.th เพื่อให้กองบรรณาธิการ จัดส่งใบเสร็จรับเงินพร้อมวารสารวิชาการเป็นลำดับต่อไป

อนึ่ง สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เลขที่ 126/1 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงรัชดาภิเษก เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400 โทรศัพท์ 02-697-6896 หรือ E-mail: hs_utccjournal@utcc.ac.th

สถานที่ออกแบบและจัดพิมพ์

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์ (02)218-3549 โทรสาร (02)218-3547

<http://www.cuprint.chula.ac.th>

สถานที่ติดต่อ

กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กองวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

เลขที่ 126/1 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงรัชดาภิเษก เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400

โทรศัพท์ (02)697-6896 โทรสาร (02)276-5160

E-mail: hs_utccjournal@utcc.ac.th

บรรณาธิการกลอง

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” (Humanities and Social Sciences) ฉบับนี้เป็นปีที่ 43 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2566 เป็นฉบับต้อนรับปีใหม่ฉบับแรกของปี พ.ศ. 2566 บทความในฉบับนี้ ประกอบไปด้วยบทความวิจัย 9 เรื่อง บทความวิชาการ 1 เรื่อง

เนื้อหาของบทความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการบริการ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ คุณภาพการให้บริการธุรกิจคาเฟ่ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงหลังสถานการณ์ COVID-19 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ช ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินและวัฒนธรรมความปลอดภัยต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินประจำมิถุนายน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูบของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ ยังมีบทความที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 2 เรื่อง ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนา กับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และผลกระทบของการนำ TFRS มาถือปฏิบัติต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต รวมทั้งยังมีบทความที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา รูปแบบของศูนย์การศึกษากิจการพิเศษ และความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ได้แก่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEX) ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน และการศึกษารูปแบบของศูนย์การศึกษากิจการพิเศษสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำหรับบทความทางวิชาการอีก 1 เรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งศึกษากรณีการเสนอเรื่องเพื่อตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการกระทำต่อศาลรัฐธรรมนูญ

กองบรรณาธิการเห็นว่าบทความทุกเรื่องในวารสารยังคงความหลากหลายให้ผู้อ่านได้อ่านเพิ่มพูนความรู้ และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณที่ท่านให้ความสนใจติดตามวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มาโดยตลอด และขอขอบคุณในความอดทนและความร่วมมือของผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรับหน้าที่ประเมินบทความพร้อมกันนี้ ขอเชิญชวนคณาจารย์และนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ร่วมเสนอผลงานทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ให้เป็นประโยชน์แก่วงการศึกษาต่อไป โดยกองบรรณาธิการยังคงยึดมั่นในเกณฑ์คุณภาพทางวิชาการ เพื่อให้วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มีคุณภาพและได้รับการจัดลำดับอยู่ในกลุ่มที่ 1 ของฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) และฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI) อย่างต่อเนื่อง

บรรณาธิการวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอเชิญอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชามนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ ครอบคลุมในสาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์
มนุษยศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์
การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ การศึกษาปฐมวัย
ส่งบทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Article)*
เพื่อให้กองบรรณาธิการพิจารณาก่อนส่งลงคุณภาพก่อนตีพิมพ์ใน
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

* ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา กองบรรณาธิการ มีนโยบายรับบทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Article) เท่านั้น ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) และบทความปริทัศน์ (Review Article) ไม่รับแล้ว

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1. เปิดรับข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการพิทักษ์จริยธรรม/จรรยาบรรณ 2 ช่องทาง ดังนี้
 - E-mail: hs_utccjournal@utcc.ac.th
 - หมายเลขโทรศัพท์ 02-697-6896
2. แนวทางการดำเนินงานด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณของวารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 - เมื่อได้รับข้อร้องเรียน กองบรรณาธิการ จะตรวจสอบข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้อง
และในกรณีที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กองบรรณาธิการอาจแจ้งกลับไปยังผู้มี
ส่วนเกี่ยวข้องเพื่อรับทราบและชี้แจง
 - เมื่อกองบรรณาธิการ ได้รับคำชี้แจงและตรวจสอบแล้ว พบว่า ข้อร้องเรียนนั้น
เป็นจริง บทความจะมีข้อความ Retracted Article (ถอนบทความ) และงดรับ
บทความตีพิมพ์ในวารสาร

S

Service Quality of Café Business Affecting the Choosing Service Decision for Supporting the Changes after COVID-19 Situation

Benjarat Kaowratanumporn^{1,*} Chedthida Kusalasaiyanon²
and Jutharat Pinthapataya³

Received: July 6, 2022 Revised: September 20, 2022 Accepted: November 2, 2022

Abstract

The purpose of this research was to study the level of consumer behavior, study the opinion on service quality and decision-making, compare the consumer behavior and, study the service quality of the cafe business that affects the decision to use the cafe business after the COVID-19 situation in Bangkok. The participation of this investigation 456 participants was used by the convenient sampling method. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation, one-way ANOVA and multiple regression analysis. The results showed that the level of opinions about the service quality of the cafe business after the COVID-19 situation overall and in every aspect is at a high level. The level of opinion about the decision to use the cafe business in general and on each side was at a high level. The comparing the level of consumer behavior, it was found that the number of visits per month cost per time and popular times to use different services. The overall decision to use cafe business was significantly different at 0.05 and service quality of the cafe business. The concrete confidence and know and understand of consumers It had a statistically significant effect on the overall decision to use the cafe business at the 0.05 level.

Keywords: service quality, consumer behavior, service decision, cafe business

¹ Business Administration in Industrial Business and Human Resource Development, Faculty of Business and Industrial Development, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

^{2,3} Faculty of Business and Industrial Development, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

* Corresponding author. E-mail: Benjarat.372@gmail.com

ค

คุณภาพการให้บริการธุรกิจคาเฟ่ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงหลังสถานการณ์ COVID-19

เบญจรัตน์ แก้วรัตนะอำพร^{1*} เชษฐธิดา กุศลไสยานนท์²
และ จุฑารัตน์ ปิ่นทะแพทย์³

วันรับบทความ: July 6, 2022 วันแก้ไขบทความ: September 20, 2022 วันตอบรับบทความ: November 2, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมผู้บริโภค ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการและการตัดสินใจ การเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้บริโภค และศึกษาคุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริโภคที่ใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ที่จดทะเบียนพาณิชย์กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 456 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค พบว่า จำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง และช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และคุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่ ด้านความเป็นรูปธรรม ด้านการให้ความเชื่อมั่น และด้านรู้จักและเข้าใจผู้บริโภคมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ พฤติกรรมผู้บริโภค การตัดสินใจเลือกใช้บริการ ธุรกิจคาเฟ่

¹ สาขาวิชาการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์ คณะพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

^{2,3} คณะพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

* Corresponding author. E-mail: Benjarat.372@gmail.com

บทนำ

จากการขยายตัวของธุรกิจคาเฟ่ที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของผู้บริโภคในปัจจุบัน ธุรกิจคาเฟ่จึงตอบโจทย์ได้เป็นอย่างดีในแง่ที่เป็นที่รวมตัวเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ธุรกิจคาเฟ่ในกรุงเทพมหานครมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการขยายสาขาหรือมีผู้ประกอบการรายใหม่ในแวดวงธุรกิจประเภทนี้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเติบโตของเทคโนโลยีประเภทต่าง ๆ ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ประกอบกับวิถีชีวิตที่เร่งรีบของคนไทยทำให้การดื่มกาแฟนอกบ้านเป็นสิ่งที่สะดวกสบาย และตอบโจทย์กับรูปแบบการใช้ชีวิตมากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ธุรกิจคาเฟ่เป็นธุรกิจหนึ่งที่น่าสนใจและมีการเติบโตของธุรกิจอย่างรวดเร็ว ภาพรวมของตลาดกาแฟไทยปี 2563 เป็นไปในทิศทางบวกสวนกระแสกับตลาดอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 โดยมีมูลค่าอยู่ที่ 60,000 ล้านบาท แบ่งเป็นตลาดกาแฟในบ้าน เช่น กาแฟชงดื่ม กาแฟชนิดซอง เครื่องดื่มพร้อมดื่ม เป็นต้น คิดเป็นมูลค่า 33,000 ล้านบาท และตลาดกาแฟนอกบ้านหรือธุรกิจคาเฟ่มีมูลค่า 27,000 ล้านบาท (COVID-19 กับผลกระทบตลาดกาแฟในประเทศไทย, 2564)

ด้วยสาเหตุนี้ทำให้ธุรกิจคาเฟ่ต่าง ๆ มีการบริการที่หลากหลาย เพื่อเป็นการกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภค การตัดสินใจซื้อสินค้าและสามารถดึงดูดผู้บริโภคเพื่อรองรับผู้มาใช้บริการอย่างหลากหลาย อย่างไรก็ตาม จากภาพรวมของตลาดธุรกิจคาเฟ่ ประกอบกับการเกิดสถานการณ์ COVID-19 ที่เกิดขึ้นในปี 2563 ต่อเนื่องจนถึงปี 2564 นี้ ผู้ประกอบการธุรกิจคาเฟ่มีการปรับตัวเพื่อให้สามารถประกอบธุรกิจคาเฟ่ในไทยต่อไปได้ (สถาบันอาหาร, ศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร, 2564) ดังจะเห็นได้จากธุรกิจคาเฟ่ร้านนั้น แม้ว่าจะมีมูลค่าอยู่ที่ 27,000 ล้านบาท แต่เป็นตัวเลขของการเติบโตที่ลดลงจากเดิม ซึ่งในช่วงต้นปีที่ผ่านมาได้มีการเติบโตลดลง ร้อยละ 30-40 และในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ที่มีมาตรการล็อกดาวน์นั้น ส่งผลให้ร้านค้าและสถานประกอบการต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจคาเฟ่ก็ต้องงดให้บริการนั่งที่ร้าน การดื่มกาแฟนอกบ้านจึงลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้มีการเติบโตลดลงมากถึงร้อยละ 50 (COVID-19 กับผลกระทบตลาดกาแฟในประเทศไทย, 2564) ด้วยเหตุดังกล่าวจึงส่งผลต่อยอดขายของธุรกิจคาเฟ่ ธุรกิจจึงต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประกอบกิจการต่อไปได้ โดยการนำกลยุทธ์มาใช้เพื่อช่วยให้ธุรกิจสามารถดำเนินไปในแนวทางที่ดีขึ้นได้ เพื่อรักษากลุ่มลูกค้าเดิมให้กลับมาใช้บริการซ้ำและดึงดูดกลุ่มลูกค้าใหม่ให้เข้ามาใช้บริการ ดังนั้น คุณภาพการให้บริการจึงเป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกำหนดเป็นกลยุทธ์ที่ชัดเจน โดยกลยุทธ์ที่สามารถพัฒนา และครอบคลุมในทุก ๆ ด้านได้ ก็คือ ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์การตลาดพื้นฐานที่ผู้ประกอบการหรือคนทั่วไปต้องให้ความสำคัญ เพราะองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ธุรกิจตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกับธุรกิจบริการ เพราะ 7Ps ถือเป็นองค์ประกอบหลักในการวางแผน และการเริ่มต้นในการทำธุรกิจบริการ และยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภค และการสร้างกำไรทางธุรกิจคาเฟ่และความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดบริการ (ปฐกฐานธุรกิจด้วย 7Ps พื้นฐานการตลาดที่ทุกธุรกิจ ‘บริการ’ ต้องรู้!, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าสถานการณ์การเกิดการแพร่ระบาดไวรัส COVID-19 มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการปรับตัวของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา

เรื่อง “คุณภาพการให้บริการธุรกิจคาเฟ่ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงหลังสถานการณ์ COVID-19” เพื่อทราบถึงพฤติกรรมของการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคในช่วงหลังสถานการณ์ COVID-19 โดยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อปรับใช้ในการกำหนดกลยุทธ์หรือการวางแผน ปรับปรุงพัฒนาธุรกิจคาเฟ่ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บททวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. พฤติกรรมของผู้บริโภค

ศิริรัตน์ บุญเขต (2556) กล่าวว่า ผู้บริโภค (Consumer) หมายถึง บุคคลหรือหลายบุคคลที่แสดงออกว่าต้องการและบริโภคสินค้า โดยซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ครอบครัว ครอบครัวหรือเพื่อสร้างความพึงพอใจกับกลุ่มสังคมที่อาศัยอยู่ ซึ่งในความคิดของนักการตลาดนั้น ไม่สามารถสรุปได้ว่าทุกคน คือ ผู้บริโภคของธุรกิจ ดังนั้น การกำหนดองค์ประกอบของผู้บริโภคที่สามารถเลือกกลุ่มตลาดเป้าหมาย โดยในการศึกษารังนี้ได้นำแนวคิดดังกล่าวมากำหนดในรอบแนวคิด 8 ประเด็น อันได้แก่ 1. ประเภทเครื่องดื่มที่นิยม 2. เหตุผลในการใช้บริการ 3. จำนวนครั้ง 4. ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 5. ช่วงวันที่นิยม 6. ช่วงเวลาที่นิยม 7. ผู้มีส่วนในการตัดสินใจเข้าใช้บริการ และ 8. ลักษณะการใช้บริการ

2. คุณภาพการให้บริการ

Parasuraman, Zeithaml, และ Berry (1988) กล่าวว่า คุณภาพการให้บริการ หมายถึง มโนทัศน์และปฏิบัติการในการประเมินของผู้รับบริการ โดยการเปรียบเทียบระหว่างการบริการที่คาดหวัง (Expectation Service) กับการบริการที่รับรู้ได้จริง (Perception Service) จากผู้ให้บริการ ซึ่งหากผู้ให้บริการสามารถให้บริการที่สอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้รับบริการหรืออาจสร้างการบริการที่มีระดับสูงกว่าที่ผู้รับบริการได้คาดหวังจะส่งผลให้การบริการดังกล่าวเกิดคุณภาพการให้บริการซึ่งจะทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจจากบริการที่ได้รับเป็นอย่างมาก ซึ่งเครื่องมือที่ใช้วัดคุณภาพการให้บริการหรือ SERVQUAL ประกอบด้วย 5 มิติ คือ 1. ความเป็นรูปธรรม 2. ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ 3. การตอบสนองความต้องการผู้บริโภค 4. การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค และ 5. การรู้จักและเข้าใจผู้บริโภค

3. การตัดสินใจของผู้บริโภค

กฤตภาส ลัยวงศ์ (2556) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Buying Decision Process) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การรับรู้ถึงความต้องการ ขั้นตอนการค้นหาข้อมูล ขั้นตอนการประเมินผลทางเลือก ขั้นตอนการตัดสินใจซื้อ และขั้นตอนของพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

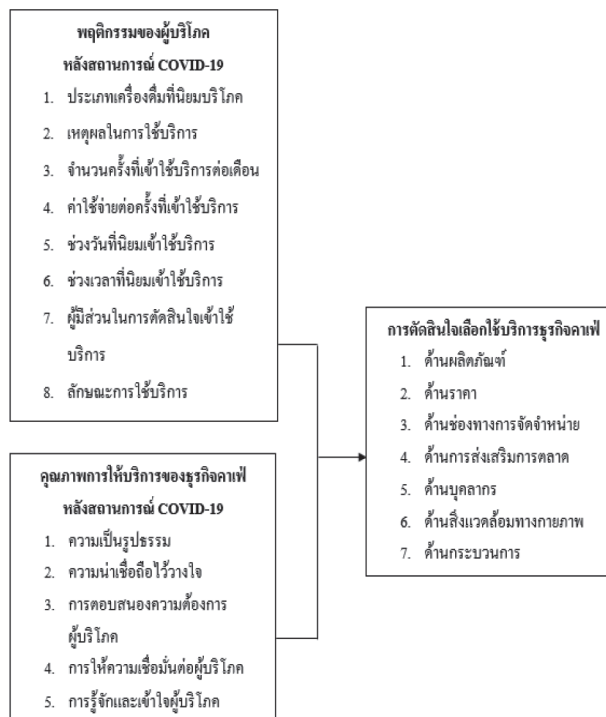
4. ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)

Kotler (1997) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง แนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ที่สามารถควบคุมได้ซึ่งใช้ร่วมกัน เพื่อตอบสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย เมื่อนำเครื่องมือมาใช้ถือว่าเป็นการรวมการตัดสินใจทางการตลาดทั้งหมด ส่วนประสมทางการตลาดแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Environment) และกระบวนการ (Process)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคหลังสถานการณ์ COVID-19
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการและการตัดสินใจเลือกใช้บริการของธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้บริโภคที่แตกต่างกันกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19
4. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริโภคที่ใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ที่จดทะเบียนพาณิชย์กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริโภคที่ใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ที่จดทะเบียนพาณิชย์กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร จาก 152 ร้านค้า (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า [พค], 2564) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากร้านค้าละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 456 คน ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่เฉพาะธุรกิจ คาเฟ่ที่จดทะเบียนพาณิชย์กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร จาก 152 ร้านค้า (พค, 2564) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One Way ANOVA) โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

เครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีงานและวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษามี 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคหลังสถานการณ์ COVID-19 ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19 และตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็น/ระดับพฤติกรรมเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่

2. การตรวจสอบความสอดคล้องตามเนื้อหา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item-Objective Congruence Index) ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่า IOC คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.0 ถือว่าเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ ผลการวิเคราะห์ตามความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่า 0.05

3. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 49.6 อายุ 20-40 ปี จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 53.7 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด มีจำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 มีรายได้มากกว่า 20,001 บาท ขึ้นไป จำนวน

267 คน คิดเป็นร้อยละ 58.6 ข้อมูลพฤติกรรมของผู้บริโภคหลังสถานการณ์ COVID-19 ประเภทเครื่องดื่มที่นิยมบริโภคประเภทกาแฟ เช่น เอสเพรสโซ่ เป็นต้น มีจำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 ด้านเหตุผลที่เข้าใช้บริการ เนื่องจากใกล้บ้าน ใกล้สถานที่ทำงาน สะดวกสบาย มีจำนวน 151 คน คิดเป็น ร้อยละ 33.10 ด้านจำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือน 1-2 ครั้ง/สัปดาห์มากที่สุด มีจำนวน 157 คน คิดเป็น ร้อยละ 34.00 ด้านค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการ 101-200 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.70 ด้านช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการ วันเสาร์/วันอาทิตย์มากที่สุด มีจำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ด้านช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการ ตั้งแต่ 13.01-16.30 น. มากที่สุด มีจำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 66.70 ด้านมีส่วนในการตัดสินใจเข้าใช้บริการตัวเอง มากที่สุด มีจำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 และด้านลักษณะการให้บริการ ใช้บริการที่ร้านมากที่สุด มีจำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 65.60

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของธุรกิจกาแฟหลังสถานการณ์ COVID-19 โดยรวมและรายด้าน

คุณภาพการให้บริการของธุรกิจกาแฟหลังสถานการณ์ COVID-19 โดยรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความเป็นรูปธรรม	4.35	0.58	มาก
2. ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ	4.33	0.61	มาก
3. การตอบสนองความต้องการผู้บริโภค	4.44	1.69	มาก
4. การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค	4.43	0.58	มาก
5. การรู้จักและเข้าใจผู้บริโภค	4.34	0.61	มาก
รวม	4.38	0.81	มาก

2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของธุรกิจกาแฟหลังสถานการณ์ COVID-19 โดยรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจกาแฟ

การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจกาแฟโดยรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.31	0.53	มาก
2. ด้านราคา	4.28	0.59	มาก
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.19	0.59	มาก
4. ด้านส่งเสริมการตลาด	4.05	0.62	มาก
5. ด้านบุคลากร	4.39	0.60	มาก
6. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	4.41	0.56	มาก
7. ด้านกระบวนการ	4.35	0.58	มาก
รวม	4.28	0.58	มาก

3) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค ด้านจำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือนที่แตกต่างกันกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวม

การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.34	3.00	1.11	4.57	0.00*
	ภายในกลุ่ม	110.03	452.00	0.24		
	รวม	113.37	455.00			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค จำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือนที่แตกต่างกันกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวม

จำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือน		1-2 ครั้ง/สัปดาห์	3-4 ครั้ง/สัปดาห์	1-2 ครั้ง/เดือน	3-4 ครั้ง/เดือน
	$\bar{X}$	4.38	4.30	4.20	4.18
1-2 ครั้ง/สัปดาห์	4.38		0.08	0.18*	0.20*
3-4 ครั้ง/สัปดาห์	4.30			0.10	0.12
1-2 ครั้ง/เดือน	4.20				0.02
3-4 ครั้ง/เดือน	4.18				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) ระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค ด้านจำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดังตารางที่ 3) ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ แตกต่างกับ 1-2 ครั้ง/เดือน และ 3-4 ครั้ง/เดือน พบว่า ระดับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีจำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือน มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ มากกว่า 3-4 ครั้ง/เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค ด้านค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการที่แตกต่างกันกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวม

การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	5.319	3.00	1.77	7.42	0.00*
	ภายในกลุ่ม	108.05	452.00	0.24		
	รวม	113.37	455.00			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค ด้านค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวม

ค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการ		ไม่เกิน 100 บาท	101-200 บาท	201-300 บาท	มากกว่า 300 บาท
	$\bar{X}$	4.33	4.32	4.29	3.99
ไม่เกิน 100 บาท	4.33		.015	.023	0.32*
101-200 บาท	4.32			.038	0.34*
201-300 บาท	4.29				0.30*
มากกว่า 300 บาท	3.99				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5) ระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค ด้านค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดังตารางที่ 5) ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า ระดับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการ ไม่เกิน 100 บาท 101-200 บาท และ 201-300 บาท มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่มากกว่าผู้บริโภคที่มีค่าใช้จ่าย (ดังตารางที่ 6)

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค ด้านช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการที่แตกต่างกันกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวม

การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.06	2.00	1.53	6.29	0.00*
	ภายในกลุ่ม	110.31	453.00	0.24		
	รวม	113.37	455.00			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค ด้านช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการ กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวม

ช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการ		08.30-12.00 น.	13.01-16.30 น.	16.30 น. เป็นต้นไป
	$\bar{X}$	4.37	4.22	4.53
08.30-12.00 น.	4.37		0.15*	0.16
13.01-16.30 น.	4.22			0.30
16.30 น. เป็นต้นไป	4.53			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6) ระดับพฤติกรรมของผู้บริโภค ด้านช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดังตารางที่ 7)

7) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า ระดับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการ เวลา 08.30-12.00 น. มีการตัดสินใจเข้าใช้บริการธุรกิจคาเฟ่มากกว่าผู้บริโภคที่มีช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการ เวลา 13.01-16.30 น. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดังตารางที่ 8)

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณคุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19 ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวม

คุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่ หลังสถานการณ์ COVID-19	การตัดสินใจเลือกใช้บริการ ธุรกิจคาเฟ่โดยรวม		β	t	sig
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน			
ค่าคงที่	0.94	0.12		7.72	0.00
ด้านความเป็นรูปธรรม	0.23	0.04	0.27	6.25	0.00*
ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ	0.04	0.04	0.05	1.08	0.28
ด้านการตอบสนองความต้องการ ของผู้บริโภค	0.01	0.01	0.04	1.008	0.31
ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค	0.12	0.04	0.14	2.76	0.01*
ด้านรู้จักและเข้าใจผู้บริโภค	0.34	0.04	0.42	8.83	0.00*
R = 0.812, R ² = 0.659, Adjusted R ² = 0.655, S.E. _{est} = 0.239, F = 173.90					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณอย่างง่ายใหม่คุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19 ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวม

คุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่ หลังสถานการณ์ COVID-19	การตัดสินใจเลือกใช้บริการ ธุรกิจคาเฟ่โดยรวม		β	t	sig
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน			
ค่าคงที่	0.99	0.12		8.59	0.00
ด้านความเป็นรูปธรรม	0.26	0.04	0.29	7.36	0.00*
ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค	0.15	0.04	0.18	3.96	0.00*
ด้านรู้จักและเข้าใจผู้บริโภค	0.35	0.04	0.43	9.20	0.00*
R = 0.811, R ² = 0.657, Adjusted R ² = 0.655, S.E. _{est} = 0.293, F = 288.59					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7) คุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่ ด้านความเป็นรูปธรรม (X_1) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค (X_4) และด้านรู้จักและเข้าใจผู้บริโภค (X_5) มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดังตารางที่ 9) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณอย่างง่ายอีกครั้ง เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$Y = 0.99 + 0.26X_1 + 0.15X_4 + 0.35X_5$$

อภิปรายผล

1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยแสดงด้านการตอบสนองความต้องการผู้บริโภคมากที่สุดสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรพรรณราย อินทรัตน์ (2563) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจต่อการปรับตัวศูนย์อาหารในมุมมองผู้บริโภคช่วงสถานการณ์โควิด-19 ศึกษาเฉพาะกรณีธุรกิจการค้าในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า การปรับตัวศูนย์อาหารช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ธุรกิจการค้าในจังหวัดพิษณุโลกมีการปรับตัวตามหลักระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ได้อย่างมีมาตรฐาน โดยให้ความสำคัญกับความสะอาด ความปลอดภัยและรวมไปถึงการพัฒนาบุคลากร

2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤตภาส ลัยวงศ์ (2556) ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานพยาบาลสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพ ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานพยาบาลสัตว์

3) การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่แตกต่างกันกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรรณราย อินทร์รัตน์ (2563) ที่ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคในช่วงเวลาที่ใช้ในการบริโภคมีความสัมพันธ์ความพึงพอใจต่อการปรับตัวศูนย์อาหารในมุมมองผู้บริโภคช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ธุรกิจการค้าในจังหวัดพิษณุโลกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมถึง Puspita, Ridwan, และ Barat (2022) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของคุณภาพการบริการราคาอินเทอร์เน็ตสิ่งอำนวยความสะดวกอินเทอร์เน็ต ฝ้ายดูแลลูกค้าต่อการตัดสินใจซื้อด้วยภาพลักษณ์ของแบรนด์ที่ระบุว่า สิ่งที่สำคัญที่ต้องใส่ใจกับพฤติกรรมของลูกค้าเสมอ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับกลยุทธ์การดำเนินงาน เพื่อให้ลูกค้าไม่ลังเลที่จะทำการตัดสินใจซื้ออินเทอร์เน็ต

4) คุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ พบว่า จำนวนที่เข้าใช้ ช่วงเวลา และค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่แตกต่างกันทำให้มีพฤติกรรมที่ต่างกัน และคุณภาพในการให้บริการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญสอดคล้องกับพรรณราย อินทร์รัตน์ (2563) พบว่า การปรับตัวศูนย์อาหารช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ธุรกิจการค้าในจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากคุณภาพการให้บริการของธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19 แสดงถึงความเข้าใจถึงสถานการณ์และความใส่ใจลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ ทั้งแบบส่งถึงที่และแบบเข้ามารับประทานที่ร้านเพื่อเสริมความมั่นใจต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ ด้านผลิตภัณฑ์ในแต่ละเมนูของทางร้าน สอดคล้องกับ สิริกาญจน์ กมลปิยะพัฒน์ (2556) พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ และการประกันสุขภาพ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ Kim และ Shim (2017) พบว่า 1) ปัจจัยด้านคุณภาพของร้านค้าคาเฟ่สามารถเรียงลำดับ ดังนี้ คุณภาพการบริการ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความสะอาดการตกแต่งภายในโดยรวม คุณภาพการซื้อ ความสะดวก และความสวยงาม 2) คุณภาพการบริการ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ คุณภาพการซื้อ และความสวยงามมีผลในเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า ตามลำดับ เมทินี ชัยบำรุง และรังสิมา พวงมาลี (2556) พบว่า ลักษณะทางกายภาพของเดอะเซอร์เคิล ราชพฤกษ์ สิ่งกระตุ้นภายในของผู้เข้าใช้บริการ และ สิ่งกระตุ้นภายนอกต่อการเข้าใช้บริการทำให้ผู้ใช้บริการจะเข้าใช้บริการและตัดสินใจจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นจะต้องรับรู้ถึงการให้ความเชื่อมั่นอย่างเป็นรูปธรรม มีความเข้าใจ น่าเชื่อถือ และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีเช่นกัน กฤตภาส ลัยวงศ์ (2556) พบว่า ด้านความสามารถในการตอบสนองมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานพยาบาลสัตว์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยเกี่ยวกับด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานพยาบาลสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการพัฒนาธุรกิจคาเฟ่ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และตรงกับความต้องการของผู้บริโภคที่มาใช้บริการธุรกิจคาเฟ่หลังสถานการณ์ COVID-19 และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อรองรับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ หลังสถานการณ์ COVID-19 ในเรื่องดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีจำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการ และช่วงเวลาที่ยินยอมเข้าใช้บริการแตกต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ที่แตกต่างกัน ดังนั้น การวางแผนทางและกลยุทธ์ทางการตลาดควรคำนึงถึงกลุ่มผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมดังกล่าวนี้ และควรขยายกลุ่มเป้าหมายให้กว้างขึ้น และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดกับกลุ่มผู้บริโภคอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. คุณภาพการให้บริการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรม ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ด้านการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค และด้านรู้จักและเข้าใจผู้บริโภค ไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงธุรกิจคาเฟ่เพื่อให้มีคุณภาพมากขึ้น ผู้บริโภคจะมีความเชื่อมั่น พึงพอใจ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในทุกครั้งที่เข้าใช้บริการได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะด้านความเป็นรูปธรรม ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค และด้านรู้จักและเข้าใจผู้บริโภค เนื่องจากมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงหลังสถานการณ์ COVID-19

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2564). ข้อมูลประเภทธุรกิจคาเฟ่. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://datawarehouse.dbd.go.th/searchObject>

กฤตภาส ลัยวงศ์. (2556). การตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานพยาบาลสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

Covid-19 กับผลกระทบตลาดกาแฟในประเทศไทย. (2564, 2 กุมภาพันธ์). *Coffee Traveler*. สืบค้นจาก <https://coffeetravelermag.wixsite.com/coffeetraveler/post/covid-19-กับผลกระทบตลาดกาแฟในประเทศไทย>

ปฐฐานธุรกิจด้วย 7Ps พื้นฐานการตลาดที่ทุกธุรกิจ ‘บริการ’ ต้องรู้! (2563). สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2564, จาก <https://adaddictth.com/knowledge/7Ps-Market>

พรรณราย อินทุรัตน์. (2563). ความพึงพอใจต่อการปรับตัวศูนย์อาหารในมุมมองผู้บริโภคช่วงสถานการณ์โควิด-19 ศึกษาเฉพาะกรณีธุรกิจการค้าในจังหวัดพิษณุโลก (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

เมทินี ชัยบำรุง, และรังสิมา พวงมาลี. (2556). การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค การรับรู้ตราสินค้า และสิ่งกระตุ้นผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการศูนย์การค้าชุมชน: กรณีศึกษา เดอะเชอร์เคิล ราชพฤกษ์ กรุงเทพมหานคร (จุลนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

- ศิริรัตน์ บุญยเกตุ. (2556). กระบวนการพฤติกรรมผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2564, จาก <https://sites.google.com/site/sirirattc/home/hnwy-thi-2-paccay-thi-mi-xiththipl-tx-krabwnkar-tadsin-ci-sux/neuxhahnwy-thi-2>
- สถาบันอาหาร, ศูนย์วิจัยระยะเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร. (2564). ธุรกิจกาแฟในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2564, จาก <http://fic.nfi.or.th/MarketOverviewDomesticDetail.php?id=319>
- ส่องเทรนด์ธุรกิจร้านอาหาร...ยังน่าลงทุนอยู่หรือไม่? (2562, 25 กรกฎาคม). ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/finance/news-353428>
- สิริกาญจน์ กมลปิยะพัฒน์. (2556). การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการ) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุภาภรณ์ จินดาวงษ์. (2556). การศึกษาพฤติกรรมเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม กรณีศึกษา ร้านบ้านไร่กาแฟ สาขาที่ 209 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการ) มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Kim, H.-S., & Shim, J.-H. (2017). The effects of service qualities on customer satisfaction and behavioral intention in coffee shops. *International Journal of Industrial Distribution & Business*, 8(5), 95-109.
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation and control* (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). "SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Puspita, P., Ridwan, M. S., & Barat, F. A. (2022). The effects of service quality, price internet, facility internet, HR customer care on purchasing decision with brand image as a mediation variable in choosing internet products at PT Supra Primatama Nusantara (Biznet Networks) in Banyuwangi. *International Journal of Scientific Engineering and Science*, 5(12), 91-99.

R

Relationship between Research and Development Disclosure and Stock Return of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand

Prapaporn Kitdamrongtam^{1,*} and Jakkapong Sukphan²

Received: June 6, 2022 Revised: August 17, 2022 Accepted: September 20, 2022

Abstract

This research aims to study the relationship between research and development disclosure and the stock return of listed companies on the Stock Exchange of Thailand. This study collects data from annual reports of the selected 564 companies from the first quarter of 2017 to the fourth quarter of 2020, totalling 16 quarters. The data were analysed using descriptive statistics and multiple regression analysis by fixed effect regression model (FEM). The results reveal that research and development disclosures were significantly related to stock return in the periods of six months or more; research disclosures were positive and development disclosures were negative, respectively.

Keywords: disclosure, research and development, stock return, The Stock Exchange of Thailand

^{1,2} Faculty of Business Administration, Meajo University

* Corresponding author. E-mail: puy4047@gmail.com

ก

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูล ด้านการวิจัยและพัฒนา กับผลตอบแทนจาก การลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประภาพร กิจดำรงธรรม^{1,*} และ จักรพงษ์ สุขพันธ์²

วันรับบทความ: June 6, 2022 วันแก้ไขบทความ: August 17, 2022 วันตอบรับบทความ: September 20, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนา กับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 564 บริษัท ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2560 ถึง ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2563 รวม 16 ไตรมาส การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณด้วยวิธีวิเคราะห์แบบ Fixed Effect Regression Model (FEM) ผลการวิจัยพบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและด้านการพัฒนามีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในระยะเวลาการลงทุนตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป โดยการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ส่วนในด้านของการเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนา พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์

คำสำคัญ: การเปิดเผยข้อมูล การวิจัยและพัฒนา ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

^{1,2} คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

* Corresponding author. E-mail: puy4047@gmail.com

บทนำ

เนื่องจากในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ส่งผลให้ผู้คนจากทั่วโลกสามารถเชื่อมต่อถึงกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยกระแสโลกาภิวัตน์นี้ยังได้ส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมการแข่งขันทางธุรกิจที่มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นจากการที่มีจำนวนคู่แข่งทางธุรกิจที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงการพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าในตลาดที่มีขนาดใหญ่ขึ้นมากกว่าเดิม ธุรกิจที่ต้องการอยู่รอดและประสบความสำเร็จภายใต้สภาพแวดล้อมการแข่งขันที่สูงนี้จึงจำเป็นต้องสร้างความสามารถได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยนวัตกรรม (Innovation) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ภาคธุรกิจได้นำมาพัฒนากระบวนการดำเนินงานตลอดจนพัฒนาตัวสินค้าและบริการเพื่อเป็นการดึงดูดลูกค้าของธุรกิจเพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน

Cohen และ Levinthal (1990) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดขีดความสามารถในการดูดซับความรู้ (Absorptive Capacity) ซึ่งพบว่า การลงทุนในด้านการวิจัยและพัฒนาจะเป็นแก่นหลักในการพัฒนาโมเดลของขีดความสามารถในการดูดซับความรู้ที่ทำให้บริษัทสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางพาณิชย์ได้ โดยแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมซึ่งเกิดจากการนำทรัพยากรที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาและนำเสนอเพื่อสร้างคุณค่าให้กับบริษัทนั้น นับเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน และการสร้างผลตอบแทนให้กับบริษัท

ดังนั้น การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา นับเป็นตัวชี้วัดที่ได้รับความนิยม และมีการนำไปใช้ในงานวิจัยอย่างแพร่หลาย โดยเป็นหนึ่งในสัญญาณที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น และยังพบว่าการลงทุนในด้านการวิจัยและพัฒนาทำให้ประสิทธิผลของการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นอีกด้วย ซึ่งเป็นไปตามหลักขีดความสามารถในการดูดซับความรู้ และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านการทดลองที่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Fortune & Shelton, 2012)

สำหรับในประเทศไทยนั้นทั้งหน่วยงานเอกชนและราชการได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยได้มีการกำหนดนโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0” ที่เป็นนโยบายในการขับเคลื่อนประเทศด้วยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้ในระยะยาว เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จากผลการสำรวจข้อมูลการวิจัยและพัฒนาและกิจกรรมนวัตกรรมรอบสำรวจประจำปี 2560 พบว่า ตัวเลขการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนมีจำนวนเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ [สวทน.], 2561) อีกทั้งตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 (ปรับปรุง 2561) เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน ได้กำหนดให้กิจการต้องไม่รับรู้ค่าใช้จ่ายในส่วนของการวิจัยขึ้นเป็นสินทรัพย์ ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในส่วนของการพัฒนานั้นสามารถรับรู้เป็นสินทรัพย์ได้หากเข้าเกณฑ์ที่มาตรฐานการบัญชีกำหนด (“ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี”, 2561)

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผ่านตัวชี้วัดของการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนาของบริษัท ซึ่งผลของการวิจัยที่ได้รับจะทำให้บริษัทสามารถนำผลที่ได้ไปกำหนดนโยบายของบริษัท รวมถึงนักลงทุนสามารถนำไปพิจารณาเลือกหลักทรัพย์ที่จะถือครองเพื่อสร้างผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนา กับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ทฤษฎีฐานทรัพยากร Resource-Based View (RBV) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันหรือในการดำเนินธุรกิจ โดยทฤษฎีได้กล่าวไว้ว่านอกจากธุรกิจจะพิจารณาการแข่งขันด้านต้นทุนและตัวผลิตภัณฑ์ให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่งกัน องค์กรควรพิจารณาถึงทรัพยากร (Resources) ที่องค์กรมีอยู่ด้วย โดยองค์กรควรที่จะพัฒนาและทำการวางแผนเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Wernerfelt, 1984) ดังนั้นเพื่อให้้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบในการการแข่งขัน องค์กรจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งหนึ่งที่จะทำให้้องค์กรได้เปรียบทางการแข่งขัน นั่นคือ ทรัพยากร (Resources) ที่้องค์กรมีอยู่ โดยทรัพยากรของ้องค์กรนั้นสามารถแบ่งได้เป็นทรัพยากรที่มีตัวตน (Tangible) เช่น วัตถุดิบ เครื่องมือ เครื่องจักร และทรัพยากรที่ไม่มีตัวตน (Intangible) เช่น เทคโนโลยี นวัตกรรม ความรู้ ทักษะความชำนาญ ชื่อเสียงของ้องค์กร ข้อมูลข่าวสาร (Barney, Wright, & Ketchen, 2001) ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างความได้เปรียบกับคู่แข่งกัน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการสร้างผลตอบแทนให้กับ้องค์กรธุรกิจต่อไป

สำหรับทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory) เริ่มต้นจาก Spence (1973) ได้อธิบายไว้ว่าผู้บริหารย่อมมีข้อมูลข่าวสารมากกว่าผู้ลงทุน การตัดสินใจเรื่องโครงสร้างเงินทุนจึงเป็นการส่งสัญญาณให้นักลงทุนทราบว่าคุณบริหารมีความคิดเห็นอย่างไรต่อทิศทางของบริษัทในอนาคต เช่น ในกรณีที่บริษัทมีการประกาศจ่ายเงินปันผลมากกว่าที่กำหนดไว้จะเป็นการส่งสัญญาณว่าบริษัทคาดว่าในอนาคตบริษัทจะได้รับกำไรที่สูงขึ้น ซึ่งนักลงทุนจะมองว่าหลักทรัพย์ของบริษัทดังกล่าวมีแนวโน้มที่ดี ซึ่งหากนักลงทุนตัดสินใจเลือกลงทุนแล้ว จะทำให้ได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น ดังนั้น จึงส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ของบริษัทดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นได้ แต่ในทางตรงข้ามกันถ้าบริษัทมีการจ่ายเงินปันผลที่น้อยลง นักลงทุนบางกลุ่มอาจมองว่าบริษัทดังกล่าวมีผลประกอบการที่ไม่ดี ส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ของบริษัทลดต่ำลง แต่อีกมุมหนึ่งนักลงทุนอาจมองว่าบริษัทอาจมีการนำกำไรที่ได้ไปเป็นกำไรสะสมเพื่อนำไปลงทุนต่อก็เป็นได้ ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของตลาดที่ไม่สมบูรณ์

(Imperfect Market) ที่ทำให้นักลงทุนไม่สามารถคาดเดาถึงผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคต ซึ่งนักลงทุนและผู้ถือหุ้นมักจะมีข้อมูลทางการเงินของบริษัทที่น้อยกว่าเจ้าของและบุคลากรภายในบริษัท ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างนักลงทุนและบุคลากรภายในของบริษัทได้

ในส่วนของทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) Jensen และ Meckling (1976) ได้พัฒนาทฤษฎีนี้ไว้ในปี ค.ศ. 1976 โดยใช้เป็นแนวในการกำกับดูแลองค์กรที่ประสบปัญหาความขัดแย้งของข้อมูล (Information Asymmetry) และการขัดแย้งผลประโยชน์หรือผลตอบแทนระหว่างเจ้าของกิจการ ผู้ถือหุ้น และผู้บริหาร ซึ่งถ้าหากผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้นกับผู้บริหารไม่สอดคล้องกันจะส่งผลให้เกิดปัญหาการเป็นตัวแทน (Agency Problem) ขึ้น (ศิลปพร ศรีจันทร์เพชร, 2551) โดยสาเหตุของปัญหาอาจมาจากการเข้าถึงข้อมูลของผู้บริหารและผู้ถือหุ้นมีความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งปกติผู้บริหารจะมีอำนาจในการควบคุมและมีการเข้าถึงข้อมูลมากกว่าส่งผลให้ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะบริหารงานเพื่อประโยชน์ของตนเองมากกว่าประโยชน์ของผู้ถือหุ้น ทำให้ผู้ถือหุ้นต้องมีการแต่งตั้งบุคคลเข้ามาสอดส่องการปฏิบัติงานของผู้บริหารและเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น (ประภัศร โปร่งวิทยาการ, สุรางค์ เห็นสว่าง และธนวัฒน์ สิริวัฒนธกุล, 2560) โดย Cheng (2004) ได้พบว่า ปัญหาตัวแทนนี้มีต้นกำเนิดมาจากกิจกรรมการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารซึ่งเป็นผู้รู้ข้อมูลลงไปกับผู้ถือหุ้นซึ่งอยู่ภายนอก โดยการเปิดเผยข้อมูลนี้อาจเป็นเครื่องมือในการลดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูล รวมถึงความไม่สมมาตรของข้อมูลได้ ซึ่งการที่ข้อมูลถูกรับรู้อย่างทั่วถึงหรือการที่มีความไม่สมมาตรของข้อมูลในระดับต่ำนั้นจะทำให้เกิดประโยชน์ตามมา รวมถึงส่งผลให้มูลค่าของบริษัทเพิ่มขึ้น (Jensen & Meckling, 1976)

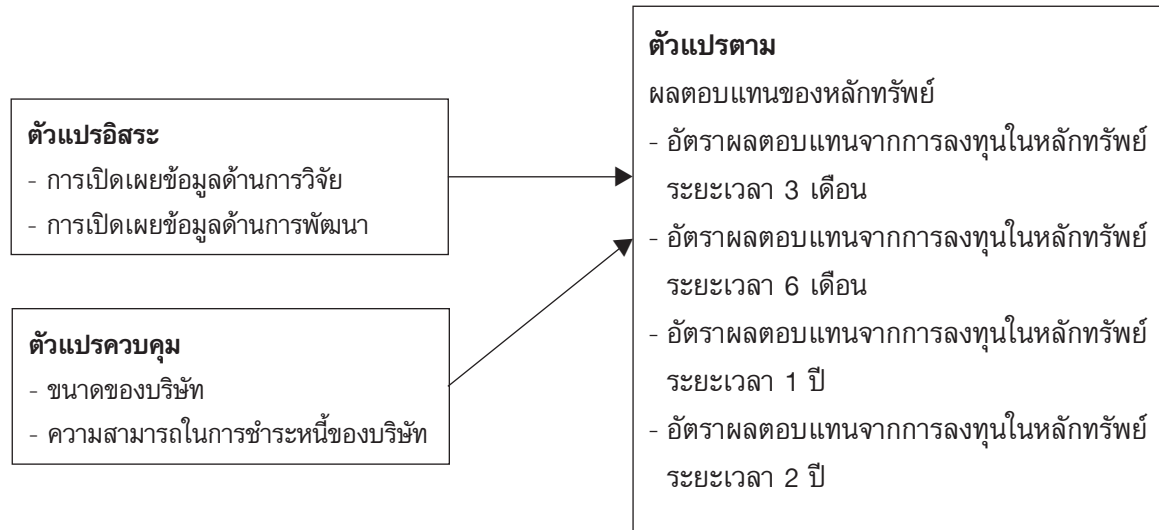
2. การทบทวนวรรณกรรม

นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำหรับองค์กรธุรกิจในการสร้างความสามารถในการแข่งขันในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน โดยการลงทุนในด้านวิจัยและพัฒนาจะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสามารถทางการแข่งขัน และจะส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานของบริษัทได้ Andras และ Srinivasan (2003) ได้ทดสอบผลกระทบของความเข้มข้นของการวิจัยและพัฒนา และความเข้มข้นของการโฆษณาที่มีผลต่อการดำเนินงานของบริษัทในธุรกิจประเภทอุปโภคบริโภคและธุรกิจการผลิต ผลการวิจัยพบว่า บริษัทที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิตสินค้ามีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาที่สูงกว่าบริษัทที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับสินค้าอุปโภคบริโภค โดยการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่วัดจากอัตรากำไรจากยอดขายของบริษัท หลังจากนั้น Narasimhan, Surendra และ Dutta (2006) ได้ศึกษาผลกระทบของความสามารถในการดูดซับความรู้ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงการรับรู้และการใช้ประโยชน์จากความรู้ทางเทคโนโลยีที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัท ผลการวิจัย พบว่า ชีตความสามารถในการดูดซับความรู้ที่วัดจากความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนานั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลกำไรของบริษัท โดยงานวิจัยมีตัวแปรกำกับ คือ ความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งผลพบว่า เมื่อความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเพิ่มมากยิ่งขึ้นผลกระทบต่อการกำไรของบริษัทก็จะมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ต่อมา

Karjalainen (2006) ได้ศึกษาผลกระทบของการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาที่มีผลต่อการทำกำไรของบริษัท ผลการวิจัย พบว่า การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาที่มีผลกระทบในเชิงบวกต่อระดับความสามารถในการทำกำไรของบริษัท นอกจากนี้ ในปี 2011 งานวิจัยของ Wang (2011) ได้ศึกษาผลกระทบของการวิจัยและพัฒนาต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง ผลการวิจัย พบว่า สำหรับอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ความสัมพันธ์มีลักษณะเป็น S-shaped แบบผกผันที่ไม่เป็นเส้นตรง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนานั้น Bozzolan, Favotto และ Ricceri (2003) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนาที่พบว่า บริษัทที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงจะมีการลงทุนอย่างมากในด้านสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยสื่อสารผ่านทาง การเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ และ Garcia-Meca, Parra, Martinez และ Larran (2005) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่อธิบายการเปิดเผยทุนทางปัญญาแก่นักวิเคราะห์ทางการเงิน ผลการศึกษา พบว่า การเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนาเป็นการเปิดเผยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนและลูกค้าในส่วนของประเทศไทย วิกรม มโนหิมนครัทธา (2558) ได้ทดสอบถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบริษัทและการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนาของบริษัท ผลการวิจัย พบว่า ขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนา ขณะที่สัดส่วนหนี้สินและการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นของบริษัทมีความสัมพันธ์ในเชิงลบต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนา ถัดมา วีระวรรณ ศิริพงษ์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนาและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลการวิจัย ความเสี่ยงของบริษัทและผลการดำเนินงานทางการเงิน แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลค่าใช้จ่ายการพัฒนาและผลการดำเนินงานทางการเงิน นอกจากนี้ อิศรา มาลาวัยจันทร์ และ กุลวดี ลิ้มอุสินโน (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนาและผลการดำเนินงานทางการเงิน กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ผลการศึกษา พบว่า เมื่อบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานทางการเงินลดลง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีข้อมูลครบถ้วน จำนวนทั้งสิ้น 564 บริษัท ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2560 ถึง ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2563 รวม 16 ไตรมาส รวมเป็นข้อมูล 9,024 ไตรมาส-บริษัท

สำหรับการคำนวณอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ จะคำนวณจาก (เพชรี ชุมทรัพย์, 2544)

$$R_{i,t} = (P_{i,t} - P_{i,t-1}) / P_{i,t-1}$$

โดยที่ $R_{i,t}$ = อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ i ณ เวลา t

$P_{i,t}$ = ราคาปิดของหลักทรัพย์ i ณ เวลา t

$P_{i,t-1}$ = ราคาปิดของหลักทรัพย์ i ณ เวลา t-1

โดยอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์จะแบ่งระยะเวลาการลงทุนจะออกเป็นการลงทุนในระยะสั้น (Short-Term Holding Periods) และการลงทุนในระยะยาว (Long-Term Holding Periods) โดยการลงทุนในระยะสั้นจะเป็นช่วงเวลาการถือครองหลักทรัพย์ที่มีระยะเวลาต่ำกว่า 1 ปี เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวมีข้อกำหนดในเงื่อนไขของระยะเวลาการใช้จ่ายเงินสดในการลงทุนที่จำกัด และในส่วนของการลงทุนในระยะยาวจะเป็นในช่วงเวลาการถือครองหลักทรัพย์ที่มีระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป ซึ่งการลงทุนในระยะยาวที่ยาวนานขึ้นจะทำให้สามารถจัดกลุ่มการลงทุนในหลักทรัพย์ให้มีความเสี่ยงสูงได้มากขึ้นด้วย ดังนั้น ในงานวิจัยนี้จึงแบ่งผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ออกเป็น 4 ช่วงเวลา ได้แก่ ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 3

และ 6 เดือน ซึ่งจะเป็นตัวแทนของการลงทุนในระยะสั้น และผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 1 ปี และ 2 ปี ซึ่งจะเป็นตัวแทนของการลงทุนในระยะยาว

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากบริษัทกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการวัดมูลค่าในแต่ละตัวแปรการศึกษาดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การวัดค่าตัวแปรในการศึกษา

ตัวแปร	ตัวย่อ	วิธีวัดมูลค่า
ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์	RET	อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ตามสูตรคำนวณ ซึ่งแบ่งออกเป็นอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 3 เดือน (3M), 6 เดือน (6M), 1 ปี (1Y) และ 2 ปี (2Y)
การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัย	RES	วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยใช้วิธีการนับจำนวนคำที่มีเปิดเผยในแต่ละบริษัท
การเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนา	DEV	
ขนาดของบริษัท	MKC	มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Market Capitalization)
ความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัท	DER	อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to equity ratio)

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statics) โดยแสดงด้วยค่าต่ำสุด (Min) ค่าสูงสุด (Max) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ลักษณะของตัวแปร สำหรับในส่วนของการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนาและผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์นั้นจะใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งการวิเคราะห์สมการเชิงถดถอยแบบพหุคูณจะมีแบบจำลองที่จะใช้ในการศึกษาดังสมการต่อไปนี้

$$RET = \alpha + \beta_1 RES + \beta_2 DEV + \beta_3 MKC + \beta_4 DER + \varepsilon$$

จากข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์นั้นเป็นข้อมูลในลักษณะ Panel Data ที่จากหลายหน่วยสำรวจ (Cross Section) โดยที่แต่ละหน่วยสำรวจมีข้อมูลเรียงตามเวลา (Time Series) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ที่แตกต่างจากวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Square: OLS) คือ ต้องมีการควบคุมปัจจัยนอกสมการการถดถอย ซึ่งหากตัวแปรภายนอกไม่ผันแปรตามเวลาและสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระให้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบ fixed effect regression model (FEM) แต่หากตัวแปรภายนอกไม่สัมพันธ์กับตัวแปรอิสระให้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบ random regression model (REM หรือ ECM) (มนตรี พิริยะกุล, 2560) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงแบ่งการศึกษาออกเป็นการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีแบบจำลองปัจจัยคงที่ (fixed effect model) และแบบจำลองเชิงสุ่ม (random effect model) แล้วทำการทดสอบหาแบบจำลองที่เหมาะสมโดยใช้การทดสอบด้วยวิธี Hausman test (Hausman, 1978)

ผลการวิจัย

จากการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ จะได้ผลการวิจัยดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่า ขนาดของบริษัท (MKC) มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7,695,168.91 และ 10,417,713.90 บาท ตามลำดับ ส่วนความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัท (DER) มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 และ 0.82 เท่า ตามลำดับ ในส่วนการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัย (RES) มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.38 และ 3.66 ค่า ตามลำดับ และการเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนา (DEV) มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 37.51 และ 37.60 ค่า ตามลำดับ สำหรับค่าเฉลี่ยของผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ (RET) นั้น พบว่า ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 3 เดือน (RET3M) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ -0.0121 เท่า รองลงมา คือ ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 6 เดือน (RET6M) ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 1 ปี (RET1Y) และผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 2 ปี (RET2Y) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.0297, -0.0628 และ -0.0746 เท่า ตามลำดับ โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 2 ปี มีค่าสูงสุด เท่ากับ 0.4802 เท่า รองลงมา คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 1 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 6 เดือน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 3 เดือน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.3421, 0.2614 และ 0.2075 เท่า ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าสถิติพรรณนาของข้อมูล

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า Skewness (ความเบ้)	ค่า kurtosis (ความโด่ง)
RET3M	-0.9827	1.2368	-0.0121	0.2075	1.0884	4.7067
RET6M	-0.9890	1.5455	-0.0297	0.2614	1.2862	5.0365
RET1Y	-0.9903	2.2292	-0.0628	0.3421	1.4388	5.1066
RET2Y	-0.9959	3.1818	-0.0746	0.4802	1.7157	5.8348
RES	0	20.00	2.38	3.66	2.2416	5.3350
DEV	0	217.00	37.51	37.60	1.8914	3.8476
MKC	24,000.00	54,003,084.00	7,695,168.91	10,417,713.90	2.1073	4.0244
DER	-1.82	8.30	0.69	0.82	1.6063	3.2122

ในส่วนของค่าความเบ้ของข้อมูล (Skewness) และค่าความโด่งของข้อมูล (kurtosis) พบว่า ข้อมูลในทุกตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์ความเบ้ของข้อมูลไม่เกิน 3 และค่าสัมประสิทธิ์ความโด่งของข้อมูล ไม่เกิน 10 (Kline, 2015) ซึ่งแสดงว่าข้อมูลนั้นมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution)

ตารางที่ 3 พบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัย (RES) มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำสุดในปี 2561 เท่ากับ 2.25 และ 3.51 ตามลำดับ สำหรับปี 2563 การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงที่สุด เท่ากับ 2.61 และ 3.77 ตามลำดับ ส่วนการเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำสุดในปี 2560 เท่ากับ 34.65 และ 36.14 ตามลำดับ สำหรับปี 2563 การเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนา (DEV) มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงที่สุด เท่ากับ 42.09 และ 40.40 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนา มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนาตั้งแต่ปี 2560-2563

	ปี 2560		ปี 2561		ปี 2562		ปี 2563	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัย (RES)	2.33	3.68	2.25	3.51	2.33	3.66	2.61	3.77
การเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนา (DEV)	34.65	36.14	35.85	36.77	37.51	36.71	42.09	40.40

ตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 6 เดือน (RET6M) กับการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัย (RES) มีค่าต่ำที่สุดเท่ากับ -0.0010 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างกัน และความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 6 เดือน (RET6M) กับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลา 1 ปี (RET1Y) มีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 0.6753 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามหลักเกณฑ์ของ Hinkle (1998) ที่กล่าวว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ +0.90 ถึง +1.00 หรือ ตั้งแต่ -0.90 ถึง -1.00 จะแสดงว่ามีปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูงจนเป็นตัวเดียวกัน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับต่ำมากถึงปานกลาง ซึ่งแสดงว่าตัวแปรทั้ง 9 ตัวแปรไม่เกิดปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูงจนเป็นตัวเดียวกัน (Multicollinearity)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

Correlation								
	RET3M	RET6M	RET1Y	RET2Y	RES	DEV	MKC	DER
RET3M	1.0000							
RET6M	0.5903	1.0000						
RET1Y	0.4336	0.6753	1.0000					
RET2Y	0.2797	0.3941	0.6646	1.0000				
RES	-0.0027	-0.0010	0.0025	-0.0032	1.0000			
DEV	-0.0105	-0.0227	-0.0447	-0.0406	0.3419	1.0000		
MKC	0.0269	0.0449	0.0901	0.1116	0.2733	0.2841	1.0000	
DER	-0.0209	-0.0327	-0.0416	-0.0244	-0.0218	0.0420	0.0033	1.0000

สำหรับการเลือกการประมาณค่าแบบจำลองนั้น งานวิจัยนี้ได้ทำการทดสอบเพื่อเลือกวิธีการประมาณค่าที่เหมาะสมระหว่างแบบจำลองปัจจัยคงที่ (Fixed Effect Model) และแบบจำลองเชิงสุ่ม (Random Effect Model) ด้วยวิธี Hausman Test โดยมีการตั้งสมมติฐานในการทดสอบ คือ

H_0 : การประมาณแบบจำลองในรูปแบบ Random Effects เหมาะสมที่สุด

H_1 : การประมาณแบบจำลองในรูปแบบ Fixed Effects เหมาะสมที่สุด

ตารางที่ 5 พบว่า ทุกแบบจำลองปฏิเสธสมมติฐานหลัก ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.01 แสดงว่าแบบจำลองในรูปแบบ Fixed Effects มีความเหมาะสมในการประมาณค่ามากกว่าแบบจำลองในรูปแบบ Random Effects ดังนั้น ในงานวิจัยนี้จึงเลือกวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Fixed Effect Regression Model (FEM) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 การทดสอบวิธีการประมาณค่าแบบจำลอง

Correlated Random Effect– Hausman Test (Hausman, 1978)			
Test Summary	Chi-Sq. Statistic	Chi-Sq. d.f.	Sig
Cross-section Random (RET3M)	56.1162	4	0.0000
Cross-section Random (RET6M)	92.7311	4	0.0000
Cross-section Random (RET1Y)	109.1475	4	0.0000
Cross-section Random (RET2Y)	53.8565	4	0.0000

ตารางที่ 6 พบว่า ขนาดของบริษัท (MKC) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในทุกระยะเวลาลงทุนในหลักทรัพย์ แต่มีค่าสัมประสิทธิ์ใกล้เคียงศูนย์หรือเท่ากับศูนย์ ความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัท (DER)

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 ในระยะเวลาลงทุนในหลักทรัพย์ 3 เดือน และนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในระยะเวลาลงทุนในหลักทรัพย์ 6 เดือน, 1 ปี และ 2 ปี ในส่วนของทิศทางความสัมพันธ์นั้นผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดของบริษัท และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัท

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณด้วยวิธี Fixed Effect Regression Model

ระยะเวลา	ตัวแปร	Coefficient	t-Statistic	Sig	
3 เดือน (RET3M)	Constant	-0.0439	-5.7663	0.0000	$R^2 = 0.0559$ Adj. $R^2 = 0.0129$
	RES	0.0016	1.4499	0.1471	
	DEV	0.0000	-0.0947	0.9246	
	MKC	0.0000	7.6892	0.0000	
	DER	-0.0033	-1.7261	0.0844	
6 เดือน (RET6M)	Constant	-0.0740	-7.2984	0.0000	$R^2 = 0.1169$ Adj. $R^2 = 0.0521$
	RES	0.0036	2.5055	0.0122	
	DEV	-0.0002	-2.0061	0.0449	
	MKC	0.0000	9.9398	0.0000	
	DER	-0.0079	-3.0786	0.0021	
1 ปี (RET1Y)	Constant	-0.0829	-7.0198	0.0000	$R^2 = 0.2344$ Adj. $R^2 = 0.1783$
	RES	0.0070	4.2548	0.0000	
	DEV	-0.0012	-8.1736	0.0000	
	MKC	0.0000	10.0710	0.0000	
	DER	-0.0161	-5.5003	0.0000	
2 ปี (RET2Y)	Constant	-0.0416	-2.5322	0.0114	$R^2 = 0.3530$ Adj. $R^2 = 0.3048$
	RES	0.0057	2.5000	0.0124	
	DEV	-0.0020	-10.0505	0.0000	
	MKC	0.0000	7.0549	0.0000	
	DER	-0.0187	-4.6554	0.0000	

สำหรับการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัย (RES) และการเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนา (DEV) นั้น ในระยะเวลาลงทุนในหลักทรัพย์ 3 เดือนทั้งสองตัวแปรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในระยะเวลาลงทุนในหลักทรัพย์ 6 เดือน การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและด้านการพัฒนามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในส่วน

ของระยะเวลาลงทุนในหลักทรัพย์ 1 ปี การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและด้านการพัฒนามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 สำหรับในระยะเวลาลงทุนในหลักทรัพย์ 2 ปี การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และการเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งจากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและด้านการพัฒนามีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ โดยการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ ส่วนในด้านของการเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนานั้น ผลการวิจัย พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลวัตรกรรมด้านการวิจัยและพัฒนา กับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การลงทุนในหลักทรัพย์ระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป การเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและด้านการพัฒนามีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับ วีระวรรณ ศิริพงษ์ และคณะ (2562) ที่กล่าวไว้ว่ารายจ่ายในการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยไม่สามารถแสดงให้เห็นผลลัพธ์ต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทในระยะสั้นได้ โดยการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Andras และ Srinivasan (2003); Karjalainen (2006) และ Narasimhan และคณะ (2006) ที่พบว่า การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา มีผลกระทบในเชิงบวกต่อระดับผลการดำเนินงานของบริษัท รวมถึงงานวิจัยของ Basso, Feitosa, Bido, และ Kimura, (2013) ที่พบว่า ความสามารถในการทำกำไรของบริษัทเมื่อวัดด้วยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดเผยข้อมูลของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนหรือการมีอยู่ของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ส่วนในด้านของการเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนานั้น ผลการวิจัย พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิศรา มาลาวัยจันทร์ และกุลวดี ลิ้มอุสโน (2563) ที่พบความสัมพันธ์เชิงลบของการเปิดเผยข้อมูลด้านการพัฒนามีผลกระทบต่อการดำเนินงานทางการเงิน และ วีระวรรณ ศิริพงษ์ และคณะ (2562) ที่พบว่าการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนาส่งผลกระทบเชิงลบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท โดยในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 (ปรับปรุง 2561) ได้มีการกำหนดให้กิจการต้องไม่รับรู้ค่าใช้จ่ายในส่วนของการวิจัยขึ้นเป็นสินทรัพย์ จึงถือว่ารายจ่ายในการวิจัยถือเป็นค่าใช้จ่ายของบริษัท ทำให้นักลงทุนมองว่าการลงทุนในการวิจัยที่สูงจะส่งผลให้เกิดค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นส่งผลให้ผลกำไรจากการดำเนินงานของบริษัทลดลงได้ ดังนั้น จากผลการวิจัยที่พบบริษัทจึงควรทำการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยในรายงานทางการเงินซึ่งจะส่งผลดีต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัท

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2563 ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังจากที่รัฐบาลไทยได้เริ่มนโยบายเปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม หรือที่เรียกว่า “ไทยแลนด์ 4.0” เท่านั้น รวมถึงในงานวิจัยนี้ไม่ได้มีการจำแนกบริษัทตามประเภทอุตสาหกรรม ดังนั้น ในการศึกษา

ครั้งต่อไปอาจศึกษาและเก็บข้อมูลในช่วงเวลาอื่น ๆ เพิ่มเติม โดยอาจมีการแบ่งช่วงเวลาที่ศึกษาตามช่วงเวลาการเกิดวิกฤติการเงิน และอาจแบ่งการศึกษาออกตามประเภทอุตสาหกรรมและหมวดธุรกิจ เพื่อให้เห็นภาพความสัมพันธ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 50/2561 เรื่อง มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 38 (ปรับปรุง 2561) เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน. (2561). สืบค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.tfac.or.th/upload/9414/BL3QC4QdeH.PDF>

ประภัสสร โปร่งวิทยากร, สุรางค์ เห็นสว่าง, และธนาวัฒน์ สิริวัฒนธกุล. (2560). บทบาทของคณะกรรมการต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารรัชต์ภาค*, 11(23), 87-102.

เพชร ชุมทรัพย์. (2544). *หลักการลงทุน* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มนตรี พิริยะกุล. (2560). Panel data analysis. *วารสารรวมคำแห่ง สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 30(2), 41-54.

วิกรม มโนห่มันศรีธา (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบริษัทกับการเปิดเผยข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนา: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). สืบค้นจาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5702110023_4036_2085.pdf

วีระวรรณ ศิริพงษ์, นิตินันท์ พรหมหันท, ปนัดฐา พิมพ์กาญจน์, จิราภรณ์ ปัญญาอึ้ง, สุชาวดี แสงศร อิศรา มาลาวยจันทร์, และ มัทนชัย สุทธิพันธ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนาและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 16(2), 173-190.

ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2551). *ทฤษฎีบริษัท*. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 31(120), 1-4.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2561). *ข่าวประชาสัมพันธ์: สวทช. เผยตัวเลขลงทุนวิจัยและพัฒนาภาคเอกชน พุ่ง 39% คาดสิ้นปี 64 รัฐ-เอกชน ลงทุนทะลุ*

180,000 ล้านบาท. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2565, จาก http://www.sti.or.th/sti/news-detail.php?news_type=2&news_id=304&

อิสรา มาลาวยจันทร์, และกุลวดี ลิ้มอุสันโน. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลการวิจัยและพัฒนา และผลการดำเนินงานทางการเงิน กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารจัดการ ครั้งที่ 12* (น. 90-102). สงขลา: คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Andras, T. L., & Srinivasan, S. S. (2003). Advertising intensity and R&D intensity: Differences across industries and their impact on firm's performance. *International Journal of Business and Economics*, 2(2), 167-176.

Barney, J., Wright, M., & Ketchen, D. J., Jr. (2001). The resource-based view of the firm: Ten years after 1991. *Journal of Management*, 27(6), 625-641.

Basso, L., Feitosa, E., Bido, D., & Kimura, H. (2013). The existence and disclosure of intangibles versus corporate financial performance in France. *SSRN Electronic Journal*. 2(2), 12-27.

Bozzolan, S., Favotto, F., & Ricceri, F. (2003). Italian annual intellectual capital disclosure: An empirical analysis. *Journal of Intellectual Capital*, 4(4), 543-558.

Cheng, S. (2004). R&D expenditures and CEO compensation. *Accounting Review*, 79(2), 305-328.

Cohen, W. M., & Levinthal, D. A. (1990). Absorptive capacity: A new perspective on learning and innovation. *Administrative Science Quarterly*, 35(1), 128-152. doi: 10.2307/2393553

Fortune, A., & Shelton, L. (2012). R&D effort, effectiveness, and firm performance in the pharmaceutical sector. *Journal of Business and Management*, 18(1), 97-115.

Garcia-Meca, E., Parra, I., Martinez, I., & Larran, M. (2005). The explanatory factors of intellectual capital disclosure to financial analysts. *European Accounting Review*, 14(1), 63-94.

Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 46(6), 1251-1271.

- Hinkle, D. E. (1998). *Applied statistics for the behavioral sciences*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Karjalainen, P. (2006). R&D investments: The effects of different financial environments on firm profitability. *Journal of Multinational Financial Management*, 18(12), 79-196.
- Narasimhan, O., Surendra, R., & Dutta, S. (2006). Absorptive capacity in high technology markets: The competitive advantage of the haves. *Marketing Science*, 25(5), 510-524.
- Spence, M. (1973). Job market signaling. *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355-374.
- Wang, C. (2011). Clarifying the Effects of R&D on performance: Evidence from the high technology industries. *Asia Pacific Management Review*, 16(1), 547-549.
- Wernerfelt, B. (1984). The resource-based view of the firm. *Strategic Management Journal*, 5(2), 171-180.

T

The Factors Influencing the Selective Watch Video Podcast Shows on the YouTube Platform of Viewers in Bangkok

Monthaya Chansamkr^{1,*} and Chirawut Lomprakhon²

Received: June 22, 2022 Revised: August 14, 2022 Accepted: September 20, 2022

Abstract

The research aimed to study 1) Demographic factors 2) 4C's Marketing factors 3) Technology Acceptance Model factors 4) Digital Marketing Channel factors influencing the selection of watching video podcasts on the YouTube platform of viewers in Bangkok. This study was quantitative research and using survey method to collected data, online questionnaires were given based on multi-stage sampling and acquired the people who have watched video podcasts on the YouTube platform and live in Bangkok. 404 questionnaires were gathered and available. Descriptive statistics and inferential statistics were used in this research consisting of mean, frequency percentage, standard deviation, T-Test, F-Test and Multiple regression analysis by Enter method. The results of this study 1) Demographic factors found that different age and monthly income had a different effect on selective watching ($p < 0.05$) 2) 4C's marketing factors found that consumer needs and wants, convenience and communication influences selective in choosing to watch video podcasts ($p < 0.05$). 3) Technology Acceptance Model factors found that perceive usefulness, perceive ease of use and attitude influences selective in choosing to watch video podcasts ($p < 0.05$). 4) Digital marketing channel factors found that website, content marketing, search engine optimization, paid search marketing and social media marketing influences selective in choosing video podcast ($p < 0.05$).

Keywords: video podcast, 4C's marketing, TAM model, digital marketing channels, selective perception

^{1,2} Master of Business Administrative Program, Panyapiwat Institute of Management

* Corresponding author. E-mail: monthaya.c@gmail.com

ป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร

มณฑา จันทรสมุทร^{1*} และ จิรวุฒิ หลอมประโคน²

วันรับบทความ: June 22, 2022 วันแก้ไขบทความ: August 14, 2022 วันตอบรับบทความ: September 20, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ 2) ปัจจัยด้านการตลาด 4C's 3) ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรม 4) ปัจจัยด้านช่องทางการตลาดดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เคยรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปและอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 404 ชุด ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย T-Test, F-Test และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (MRA) ด้วยวิธี Enter เพื่อทดสอบสมมติฐานผลการวิจัย 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่า อายุและรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อการเลือกรับชมที่แตกต่างกัน 2) ปัจจัยด้านการตลาด 4C's พบว่า ความต้องการของผู้บริโภค ความสะดวกสบาย และการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์อย่างมีนัยสำคัญ 3) ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรม พบว่า การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และทัศนคติในการใช้งานมีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์อย่างมีนัยสำคัญ 4) ปัจจัยด้านช่องทางการตลาดดิจิทัล พบว่า เว็บไซต์ การตลาดเชิงเนื้อหา การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา การตลาดซื้ออันดับผ่านเครื่องมือค้นหา และการตลาดสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: วิดีโอพอดแคสต์ การตลาด 4C's แบบจำลอง TAM ช่องทางการตลาดดิจิทัล การเลือกรับรู้

^{1,2} คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

* Corresponding author. E-mail: monthaya.c@gmail.com

บทนำ

เทคโนโลยีลบล้าง (Disruptive Technology) ส่งผลให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปโดยมนุษย์จะได้ใช้ชีวิตร่วมกับนวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกกันมากขึ้น (รยู, 2562) ซึ่งกระทบต่อภาคธุรกิจที่จำเป็นต้องปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดที่กลายเป็นมุ่งเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (Customer centered) (เคลเลอร์, และนาร์ส, 2560) และอำนาจในการเลือกรับสื่อที่ตกอยู่ในมือของผู้บริโภคทำให้เกิดข้อจำกัดและความท้าทายของภาคธุรกิจในการสื่อสารข้อความไปยังผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม

พอดแคสต์ (Podcast) เป็นสื่อเสียงคล้ายวิทยุที่ถูกค้นพบมาตั้งแต่ปี 2004 แต่ได้รับความนิยมมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2022 พบว่า มีจำนวนผู้ฟังพอดแคสต์ในประเทศสหรัฐอเมริกาถึงร้อยละ 73 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในปี 2023 (The Nielsen Company, 2020) นอกจากนี้ พอดแคสต์ยังมีการเติบโตเพิ่มขึ้นทั่วโลกถึงร้อยละ 31 อีกด้วย (Reuters Institute for the Study of Journalism [RISJ] & University of Oxford, 2021) ทางด้านประเทศไทย พบว่า สื่อพอดแคสต์ก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน โดยในปี 2021 พบว่า คนไทยชื่นชอบการฟังพอดแคสต์สูงเป็นอันดับ 6 ของโลก (We Are Social & Hootsuite, 2021) มีจำนวนช่องรายการพอดแคสต์ในไทยมากกว่า 300 ช่อง ผู้ติดตามฟังกว่า 400,000 คนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (วิทย์ บุญ, 2565) และจากการสำรวจในปี 2021 ยังพบอีกว่า นอกจากสื่อพอดแคสต์ในรูปแบบเสียงที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นแล้ว สื่อพอดแคสต์รูปแบบวิดีโอที่นิยมรับชมบนยูทูปก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน (RISJ & University of Oxford, 2021)

ทั้งนี้ จากแนวโน้มความนิยมของสื่อพอดแคสต์ที่เพิ่มขึ้นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาสื่อพอดแคสต์ในมุมมองของภาคธุรกิจ เพื่อเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการประยุกต์ใช้สื่อดังกล่าวในการสื่อสารข้อความของแบรนด์ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้ โดยต้องการศึกษาเพียงแค่วิธีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปเท่านั้น เนื่องจากวิธีโอพอดแคสต์มีรูปแบบที่แตกต่างจากพอดแคสต์แบบเสียงในแง่ของการรับชมของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจมีปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมที่อาจทำให้มีการรับชมมีความแตกต่างจากพอดแคสต์แบบเสียง รวมถึงการศึกษานบนแพลตฟอร์มยูทูป ที่ในขณะนี้ยูทูปเป็นช่องทางเดียวในบรรดาแพลตฟอร์มพอดแคสต์อื่น ๆ ที่สามารถรับชมวิดีโอพอดแคสต์ได้ และการศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น เนื่องจากคนกรุงเทพเป็นกลุ่มผู้มีความเครียดและมีความเสี่ยงสูงของภาวะหมดไฟการทำงาน (Burnout syndrome) (เดอะโมเมนต์, 2565) และคนกรุงเทพมีระดับสุขภาพจิตน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย (สำนักสถิติแห่งชาติ, 2563) ด้วยภาวะด้านอารมณ์ดังกล่าวทำให้คนกรุงเทพมีแนวโน้มมองหาสื่อเสียงที่ช่วยลดความเครียด สร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาตัวเองมากขึ้น ซึ่งหนึ่งในนั้น ก็คือสื่อพอดแคสต์ (ทิพวรรณ ทองพราว, 2563) จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาคนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นด้วยแนวโน้มความนิยมของวิธีโอพอดแคสต์บนยูทูปที่อาจกลายเป็นสื่อหลักในการทำธุรกิจในอนาคต ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิธีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปในกรุงเทพมหานครในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการตลาด 4C's ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านช่องทางการตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร

ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดด้านประชากรศาสตร์

Kotler และ Keller (2012) ได้นำเสนอการแบ่งกลุ่มประชากรศาสตร์ประกอบไปด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ ซึ่งลักษณะประชากรศาสตร์เป็นปัจจัยภายในส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยสามารถนำมาวิเคราะห์ตลาดให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายได้ ดังนั้น จากแนวคิดดังกล่าว ด้วยความแตกต่างด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มเป้าหมายอาจมีส่วนในการเลือกรับชมสื่อวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปได้ จึงเป็นที่มาของสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 “ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร”

แนวคิดด้านการตลาด 4C's

Lauterborn (1990) ได้นำเสนอแนวคิดการตลาด 4C's ซึ่งเป็นการตลาดมุมมองลูกค้า โดยธุรกิจต้องตอบสนองความต้องการให้ตรงใจลูกค้ามากที่สุด การตลาด 4C's ประกอบด้วย 1) ความต้องการของผู้บริโภค (Consumer wants and needs) ธุรกิจจำเป็นต้องเรียนรู้ความต้องการของลูกค้า เพื่อนำเสนอสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าและช่วยพวกเขาแก้ปัญหาได้ 2) ต้นทุนผู้บริโภค (Cost to satisfy) ธุรกิจจำเป็นต้องคำนึงถึงต้นทุนของลูกค้าที่มีต่อสินค้าหรือบริการในมุมมองของลูกค้าด้วย ซึ่งต้นทุนนั้นอาจเป็นทั้งสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น เวลา ฯลฯ 3) ความสะดวกสบาย (Convenience) ธุรกิจจำเป็นต้องคำนึงถึงความสะดวกสบายของลูกค้า โดยมีช่องทางให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงสินค้าหรือบริการได้ง่ายและไม่สร้างความลำบากให้กับพวกเขา 4) การติดต่อสื่อสาร (Communication) ธุรกิจจำเป็นต้องคำนึงถึงการสื่อสารกับผู้บริโภค โดยต้องมีการสื่อสารที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสินค้าหรือบริการ ให้ข้อมูลที่จำเป็นและมีความ

เกี่ยวข้องกับลูกค้า รวมถึงควรสื่อสารผ่านสื่อที่ลูกค้ายอมรับ รับฟังและยินยอมให้ความร่วมมือด้วย ดังนั้น จากแนวคิดดังกล่าวหากธุรกิจมีการผลิตสื่อวิดีโอพอดแคสต์โดยคำนึงจากมุมมองของลูกค้าอาจมีส่วนช่วยในการเลือกรับชมสื่อดังกล่าวบนแพลตฟอร์มยูทูปได้ จึงเป็นที่มาของสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 2 “ปัจจัยด้านการตลาด 4C’s มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร”

การยอมรับนวัตกรรม

Davis, Bagozzi, และ Warshaw (1989) ได้นำเสนอแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) โดยแบบจำลอง TAM ได้มีการพัฒนาต่อมาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) ของ Fishbein และ Ajzen ที่ถูกนำเสนอในปี 1975 ซึ่งแบบจำลอง TAM ช่วยในการทำนาย อธิบายและติดตามผลกระทบของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลไปยังความเชื่อ ทศนคติและความตั้งใจภายในได้ โดยมีการรับรู้สองอย่างเป็นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรยอมรับ ได้แก่ “การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน” และ “การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน” ดังนั้น จากแนวคิดดังกล่าว แม้ว่าธุรกิจจะผลิตสื่อวิดีโอพอดแคสต์ในรูปแบบคลิปวิดีโอที่มีความแตกต่างจากพอดแคสต์รูปแบบเสียง แต่หากทำให้ผู้รับชมรับรู้ถึงความง่ายและประโยชน์ในการใช้งานได้อาจมีส่วนช่วยในการเลือกรับชมสื่อดังกล่าวบนแพลตฟอร์มยูทูปได้ จึงเป็นที่มาของสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 3 “ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร”

ช่องทางการตลาดดิจิทัล

Chaffey และ Ellis-Chadwick (2019) กล่าวว่าการตลาดดิจิทัลมีความซับซ้อนและเส้นทางผู้บริโภค (Customer journey) เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีออนไลน์หลากหลายรูปแบบ ทำให้การเข้าถึงลูกค้าในโลกออนไลน์จึงมีความหลากหลายมากขึ้นเช่นกัน โดยช่องทางการตลาดดิจิทัลที่ประกอบด้วย 6 ช่องทาง

1. เว็บไซต์ (Website) เป็นพื้นที่ให้ลูกค้าได้สัมผัสประสบการณ์ทางดิจิทัลของแบรนด์ ดังนั้น การออกแบบเว็บไซต์ต้องสร้างประสบการณ์ทางดิจิทัลให้กับลูกค้า เนื่องจากมีส่วนช่วยในการสร้างความพึงพอใจและส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์แบรนด์ (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019)

2. การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) หัวใจของการตลาดเชิงเนื้อหา คือ การที่ธุรกิจส่งมอบ “เนื้อหาที่มีคุณค่า” ให้แก่ลูกค้า โดย Pulizzi (2014) ได้นำเสนอ 6 หลักการของการทำหาคาพย์การตลาดเชิงเนื้อหา ซึ่งประกอบด้วย 1) เติมเต็มความต้องการ 2) มีความสม่ำเสมอ 3) มีความเป็นมนุษย์ 4) มีมุมมองและแง่คิด 5) หลีกเลี่ยงการพูดขายสินค้า 6) เป็นสิ่งที่ดีที่สุด

3. การตลาดจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email Marketing) ธุรกิจควรออกแบบอีเมลให้มีความน่าเชื่อถือ และเนื้อหาควรมีความเกี่ยวข้องกับลูกค้า รวมถึงแบ่งสัดส่วนเนื้อหาให้เหมาะสมระหว่างเนื้อหาเชิงพาณิชย์ และไม่ใช่เชิงพาณิชย์ หลังจากส่งอีเมลสามารถวัดผลได้จากอัตราการเปิดอ่านและอัตราการคลิก เพื่อนำผลมาวิเคราะห์และทำความเข้าใจลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น (Rowles & Rogers, 2019)

4. การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา (Search Engine Optimization: SEO) ทำให้ลูกค้าเข้าถึงแบรนด์ได้ง่ายขึ้น และส่งผลให้การค้นหาแบรนด์อยู่ในอันดับต้นของการค้นหาแบบธรรมชาติ (organic) โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหาวิดีโอบนยูทูป (YouTube SEO) สามารถแบ่งได้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาคำคีย์เวิร์ด 2) การวางแผนสร้างเนื้อหาวิดีโอที่ดี คือ ชื่อคลิป คำอธิบายใต้คลิป และหน้าปกคลิป 3) การติดตามและบูสต์วิดีโอ (Hasan, 2021)

5. การตลาดซื้ออันดับผ่านเครื่องมือค้นหา (Paid Search Marketing) มีส่วนทำให้แบรนด์ปรากฏอยู่ในอันดับต้นของหน้าผลลัพธ์การค้นหา ช่วยสร้างการตอบรับและพาลูกค้าไปยังหน้าเพจปลายทางได้โดยตรง ทำให้ธุรกิจสามารถควบคุมและกำหนดเป้าหมายได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว (Rowles & Rogers, 2019)

6. การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) สื่อสังคมออนไลน์เป็นรากฐานช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์กับลูกค้า เป็นสื่อที่มีการสื่อสารแบบสองทางที่ให้อำนาจแก่ผู้บริโภคทั้ง B2B และ B2C ซึ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับพอดแคสต์ให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ธุรกิจต้องเข้าใจลูกค้าว่าพวกเขาใช้แพลตฟอร์มใดและช่องทางนั้นจะเป็นตัวสร้างคุณค่าให้กับแบรนด์ เนื่องจากลูกค้าจะรู้สึกมีความสัมพันธ์ร่วมกับแบรนด์มากกว่าการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (Rowles & Rogers, 2019)

ดังนั้น จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น หากธุรกิจมีการผลิตสื่อวิดีโอพอดแคสต์และเผยแพร่สื่อไปยังช่องทางดิจิทัลเหล่านี้ อาจมีส่วนช่วยในการเลือกรับชมสื่อดังกล่าวบนแพลตฟอร์มยูทูปได้ จึงเป็นที่มาของสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 4 “ปัจจัยด้านช่องทางการตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร”

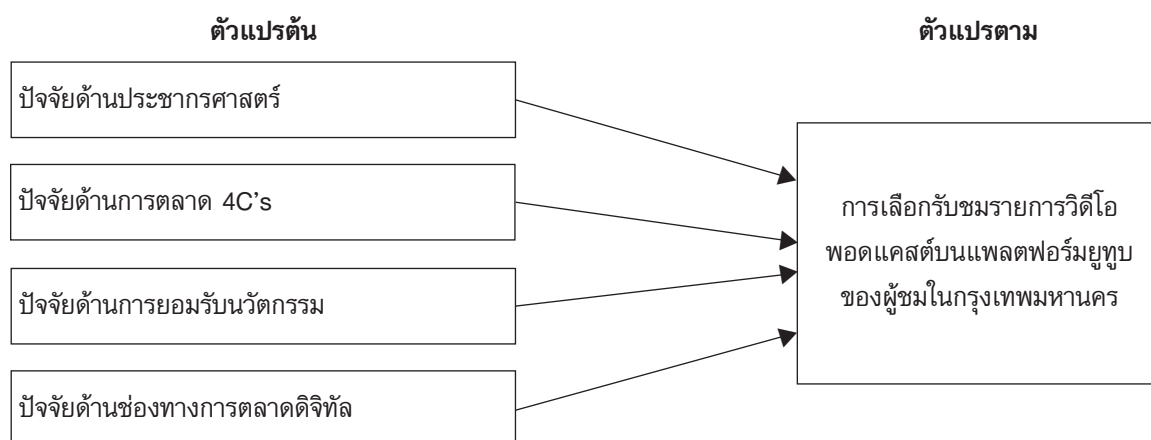
การเลือกรับรู้

Belch และ Belch (2015) กล่าวว่า ปัจจุบันมีสิ่งเร้าทางการตลาดเกิดขึ้นมากมาย ทำให้ผู้บริโภคเกิดการเลือกในทุกขั้นตอนของกระบวนการรับรู้ของลูกค้า โดยกระบวนการเลือกรับรู้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคเลือกที่จะรับหรือไม่รับข้อมูลจากสิ่งเร้าภายนอกที่พบเห็นนั้นเข้ามา 2) การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคเลือกที่จะเปิดรับและให้ความสนใจกับสิ่งเร้าปัจจุบันที่อยู่ตรงหน้าในขณะที่เพิกเฉยต่อสิ่งเร้าอื่น ถึงแม้ว่าผู้บริโภคจะให้ความสนใจแต่ก็ไม่สามารถรับรู้ได้ว่าพวกเขาจะตีความหมายในลักษณะที่สื่อการตลาดต้องการ 3) การเลือกทำความเข้าใจ (Selective Comprehension) การตีความหมายข้อมูลมีพื้นฐานมาจากทัศนคติ ความเชื่อ

แรงจูงใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยผู้บริโภคมักตีความหมายในลักษณะที่สนับสนุนจุดยืนของพวกเขาในช่วงขณะนั้น 4) *การเลือกจดจำ (Selective Retention)* เนื่องจากผู้บริโภคไม่สามารถจดจำข้อมูลทุกอย่างที่พวกเขาเห็น ได้ยินหรืออ่านหลังจากให้ความสนใจและทำความเข้าใจได้ทั้งหมด

กล่าวโดยสรุป คือ ผู้รับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูบในกรุงเทพมหานครจะมีการเลือกรับชมรายการต่าง ๆ โดยผ่านการกรองตามขั้นตอนการเลือกรับรู้ ตั้งแต่การเลือกเปิดรับและเลือกให้ความสนใจจากการพบเห็นคลิปรายการวิดีโอพอดแคสต์ จากนั้นจะเริ่มเลือกทำความเข้าใจเนื้อหาของรายการนั้นว่าเกี่ยวข้องกับพวกเขาอย่างไรหรือให้ประโยชน์กับพวกเขาเพียงใด และสุดท้ายเลือกจดจำรายการดังกล่าวจากการพบเห็นสิ่งเร้าของคลิปรายการวิดีโอพอดแคสต์นั้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยชิ้นนี้มีประชากร คือ ผู้ที่เคยรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูบของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรผู้วิจัยจึงใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คนและเพื่อป้องกันแบบทดสอบที่ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ ผู้วิจัยจึงเก็บแบบสอบถามเพิ่มเติมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 408 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็นแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเลือกตัวแทนแต่ละเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสำนักงานเขตซึ่งแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มจากทั้งหมด 50 เขต (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2563) ผลการจับฉลากตัวแทนของแต่ละกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกรุงเทพมหานครกลาง คือ ป้อมปราบศัตรูพ่าย กลุ่มกรุงเทพใต้ คือ บางรัก กลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ บางซื่อ กลุ่มกรุงเทพ

ตะวันออก คือ บึงกุ่ม กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ คือ จอมทอง และกลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ คือ ราษฎร์บูรณะ

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยนำตัวแทนของทั้ง 6 สำนักงานเขตที่จับฉลากได้ออกมาคำนวณตามสูตร เพื่อให้ได้สัดส่วนตามประชากรในกรุงเทพมหานครทั้งหมด 6 กลุ่มจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 408 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรทั้งหมดและประชากรตัวอย่าง

ลำดับที่	กลุ่มสำนักงานเขต	จำนวนประชากรทั้งหมด	จำนวนประชากรตัวอย่าง
1	สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	41,524	29
2	สำนักงานเขตบางรัก	45,524	32
3	สำนักงานเขตบางซื่อ	122,410	87
4	สำนักงานเขตบึงกุ่ม	140,817	100
5	สำนักงานเขตจอมทอง	148,290	105
6	สำนักงานเขตราษฎร์บูรณะ	78,687	55
รวมตัวอย่างทั้งหมด		577,252	408

ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความไม่น่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้ที่เคยรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปในกรุงเทพมหานครเท่านั้น

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยจึงใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามครั้งนี้เป็นคำถามปลายปิดและให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว ใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ที่มีให้เลือก 5 ระดับ โดยระดับ 5 คือ เห็นด้วยมากที่สุด และระดับ 1 คือ เห็นด้วยน้อยที่สุด ประกอบด้วย 6 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามคัดกรอง ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ส่วนที่ 3 ปัจจัยการตลาด 4C's ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรม ส่วนที่ 5 ปัจจัยด้านช่องทางการตลาดดิจิทัล และส่วนที่ 6 การเลือกรับชม ผู้วิจัยทำการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้คะแนน IOC จำนวน 3 ท่าน ผลลัพธ์การทดสอบได้ผลรวมทั้งหมดเท่ากับ 0.982 นอกจากนี้ ได้ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Reliability Coefficient) นำแบบสอบถามแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มที่ต้องการศึกษาวิจัยจำนวน 30 ชุด โดยต้องมีระดับความน่าเชื่อถือตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ผลลัพธ์การทดสอบการหาค่าความเชื่อมั่น ดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลทดสอบการหาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Reliability Coefficient) จำแนกตามตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ตัวแปร	Cronbach's Alpha
ปัจจัยด้านการตลาด 4C's	0.789
ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรม	0.846
ปัจจัยด้านช่องทางการตลาดดิจิทัล	0.886
การเลือกรับชม	0.821

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม วิเคราะห์เอกสารและประมวลผลข้อมูล ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย T-test และ F-test ซึ่งวิเคราะห์ค่าความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter

ผลการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 408 ชุด แต่จากการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของชุดข้อมูล (Duplicate Cases) พบว่า มีแบบสอบถามจำนวน 4 ชุดไม่สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถิติได้ ผู้วิจัยจึงตัดข้อมูลที่มีความซ้ำซ้อนออกและคงเหลือแบบสอบถามจำนวน 404 ชุดเพื่อการนำมาวิเคราะห์สถิติต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 404 คน ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.1) อายุระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 51.7) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 69.3) ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 58.2) มีรายได้ 20,000-30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 32.9) และถือครองสถานภาพโสด (ร้อยละ 78.7)

ปัจจัยด้านการตลาด 4C's ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเมื่อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า อันดับแรกคือด้านความสะดวกสบาย (Mean = 4.65) รองลงมา คือ ด้านความต้องการของผู้บริโภค (Mean = 4.50) ลำดับถัดมา คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร (Mean = 4.37) และด้านต้นทุนผู้บริโภค (Mean = 4.37) ตามลำดับ

ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเมื่อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า อันดับแรก คือ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Mean = 4.64) รองลงมา คือ

ด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน (Mean = 4.36) ลำดับถัดมา คือ ด้านทัศนคติในการใช้งาน (Mean = 4.25) ด้านการนำไปใช้งานจริง (Mean = 3.88) และด้านพฤติกรรมการตั้งใจใช้งาน (Mean = 3.86) ตามลำดับ

ปัจจัยด้านช่องทางการตลาดดิจิทัล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเมื่อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า อันดับแรก คือ ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา (Mean = 4.31) รองลงมา คือ ด้านเว็บไซต์ (Mean = 4.31) ลำดับถัดมา คือ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา (Mean = 4.31) การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ (Mean = 3.89) การตลาดซื้ออันดับผ่านเครื่องมือค้นหา (Mean = 2.74) และด้านการตลาดจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Mean = 2.04) ตามลำดับ

ปัจจัยด้านการเลือกรับชม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเมื่อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า อันดับแรก คือ ด้านการเลือกจดจำ (Mean = 4.32) รองลงมา คือ ด้านการเลือกเปิดรับ (Mean = 4.31) ลำดับถัดมา คือ ด้านการเลือกทำความเข้าใจ (Mean = 4.20) และด้านการเลือกสนใจ (Mean = 4.14) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ผลการวิเคราะห์ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ T-test และ F-test ซึ่งวิเคราะห์ค่าความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการวิเคราะห์ พบว่า อาชีพและรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ดังแสดงในตารางที่ 3 และ 4

สมมติฐานที่ 2 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ MRA ด้วยวิธี Enter ผลการวิเคราะห์พบว่าความต้องการของผู้บริโภค ความสะดวกสบาย และการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสามารถพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ร้อยละ 36.6 ($R^2 = 0.366$) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ 0.436 (SEE = 0.436) ดังแสดงตารางที่ 5

ตารางที่ 3 แสดงผลทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูบของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	Mean	อาชีพ					
		นักเรียน/ นักศึกษา	ข้าราชการ/ พนักงานของรัฐ	พนักงาน บริษัทเอกชน	เจ้าของกิจการ/ ธุรกิจส่วนตัว	ว่างงาน/ เกษียณอายุ	อื่น ๆ
		4.086	4.060	4.325)*	4.290	3.991	3.148
นักเรียน/ นักศึกษา	4.086			-0.239 (0.001)*			0.938 (0.003)*
ข้าราชการ/ พนักงาน ของรัฐ	4.060			-0.265 (0.005)*			0.912 (0.004)*
พนักงานบริษัท เอกชน	4.325					0.334 (0.008)*	1.177 (0.000)*
เจ้าของ กิจการ/ธุรกิจ ส่วนตัว	4.290					0.299 (0.045)*	1.142 (0.000)*
ว่างงาน/ เกษียณอายุ	3.991						0.843 (0.010)*
อื่น ๆ	3.148						
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05*							

ตารางที่ 4 แสดงผลทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	Mean	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน				
		< 10,000 บาท	10,001-20,000 บาท	20,001-30,000 บาท	30,001-40,000 บาท	> 40,001 บาท
		4.073	4.012	4.279	4.461	4.272
< 10,000 บาท	4.073			-0.206 (0.012)*	-0.388 (0.000)*	-0.199 (0.032)*
10,001-20,000 บาท	4.012			-0.267 (0.001)*	-0.449 (0.000)*	-0.260 (0.003)*
20,001-30,000 บาท	4.279				-0.182 (0.022)*	
30,001-40,000 บาท	4.461					0.189 (0.035)*
> 40,001 บาท	4.272					

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05*

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบผลของอิทธิพลของปัจจัยด้านการตลาด 4C's ที่มีผลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.467	0.198		7.395	0.000*
ความต้องการของผู้บริโภค	0.114	0.050	0.126	2.268	0.024*
ต้นทุนผู้บริโภค	0.036	0.051	0.044	0.715	0.475
ความสะดวกสบาย	0.180	0.054	0.183	3.310	0.001*
การติดต่อสื่อสาร	0.286	0.051	0.344	5.569	0.000*

$R = 0.605$ $R^2 = 0.366$ Adjusted $R^2 = .360$ SEE = 0.436 F = 57.556 p = 0.000* Durbin-Watson = 1.930

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05*

สมมติฐานที่ 3 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ MRA ด้วยวิธี Enter ผลการวิเคราะห์ พบว่า การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และทัศนคติในการใช้งาน มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05 ซึ่งสามารถพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ร้อยละ 46.2 ($R^2 = 0.462$) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ 0.402 (SEE=0.402) ดังแสดงตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบผลของอิทธิพลของปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมที่มีผลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.187	0.205		5.805	0.000*
การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน	0.348	0.041	0.421	8.425	0.000*
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	0.162	0.045	0.149	3.565	0.000*
ทัศนคติในการใช้งาน	0.199	0.045	0.248	4.415	0.000*
พฤติกรรมการตั้งใจใช้งาน	0.004	0.037	0.005	0.103	0.918
การใช้งานจริง	-0.022	0.032	-0.033	-0.677	0.499
R = 0.680 $R^2 = 0.462$ Adjusted $R^2 = 0.456$ SEE = 0.402 F = 68.444 p = 0.000* Durbin-Watson = 1.906					
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05*					

สมมติฐานที่ 4 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ MRA ด้วยวิธี Enter ผลการวิเคราะห์ พบว่า เว็บไซต์การตลาดเชิงเนื้อหา การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา การตลาดซื้ออันดับผ่านเครื่องมือค้นหา และการตลาดสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสามารถพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ร้อยละ 65.2 ($R^2 = 0.652$) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ 0.324 (SEE = 0.324) ดังแสดงตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบผลอิทธิพลของปัจจัยด้านช่องทางการตลาดดิจิทัลที่มีผลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปของผู้ชมในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.275	0.142		8.964	0.000*
เว็บไซต์	0.112	0.034	0.137	3.318	0.001*
การตลาดเชิงเนื้อหา	0.319	0.042	0.342	7.560	0.000*
การตลาดจดหมายอิเล็กทรอนิกส์	-0.010	0.015	-0.026	-0.682	0.496
การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา	0.138	0.036	0.163	3.830	0.000*
การตลาดซื้ออันดับผ่านเครื่องมือค้นหา	-0.051	0.014	-0.137	-3.578	0.000*
การตลาดสื่อสังคมออนไลน์	0.172	0.023	0.294	7.344	0.000*
R = 0.807 R ² = 0.652 Adjusted R ² = 0.646 SEE = 0.324 F = 123.733 p = 0.000* Durbin-Watson = 2.086					
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05*					

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามตัวแปรที่ได้ศึกษา ดังนี้

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ จากผลการทดสอบสมมติฐาน (T-test และ F-test) พบว่า มีปัจจัย 2 ด้าน คือ อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์ของผู้ชมในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน โดยอาชีพที่มีการเลือกรับชมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชน ผู้ว่างงาน/เกษียณอายุ และอื่น ๆ ส่วนด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่มีการเลือกรับชมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ 20,001-30,000 บาท 30,001-40,000 บาท และ 40,001 บาทขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพและรายได้สามารถแสดงถึงความสามารถในการรับรู้การมีอยู่ของสื่อวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูป แสดงถึงมุมมองหรือกรอบความคิดของผู้ชมที่อาจต้องการค้นหาข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ หรือค้นหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาภา ตระการบุญชัย (2564) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรับชมและติดตามช่องรายการในยูทูปของกลุ่มเจนเนอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะประชากรด้านอาชีพและรายได้ที่แตกต่างกันจะมีการตอบสนองในการรับชมติดตามช่องยูทูปแตกต่างกัน

ปัจจัยด้านการตลาด 4C's จากผลการทดสอบสมมติฐาน (MRA) พบว่า มีปัจจัย 3 ด้าน คือ ความต้องการของผู้บริโภค ความสะดวกสบาย และการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นต้นทุนผู้บริโภคที่ไม่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชม และพบว่า การติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเลือก

รับชมมากที่สุด ($\beta = 0.344$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปมีช่องทางให้ผู้ชมแสดงความคิดเห็นและฟีดแบ็ก และเป็นสื่อที่มีความสามารถในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารกับผู้ชมได้ดีและมีความสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยลักษณ์ ธาวรรคคีส์ และกุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการรับชมรายการช่องทีวีดิจิทัลของผู้ชมในเขตภาคกลาง ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภครายการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกรับชมรายการช่องทีวีดิจิทัล

ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรม จากผลการทดสอบสมมติฐาน (MRA) พบว่า มีปัจจัย 3 ด้าน คือ การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และทัศนคติในการใช้งานมีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นพฤติกรรมการตั้งใจใช้งานและการนำไปใช้งานจริงที่ไม่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชม และพบว่า การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานมีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมมากที่สุด ($\beta = 0.421$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวิดีโอพอดแคสต์เป็นสื่อที่ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ชมดีขึ้น และทำให้ดูมีบุคลิกของคนทันสมัย รวมถึงการรับรู้ความง่ายของการใช้งานสื่อดังกล่าวที่สามารถรับชมเวลาใดก็ได้จากทุกอุปกรณ์ที่ใช้งาน อันเป็นที่มาของทัศนคติเชิงบวกในการเลือกรับชมสื่อดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัสลิน ใจคุณ และจุฬาส โปธิทองแสงอรุณ (2562) ที่ผลการศึกษา พบว่า การยอมรับเทคโนโลยี ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทัศนคติที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทาง เฟซบุ๊ก लाईฟ (Facebook LIVE)

ปัจจัยด้านช่องทางการตลาดดิจิทัล จากผลการทดสอบสมมติฐาน (MRA) พบว่า มีปัจจัย 5 ด้าน คือ เว็บไซต์ การตลาดเชิงเนื้อหา การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา การตลาดซื้ออันดับผ่านเครื่องมือค้นหา และการตลาดสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการตลาดจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชม และพบว่า การตลาดเชิงเนื้อหาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมมากที่สุด ($\beta = 0.342$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปมีเนื้อหาที่ให้ข้อมูลเป็นประโยชน์ ให้ความบันเทิงและผ่อนคลาย นำเสนอสั้นกระชับเข้าใจง่าย และมีภาพประกอบการอธิบายเล่าเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุธ ลากยีนยง และวัชร ยี่สุนเทศ (2563) ที่ผลการศึกษา พบว่า การตลาดเนื้อหาบนสื่อสังคมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้าไนกี้ (NIKE) ด้านการตลาดสื่อสังคมออนไลน์ วิดีโอพอดแคสต์อาจมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์จากการแชร์ลิงก์และทำให้พบเห็นคำคีย์เวิร์ด สอดคล้องกับงานของ สุธาวัลย์ เวฬุฒิกร และชินจิตต์ แจ้งเจนกิจ (2564) ที่ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า การสร้างการรับรู้ต่อการสื่อสารการตลาดรูปแบบดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีผลกับกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ด้านการทำ SEO วิดีโอพอดแคสต์อาจมีสร้างการพบเห็นจากการค้นหาคำคีย์เวิร์ดบนหน้าปกและชื่อคลิป ทำให้ผู้ชมพบเห็นคลิปที่ต้องการในอันดับแรกของการค้นหายุทูป สอดคล้องกับงานของ Lopezosa, Orduna-Malea, และ Pérez-Montoro (2019) ที่ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา (SEO) มีประสิทธิภาพและสร้างการถูกพบเห็นของวิดีโอทำให้ยอดวิวเพิ่มขึ้น แม้ว่าเนื้อหาวิดีโอไม่ได้อยู่ในกระแสก็ตาม และด้านเว็บไซต์ในการอัปโหลดรายการวิดีโอพอดแคสต์ โดยที่เว็บไซต์ยูทูปอาจมีการใช้งานที่ง่ายกว่าแพลตฟอร์มอื่น และอาจมีการแนะนำวิดีโอพอดแคสต์ที่ตรงกับความสนใจ สอดคล้องกับงานของ ชินวัจน์

มาตย์นอก, ศุภณิด อาริหทัยรัตน์, และศศิพรรณ บิลมาโนชญ์ (2560) ที่ผลการศึกษา พบว่า เนื้อหาและการออกแบบเว็บไซต์มีผลต่อการเข้าชมเว็บไซต์หนึ่งดีดอทคอม และสุดท้ายด้านการตลาดซื้ออันดับผ่านเครื่องมือค้นหาของวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปมีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้าม อาจเป็นเพราะการพบเห็นโฆษณาบนยูทูปอาจส่งผลต่อการเลือกรับชมรายการวิดีโอพอดแคสต์ลดลง สอดคล้องกับ ภาณี วิจัย และกัมปนาท ศิริโยธา (2563) ที่ผลการวิจัย พบว่า การตอบสนองของผู้บริโภคในโฆษณาผ่านยูทูปรูปแบบแทรกวิดีโอโฆษณา มีปัจจัยการรบกวนสร้างความรำคาญมีอิทธิพลในเชิงลบต่อทัศนคติต่อการโฆษณา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์

1. ธุรกิจที่มีความต้องการหรือมีความสนใจใช้สื่อวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปในการสื่อสารระหว่างแบรนด์และกลุ่มเป้าหมาย สามารถประยุกต์ใช้ช่องทางการตลาดดิจิทัลในการเผยแพร่สื่อดังกล่าวเพื่อสร้างการพบเห็นและการรับรู้ของช่องรายการให้มากขึ้นได้ ดังนี้

1.1 ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการพิจารณาถึงเนื้อหาที่ส่งมอบให้กับผู้ชมซึ่งต้องมีประโยชน์ ให้ข้อมูลข่าวสารและตอบสนองความต้องการได้ รวมถึงการนำเสนอเนื้อหาของสื่อดังกล่าวที่อาจพิจารณาถึงลำดับการนำเสนอเนื้อหา เช่น การนำไฮไลต์ (highlight) ของคลิปมานำเสนอในช่วงต้นรายการเพื่อดึงดูดให้ผู้ชมอยู่ดูคลิปต่อไป และทำบทสรุปเนื้อหาในช่วงท้ายรายการ เพื่อแสดงถึงความเอาใจใส่ของธุรกิจที่คำนึงถึงผู้ชมที่ไม่มีเวลาฟังมากนัก เป็นต้น อาจมีภาพประกอบการเล่าเรื่องหรือนำเสนอให้เห็นหน้าตาของผู้ดำเนินรายการ ซึ่งจะช่วยสร้างความน่าสนใจ น่าดึงดูดและเพิ่มอรรถรสให้กับช่องรายการมากขึ้น นอกจากนี้การทำเนื้อหาที่ดียังช่วยให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ได้ถึงประโยชน์จากการรับชมสื่อดังกล่าว ซึ่งจะช่วยสร้างทัศนคติเชิงบวกได้อีกด้วย

1.2 การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา (SEO) ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการจัดทำ YouTube SEO สำหรับสื่อวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูป โดยธุรกิจต้องสำรวจคำคีย์เวิร์ดที่เหมาะสมกับช่องรายการและเนื้อหาของคลิปวิดีโอ ซึ่งต้องนำคำคีย์เวิร์ดที่สำรวจมาทำให้ปรากฏอยู่บนหน้าปกคลิป ชื่อคลิป และคำบรรยายใต้คลิปเพื่อให้อัลกอริทึมของยูทูปเก็บข้อมูลของคลิปนั้นและได้อันดับคลิปให้อยู่อันดับสูงของหน้าผลลัพธ์การค้นหาของยูทูปได้ดีขึ้น ซึ่งช่วยสร้างการพบเห็นและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่ เพราะเว็บไซต์ยูทูปจะแนะนำคลิปให้กับกลุ่มผู้มีความสนใจของช่องรายการอีกด้วย

1.3 การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการเผยแพร่เนื้อหาอย่างการแชร์ลิงก์ หรือประชาสัมพันธ์ข่าวสารจากแพลตฟอร์มยูทูปไปยังสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ เป็นต้น เพื่อสร้างการพบเห็นและเป็นการขยายการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่ รวมถึงยังแสดงให้เห็นถึงการอัปเดตสถานะและการเคลื่อนไหวของช่องรายการได้ด้วย

2. ธุรกิจที่มีความต้องการหรือมีความสนใจใช้สื่อวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปในการสื่อสารระหว่างแบรนด์และกลุ่มเป้าหมาย ควรพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายของช่องรายการเป็นหลัก โดยอาจสำรวจความต้องการหรือความคิดเห็นของพวกเขา จากการพูดคุยเชิญชวนให้คอมเมนต์ใต้คลิปหรือสร้างฟีดแบ็ก เช่น การกดไลก์ กดติดตาม หรือกดกระดิ่งแจ้งเตือน ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงและพัฒนาช่องรายการให้ตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ดียิ่งขึ้น

3. ธุรกิจที่มีความต้องการหรือมีความสนใจใช้สื่อวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปในการสื่อสารระหว่างแบรนด์และกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดทำสื่อดังกล่าวผู้วิจัยเสนอแนะให้พิจารณาถึงการทำหน้าปกคลิปและการตั้งชื่อคลิปเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นสิ่งแรกที่ผู้ชมพบเห็นได้อย่างชัดเจนบนแพลตฟอร์มยูทูป โดยหน้าปกคลิปควรแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาภายในคลิป และชื่อคลิปที่มีคำคีย์เวิร์ดเกี่ยวข้องกับเนื้อหาภายในคลิปเช่นกัน นอกจากนี้ ธุรกิจยังควรพิจารณาถึงผู้ดำเนินรายการหลักของช่องที่ต้องมีความเป็นเอกลักษณ์ทั้งน้ำเสียงที่อาจมีความนุ่มลึกฟังสบายหรือหนักแน่นมั่นใจและมีความน่าเชื่อถือ ลักษณะการเล่าเรื่องที่นำเสนอให้เข้าใจได้ง่าย มีการใช้คำและจังหวะการพูดที่เหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับสไตล์ของแต่ละช่องรายการ ทั้งนี้ ผู้ดำเนินรายการหลักของช่องจะช่วยสร้างการจดจำให้กับช่องรายการวิดีโอพอดแคสต์บนแพลตฟอร์มยูทูปได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับงานวิจัยครั้งต่อไปอาจเลือกศึกษาปัจจัยตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยทางการตลาดด้านอื่น ๆ ความพึงพอใจ กระบวนการตัดสินใจ ภาพลักษณ์แบรนด์ การรับรู้คุณค่า ความภักดี เป็นต้น หรืออาจศึกษาหัวข้อดังกล่าวในเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อเก็บข้อมูลด้านพฤติกรรมในเชิงลึก หรืองานวิจัยเชิงปริมาณที่การเน้นการศึกษาไปทางด้านนิเทศศาสตร์ เป็นต้น เพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจและวงการพอดแคสต์ในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- กัญณกา ตระการบุญชัย. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการรับชมและติดตามช่องรายการในยูทูปของกลุ่ม เจเนอเรชันวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, 20(1), 88-101.
- เคลเลอร์, เค. แอล, และนาร์ส, เจ. เอ. (2560). *กลยุทธ์การตลาด* [HBR's 10 must reads on strategic marketing] (ณัฐยา ลินตระกูลพล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- ชินวัจน์ มาตย์นอก, ศุภนิต อารีหทัยรัตน์, และศศิพรรณ บิลมาโนชญ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมเว็บไซต์หนังสือทศวรรษของสมาชิกเว็บไซต์หนังสือทศวรรษ. *วารสารวิชาการนิเทศสยามปริทัศน์*, 17(22), 143-149.

- เดอะโมเมนตัม. (2565). ภาวะหมดไฟในการทำงานไม่ใช่เรื่องล้อเล่น เมื่อคนกรุงเทพฯ กว่า 69% มีภาวะ 'Burnout'. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2565, จาก <https://themomentum.co/promise-brandedcontent/>
- ทิพวรรณ ทองพราว. (2563). สรุป 9 แนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคสื่อในไทยของผู้บริโภค หลังยุคโควิด-19 ที่นักการตลาดต้องรู้จากงาน The Standard ECONOMIC FORUM. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2565, จาก <https://adaddicth.com/knowledge/9-behavior-customer-the-standard-economic-forum>
- ภาณี วิชัย, และกัมปนาท ศิริโยธา. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตอบสนองของผู้บริโภคในการโฆษณาผ่านยูทูปรูปแบบ การแทรกวิดีโอโฆษณา ของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 5(1), 21-46.
- มัสลิน ใจคุณ, และรุจิภาส โพธิ์ทองแสงอรุณ (2562). การยอมรับเทคโนโลยี ความไว้วางใจ และการตลาดผ่านสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook LIVE) ของกลุ่มผู้บริโภค GENERATIONS X, Y, Z. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 5(1), 260-275.
- รยู, แทโฮ, (2562). ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เมื่อหุ่นยนต์ครองโลก การศึกษาคือทางรอดเดียวของมนุษย์ [Education is hope in the era of the fourth industrial revolution] (ตรองสิริ ทองคำใส, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วลัญช์ลักษณ์ ถาวรศักดิ์สุธี, และกุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร. (2562). พฤติกรรมผู้บริโภคชมรายการช่องทีวีดิจิทัลของผู้ชมในเขตภาคกลาง. วารสารการบริหารและการจัดการ, 9(1), 43-57.
- วิทย์ บุญ. (2565). 'พอดแคสต์' สื่อใหม่ที่ดูจะฮิต แต่ผู้ผลิตรายการในไทยส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถ 'สร้างรายได้'. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2565, จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/spark/101541>
- ศราวุธ ลามยีนยง, และวัชรระ ยี่สุนเทศ. (2563). การตลาดเนื้อหาบนสื่อสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้าไนกี้ (NIKE). วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 30(2), 87-102.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2563). สถิติกรุงเทพมหานคร ประจำปี 2563. สืบค้นจาก <http://online.anyflip.com/iqbdu/opjx/mobile/index.html>
- สำนักสถิติแห่งชาติ. (2563). สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจสุขภาพจิต (ความสุข) ของคนในประเทศไทย พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง

- สุธาวลัย เวฬุฒิกร, และชื่นจิตต์ แจ้งเจนกิจ. (2564). การสื่อสารการตลาดรูปแบบดิจิทัลของร้านค้าออนไลน์ Shopee ที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค. *วารสารปาลิชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 34(1), 76-88.
- Belch, G. E., & Belch, M. A. (2015). *Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspective* (10th ed.). Singapore: McGraw-Hill.
- Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital marketing* (7th ed.). New York, NY.: Pearson.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). New York, NY.: John Wiley & Sons.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35(8), 982-1003.
- Hasan, H. A. (2021, October 21). YouTube SEO: 3 steps to rank number 1 on YouTube [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=DAM3pl9oc58>
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). *Marketing management* (14th ed.). Upper Saddle River, NJ.: Pearson.
- Lauterborn, B. (1990). New marketing litany: Four Ps passé: C-words take over. *Advertising Age*, 61(4), 26. Retrieved from http://www.rlauterborn.com/pubs/pdfs/4_Cs.pdf
- Lopezosa, C., Orduna-Malea, E., & Pérez-Montoro, M. (2019). Making video news visible: Identifying the optimization strategies of the cybermedia on YouTube using web metrics. *Journalism Practice*, 14(4), 465-482.
- The Nielsen Company. (2020). Podcast content is growing audio engagement. Retrieved 2022, August 7, from <https://www.nielsen.com/us/en/insights/article/2020/podcast-content-is-growing-audio-engagement/>
- Pulizzi, J. (2014). *Epic content marketing: How to tell a different story, break through the clutter, and win more customers by marketing less*. New York, NY.: McGraw-Hill.
- Reuters Institute for the Study of Journalism, & University of Oxford. (2021). *Reuters institute digital news report 2021* (10th ed.). Retrieved from https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2021-06/Digital_News_Report_2021_FINAL.pdf

Rowles, D, & Rogers, C. (2019). Podcasting marketing strategy: A complete guide to creating, publishing and monetizing a successful podcast. New York, NY.: Kogan Page.

Verdusco, L. M. (2016). What are podcasts?. *Home Healthcare Now*, 34(4), 224-225.

We Are Social, & Hootsuite. (2021). *Digital 2021 April global statshot report*. Retrieved from <https://datareportal.com/reports/digital-2021-april-global-statshot>

Effect of Globalization on Income Inequality in ASEAN Countries

Attasuda Lerskullawat^{1,*} and Thitima Puttitanun²

Received: August 18, 2022 Revised: October 4, 2022 Accepted: November 7, 2022

Abstract

This research aims to analyze the effect of globalization on income inequality in 9 ASEAN countries: Thailand, Malaysia, Indonesia, Philippines, Singapore, Vietnam, Laos, Cambodia, and Myanmar between the years 2007 to 2019. This research also considers different types of globalization, namely, economic globalization, social globalization, and political globalization. The panel data Fixed Effect estimation used in the study finds that the overall, economic, trade, social, and information globalization reduce the income inequality within ASEAN countries. However, economic globalization and financial globalization can increase income inequality in low-income countries.

Keywords: globalization, income inequality, ASEAN countries, Gini coefficient

^{1,2} Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University

* Corresponding author. E-mail: fecoadl@ku.ac.th

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านการรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

อรรถสฤตา เลิศกุลวัฒน์^{1,*} และ จูติมา พุฒิทานนท์²

วันรับบทความ: August 18, 2022 วันแก้ไขบทความ: October 4, 2022 วันตอบรับบทความ: November 7, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์ในการศึกษาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนจำนวน 9 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2550-2562 และศึกษาถึงผลกระทบดังกล่าวแยกตามประเภทของโลกาภิวัตน์ ได้แก่ โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และทางการเมือง ผลการศึกษาจากวิธี Panel Data Fixed Effect Estimation พบว่า โลกาภิวัตน์โดยรวม โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ทางการค้า โลกาภิวัตน์ทางสังคม และโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสารส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและการเงินสามารถส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มขึ้นได้ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำ

คำสำคัญ: โลกาภิวัตน์ ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ กลุ่มประเทศอาเซียน ค่าสัมประสิทธิ์จีนี

^{1,2} ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Corresponding author. E-mail: fecoadl@ku.ac.th

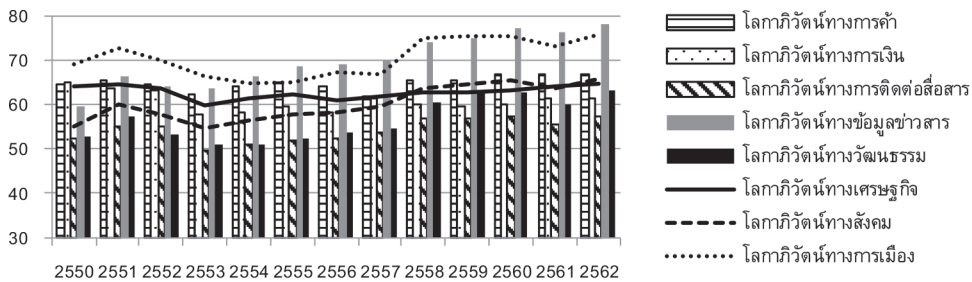
บทนำ

โลกาภิวัตน์ คือ ปรากฏการณ์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เทคโนโลยี โดยการเปลี่ยนแปลงนี้จะทำให้ประเทศต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยโลกาภิวัตน์แบ่งได้เป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Globalization) สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจซึ่งทำให้ประเทศในโลกเกิดการเชื่อมโยงกันมากขึ้นผ่านทางการค้าและการเงิน ซึ่งประกอบด้วย โลกาภิวัตน์ทางการค้า (Trade Globalization) และโลกาภิวัตน์ทางการเงิน (Financial Globalization) 2) โลกาภิวัตน์ทางสังคม (Social Globalization) สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันผ่านข้อมูลข่าวสาร สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย โลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Globalization) โลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร (Information Globalization) และโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม (Cultural Globalization) 3) โลกาภิวัตน์ทางการเมือง (Political Globalization) สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศที่ส่งผลไปยังประเทศอื่นหรืออิทธิพลทางการเมืองของต่างประเทศที่มีต่อในประเทศ (Gygli, Haelg, Potrafke, & Sturm, 2019) โดยกระแสของโลกาภิวัตน์ได้ถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมากในปัจจุบันซึ่งหนึ่งในนั้น คือ ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยส่วนใหญ่จะมีการศึกษาเฉพาะผลกระทบของโลกาภิวัตน์ในภาพรวม โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจทางการค้าและการเงิน (Ezcurra & Rodríguez-Pose, 2013; Huh & Park, 2019; Jaumotte, Lall, & Papageorgiou, 2013; Tica, Globan, & Arčabić, 2021) แต่การศึกษาผลของโลกาภิวัตน์ทางสังคมและการเมืองยังมีจำกัด และส่วนใหญ่จะศึกษาในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและพัฒนาแล้ว กลุ่มรายได้สูง-ต่ำ สหภาพยุโรป (Gozgor & Ranjan, 2017; Kharlamova, Stavytskyy, & Zarotiadis, 2018; Lee, Lee, & Lien, 2019) ส่วนการศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้นพบว่ายังไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

โดยในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้นมีโลกาภิวัตน์ที่เพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง สำหรับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจนั้น ในปี พ.ศ. 2550 กลุ่มอาเซียนได้เริ่มจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยได้จัดทำแผนแม่บทแรกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนระหว่างปี พ.ศ. 2551-2558 (AEC Blueprint 2008-2015) เพื่อส่งเสริมการเป็นตลาดเดียวผ่านการส่งเสริมการค้าเสรี ลดอุปสรรคทางการค้าทางด้านภาษี มิใช่ภาษี (CEPT-AFTA) และในการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการระหว่างภูมิภาค อีกทั้งส่งเสริมการลงทุนและเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายการเงินทุนในภูมิภาค (ASEAN Secretariat, 2008) อีกทั้งอาเซียนได้จัดทำแผนแม่บทเพื่อการเชื่อมโยงในปี พ.ศ. 2554-2558 (Master Plan on ASEAN Connectivity 2011-2015) โดยจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างกลุ่มอาเซียนและคู่เจรจาอื่น เช่น จีน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหภาพยุโรป (ASEAN Secretariat, 2011) สำหรับโลกาภิวัตน์ทางสังคมนั้น ตามแผนแม่บทแรกได้ส่งเสริมการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านการสนับสนุนการเคลื่อนย้ายแรงงานทักษะสูงเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรม ส่งเสริมโลจิสติกส์ระหว่างประเทศและการท่องเที่ยวในภูมิภาค อีกทั้งจากแผนแม่บทเพื่อการเชื่อมโยงฯ ได้ส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานทาง ICT และการเชื่อมโยงข้อมูลแบบ ASEAN Single Window (ASEAN Secretariat, 2008, 2011) โดยในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการริเริ่มแผนแม่บทประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint: ASCC) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางการศึกษา สังคม และ

วัฒนธรรม และสำหรับโลกาภิวัตน์ทางการเมือง อาเซียนได้เริ่มแผนแม่บทด้านการเมืองและความมั่นคงแห่งอาเซียนในปี พ.ศ. 2552-2558 (ASEAN Political-Security Community 2009-2015) เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเมืองและกฎหมายความมั่นคงระหว่างประเทศ การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิมนุษยชน โดยยังมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่น อาเซียน+3, อาเซียน+6 และในการเป็นคู่เจรจาเฉพาะสาขากับต่างประเทศ ได้แก่ ปากีสถาน นอร์เวย์ สวิตเซอร์แลนด์ และตุรกี อีกด้วย (ASEAN Secretariat, n.d.) โดยในปัจจุบันอาเซียนได้จัดทำแผนแม่บทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปีพ.ศ.2559-2568 แผนแม่บทประชาคมสังคมและวัฒนธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2559-2568 และแผนแม่บทประชาคมการเมืองและความมั่นคงในช่วงปี พ.ศ. 2559-2568 เพื่อสานต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองต่อไป

จากข้อมูลของ KOF Swiss Economic Institute (2021) พบว่า ค่าเฉลี่ยของดัชนีโลกาภิวัตน์ในกลุ่มประเทศอาเซียนมีค่าเท่ากับ 64.36 โดยมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 62.71 ในปี พ.ศ. 2550 เป็น 68.50 ในปี พ.ศ. 2562 โดยถึงแม้ระดับโลกาภิวัตน์จะต่ำกว่ากลุ่มประเทศยุโรปและเอเชียกลาง กลุ่มอเมริกาเหนือ และกลุ่มตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือซึ่งอยู่ที่ 73.26, 69.54 และ 62.29 แต่ยังคงสูงกว่ากลุ่มลาตินอเมริกาและแคริบเบียน กลุ่มเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก กลุ่มแอฟริกาใต้ และเอเชียใต้ซึ่งอยู่ที่ 58.92, 58.05, 48.28, และ 48.62 ตามลำดับ และสำหรับความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้จากค่าสัมประสิทธิ์ Gini พบว่า อาเซียนมีค่าเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2550-2562 ที่ 38.03 โดยสูงกว่ากลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก กลุ่มยุโรปและเอเชียกลาง กลุ่มตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือที่ 36.89, 31.65, 30.08 ซึ่งจะเห็นว่าในอาเซียนมีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในระดับที่ค่อนข้างสูง (World Bank [WB], 2021) โดยเมื่อพิจารณาดัชนีโลกาภิวัตน์แต่ละประเภทในอาเซียนดังแสดงในภาพที่ 1 พบว่ากลุ่มประเทศอาเซียนมีระดับโลกาภิวัตน์ทางการเมืองที่สูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 70.25 รองลงมา คือ โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและทางสังคมที่ 62.81 และ 59.97 ตามลำดับ โดยดัชนีโลกาภิวัตน์ทางสังคมมีอัตราการเพิ่มที่สูงที่สุดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2562 โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.70 รองลงมาคือโลกาภิวัตน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ร้อยละ 9.68 และ 1.17 อีกทั้งเมื่อพิจารณาดัชนีย่อยแต่ละดัชนีพบว่าดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการค้ามีค่าเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2550-2562 ที่เท่ากับ 64.76 ที่สูงกว่าดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการเงินที่ 60.85 อีกทั้งดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการค้ามีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.29 ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2562 เมื่อเทียบกับดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการเงินซึ่งลดลงร้อยละ 5.38 ซึ่งจะเห็นว่าการเพิ่มขึ้นของดัชนีโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจนั้นเป็นผลมาจากดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการค้าเป็นหลัก สำหรับดัชนีโลกาภิวัตน์ทางสังคมแต่ละประเภท ได้แก่ ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ทางข้อมูลข่าวสาร และทางวัฒนธรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.06, 31.18 และ 19.50 ตามลำดับ โดยดัชนีโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร จะสูงที่สุดเมื่อเทียบกับดัชนีโลกาภิวัตน์สังคมด้านอื่น โดยมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากับ 69.62 เมื่อเทียบกับโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมและทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่ 56.30 และ 54.09 ตามลำดับ ดังนั้นดัชนีโลกาภิวัตน์ทางสังคมที่มีเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมา จะเป็นผลมาจากดัชนีโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสารเป็นหลัก

ภาพที่ 1 ดัชนีโลกาภิวัตน์ในแต่ละประเภทในกลุ่มประเทศอาเซียนในช่วงปี พ.ศ. 2550-2562

ที่มา: KOF Swiss Economic Institute (2021)

ดังนั้น เห็นได้ว่ากลุ่มประเทศอาเซียนมีระดับโลกาภิวัตน์ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่ยังคงประสบกับความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่ค่อนข้างสูง และจากข้อจำกัดของงานวิจัยที่ผ่านมา งานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งในภาพรวมและแยกตามประเภท เพื่อให้การศึกษามีความครอบคลุมในทุกมุมมองมากยิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ คือ ปรากฏการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในโลกทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เทคโนโลยี โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบเป็นวงกว้างไปยังประชาชนในสังคมหรือทั่วทั้งโลก ซึ่งเปรียบเสมือนการเปลี่ยนแปลงนี้จะทำให้ประเทศต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยโลกาภิวัตน์แบ่งได้ 3 ประเภทหลัก (Gygli et al., 2019) ดังนี้

1) โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Globalization) สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจซึ่งทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกเกิดการเชื่อมโยงกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจประกอบด้วย โลกาภิวัตน์ทางการค้า (Trade Globalization) ซึ่งแสดงถึงการเชื่อมโยงกันทางการค้าผ่านการซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศ การส่งออกนำเข้าและการเพิ่มขึ้นของคู่ค้า และการสร้างความร่วมมือทางการค้าระหว่างประเทศ เช่น การค้าเสรี และโลกาภิวัตน์ทางการเงิน (Financial Globalization) ซึ่งแสดงถึงการเชื่อมโยงกันทางการเงินผ่านการติดต่อและการทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศเช่น การลงทุนในตราสารทางการเงิน การเคลื่อนย้ายเงินทุน การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ การรับชำระหนี้และโอนเงินระหว่างประเทศ

2) โลกาภิวัตน์ทางสังคม (Social globalization) สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันผ่านข้อมูลข่าวสาร สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงเทคโนโลยี โดยโลกาภิวัตน์ทางสังคมประกอบด้วย โลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Globalization) ซึ่งแสดงถึงการเชื่อมโยง

กันระหว่างประเทศในโลกผ่านทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นผ่านการท่องเที่ยว การคมนาคมระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน การศึกษาระหว่างประเทศ การติดต่อสื่อสารผ่านโทรศัพท์หรือเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต, *โลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร (Information Globalization)* ซึ่งแสดงถึงการเชื่อมโยงกันทางข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศในโลกผ่านการพัฒนาทางเทคโนโลยี เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตไร้สาย ระบบ Cloud เป็นต้น การถ่ายทอดความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงการถ่ายทอดทางลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรระหว่างประเทศ และ *โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม (Cultural Globalization)* ซึ่งแสดงถึงการเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศผ่านการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เช่น การจากการลงทุนของบริษัทข้ามชาติ การขายสินค้าและบริการที่มาจากต่างประเทศ การแลกเปลี่ยนเครื่องหมายการค้า รวมถึงการเชื่อมโยงกันผ่านอุตสาหกรรมบันเทิง เช่น เพลง ภาพยนตร์ อุตสาหกรรมแฟชั่น เป็นต้น

3) *โลกาภิวัตน์ทางการเมือง (Political Globalization)* สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศที่สามารถส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นหรืออิทธิพลทางการเมืองของต่างประเทศที่มีต่อในประเทศ เช่น การมีส่วนร่วมขององค์กรต่างประเทศที่มีอยู่ภายในประเทศ บทบาทขององค์กรนอกภาครัฐจากต่างประเทศ (Non-Government Organization: NGOs) ในการเรียกร้องด้านกฎหมายและสังคม การเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้

(1) ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้

โลกาภิวัตน์สามารถส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง โดยโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจผ่านโลกาภิวัตน์ทางการค้า จะทำให้การค้าระหว่างประเทศมีการขยายตัว ผู้ผลิตสามารถขยายตลาดได้มากขึ้น เกิดการผลิต ส่งออกและการจ้างงานเพิ่มขึ้น ภาวะดังกล่าวส่งผลให้ผู้ผลิตและประชาชนได้รับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง (Asteriou, Dimelis, & Moudatsou, 2014) อีกทั้งโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจผ่านโลกาภิวัตน์ทางการเงิน จะทำให้เกิดการลงทุนในตราสารทางการเงิน การเคลื่อนย้ายเงินทุน และการลงทุนระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการจัดสรรเงินทุนไปสู่ประเทศที่มีเงินทุนน้อยกว่า และทำให้รายได้ในประเทศเพิ่มขึ้นซึ่งจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง (Asteriou et al., 2014) อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่สูงขึ้นได้ โดยโลกาภิวัตน์ทางการค้าอาจทำให้ผลประโยชน์ทางการค้ากระจายอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างเจ้าของปัจจัยการผลิต เช่น ผู้ผลิตที่ใช้ปัจจัยแรงงานหรือทุนเป็นหลัก แรงงานทักษะสูงหรือต่ำ ทำให้การกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น (Dorn, Fuest, & Potrafke, 2018) สำหรับโลกาภิวัตน์ทางการเงินอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยกลุ่มที่ได้รับรายได้สูงอาจเป็นกลุ่มที่มีโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินและการเงินที่ดีเมื่อเทียบกับกลุ่มที่มีการพัฒนาทางการเงินที่ต่ำ (Lee et al., 2019)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ พบว่า ได้มีการศึกษาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยในการศึกษาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจโดยรวม Huh

และ Park (2019) และ Ezcurra และ Rodríguez-Pose (2013) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจในภาพรวมส่งผลต่อการกระจายรายได้ให้มีความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้นในกลุ่มประเทศรายได้สูงและรายได้ปานกลางจำนวน 158 ประเทศและ 47 ประเทศตามลำดับ ในกรณีผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการค้า Chakrabarti (2000) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการค้าส่งผลให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำลดลงในกลุ่มประเทศจำนวน 73 ประเทศ อย่างไรก็ตาม Tica และคณะ (2021) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการค้าทำให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้นในกลุ่มประเทศรายได้สูง-ต่ำ โดยพบว่า ผลกระทบจะเกิดขึ้นในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ Roser และ Cuaresma (2016) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการค้าในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา จะทำให้การกระจายรายได้เหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น โดยอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นและการศึกษาของประชากรในระดับต่ำ จะส่งผลให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำที่มากยิ่งขึ้น และสำหรับการศึกษาผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการเงิน Das และ Mohapatra (2003) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการเงินในกลุ่มตลาดเกิดใหม่ทำให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำลดลงโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง ส่วนการกระจายรายได้จะมีความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้นในประเทศที่มีรายได้ต่ำ และสำหรับงานวิจัยที่ศึกษาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจทั้งในด้านโลกาภิวัตน์ทางการค้าและการเงิน Georgantopoulos และ Tsamis (2011) และ Tian, Wang, และ Dayanandan (2008) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการค้าและการเงินจะทำให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำที่ลดลงในกรณีศึกษาในประเทศฮังการีและสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้ Asteriou และคณะ (2014) รวมถึง Jaumotte และคณะ (2013) และ Mohanty (2017) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการค้าส่งผลให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำลดลง ส่วนโลกาภิวัตน์ทางการเงินทำให้ความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้นในกรณีศึกษาในกลุ่มประเทศพัฒนาและกำลังพัฒนา ในสหภาพยุโรป และในกลุ่มประเทศรายได้สูง-ต่ำ จำนวน 115 ประเทศตามลำดับ อย่างไรก็ตาม Çelik และ Basdas (2010) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการค้าส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนโลกาภิวัตน์ทางการเงินทำให้ความเหลื่อมล้ำลดลงในกลุ่มประเทศจำนวน 68 ประเทศ โดยหากประเทศมีโครงสร้างพื้นฐานและการใช้จ่ายของรัฐบาลที่มากขึ้นจะทำให้ความเหลื่อมล้ำลดลง

(2) ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางสังคมที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้

โลกาภิวัตน์ทางสังคม จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารและติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตไปยังแหล่งที่ขาดแคลน รวมถึงความรู้ ข้อมูลข่าวสารจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศซึ่งทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการใหม่ออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้น เกิดการถ่ายทอดความรู้ทางเทคโนโลยี การจ้างงาน และลงทุนที่เพิ่มขึ้น ภาวะดังกล่าวส่งผลให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งรายได้จะมีมากขึ้นและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้จะลดลง อีกทั้งโลกาภิวัตน์ทางสังคมจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมผ่านโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งทำให้เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ความรู้ ข้อมูลข่าวสารจากต่างประเทศ และส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการผลิต สินค้าและบริการใหม่ ทำให้ประเทศมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้จะลดลง (Roser & Cuaresma, 2016) อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ทางสังคมผ่านการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารและติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลอาจทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาและทำให้เกิดการแข่งขันโดยเฉพาะจากแรงงานทักษะสูง อีกทั้งการถ่ายทอด

ทางเทคโนโลยีอาจส่งผลให้เกิดการผลิตโดยใช้แรงงานลดลง เกิดการว่างงาน รายได้ลดลง และทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้สูงขึ้น และโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมอาจทำให้อุตสาหกรรมในประเทศต้องเผชิญกับการแข่งขันที่สูงจากต่างประเทศ ทำให้ส่วนแบ่งการตลาด การจ้างงานและรายได้ในประเทศลดลงซึ่งทำให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำมากขึ้น (Dorn et al., 2018)

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางสังคม พบว่า มีค่อนข้างน้อย Kharlamova และคณะ (2018) ใช้กรณีศึกษาในกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปโดยศึกษาเฉพาะผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางสังคมทางด้านของโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสารผ่านการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยพบว่า โลกาภิวัตน์ในด้านดังกล่าวส่งผลให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำที่ลดลง Mohanty (2017) ศึกษาเฉพาะผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร ร่วมกับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจทางด้านการค้าและการเงินในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาที่มีระดับรายได้สูง ปานกลาง และต่ำจำนวน 115 ประเทศ ซึ่งพบว่า โลกาภิวัตน์ทางสังคมทางด้านโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง Munir และ Bukhari (2019) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางสังคมในด้านข้อมูลข่าวสารและโลกาภิวัตน์ทางการค้าส่งผลให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำน้อยลง ส่วนโลกาภิวัตน์ทางการเงินทำให้ความเหลื่อมล้ำมากขึ้นในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ อีกทั้งพบว่าระดับการศึกษาส่งผลให้การกระจายรายได้มีความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้นได้

(3) ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการเมืองที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้

โลกาภิวัตน์ทางการเมือง จะทำให้อำนาจในการบริหารประเทศมีการกระจายไปสู่กลุ่มอื่นในสังคมเกิดการเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการเมืองและการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมมากขึ้นซึ่งส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง (Bergh & Nilsson, 2010; Dorn et al., 2018) อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ทางการเมืองอาจทำให้ประเทศได้รับอิทธิพลทางการเมืองจากต่างประเทศที่มากเกินไป ทำให้ผลประโยชน์กระจุกเพียงบางกลุ่มซึ่งพึงพิงบทบาทการเมืองจากต่างประเทศ อีกทั้งการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการเมืองอาจทำให้เศรษฐกิจและการเมืองในประเทศมีความผันผวนเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศที่มากขึ้น ทำให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้น (Roser & Cuaresma, 2016)

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้ศึกษาผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีการศึกษาร่วมกันกับผลกระทบของโลกาภิวัตน์ในด้านอื่น ๆ ดังกล่าวไปแล้วข้างต้น โดย Heshmati (2007) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการเมือง รวมถึงโลกาภิวัตน์โดยรวม โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ทางข้อมูลข่าวสาร ทาง การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลงในประเทศพัฒนาและกำลังพัฒนาจำนวน 61 ประเทศ Tayebi และ Esfahani (2009) พบว่าโลกาภิวัตน์ทางการเมืองและโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจทางด้านการค้าและการเงินส่งผลให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำน้อยลงในประเทศพัฒนาและกำลังพัฒนาจำนวน 60 ประเทศ ในทางตรงกันข้าม Lee และคณะ (2019) ศึกษาในกรณีของประเทศพัฒนาและกำลังพัฒนาจำนวน 121 ประเทศ พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการเมือง รวมถึงโลกาภิวัตน์

โดยรวมและทางการเงินส่งผลให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้น Dorn และคณะ (2018) พบว่า โลกาภิวัตน์โดยรวม ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองส่งผลให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำมากขึ้นในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา 140 ประเทศ Neutel และ Heshmati (2006) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการเมืองส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้มีมากขึ้น แต่โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและสังคมทางด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและข้อมูลข่าวสารจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำน้อยลงในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและพัฒนาแล้ว อย่างไรก็ตาม Gozgor และ Ranjan (2017) และ Bergh และ Nilsson (2010) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการเมืองไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศรายได้สูง-ต่ำ แต่โลกาภิวัตน์โดยรวมและโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มรายได้ต่ำ

ดังนั้น จะเห็นว่าการวิจัยที่ผ่านมาเน้นศึกษาผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เป็นหลัก โดยการศึกษาผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางสังคมและการเมืองยังมีจำกัด และไม่ได้แบ่งแยกประเภทของโลกาภิวัตน์เท่าที่ควร โดยการศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียนยังไม่ได้ได้รับความสนใจมากนัก

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาผลกระทบของโลกาภิวัตน์โดยรวมที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนจำนวน 9 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา เมียนมาร์
2. ศึกษาผลกระทบของโลกาภิวัตน์แยกตามประเภท ได้แก่ โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจประกอบด้วย โลกาภิวัตน์ทางการค้าและการเงิน โลกาภิวัตน์ทางสังคมประกอบด้วย โลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ทางข้อมูลข่าวสารและทางวัฒนธรรม และโลกาภิวัตน์ทางการเมืองที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิรายปีในกลุ่มประเทศอาเซียน 9 ประเทศ¹ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2550-2562 โดยข้อมูลความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้และปัจจัยควบคุมทางเศรษฐกิจและสังคมจะเก็บจาก CEIC Database และ World Economic Outlook Database ของ International Monetary Fund (IMF, 2021) ตามลำดับและดัชนีโลกาภิวัตน์เก็บจาก KOF Swiss Economic Institute Website ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

¹ งานวิจัยนี้ไม่ได้รวมประเทศบรูไนในการศึกษาเนื่องจากข้อมูลของดัชนีชี้วัดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ไม่มีเผยแพร่ในประเทศบรูไน

ตารางที่ 1 ข้อมูลของตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	สัญลักษณ์	คำอธิบาย	แหล่งข้อมูล
ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้	Gini	สัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient)	CEIC Database
ตัวแปรทางโลกาภิวัตน์			
โลกาภิวัตน์โดยรวม	Gtotal	ดัชนีโลกาภิวัตน์โดยรวมคำนวณจากผลรวมของค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของดัชนีโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	KOF Swiss Economic Institute
โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ	Gecon	ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจซึ่งคำนวณจากผลรวมของค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการค้าและการเงิน	KOF Swiss Economic Institute
โลกาภิวัตน์ทางการค้า	Gtrade	ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการค้า	KOF Swiss Economic Institute
โลกาภิวัตน์ทางการเงิน	Gfin	ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการเงิน	KOF Swiss Economic Institute
โลกาภิวัตน์ทางสังคม	Gsoc	ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางสังคมคำนวณจากผลรวมของค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ทางข้อมูลข่าวสาร และทางวัฒนธรรม	KOF Swiss Economic Institute
โลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล	Ginterperson	ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล	KOF Swiss Economic Institute
โลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร	Ginfo	ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร	KOF Swiss Economic Institute
โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม	Gcul	ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม	KOF Swiss Economic Institute
โลกาภิวัตน์ทางการเมือง	Gpol	ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการเมือง	KOF Swiss Economic Institute
ตัวแปรทางความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและสังคม			
การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ	GDP	อัตราการเจริญเติบโตของ real GDP	World Economic Outlook Database
อัตราเงินเฟ้อ	inf	อัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภค	World Economic Outlook Database
อัตราการว่างงาน	Un	อัตราการว่างงาน	World Economic Outlook Database
ระดับการศึกษา	ed	อัตราส่วนรายจ่ายภาครัฐทางการศึกษาต่อ GDP	World Economic Outlook Database
การบริการทางการแพทย์	Health	อัตราส่วนรายจ่ายภาครัฐทางด้านสาธารณสุขต่อ GDP	World Economic Outlook Database

สำหรับรายละเอียดการคำนวณดัชนีจะอ้างอิงตาม Gygli และคณะ (2019) และ KOF Swiss Economic Institute (2021) โดยการใช้ข้อมูลของ KOF Globalization Index จะสามารถวัดระดับโลกาภิวัตน์ทั้งในภาพรวมและแยกรายประเภทได้ซึ่งทำให้การพิจารณาผลของโลกาภิวัตน์ครอบคลุมมากกว่าการพิจารณาโลกาภิวัตน์ในด้านใดด้านหนึ่งดังในงานวิจัยที่ผ่านมา (Bergh & Nilsson, 2010; Georgantopoulos & Tsamis, 2011; Mohanty, 2017; Tica et al., 2021) อีกทั้งดัชนีนี้จะคำนวณผ่านการถ่วงน้ำหนักจากตัวแปรหลายตัวที่สะท้อนระดับโลกาภิวัตน์แต่ละประเภทซึ่งสามารถสะท้อนโลกาภิวัตน์แต่ละประเภทได้ดีกว่าการใช้ตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งเป็นตัวแทนระดับโลกาภิวัตน์ในแต่ละด้านดังเช่นงานวิจัยที่ผ่านมา ดังนั้น งานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลดัชนีโลกาภิวัตน์ KOF Globalization Index ซึ่งถูกใช้ในงานวิจัยที่ผ่านมาเช่นกัน (Dorn et al., 2018; Gozgor & Ranjan, 2017; Tayebi & Esfahani, 2009) โดยตารางการคำนวณการถ่วงน้ำหนักของดัชนีนี้จะแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การคำนวณดัชนีโลกาภิวัตน์ของ KOF Globalization Index

Globalization Index, de facto	Weights	Globalization Index, de jure	Weights
Economic Globalization	33.3	Economic Globalization	33.33
Trade Globalization	50.0	Trade Globalization	50.0
Trade in goods	37.2	Trade regulations	26.8
Trade in services	43.0	Trade taxes	28.1
Trade partner diversity	19.8	Tariffs	27.1
		Trade agreements	18.0
Financial Globalization	50.0	Financial Globalization	50.0
Foreign direct investment	26.3	Investment restrictions	30.2
Portfolio investment	16.7	Capital account openness	39.0
International debt	28.6	International investment agreements	30.8
International reserves	1.0		
International income payments	27.4		
Social Globalization	33.3	Social Globalization	33.3
Interpersonal Globalization	33.3	Interpersonal Globalization	33.3
International voice traffic	20.7	Telephone subscriptions	39.1
Transfers	22.1	Freedom to visit	32.4
International tourism	21.1	International airports	28.6
International students	19.0		
Migration	17.2		

ตารางที่ 2 การคำนวณดัชนีโลกาภิวัตน์ของ KOF Globalization Index (ต่อ)

Globalization Index, de facto	Weights	Globalization Index, de jure	Weights
<i>Informational Globalization</i>	33.3	<i>Informational Globalization</i>	33.3
Used internet bandwidth	40.7	Television access	37.7
International patents	29.6	Internet access	43.3
High technology exports	29.6	Press freedom	19.0
<i>Cultural Globalization</i>	33.3	<i>Cultural Globalization</i>	33.3
Trade in cultural goods	28.6	Gender parity	22.5
Trade in personal services	24.8	Human capital	41.7
International trademarks	7.9	Civil liberties	35.8
McDonald's restaurant	22.0		
IKEA stores	16.8		
<i>Political Globalization</i>	33.3	<i>Political Globalization</i>	33.3
Embassies	37.2	International organisations	36.5
UN peace keeping missions	24.7	International treaties	32.6
International NGOs	38.2	Treaty partner diversity	30.9

หมายเหตุ การคำนวณดัชนีโลกาภิวัตน์ของ KOF Globalization Index นั้น จะอ้างอิงจาก Gygli และคณะ (2019) และกำหนดน้ำหนักอ้างอิงและวิธีการคำนวณแต่ละตัวแปรตาม KOF Swiss Economic Institute (2021) ซึ่งได้คำนวณผ่านการถ่วงน้ำหนักจากตัวแปรหลายตัวที่สะท้อนระดับโลกาภิวัตน์แต่ละประเภทโดยแบ่งการคำนวณดัชนี Overall KOF Globalization Index เป็น de facto index ซึ่งชี้วัดกิจกรรมและการเชื่อมโยงระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและ de jure index ซึ่งชี้วัดทางนโยบายและสภาพที่สนับสนุนกิจกรรมและการเชื่อมโยงระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดย Overall KOF Globalization Index จะถูกคำนวณจากค่าเฉลี่ยของ de facto และ de jure index ซึ่งในการศึกษานี้จะใช้ดัชนีโลกาภิวัตน์ที่เป็น Overall KOF Globalization Index ซึ่งจะครอบคลุมโลกาภิวัตน์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนของกิจกรรมและการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และนโยบายและสภาพที่สนับสนุนกิจกรรมและการเชื่อมโยงดังกล่าวทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยข้อมูลของดัชนีดังกล่าว ณ เดือนเมษายนปี พ.ศ. 2565 จะมีข้อมูลล่าสุดถึงปี พ.ศ. 2562

ในส่วนของข้อมูลทางสถิติของตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2562 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อมูลทางสถิติของตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง (Observation)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าต่ำสุด (Min)	ค่าสูงสุด (Max)	ค่าความ แปรปรวน Standard (Deviation)
ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ (Gini)	117	38.05	30.70	46.30	3.88
ตัวแปรทางโลกาภิวัตน์					
โลกาภิวัตน์โดยรวม (Gtotal)	117	64.36	32.00	84.00	14.81
โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Gecon)	117	62.81	33.00	95.00	17.31
โลกาภิวัตน์ทางการค้า (Gtrade)	117	64.76	35.00	97.00	18.65
โลกาภิวัตน์ทางการเงิน (Gfin)	117	60.85	28.00	94.00	17.28
โลกาภิวัตน์ทางสังคม (Gsoc)	117	59.97	25.00	88.00	18.05
โลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่าง บุคคล (Ginterperson)	117	54.09	11.00	89.00	21.46
โลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร (Ginfo)	117	69.62	43.00	89.00	13.79
โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม (Gcul)	117	56.30	23.00	88.00	21.29
โลกาภิวัตน์ทางการเมือง (Gpol)	117	70.25	37.00	87.00	16.43
ตัวแปรทางควบคุมทางเศรษฐกิจและสังคม					
การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP)	117	4.15	-3.41	12.51	2.57
อัตราเงินเฟ้อ (inf)	117	3.76	-1.24	23.12	3.28
อัตราการว่างงาน (Un)	117	2.51	0.14	8.06	1.76
ระดับการศึกษา (ed)	117	3.10	0.79	5.97	1.11
การบริการทางการแพทย์ (health)	117	1.46	0.19	2.85	0.68

จากข้อมูลสถิติในตารางที่ 3 พบว่า ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ (Gini) ของประเทศในกลุ่มอาเซียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่เท่ากับ 38.05 สำหรับตัวแปรที่สะท้อนระดับโลกาภิวัตน์ พบว่า โลกาภิวัตน์โดยรวม (Gtotal) มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากับ 64.36 โดยเมื่อพิจารณาแยกในแต่ละประเภท พบว่า กลุ่มประเทศอาเซียนมีระดับโลกาภิวัตน์ทางการเมืองที่สูงที่สุดที่เท่ากับ 70.25 รองลงมา คือ โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Gecon) และสังคม (Gsoc) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 62.81 และ 59.97 ตามลำดับ โดยองค์ประกอบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจนั้นจะมาจากโลกาภิวัตน์ทางการค้า (Gtrade) เป็นหลักซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่ 64.76 ซึ่งสูงกว่าระดับโลกาภิวัตน์ทางการเงิน (Gfin) ที่เท่ากับ

60.85 และสำหรับโลกาภิวัตน์ทางสังคมนั้น พบว่า องค์ประกอบหลักจะมาโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร (Ginfo) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด คือ เท่ากับ 69.62 รองลงมา คือ โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม (Gcul) และโลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (Ginterperson) ที่มีค่าเท่ากับ 56.30 และ 54.09 ตามลำดับ

ในส่วนของปัจจัยควบคุมทางเศรษฐกิจ (GDP) พบว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอาเซียน (GDP) มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากับร้อยละ 4.15 โดยพบว่า อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงที่สุดจะอยู่ในประเทศ เมียนมาร์ รองลงมาคือ ลาว กัมพูชา ฟิลิปปินส์ เวียดนาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ประเทศไทย และสิงคโปร์ ซึ่งถึงแม้ว่าสิงคโปร์จะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่ต่ำ ซึ่งอาจเนื่องมาจากประเทศดังกล่าวเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่สูงอยู่แล้ว จึงทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงในอัตราที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาซึ่งมีระดับการพัฒนาที่ต่ำอยู่ ดังนั้น จึงทำให้ยังคงมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงได้หรือมี Catch-Up Effect ที่สูงสำหรับภาวะเงินเฟ้อ (inf) พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 3.76 โดยพบว่า ประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้อที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย คือ เวียดนาม เมียนมาร์ อินโดนีเซีย ลาว รองลงมา คือ กัมพูชา ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และประเทศไทย ซึ่งมีอัตราเงินเฟ้อที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และสำหรับอัตราการว่างงาน (Un) พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 2.51 โดยประเทศที่มีอัตราการว่างงานอยู่ในระดับสูง ได้แก่ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และประเทศที่มีอัตราการว่างงานอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ เวียดนาม เมียนมาร์ ลาว ไทย และกัมพูชาโดยมีอัตราการว่างงานที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในภูมิภาค ในส่วนของปัจจัยทางสังคมในภูมิภาคพบว่า ตัวแปรด้านการศึกษา (ed) มีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 3.10 โดยพบว่า มาเลเซียเป็นประเทศที่มีรายจ่ายภาครัฐทางการศึกษาสูงที่สุด รองลงมา คือ เวียดนาม ประเทศไทย อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศมีค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย และรองลงมา คือ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ และสำหรับตัวแปรที่สะท้อนถึง โครงสร้างพื้นฐานด้านการแพทย์และสาธารณสุข (Health) พบว่า ประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม มีระดับที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ กัมพูชา อินโดนีเซีย เมียนมาร์ และลาวนั้นมีระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้จะแบ่งการศึกษาเป็น 2 แบบจำลองหลักซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

(1) ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

การศึกษาในส่วนนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ (1) ของการวิจัย โดยแบบจำลองแสดงได้ ดังนี้

$$Gini_{i,t} = \alpha_i + \beta_1 Gtotal_{i,t} + \beta_2 GDP_{i,t} + \beta_3 inf_{i,t} + \beta_4 Un_{i,t} + \beta_5 ed_{i,t} + \beta_6 health_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

โดย i คือ ตัวชี้วัดของแต่ละประเทศ เช่น ประเทศที่ 1,2,3...n

t คือ ระยะเวลา โดย t = 1,2,3...

α_i คือ the individual country fixed effect

$Gini_{it}$ คือ สัมประสิทธิ์จีนิซึ่งสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยหากดัชนีนี้มีค่าสูงขึ้น แสดงถึงความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่สูงขึ้น แต่หากค่านี้นี้ลดลงแสดงว่าความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลงซึ่งตัวแปรนี้ได้ถูกใช้ค่อนข้างมากในงานวิจัยที่ผ่านมา

$Gtotal_{it}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์โดยรวมซึ่งเป็นผลรวมของค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า หากโลกาภิวัตน์โดยรวมเพิ่มขึ้น จะทำให้การค้าโลกและการลงทุนระหว่างประเทศขยายตัว และมีการเคลื่อนย้ายข้อมูลข่าวสารและถ่ายทอดทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น ทำให้การลงทุน จ้างงาน การผลิต และรายได้เพิ่มสูงขึ้นซึ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์โดยรวมอาจทำให้รายได้กระจายไปที่เจ้าของปัจจัยการผลิตหรือภาคอุตสาหกรรมใดที่มากเกินไป ซึ่งอาจทำให้ผลประโยชน์กระจุกอยู่เพียงแค่บางกลุ่ม เช่น กลุ่มแรงงานทักษะสูง กลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้ปัจจัยทุนเข้มข้น และทำให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ของ β_1 อาจจะมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้

GDP_{it} คือ อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริงซึ่งสะท้อนถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ โดยเมื่อสถานะเศรษฐกิจดีขึ้น จะทำให้การค้า การลงทุน การจ้างงานขยายตัวและส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง อย่างไรก็ตาม หากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้รายได้เกิดการกระจุกตัวอยู่ในเจ้าของปัจจัยการผลิตหรือในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีปัจจัยการผลิตที่สมบูรณ์กว่า อาจส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่มากขึ้น ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ของ β_2 อาจจะมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้

inf_{it} คือ อัตราเงินเฟ้อ ซึ่งหากอัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้ราคาสินค้าและบริการในประเทศสูงขึ้น และส่งผลให้อำนาจซื้อของเงินของประชาชนลดลง ภาวะดังกล่าวทำให้รายได้ที่แท้จริงลดลง และส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ให้สูงขึ้น ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ β_3 ควรจะเป็นบวก

Un_{it} คือ อัตราการว่างงาน โดยเมื่อการว่างงานเพิ่มขึ้น จะทำให้ความสามารถหารายได้ เข้าถึงเงินทุน และกู้ยืมเงินลดลง ดังนั้นทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้สูงขึ้น ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ β_4 ควรจะเป็นบวก

ed_{it} คือ อัตราส่วนรายจ่ายภาครัฐทางด้านการศึกษาต่อ GDP โดยเมื่อรัฐบาลลงทุนในด้านการศึกษามากขึ้น จะทำให้ประชากรมีความรู้ ความชำนาญในการประกอบอาชีพและทำงานมากขึ้น ส่งผลให้การทำงานและรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ให้ลดลง ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ β_5 ควรจะเป็นลบ

$health_{it}$ คือ อัตราส่วนรายจ่ายภาครัฐทางด้านสาธารณสุขต่อ GDP โดยหากสัดส่วนนี้เพิ่มขึ้น แสดงถึงการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อผลิตภาพแรงงานและการผลิตทำให้รายได้เพิ่มขึ้นและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ β_6 ควรจะเป็นลบ

ε_{it} คือ ค่าความคลาดเคลื่อน (Error Term)

(2) ผลกระทบของโลกาภิวัตน์แยกตามประเภทที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

การศึกษาในส่วนนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ (2) ของการวิจัย โดยแบบจำลองแสดงได้ ดังนี้

$$Gini_{i,t} = \alpha_i + \beta_1 Index_{i,t} + \beta_2 GDP_{i,t} + \beta_3 inf_{i,t} + \beta_4 Un_{i,t} + \beta_5 ed_{i,t} + \beta_6 health_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

โดย $Index_{i,t}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์แต่ละประเภท โดยจะประมาณการสมการข้างต้นแต่ละสมการโดยแยกตามแต่ละประเภทของดัชนีโลกาภิวัตน์ ดังนี้

- โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ มี 3 ดัชนี ดังนี้

$Gecon_{i,t}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจคำนวณจากผลรวมของค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการค้าและการเงิน โดยแบ่งเป็น 2 ดัชนีย่อย ได้แก่

$Gtrade_{i,t}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการค้า

$Gfin_{i,t}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการเงิน

โดยหากดัชนีโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงทางการค้าและการเงินมากขึ้น และหากดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการค้าและการเงินเพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลต่อการค้าโลก การผลิต การส่งออกให้ขยายตัวและผู้ผลิตรวมถึงแรงงานจะมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมถึงมีการเชื่อมโยงผ่านการลงทุนในตราสารทางการเงิน การเคลื่อนย้ายเงินทุนและการลงทุนระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นซึ่งทำให้เกิดการจัดสรรเงินทุนจากประเทศที่มีเงินทุนมากไปสู่ประเทศที่มีเงินทุนน้อย ทำให้รายได้ในประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจรวมถึงโลกาภิวัตน์ทางการค้าและการเงินอาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้มากขึ้น หากการกระจายรายได้กระจุกตัวอยู่ในปัจจัยการผลิตหรือภาคการผลิตใดการผลิตหนึ่ง อยู่ในเจ้าของปัจจัยทุนหรือกลุ่มที่ได้รับรายได้สูง กลุ่มที่มีโครงสร้างพื้นฐานทางการลงทุนและการเงินที่อยู่ในสูง เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่มากขึ้น ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ β_1 อาจมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้

- โลกาภิวัตน์ทางสังคม มี 4 ดัชนี ดังนี้

$Gsocial_{i,t}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางสังคมซึ่งคำนวณจากผลรวมของค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ทางข้อมูลข่าวสาร และทางวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็น 3 ดัชนีย่อย ได้แก่

$Ginterperson_{i,t}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล

$Ginfo_{i,t}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร

$Gcul_{i,t}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม

โดยหากดัชนีโลกาภิวัตน์ทางสังคมเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลทางข้อมูลข่าวสาร และวัฒนธรรม อีกทั้งหากในแต่ละดัชนีโลกาภิวัตน์ดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของปัจจัยการผลิตไปยังแหล่งที่ขาดแคลน เกิดการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ทำให้มีการผลิตสินค้าใหม่ออกสู่ตลาด การจ้างงานและลงทุนเพิ่มขึ้น ประชาชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นและทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายลดลง อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ทางสังคมดังกล่าวอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่เพิ่มขึ้นได้ หากการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เทคโนโลยีและวัฒนธรรม ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตไปยังประเทศอื่นหรือเกิดการแข่งขันที่มากขึ้นระหว่างภาคการผลิตซึ่งอาจทำให้ผลตอบแทนในรูปของรายได้มีการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันเพิ่มขึ้น ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ β_1 อาจมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้

- โลกาภิวัตน์ทางการเมือง ชีวจากดัชนี ดังนี้

$Gpol_{it}$ คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางการเมือง

โดยหากโลกาภิวัตน์ทางการเมืองเพิ่มขึ้นจะสะท้อนถึงอิทธิพลทางการเมืองของต่างประเทศที่มีต่อภายในประเทศที่เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการกระจายอำนาจทางการเมืองไปสู่กลุ่มอื่นในสังคมซึ่งส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง อย่างไรก็ตาม หากโลกาภิวัตน์ทางการเมืองทำให้ประเทศได้รับอิทธิพลทางการเมืองจากต่างประเทศหรือองค์กรนอกประเทศที่มากเกินไป อาจทำให้ผลประโยชน์ของประชาชนในประเทศกระจุกอยู่เพียงแค่บางกลุ่มและส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้มากขึ้น ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ของ β_1 อาจมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้

การประมาณการแบบจำลองข้างต้นจะใช้การประมาณแบบ Fixed Effect estimation ทั้งนี้เนื่องจากการประมาณการดังกล่าว จะมีการใส่ตัวแปรที่ควบคุมปัจจัยภายนอก (Individual specific effect) เพื่อควบคุมลักษณะที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง เช่น ภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมในแต่ละประเทศ เป็นต้น ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาแต่อาจมีผลต่อตัวแปรตามได้ ซึ่งจะแตกต่างกับการประมาณการแบบ Pooled OLS estimation ที่ไม่ได้มีการควบคุมว่าหน่วยตัวอย่างจะได้รับผลกระทบของปัจจัยภายนอกที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม แบบจำลองอาจได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาแต่อาจมีผลกระทบต่อตัวแปรตาม (Unobserved Effect) ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างหน่วยตัวอย่าง (ประเทศ) เช่น ประชากรแต่ละประเทศที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน เป็นต้น ดังนั้น หาก Unobserved Effect ในแบบจำลองมีลักษณะที่เป็น Random และ ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระในแบบจำลอง อาจทำให้แบบจำลองมีลักษณะที่เป็น Random Effect Model ได้ แต่หาก Unobserved Effect มีลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระในแบบจำลอง จะทำให้การประมาณการแบบ Fixed Effect Model มีความเหมาะสมมากกว่า ดังนั้น จะมีการทดสอบโดยใช้ Hausman Test เพื่อทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองระหว่าง Fixed Effect และ Random Effect Model โดยหากค่าสถิติของ Hausman Test ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าตัวแปร Unobserved Effect ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ จะแสดงว่าแบบจำลอง Random Effect มีความเหมาะสม แต่หากปฏิเสธสมมติฐานหลักแสดงว่าแบบจำลอง Fixed Effect มีความเหมาะสม (Hausman, 1978)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษานั้น เป็นลักษณะของแบบจำลองอนุกรมเวลาภาคตัดขวาง (Panel Data Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นทั้งภาคตัดขวางและอนุกรมเวลา ดังนั้น ข้อมูลของตัวแปรในสมการทั้งหมดจะถูกนำมาทดสอบ Unit Root Test เพื่อตรวจสอบความนิ่งของข้อมูล (stationary Data) โดยเนื่องจากข้อมูลเป็นลักษณะที่เป็น Panel Data ดังนั้น จะใช้วิธีแบบ Panel Unit Root Test โดยหลังจากทดสอบ Panel Unit Root Test โดยใช้วิธี Fisher ADF Test และ Phillip-Perron Test พบว่า ตัวแปรที่ใช้ทั้งหมดมีลักษณะที่เป็น Stationary Data เนื่องจากค่าการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรทุกตัวได้ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าข้อมูลมีลักษณะที่ไม่นิ่ง (Non-stationary Data) อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานั้นสามารถนำไปใช้ในการประมาณการแบบจำลองต่อไปได้โดยไม่มีปัญหาของ Unit Root อีกทั้งจากการพิจารณาเมตริกสหสัมพันธ์ พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ที่นำมาใช้ในสมการที่ (1)-(2) มีค่าไม่เกิน 0.8 ดังนั้น การประมาณการในแบบจำลองไม่มีปัญหา Multicollinearity โดยตารางแสดงผลการทดสอบ Panel Unit Root Test และ Multicollinearity จะแสดงในตารางที่ 4 และ 5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบ Panel Unit Root Test

Variables	Fisher-ADF Test				Phillip-Perron Test			
	Inverse Chi-square	Inverse Normal	Inverse logit t test	Modified Inverse Chi-square	Inverse Chi-square	Inverse Normal	Inverse logit t test	Modified Inverse Chi-square
Gini	34.270**	-1.529*	-1.767*	2.712***	31.712**	-1.609*	-1.783**	2.285**
Gtotal	41.058***	-3.869***	-3.858***	4.430***	36.532***	-1.491*	-2.023**	3.630***
Gecon	41.834***	-3.808***	-3.859***	4.567***	36.079***	-2.593***	-2.943***	3.550***
Gtrade	54.245***	-4.736***	-5.094***	6.761***	53.068***	-3.041***	-4.365***	6.553***
Gfin	47.853***	-3.150***	-3.915***	5.631***	31.684**	-2.831***	-2.741***	2.773***
Gsoc	47.046***	-1.780***	-3.312**	5.488***	73.112***	-3.269***	-6.167***	10.096***
Ginterperson	25.423*	-1.298*	-1.303*	1.666**	26.548***	-1.517*	-1.502*	1.865**
Ginfo	43.846***	-2.138**	-3.157***	4.923***	32.140***	-1.484*	-2.024**	2.853***
Gcul	32.126***	-2.905***	-2.822***	2.851***	24.390*	-1.791**	-1.747**	1.483*
Gpol	34.632***	-3.235***	-3.136***	3.294***	27.785**	-1.966**	-1.454*	2.083**
GDP	49.910***	-3.470***	-3.565***	5.318***	30.645**	-2.155**	-2.130**	2.108**
inf	165.518***	-7.132***	-14.989***	24.586***	62.219***	-4.905***	-5.550***	7.370***
Un	46.168***	-2.083**	-3.113***	4.695***	51.926***	-2.971***	-3.870***	5.654***
edu	39.661***	-2.665***	-2.834***	3.610***	89.829***	-4.284*	-5.026***	11.972***
health	35.533***	-3.304***	-3.229***	3.453***	34.294***	-1.535*	-2.022**	3.234***

หมายเหตุ */**/** แสดงถึงระดับนัยสำคัญที่ 10%, 5% และ 1% ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

	Gtotal	Gecon	Gtrade	Gfin	Gsoc	Ginter person	Ginfo	Gcul	Gpol	GDP	inf	Un	ed	health
Gtotal	1													
Gecon	0.8896	1												
Gtrade	0.8888	0.9663	1											
Gfin	0.8259	0.9623	0.8606	1										
Gsoc	0.9512	0.8933	0.9107	0.8103	1									
Ginter person	0.8577	0.8921	0.8795	0.841	0.9516	1								
Ginfo	0.8612	0.7633	0.839	0.6288	0.9295	0.8184	1							
Gcul	0.9799	0.8664	0.8832	0.7856	0.966	0.8597	0.8931	1						
Gpol	0.7355	0.3827	0.3959	0.341	0.5453	0.3446	0.512	0.6905	1					
GDP	-0.4923	-0.4324	-0.4366	-0.395	-0.4446	-0.3894	-0.4065	-0.4669	-0.3868	1				
inf	-0.3976	-0.3899	-0.416	-0.3384	-0.4227	-0.4362	-0.3664	-0.3844	-0.2017	0.3001	1			
Un	0.493	0.3493	0.2514	0.4221	0.3613	0.2882	0.1839	0.4986	0.5806	-0.2347	0.005	1		
ed	0.6604	0.3862	0.444	0.2939	0.6383	0.5395	0.6229	0.6498	0.6919	-0.333	-0.1615	0.2885	1	
health	0.6491	0.5197	0.6141	0.3824	0.6109	0.4857	0.6794	0.6123	0.5477	-0.4322	-0.4710	0.1376	0.5595	1

หมายเหตุ ถึงแม้ว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างดัชนีโลกาภิวัตน์แต่ละตัวมีค่าที่เกิน 0.8 แต่ในการประมาณการแบบจำลองนั้น เป็นการประมาณการแต่ละสมการโดยแยกตามแต่ละประเภทของดัชนีโลกาภิวัตน์ ดังแสดงในสมการที่ (1)-(2) ดังนั้น จึงทำให้สมการแต่ละสมการที่ใช้ในการประมาณการนั้นไม่มีปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่แต่อย่างใด

สำหรับผลการศึกษาของแบบจำลองจะแบ่งเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังแสดงในตารางที่ 6 โดยคอลัมน์ที่ (1) แสดงถึงผลการศึกษาของผลกระทบของโลกาภิวัตน์โดยรวมและคอลัมน์ที่ (2)-(9) เป็นผลการศึกษาของผลกระทบของโลกาภิวัตน์แยกตามประเภทที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ผลการศึกษาในทุกแบบจำลองนั้น จะใช้ Hausman Test ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแบบจำลองระหว่าง Fixed Effect กับ Random Effect โดยผลจาก Hausman Test ในตารางที่ 6 พบว่าค่าสถิติ Hausman Test ได้ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าตัวแปร Unobserved Effect ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระหรือแบบจำลอง Fixed effect มีความเหมาะสม ดังนั้น การประมาณการผลการศึกษาในตารางที่ 6 จะใช้แบบ Fixed Effect ในทุกสมการ

ตารางที่ 6 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

ตัวแปร	โลกาภิวัตน์ โดยรวม	โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ			โลกาภิวัตน์ทางสังคม				โลกาภิวัตน์ ทางการเมือง
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
$Gtotal_{i,t}$	-0.201*								
	(0.115)								
$Gecon_{i,t}$		-0.266**							
		(0.126)							
$Gtrade_{i,t}$			-0.192*						
			(0.106)						
$Gfin_{i,t}$				-0.166					
				(0.101)					
$Gsoc_{i,t}$					-0.158*				
					(0.085)				
$Ginterperson_{i,t}$						-0.125			
						(0.082)			
$Ginfo_{i,t}$							-0.096*		
							(0.055)		
$Gcul_{i,t}$								-0.141	
								(0.092)	
$Gpol_{i,t}$									-0.022
									(0.101)
$GDP_{i,t}$	-0.151	-0.136	-0.132	-0.141	-0.142	-0.148	-0.145	-0.134	-0.142
	(0.110)	(0.109)	(0.110)	(0.110)	(0.110)	(0.111)	(0.110)	(0.110)	(0.112)
$inf_{i,t}$	0.395***	0.415***	0.411***	0.397***	0.351***	0.369***	0.347***	0.355***	0.381***
	(0.124)	(0.124)	(0.125)	(0.124)	(0.123)	(0.124)	(0.124)	(0.124)	(0.129)
$Un_{i,t}$	-0.613	-0.068	-0.146	-0.296	-0.915*	-0.634	-0.922*	-0.780*	-0.467
	(0.422)	(0.445)	(0.443)	(0.422)	(0.478)	(0.428)	(0.490)	(0.464)	(0.422)
$ed_{i,t}$	0.920	0.785	0.877	0.573	1.000*	0.974	1.014*	0.691	0.684
	(0.574)	(0.547)	(0.561)	(0.552)	(0.578)	(0.590)	(0.587)	(0.552)	(0.577)
$health_t$	-0.142	-0.117	-0.116	-0.073	-0.163	-0.095	-0.145	-0.154	-0.073
	(0.336)	(0.330)	(0.333)	(0.333)	(0.335)	(0.334)	(0.335)	(0.339)	(0.341)
Constant	50.513***	52.855***	48.520***	47.051***	47.927***	43.714***	44.910***	46.822***	38.677***
	(9.177)	(8.509)	(7.482)	(7.339)	(7.092)	(5.969)	(6.063)	(7.568)	(8.382)
Observations	117	117	117	117	117	117	117	117	117
Hausman test statistic	17.91***	18.78***	18.10***	17.93***	18.51***	16.39**	21.27***	16.30**	14.99**

หมายเหตุ */**/*** แสดงถึงระดับนัยสำคัญที่ร้อยละ 10, 5 และ 1 ตามลำดับ, ตัวเลขในวงเล็บ (-) แสดงถึงค่า Standard Error

ผลการศึกษาในตารางที่ 6 คอลัมน์ที่ (1) พบว่า โลกาภิวัตน์โดยรวมส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.201 ณ ระดับนัยสำคัญร้อยละ 10 ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับที่คาดการณ์ไว้ โดยเมื่อโลกาภิวัตน์โดยรวมเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศทั้งทางด้านการค้าและการเงิน ซึ่งทำให้การค้าโลกและการลงทุนระหว่างประเทศขยายตัว รวมถึงทำให้มีการเคลื่อนย้ายของปัจจัยการผลิต ข้อมูลข่าวสารและการถ่ายทอดความรู้ทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนมีการประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น จะทำให้เกิดการลงทุน จ้างงาน การผลิต และรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นซึ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง โดยผลที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา (Heshmati, 2007; Tayebi & Esfahani, 2009) ผลที่ได้อาจเนื่องมาจากในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น มีระดับของโลกาภิวัตน์ในภาพรวมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา โดยมีค่าเฉลี่ยของดัชนีโลกาภิวัตน์โดยรวมที่เพิ่มขึ้นจาก 62.71 ในปี พ.ศ. 2550 เป็น 68.50 ในปี พ.ศ. 2562 อีกทั้งในอาเซียนได้มีความเชื่อมโยงกันผ่านโลกาภิวัตน์โดยรวมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองดังจะเห็นได้จากแผนแม่บทแรกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนระหว่างปี พ.ศ. 2551-2558 เพื่อส่งเสริมการเป็นตลาดเดียวผ่านการส่งเสริมการค้าเสรี การลงทุนระหว่างประเทศ การเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายการเงินทุน ส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานทางด้านโลจิสติกส์ รวมถึงมีการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการเชื่อมโยงของอาเซียนในช่วงปี พ.ศ. 2554-2558 แผนแม่บทประชาคมสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชากรในภูมิภาคผ่านการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม และแผนแม่บทในด้านการเมืองและความมั่นคงแห่งอาเซียนในช่วงปี พ.ศ. 2552-2558 เพื่อสร้างความมั่นคงในภูมิภาค ดังนั้น เห็นได้ว่าอาเซียนมีความเชื่อมโยงผ่านโลกาภิวัตน์โดยรวมมาอย่างต่อเนื่องซึ่งอาจทำให้ผลของโลกาภิวัตน์ดังกล่าวส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับตัวแปรควบคุมทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า อัตราเงินเฟ้อส่งผลในทิศทางบวกต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับที่คาดการณ์ไว้เนื่องจากเมื่ออัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น จะทำให้ราคาสินค้าและบริการในประเทศสูงขึ้นและอำนาจซื้อลดลง ทำให้รายได้ที่แท้จริงของประชาชนลดลง และส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ให้สูงขึ้น สำหรับตัวแปรควบคุมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นนั้น พบว่าไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจดังแสดงในคอลัมน์ที่ (2)-(4) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Gecon) ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ (คอลัมน์ที่ (2)) โดยมีสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.266 ณ ระดับนัยสำคัญร้อยละ 5 โดยเมื่อโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันทั้งทางด้านการค้าระหว่างประเทศและการเงิน ทำให้การค้าโลกและการลงทุนระหว่างประเทศขยายตัว เกิดการขยายตัวของการผลิต การส่งออกและทำให้ผู้ผลิตรวมถึงแรงงานภายในประเทศได้รับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับที่คาดไว้และงานวิจัยที่ผ่านมา (Neutel & Heshmati, 2006; Tayebi & Esfahani, 2009) อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงระดับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่า มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสองรองจากโลกาภิวัตน์ทางการเมืองดังแสดงในตารางที่ 2 ซึ่งภาวะดังกล่าวอาจส่งผลให้โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำ

ในการกระจายรายได้ในภูมิภาค และเมื่อพิจารณาผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการค้า (Gtrade) และการเงิน (Gfin) (คอลัมน์ที่ (3)-(4)) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการค้าส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ ที่สัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.192 ณ ระดับนัยสำคัญร้อยละ 10 โดยเมื่อโลกาภิวัตน์ทางการค้าเพิ่มขึ้น จะทำให้การค้ำระหว่างประเทศและการค้าโลกขยายตัวและมีการเคลื่อนย้ายสินค้าผ่านการส่งออกและนำเข้ามากขึ้น สภาพดังกล่าวทำให้เกิดการขยายตัวของการผลิต และทำให้ผู้ผลิตและแรงงานภายในประเทศได้รับรายได้เพิ่มขึ้นซึ่งทำให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับที่คาดการณ์ไว้และงานวิจัยที่ผ่านมา (Asteriou et al., 2014; Chakrabarti, 2000; Georgantopoulos & Tsamis, 2011; Jaumotte et al., 2013; Mohanty, 2017; Munir & Bukhari, 2019; Tian et al., 2008) อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ทางการเงินไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระดับโลกาภิวัตน์ทางการเงินนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 60.85 ซึ่งค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับโลกาภิวัตน์ทางการค้าที่อยู่ที่ร้อยละ 64.76 ดังแสดงในตารางที่ 2 อีกทั้งจากข้อมูลของ KOF Swiss Economic Institute (2021) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการเงินในอาเซียนนั้นมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.29 ในช่วงปี พ.ศ. 2550-2562 เมื่อเทียบกับโลกาภิวัตน์ทางการเงินที่ลดลงร้อยละ 5.38 ดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนั้น จะเห็นว่าโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจนั้นส่งผลมาจากโลกาภิวัตน์ทางการค้าเป็นหลัก ส่วนโลกาภิวัตน์ทางการเงินพบว่า มีระดับที่ต่ำกว่าและมีแนวโน้มที่ลดลงซึ่งอาจทำให้ผลของโลกาภิวัตน์ทางการเงินไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในอาเซียนเท่าที่ควร

เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางสังคม (Gsoc) ในคอลัมน์ที่ (5)-(8) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางสังคม (Gsoc) (คอลัมน์ที่ (5)) ส่งผลกระทบในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญที่สัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.158 ณ ระดับนัยสำคัญร้อยละ 10 โดยเมื่อโลกาภิวัตน์ทางสังคมเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันในด้านสังคมผ่านการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ข้อมูลข่าวสาร และวัฒนธรรม ซึ่งทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของปัจจัยการผลิตไปยังแหล่งที่ขาดแคลน รวมไปถึงเกิดการถ่ายทอดทางความรู้ เทคโนโลยีจากต่างประเทศซึ่งทำให้เกิดการขยายตัวของการผลิต เกิดการจ้างงานและการลงทุนที่เพิ่มขึ้น ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง สอดคล้องกับที่คาดการณ์ไว้และในงานวิจัยที่ผ่านมา (Kharlamova et al., 2018; Neutel & Heshmati, 2006) โดยถึงแม้โลกาภิวัตน์ทางสังคมจะมีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำที่ร้อยละ 59.97 อย่างไรก็ตาม ระดับโลกาภิวัตน์ดังกล่าวยังคงมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงที่สุดคือร้อยละ 19.70 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับโลกาภิวัตน์ในด้านอื่นดังกล่าวข้างต้นในบทนำ ซึ่งภาวะดังกล่าวอาจส่งผลให้โลกาภิวัตน์ทางสังคมส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในอาเซียน และเมื่อพิจารณาผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (Ginterperson) ทางข้อมูลข่าวสาร (Ginfo) และทางวัฒนธรรม (คอลัมน์ที่ (6)-(8)) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร (Ginfo) ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญที่สัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.096 ณ ระดับนัยสำคัญร้อยละ 10 โดยเมื่อโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น จะทำให้มีการเคลื่อนย้ายข้อมูลข่าวสารสะดวก รวดเร็วและมีการถ่ายทอดความรู้ทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น ดังนั้น จะทำให้เกิดการลงทุน จ้างงาน รวมถึงการพัฒนาทักษะแรงงานที่สูงขึ้น ทำให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งรายได้ของประชาชนมีมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำ

ในการกระจายรายได้ลดลงได้ โดยสอดคล้องกับที่คาดการณ์ไว้และกับงานวิจัยที่ผ่านมา (Kharlamova et al., 2018; Mohanty, 2017; Munir & Bukhari, 2019; Neutel & Heshmati, 2006) อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (Ginterperson) และทางวัฒนธรรม (Gcul) ไม่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญซึ่งแสดงว่าโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ทั้งนี้เนื่องจากระดับโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสารในอาเซียนมีสัดส่วนที่สูงที่สุดดังแสดงในตารางที่ 2 อีกทั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 อาเซียนได้มีการเชื่อมโยงกันผ่านโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มมากขึ้นดังแสดงได้จากแผนแม่บทของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและแผนแม่บทเพื่อการเชื่อมโยงของอาเซียนที่มีการส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานทาง ICT ในภูมิภาคและการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในลักษณะ ASEAN Single Window

สำหรับโลกาภิวัตน์ทางการเมือง (Gpol) ในคอลัมน์ที่ (9) พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการเมืองไม่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเนื่องมาจากโลกาภิวัตน์ทางการเมืองอาจไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้โดยตรง แต่อาจส่งผลกระทบในทิศทางอ้อมหรือส่งผลที่ค่อนข้างน้อยต่อการกระจายรายได้ผ่านการเพิ่มเสรีภาพในสังคม การเพิ่มบทบาทจากองค์กรต่างประเทศที่เข้ามาภายในประเทศแทนซึ่งอาจต้องใช้เวลานานในการส่งผลกระทบต่อกระจายรายได้เมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งทำให้เกิดการขยายตัวของการผลิต การค้า การลงทุน การพัฒนาทางเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้

สำหรับตัวแปรควบคุมทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า อัตราเงินเฟ้อยังคงส่งผลในทิศทางบวกต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับอัตราการว่างงาน พบว่า ส่งผลในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อย่างมีนัยสำคัญในบางสมการ (คอลัมน์ที่ (5), (7), (8)) โดยการเพิ่มขึ้นของอัตราการว่างงานส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง โดยถึงแม้จะไม่สอดคล้องกับที่คาดการณ์ไว้ ทั้งนี้เนื่องจากหากการว่างงานที่เพิ่มขึ้นเป็นการว่างงานของกลุ่มผู้มีรายได้สูงหรือปานกลางจะทำให้รายได้ของผู้ที่มีรายได้สูง-ปานกลางนั้นลดลงและอาจทำให้การกระจายรายได้เท่าเทียมกันมากขึ้นได้ โดยในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น พบว่า ประเทศที่มีรายได้ที่อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง จะมีการว่างงานที่อยู่ในระดับที่สูง² ดังนั้น อาจสะท้อนว่าการว่างงานที่เพิ่มขึ้นในภูมิภาคอาเซียนนั้นอาจมาจากประเทศที่มีรายได้สูง ซึ่งอาจส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลงได้ ในส่วนของตัวแปรการศึกษา พบว่า ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ให้เพิ่มมากขึ้นในบางสมการ (คอลัมน์ที่ (5) และ (7)) โดยผลดังกล่าวอาจเกิดขึ้น

² จากข้อมูลจาก IMF (2021) เมื่อพิจารณาในกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่า ประเทศที่มีอัตราการว่างงานอยู่ในระดับที่สูง (สูงกว่าค่าเฉลี่ยที่เท่ากับ 2.51) ได้แก่ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ โดยประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้ พบว่า เป็นประเทศที่มีระดับรายได้ต่อหัว (Gross Nation Income per capita, GNI per capita) ที่อยู่ในระดับสูงหรือปานกลางค่อนข้างสูง (Upper-Middle Income/ High Income Countries) อ้างอิงตามเกณฑ์ของ WB (2018) ในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งประเทศดังกล่าว ได้แก่ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และมาเลเซีย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนที่อยู่ในกลุ่มรายได้สูงหรือปานกลางค่อนข้างสูงส่วนใหญ่แล้ว จะมีอัตราการว่างงานที่ค่อนข้างสูงด้วย

ได้เมื่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของภาครัฐที่สูงขึ้นนั้นไม่เพียงพอและกระจายไม่ทั่วถึงสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะในอาเซียนซึ่งประเทศส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของประชากรยังมีค่อนข้างจำกัด ส่งผลให้ประชากรเพียงบางกลุ่มที่มีโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้และส่งผลให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้นได้ โดยตัวแปรควบคุมอื่นยังคงไม่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้อย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยที่ผ่านมา ผลกระทบของโลกาภิวัตน์โดยรวมและในแต่ละประเภทที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้นั้นอาจส่งผลที่แตกต่างกันระหว่างประเทศที่มีรายได้สูง-ต่ำ (Bergh & Nilsson, 2010; Das & Mohapatra, 2003; Gozgor & Ranjan, 2017; Tica et al., 2021) ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงทดสอบผลกระทบดังกล่าวโดยเพิ่มตัวแปร interaction term ระหว่างดัชนีโลกาภิวัตน์ต่าง ๆ กับตัวแปรหุ่น (Di) เข้าไปในสมการที่ (1)-(2) โดยตัวแปรหุ่น (Di) มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อประเทศมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำและ 0 เมื่อมีประเทศมีระดับรายได้ที่สูง³ และประมาณการแบบจำลองเพื่อดูผลกระทบของโลกาภิวัตน์โดยรวมและแต่ละประเภทที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในประเทศที่มีรายได้สูง-ต่ำ⁴ โดยจะใช้ Hausman test ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแบบจำลองเช่นเดิม โดยพบว่า ค่าสถิติ Hausman test ได้ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าตัวแปร unobserved effect ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระหรือแสดงว่าแบบจำลอง Fixed effect มีความเหมาะสม ดังนั้น ผลการศึกษาในตารางที่ 7 จะใช้การประมาณการแบบ Fixed Effect เช่นเดียวกับในตารางที่ 6 โดยผลการศึกษาในตารางที่ 7 พบว่า โลกาภิวัตน์โดยรวม (Gtotal) ยังคงส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (คอลัมน์ที่ (1)) แต่ตัวแปร Gtotal และ Gtotal x D_i นั้น

³ เกณฑ์การแบ่งกลุ่มประเทศ จะใช้ตามเกณฑ์ของ WB (2018) โดยกลุ่มประเทศรายได้สูงในอาเซียน คือ ประเทศที่มี GNI per capita ในปี พ.ศ. 2562 อยู่ในเกณฑ์ของ Upper-Middle Income Countries และ High Income Countries ส่วนประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำในอาเซียน คือ ประเทศที่มี GNI per capita ในปี พ.ศ. 2562 อยู่ในเกณฑ์ของ Lower-Middle Income Countries และ Low Income Countries โดยจากการแบ่งประเทศตามเกณฑ์ดังกล่าว พบว่า ประเทศในกลุ่มรายได้สูง ได้แก่ อินโดนีเซีย ประเทศไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ส่วนประเทศในกลุ่มรายได้ต่ำ ได้แก่ กัมพูชา เมียนมาร์ ลาว เวียดนาม และฟิลิปปินส์

⁴ เมื่อเพิ่มตัวแปร interaction term ระหว่างดัชนีโลกาภิวัตน์ต่าง ๆ กับตัวแปรหุ่นลงในสมการที่ (1)-(2) จะแสดงได้ ดังนี้ $Gini_{i,t} = \alpha_i + \beta_1 Gindex_{i,t} + \beta_2 Gindex_{i,t} \times D_i + \beta_3 GDP_{i,t} + \beta_4 inf_{i,t} + \beta_5 Un_{i,t} + \beta_6 ed_{i,t} + \beta_7 health_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$ โดย Gindex คือ ดัชนีโลกาภิวัตน์แต่ละดัชนีดังแสดงในสมการที่ (1)-(2)

ในการศึกษาถึงผลกระทบของระดับโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่อาจแตกต่างกันระหว่างประเทศที่มีรายได้สูง-ต่ำนั้น สามารถหาได้จากการ differentiate สมการข้างต้นเมื่อเทียบกับ Gindex ซึ่งจะได้ผล ดังนี้ $\frac{\partial Gini}{\partial Gindex} = \beta_1 + \beta_2 D_i$ โดยหากเป็นประเทศที่มีรายได้สูง ($D_i = 0$) จะทำให้ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้มีค่าเท่ากับ β_1 และหากเป็นประเทศรายได้ต่ำ ($D_i = 1$) จะทำให้ผลกระทบของระดับโลกาภิวัตน์มีค่าเท่ากับ $\beta_1 + \beta_2$ นอกจากนั้น การพิจารณาถึงความมีนัยสำคัญของผลกระทบนั้นจะทำได้ผ่าน Joint Significant Test ระหว่างตัวแปรดัชนีโลกาภิวัตน์แต่ละดัชนี กับ Interaction Term ระหว่างดัชนีโลกาภิวัตน์แต่ละดัชนีกับตัวแปรหุ่น

ไม่ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญร่วม⁵ แสดงว่าผลของโลกาภิวัตน์โดยรวมที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้นั้นไม่ได้มีความแตกต่างกันตามระดับรายได้ของประเทศในกลุ่มอาเซียน สำหรับผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (คอลัมน์ที่ (2)) พบว่า ตัวแปร Gecon และ $\text{Gecon} \times D_i$ ส่งผลกระทบในทิศทางลบและบวกตามลำดับ โดยส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญร่วม⁶ ซึ่งสะท้อนว่าหากประเทศอยู่ในกลุ่มรายได้สูง ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจจะยังคงส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง แต่หากประเทศมีระดับรายได้ต่ำ การเพิ่มขึ้นของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจจะทำให้มีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้มากขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากประเทศที่มีรายได้ต่ำมีการพัฒนาทางโครงสร้างพื้นฐานที่ต่ำ รวมถึงขาดแคลนปัจจัยการผลิตและการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ยังคงอยู่ในระดับต่ำ ทำให้การเพิ่มขึ้นของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจส่งผลให้ผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำยังคงมีการกระจายตัวอย่างไม่ทั่วถึง โดยผลตอบแทนของเจ้าของปัจจัยการผลิตหรือกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจุบัน แรงงานทักษะสูงหรือเทคโนโลยีระดับสูง จะสามารถสร้างรายได้ได้มากกว่าซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่มากขึ้น ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bergh และ Nilsson (2010) และ Gozgor และ Ranjan (2017) ที่พบว่าโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำเพิ่มมากขึ้น สำหรับโลกาภิวัตน์ทางการค้า (คอลัมน์ที่ (3)) พบว่า ตัวแปร Gtrade และ $\text{Gtrade} \times D_i$ ส่งผลกระทบในทิศทางลบและบวกตามลำดับและส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญร่วม โดยค่าสัมประสิทธิ์ของ Gtrade มีขนาดที่มากกว่าค่าสัมประสิทธิ์ของ $\text{Gtrade} \times D_i$ ซึ่งสะท้อนว่าการเพิ่มของโลกาภิวัตน์ทางการค้าจะทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลงทั้งในกลุ่มประเทศรายได้สูงและต่ำ โดยผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการค้าสามารถลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในประเทศรายได้สูงได้มากกว่าในประเทศที่มีรายได้ต่ำ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากในประเทศที่มีรายได้ต่ำนั้น การเพิ่มขึ้นของโลกาภิวัตน์ทางการค้าจะทำให้ประเทศดังกล่าวมีสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาขายแข่งขันในประเทศเช่น สินค้าที่เน้นปัจจุบัน เน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นต้น ภาวะนี้ส่งผลให้ประเทศที่มีรายได้ต่ำซึ่งมีความสามารถที่ต่ำในการผลิตสินค้าที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีที่เข้มข้นและขาดแคลนแรงงานทักษะสูง มีความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการมาขายแข่งขันกับสินค้าจากต่างประเทศลดลง ทำให้การผลิตและรายได้ลดต่ำลง ดังนั้น ทำให้ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการค้านั้นจะลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในประเทศที่มีรายได้ต่ำได้น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงซึ่งมีความสามารถในการผลิตโดยใช้ทุนและ

⁵ โดยเมื่อทดสอบ Joint Significant ระหว่าง Gtotal และ $\text{Gtotal} \times D_i$ พบว่า ค่า F-statistic มีค่าเท่ากับ 1.97 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญร่วมที่ร้อยละ 1, 5 หรือ 10

⁶ โดยเมื่อทดสอบ Joint Significant ระหว่าง Gecon และ $\text{Gecon} \times D_i$ พบว่า ค่า F-statistic มีค่าเท่ากับ 6.01 ณ ระดับนัยสำคัญร่วมที่ร้อยละ 1 โดยผลกระทบของระดับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในประเทศรายได้สูง = $-0.671 + (0.699 \times 0) = -0.671$ และในประเทศรายได้ต่ำ = $-0.671 + (0.699 \times 1) = +0.028$

⁷ เมื่อทดสอบ Joint Significant ระหว่าง Gtrade และ $\text{Gtrade} \times D_i$ พบว่า ค่า F-statistic มีค่าเท่ากับ 3.26 ณ ระดับนัยสำคัญร่วมที่ร้อยละ 5 โดยผลกระทบของระดับโลกาภิวัตน์ทางการค้าต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในประเทศรายได้สูง = $-0.434 + (0.386 \times 0) = -0.434$ และในประเทศรายได้ต่ำ = $-0.434 + (0.386 \times 1) = -0.048$

เทคโนโลยี มีแรงงานทักษะสูงในการผลิต รวมถึงมีความสามารถในการแข่งขันที่มากกว่า และสำหรับผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการเงิน (คอลัมน์ที่ (4)) พบว่า ตัวแปร $Gfin$ และ $Gfin \times D_i$ ส่งผลในทิศทางลบและบวกตามลำดับ โดยส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญร่วม⁸ ซึ่งสะท้อนว่าการเพิ่มของโลกาภิวัตน์ทางการเงินยังคงทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงลดลง แต่โลกาภิวัตน์ทางการเงินนั้น จะทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในประเทศที่มีรายได้ต่ำเพิ่มสูงขึ้น โดยอาจเป็นผลมาจากในประเทศรายได้ต่ำอาจยังคงประสบปัญหาของการเข้าถึงเงินทุนและบริการทางการเงินซึ่งส่งผลให้มีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่มากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีรายได้สูงซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินและการลงทุนและการเงินที่ดีกว่าและมีการพัฒนาในระดับที่ค่อนข้างสูง ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับ Das และ Mohapatra (2003) ที่พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการเงินส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำมีมากขึ้น

สำหรับผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางสังคมและการเมือง (คอลัมน์ที่ (5)-(9)) พบว่า ดัชนีโลกาภิวัตน์ทางสังคม การเมืองและดัชนีโลกาภิวัตน์ทางสังคมแยกตามประเภท และตัวแปร interaction term นั้นไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้⁹ ดังนั้น แสดงว่าผลของโลกาภิวัตน์ทางสังคมและการเมือง จะไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ทั้งในกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีรายได้สูงและต่ำ

⁸ เมื่อทดสอบ Joint significant ระหว่าง $Gfin$ และ $Gfin \times D_i$ พบว่าค่า F-statistic มีค่าเท่ากับ 2.65 ณ ระดับนัยสำคัญร่วมที่ร้อยละ 10 โดยผลกระทบของระดับโลกาภิวัตน์ทางการเงินต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในประเทศรายได้สูง = $-0.331 + (0.341 \times 0) = -0.331$ และในประเทศรายได้ต่ำ = $-0.331 + (0.341 \times 1) = +0.010$

⁹ เมื่อทดสอบ Jointly significant ระหว่าง $Gsoc$ และ $Gsoc \times D_i$, $Ginterperson$ และ $Ginterperson \times D_i$, $Ginfo$ และ $Ginfo \times D_i$ และระหว่าง $Gpol$ และ $Gpol \times D_i$ พบว่าค่า F statistic มีค่าเท่ากับ 1.76, 1.17, 1.48, และ 0.08 ตามลำดับ ซึ่งไม่มีนัยสำคัญร่วมที่ร้อยละ 1, 5 หรือ 10

ตารางที่ 7 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีรายได้สูง-ต่ำ

ตัวแปร	โลกาภิวัตน์ โดยรวม	โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ			โลกาภิวัตน์ทางสังคม				โลกาภิวัตน์ ทางการเมือง
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
$Gtotal_{it}$	-0.483*								
	(0.278)								
$Gtotal_{it} \times Di$	0.350								
	(0.310)								
$Gecon_{it}$		-0.671***							
		(0.194)							
$Gecon_{it} \times Di$		0.699***							
		(0.260)							
$Gtrade_{it}$			-0.434**						
			(0.172)						
$Gtrade_{it} \times Di$			0.386*						
			(0.219)						
$Gfin_{it}$				-0.331**					
				(0.144)					
$Gfin_{it} \times Di$				0.341					
				(0.212)					
$Gsoc_{it}$					-0.129				
					(0.131)				
$Gsoc_{it} \times Di$					-0.047				
					(0.159)				
$Ginterperson_{it}$						-0.160			
						(0.177)			
$Ginterperson_{it} \times Di$						0.043			
						(0.193)			
$Ginfo_{it}$							-0.069		
							(0.085)		
$Ginfo_{it} \times Di$							-0.040		
							(0.098)		
$Gcul_{it}$								-0.096	

ตารางที่ 7 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีรายได้สูง-ต่ำ (ต่อ)

ตัวแปร	โลกาภิวัตน์ โดยรวม	โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ			โลกาภิวัตน์ทางสังคม				โลกาภิวัตน์ ทางการเมือง
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
								(0.108)	
$Gcul_{it} \times Di$								-0.183	
								(0.231)	
$Gpol_{it}$									0.037
									(0.198)
$Gpol_{it} \times Di$									-0.080
									(0.230)
GDP_{it}	-0.151	-0.092	-0.104	-0.125	-0.140	-0.149	-0.142	-0.123	-0.144
	(0.110)	(0.106)	(0.109)	(0.110)	(0.110)	(0.111)	(0.111)	(0.112)	(0.113)
inf_{it}	0.390***	0.405***	0.411***	0.397***	0.355***	0.366***	0.354***	0.366***	0.379***
	(0.124)	(0.119)	(0.123)	(0.123)	(0.125)	(0.125)	(0.126)	(0.125)	(0.130)
Un_{it}	-0.761	0.649	0.326	-0.079	-0.852	-0.677	-0.839	-0.700	-0.423
	(0.425)	(0.504)	(0.512)	(0.439)	(0.526)	(0.471)	(0.533)	(0.476)	(0.444)
ed_{it}	0.834	0.635	0.957*	0.358	1.046*	0.971	1.072*	0.908	0.695
	(0.578)	(0.529)	(0.555)	(0.562)	(0.602)	(0.594)	(0.606)	(0.617)	(0.581)
$health_t$	-0.243	-0.180	-0.164	-0.083	-0.147	-0.107	-0.132	-0.137	-0.046
	(0.347)	(0.318)	(0.329)	(0.329)	(0.342)	(0.340)	(0.339)	(0.340)	(0.352)
Constant	62.922***	62.683***	54.912***	50.061***	46.555***	45.156***	43.485***	46.006***	36.027***
	(14.323)	(8.956)	(8.220)	(7.501)	(8.520)	(8.776)	(7.004)	(7.656)	(11.383)
Observations	117	117	117	117	117	117	117	117	117
Hausman test statistic	17.35**	21.70***	18.04**	14.47**	23.87***	15.78**	26.41***	18.91***	21.84***

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการ ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาในกลุ่มประเทศอาเซียนยังมีอยู่จำกัดและจะมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะผลกระทบของโลกาภิวัตน์ในภาพรวมและทางเศรษฐกิจเป็นหลัก
- เป็นแนวทางต่อผู้วางนโยบายและรัฐบาลในการวางแผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้และวางนโยบายสร้างความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจ สังคมและ

การเมืองในอนาคต

3. การศึกษานี้จะเป็นแนวทางให้นักลงทุนและประชาชนในประเทศสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหรือโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในอนาคตที่อาจส่งผลต่อการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศของตนได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์ในการศึกษาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทั้งในภาพรวมและแยกตามประเภทของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน 9 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2562 โดยใช้การประมาณการแบบ Panel Data Fixed Effect ผลการศึกษา พบว่า โลกาภิวัตน์โดยรวม โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ทางการค้า โลกาภิวัตน์ทางสังคม และโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสารส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนลดลง โดยสำหรับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจนั้น พบว่า โลกาภิวัตน์ทางการค้าเป็นปัจจัยหลัก และสำหรับโลกาภิวัตน์ทางสังคม พบว่า โลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยการศึกษาพบอีกว่าโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและโลกาภิวัตน์ทางการเงินสามารถส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มขึ้นได้ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำ ส่วนโลกาภิวัตน์ทางการค้านั้น จะทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลงทั้งในประเทศที่มีรายได้สูงและต่ำ แต่ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางการค้าจะสามารถลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในประเทศรายได้สูงได้มากกว่าในประเทศที่มีรายได้ต่ำ

งานวิจัยนี้สามารถเป็นข้อเสนอแนะให้กับผู้วางนโยบายในกลุ่มประเทศอาเซียนให้เห็นถึงความสำคัญของโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในภูมิภาคได้ โดยเฉพาะโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจผ่านทางโลกาภิวัตน์ทางการค้า และโลกาภิวัตน์ทางสังคมผ่านโลกาภิวัตน์ทางข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจากผลการศึกษาแสดงว่าสามารถลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลงโดยรัฐบาลและผู้ดำเนินนโยบายในแต่ละประเทศควรส่งเสริมโลกาภิวัตน์ให้เพิ่มขึ้นผ่านการสร้างความเชื่อมโยงกันในภูมิภาคทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมผ่านการส่งเสริมแผนแม่บทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในช่วงปี พ.ศ. 2559-2568 (AEC Blueprint 2016-2025) และแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน 2568 ที่จะมีการจัดทำ (Master Plan on Connectivity 2025) โดยควรส่งเสริมวัตถุประสงค์ในการเป็นภูมิภาคที่มีระบบเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง พัฒนาความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการ เช่น การลดภาษีสินค้าเพิ่มเติม การปรับปรุงพิธีการศุลกากรเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุน การขยายตลาดให้สินค้ามีโอกาสแข่งขันได้ในตลาดโลก รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจรายสาขา เช่น อาหาร เกษตร การเงิน e-commerce SMEs เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มประเทศอาเซียนมีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการค้าที่มากขึ้น อีกทั้งควรส่งเสริมการเชื่อมโยงกันทางข้อมูลข่าวสารระหว่างชุมชนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและการติดต่อสื่อสาร ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการค้าการลงทุนและการประกอบธุรกิจ เช่น ส่งเสริม ICT single market, E-commerce for SMEs การส่งเสริม

ศูนย์ข้อมูลในการให้บริการทางดิจิทัล เป็นต้น และส่งเสริมเศรษฐกิจในภูมิภาคสู่การเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล โดยส่งเสริมตามแผนแม่บทประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน 2559-2568 (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint 2016-2025) ที่จะมีต่อไปในอนาคต ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและจะสามารถลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนลงได้ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและการเงินอาจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีรายได้ต่ำได้ ดังนั้น การดำเนินนโยบายในการส่งเสริมโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาทางโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เพียงพอโดยเฉพาะในกลุ่มรายได้ต่ำ รวมถึงควบคู่กับการส่งเสริมการศึกษาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ICT ในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ และสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงในการพัฒนาทักษะแรงงานด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปนี้อาจมีการศึกษาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ในประเด็นอื่น เช่น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความยากจน หรือเป็นการศึกษาในรายประเทศโดยใช้ข้อมูลในระดับจังหวัด เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ (โครงการวิจัยรหัส KUREC-SSR65/124) ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยการพิจารณาโครงการวิจัยแบบยกเว้น (Exemption Review) แล้ว ตามหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ COE No. COE65/104

บรรณานุกรม

- ASEAN Secretariat. (2008). *ASEAN economic community blueprint*. Retrieved from <https://www.asean.org/wp-content/uploads/images/archive/5187-10.pdf>
- ASEAN Secretariat. (2011). *Master plan on ASEAN connectivity*. Retrieved from <https://www.usasean.org/system/files/downloads/MPAC.pdf>
- ASEAN Secretariat. (n.d.). *ASEAN political-security community*. Retrieved March 10, 2022, from <https://asean2019.go.th/en/abouts/ประชาคมการเมืองและความ>
- Asteriou, D., Dimelis, S., & Moudatsou, A. (2014). Globalization and income inequality: A panel data econometric approach for the EU27 countries. *Economic Modelling*, 36, 592-599. doi:10.1016/j.econmod.2013.09.051

- Bergh, A., & Nilsson, T. (2010). Do liberalization and globalization increase income nequality? *European Journal of Political Economy*, 26(4), 488-505. doi:10.1016/j.ejpoleco.2010.03.002
- Çelik, S., & Basdas, U. (2010). How does globalization affect income inequality: A panel data analysis. *International Advances in Economic Research*, 16, 358-370.
- Chakrabarti, A. (2000). Does trade cause inequality? *Journal of Economic Development*, 25(2), 1-21.
- Das, M., & Mohapatra, S. (2003). Income Inequality: The aftermath of stock market liberalization in emerging markets. *Journal of Empirical Finance*, 10(1-2), 217-248. doi:10.1016/S0927-5398(02)00025-7
- Dorn, F., Fuest, C., & Potrafke, N. (2018). *Globalization and income inequality revisited*. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/dp_056_en.pdf
- Ezcurra, R., & Rodríguez-Pose, A. (2013). Does economic globalization affect regional inequality? A cross-country analysis. *World Development*, 52, 92-103. doi:10.1016/j.worlddev.2013.07.002
- Georgantopoulos, A. G., & Tsamis, A. D. (2011). The impact of globalization on income distribution: The case of Hungary. *Research Journal of International Studies*, 21, 17-25.
- Gozgor, G., & Ranjan, P. (2017). Globalisation, inequality and redistribution: Theory and evidence. *The World Economy*, 40(12), 2704-2751. doi:10.1111/twec.12518
- Gygli, S., Haelg, F., Potrafke, N., & Sturm, J.-E. (2019). The KOF globalisation index – Revisited. *Review of International Organizations*, 14(3), 543-574. external page doi:10.1007/s11558-019-09344-2
- Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica*, 46(6): 1251-1271. doi:10.2307/1913827
- Heshmati, A. (2007). The relationship between income inequality, poverty and globalization. In M. Nissanke, & E. Thorbecke (Eds.), *The impact of globalization on the world's poor* (pp. 59-93). London, England: Palgrave Macmillan.

- Huh, H.-S., & Park, C.-Y. (2019). *A new index of globalization: Measuring impacts of integration on economic growth and income inequality*. Retrieved from <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/513856/ewp-587-new-index-globalization.pdf>
- International Monetary Fund. (2021). World economic outlook database. Retrieved April 10, 2022, from <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/world-economic-outlook-databases#sort=%40imfdate%20descending>
- Jaumotte, F., Lall, S., & Papageorgiou, C. (2013). Rising income inequality: Technology, or trade and financial globalization? *IMF Economic Review*, 61(2), 271-309.
- Kharlamova, G., Stavytskyy, A., & Zarotiadis, G. (2018). The impact of technological changes on income inequality: the EU states case study. *Journal of International Studies*, 11(2), 76-94.
- KOF Swiss Economic Institute. (2021). 2021 Globalisation index: Structure, variables and weights. Retrieved April 9, 2022, from https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Globalization/2021/KOFGI_2021_structure_19.pdf
- Lee, C. C., Lee, C. C., & Lien, D. (2019). Income inequality, globalization, and country risk: A cross-country analysis. *Technological and Economic Development of Economy*, 26(2): 379-404. doi:10.3846/tede.2019.11414
- Mohanty, S. (2017). *Economic globalization and income inequality: Cross-country empirical evidence*. Retrieved from <http://www.isec.ac.in/WP%20391%20-%20Sovna%20Mohanty%20-%20Final.pdf>
- Munir, K., & Bukhari, M. (2019). Impact of globalization on income inequality in Asian emerging economies. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40(1/2), 44-57. doi:10.1108/IJSSP-08-2019-0167
- Neutel, M., & Heshmati, A. (2006). *Globalisation, inequality and poverty relationships: A cross country evidence*. Retrieved from <https://docs.iza.org/dp2223.pdf>
- Roser, M., & Cuaresma, J. C. (2016). Why is income inequality increasing in the developed world? *The Review of Income and Wealth*, 62(1), 1-27. doi:10.1111/roiw.12153

- Tayebi, S. K., & Esfahani, S. O. (2009). Globalization and inequality in different economic blocks. *Iranian Economic Review*, 14(24), 135-151.
- Tian, X., Wang, B., & Dayanandan, A. (2008). The impact of economic globalization on income distribution: Empirical evidence in China. *Economics Bulletin*, 4(35), 1-8.
- Tica, J., Globan, T., & Arčabić, V. (2021). Managing the impact of globalization and technology on inequality. *Economic Research-Ekonomska Istrazivanja*, 35(1), 1035-1060. doi:10.1080/1331677X.2021.1952466
- World Bank. (2018, July 1). *New country classifications by income level: 2018-2019*. Retrieved from <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-country-classifications-income-level-2018-2019>
- World Bank. (2021). Gini index. Retrieved April 9, 2022, from <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>

F

Factors Influencing Foreign Tourists' Loyalty in Charter Yachts in Phuket, Thailand

Ratchukorn Jonvirat^{1,*} and Sangkae Punyasiri²

Received: July 5, 2022 Revised: September 29, 2022 Accepted: December 15, 2022

Abstract

The purpose of this research was to develop and validate the consistency of factors influencing foreign tourists' loyalty in charter yachts in Phuket, Thailand. The tools used in the research were questionnaires. The sample group consists of 460 foreign tourists with prior experience at one of four marinas: Royal Phuket Marina, Phuket Boat Lagoon, Phuket Yacht Haven Marina, and Ao Po Grand Marina. They also have experience with other charter yachts and have traveled throughout Phuket for at least one night. The statistics used in data analysis were frequency and percentage. The structural equation model is used to investigate causal relationships and determine the path to the causal influence of the four-component variables: 1) perceived marina attributes, 2) tourist perceived value, 3) perceived destination image and 4) perceived tourist satisfaction. The results of the research showed that the causal relationship model was developed in accordance with empirical data. The final predictive coefficient of 35.0 indicates that the variables in the model can explain the variance of the foreign tourists' loyalty to charter yachts in Phuket, Thailand, by 35 percent. Furthermore, it was found that perceived value had the most influence on international tourists' loyalty to charter yachts in Phuket.

Keywords: marina attributes, yacht, loyalty, tourist perceived value, tourist satisfaction

^{1,2} Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration

* Corresponding author. E-mail: ratchukorn.jon@gmail.com

รัชชกร จรวิรัตน์^{1,*} และ แสงแข บุญศิริ²

วันรับบทความ: July 5, 2022 วันแก้ไขบทความ: September 29, 2022 วันตอบรับบทความ: December 15, 2022

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต โดยมีประสบการณ์ในการใช้บริการท่าจอดเรือ 1 ใน 4 แห่ง ได้แก่ รอยัลภูเก็ตมารีน่า ภูเก็ตโบ้ทลากูน ภูเก็ตยอร์ชเฮเวนมารีน่า และอ่าวปอแกรนด์มารีน่า รวมถึงเคยเช่าเหมาลำเรือยอร์ชที่อื่น นอกเหนือจากจังหวัดภูเก็ตมาแล้ว และท่องเที่ยวภายในจังหวัดภูเก็ตอย่างน้อย 1 คืน จำนวน 460 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และโมเดลสมการโครงสร้างใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะของท่าจอดเรือ คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 35.0 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ได้ร้อยละ 35 พบว่าด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

คำสำคัญ: คุณลักษณะของท่าจอดเรือ เรือยอร์ช ความภักดี คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

^{1,2} คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

* Corresponding author. E-mail: ratchukorn.jon@gmail.com

บทนำ

การท่องเที่ยวเรือยอร์ชเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตมากที่สุดในโลก ด้วยปัจจัยหลายด้าน เช่น นวัตกรรม เทคโนโลยี แหล่งท่องเที่ยว และอากาศที่เหมาะสมสำหรับการล่องเรือ (Gon, Osti & Pechlaner, 2016) โดยคาดการณ์ว่าการท่องเที่ยวเรือยอร์ชจะมีการเติบโตถึง 5.2% ในระหว่างปี พ.ศ. 2564-2571 โดยในปี พ.ศ. 2571 จะมีมูลค่าสูงถึง 12.16 พันล้านดอลลาร์ (Kirkman, 2021) นอกจากนี้ ยังพบว่าภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีจำนวนนักท่องเที่ยวเรือยอร์ชสูง โดยเฉพาะในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย (Chan, Aprilia, & Zainul, 2018) สำหรับประเทศไทย ภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีท่าจอดเรือยอร์ชหรือมาริน่าที่มีความพร้อมและกระจายอยู่ในหลายเกาะ รวมทั้งมีโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเรือยอร์ช ทั้งสนามบินนานาชาติ ท่าเรือระหว่างประเทศ ท่าจอดเรือที่สะดวกและทันสมัย ร้านค้า และร้านอาหาร รวมถึงยังสามารถเชื่อมต่อพื้นที่ทางทะเลกับเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียนได้หลายประเทศ โดยที่ภาครัฐต้องการพัฒนาให้เป็นประเทศไทยเป็น Marina Hub of ASEAN (Marine Office 5 Phuket Branch, 2018) จึงเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต

แม้ว่านักท่องเที่ยวเรือยอร์ชชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย จะยังเป็นตลาดที่ไม่ใหญ่มากนัก แต่กลับพบว่า เป็นตลาดที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูงกว่านักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไปประมาณ 4 เท่า และการให้บริการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชกลายเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมูลค่าสูง (Ioannidis, Baas, Klavans, & Boyack, 2019) ประกอบกับบริษัทให้เช่าเหมาลำมีการให้บริการหลากหลาย ตั้งแต่เรือยอร์ชขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ และก่อให้เกิดกระจายรายได้ไปยังธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมาย อย่างไรก็ตาม แม้จะเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) แต่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องยังคงคาดการณ์ว่าการขยายตัวของการท่องเที่ยวเรือยอร์ชระดับสากลยังคงขยายตัวต่อไป เนื่องจากจำนวนผู้มีรายได้ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Kirkman, 2021) จากเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลจึงวางแผนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเรือยอร์ชในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มจำนวนท่าจอดเรือยอร์ช การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมาย รวมถึงการจัด Thailand Yacht Show เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเรือยอร์ชในประเทศไทย (ณัชฎาพร ชลวีระวงศ์ และไพฑูรย์ มนต์พานทอง, 2564)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเรือยอร์ชโดยรัฐบาล แต่กลับพบว่า จำนวนเรือยอร์ชและนักท่องเที่ยวเรือยอร์ชลดลงทุกปี จากสถิติจำนวนเรือยอร์ชที่เข้าและออกจากจังหวัดภูเก็ต พบว่าในปี พ.ศ. 2560 มีเรือยอร์ชเข้ามา 1,266 ลำ ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 1,246 ลำ ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 1,183 ลำ และปี พ.ศ. 2563 จำนวน 535 ลำ (ด้านศุลกากรภูเก็ต, 2565) จากธนาคารโลกประเมินว่าเศรษฐกิจโลกชะลอตัวอย่างรุนแรงในทุกประเทศทั่วโลกจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนในการใช้บริการเรือยอร์ชของนักท่องเที่ยว (Kock, Nørfelt, Josiassen, Assaf, & Tsionas, 2020) ประกอบกับการรับรู้คุณลักษณะของท่าจอดเรือ การรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ต ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภูเก็ตในฐานะจุดหมายปลายทางเรือยอร์ชของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ดังนั้น การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดี

ของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย จึงมีความสำคัญยิ่งต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรมเจ้าท่า สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค รวมถึงภาคเอกชนและผู้ประกอบการ เช่น บริษัทนำเที่ยวที่ให้บริการการเช่าเรือยอร์ช ผู้บริหารท่าเรือมารีนา ในการนำข้อมูลไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้สินค้าและบริการดียิ่งขึ้น รวมถึงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องในการบริการที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวเรือยอร์ช และเพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสำหรับการท่องเที่ยวเรือยอร์ชของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีเกี่ยวข้อง

1. แนวคิดคุณลักษณะของท่าจอดเรือ (Perceived Marina Attributes)

ก่อนการเลือกจุดหมายปลายทาง นักท่องเที่ยวมักจะตัดสินใจจากคุณลักษณะต่าง ๆ ของสถานที่นั้น (Bhat, 2012) รวมถึงการเลือกใช้บริการท่าจอดเรือที่ควรมีคุณลักษณะอันประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่หลากหลาย เช่น ร้านค้าปลีก ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายอุปกรณ์ สำหรับเรือยอร์ช (Mikulic, Kozic, & Kozic, 2015) ทั้งนี้จากการศึกษาของ Mikulic et al. (2015) และ Chan, Aprilia, and Zainul (2018) ได้กล่าวไปในทิศทางเดียวกันถึง 5 ตัวแปรแฝง ของคุณลักษณะของท่าจอดเรือ ได้แก่ 1) บริการภายในท่าจอดเรือหลัก 2) ประสิทธิภาพบนบก 3) กฎบัตรเรือยอร์ช 4) ผลิตภัณฑ์สนับสนุนท่าจอดเรือ และ 5) องค์ประกอบพื้นฐานภายในท่าจอดเรือ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Eid and Elbanna (2018) เป็นที่มาของสมมติฐานที่ 1 (H1) คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และการศึกษาของ Paker and Gok (2021) ยังพบว่า คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและส่งผลต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว เป็นที่มาของสมมติฐานที่ 2 (H2) คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และสมมติฐานที่ 3 (H3) คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัย ของ Ozdemir et al. (2012) พบว่า ภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทางเป็นตัวกลางระหว่างความสัมพันธ์ของคุณลักษณะทางการท่องเที่ยวกับพฤติกรรมในอนาคตของนักท่องเที่ยว เป็นที่มาของสมมติฐานที่ 4 (H4) คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยมีภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง รวมทั้ง Rainero and Modarelli (2020) ได้แสดงให้เห็นว่าความสำคัญของคุณลักษณะการท่องเที่ยว

ที่มีต่อความตั้งใจของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทาง โดยที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมาจากคุณลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยวและอิทธิพลในเชิงบวกต่อการกลับมาและความตั้งใจที่จะแนะนำจุดหมายปลายทาง (Carvache-Franco, Carvache-Franco, Molina Bravo, Arteaga Peñafiel, & Villagómez Buele, 2018) เป็นที่มาของสมมติฐานที่ 5 (H5) คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวโดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง

2. แนวคิดคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ (Tourist Perceived Value)

คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้เป็นผลประโยชน์โดยรวมทั้งหมดที่นักท่องเที่ยวคาดหวังจากการใช้สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวสามารถรับรู้คุณค่าที่เกิดขึ้นจากการใช้สินค้าและบริการ จะก่อให้เกิดประสบการณ์ การจดจำ และความพึงพอใจ (Ramseook-Munhurrin, & Naidoo, 2015) จากการศึกษาของ Sanchez, Callarisa, Rodriguez, and Moliner (2006) ซึ่งไปในทิศทางเดียวกับ Chen and Chen (2010) ได้กล่าวถึงปัจจัยของคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ ประกอบด้วย 4 ตัวแปรแฝง ได้แก่ 1) การรับรู้คุณค่าด้านคุณภาพ 2) การรับรู้คุณค่าด้านราคา 3) การรับรู้คุณค่าทางด้านอารมณ์ และ 4) การรับรู้คุณค่าทางด้านสังคม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว (Islamy, Trisnawati, & Rahayu, 2022) เป็นที่มาของสมมติฐานที่ 6 (H6) คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และการวิจัยของ Song, Lee, Park, Hwang, and Reisinger (2015) พบว่า นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำมากขึ้น หากพวกเขาเชื่อว่าพวกเขาได้รับความคุ้มค่าและสมราคาเป็นที่มาของสมมติฐานที่ 7 (H7) คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยที่ Wong, Xu, Tan, and Wen (2019) ศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจุดหมายปลายทางของคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้และความภักดีของจุดหมายปลายทาง โดยมีภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเข้มแข็ง ทำให้เกิดประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดความรู้สึกเชิงบวกต่อแหล่งท่องเที่ยว นั้นเป็นที่มาของสมมติฐานที่ 8 (H8) คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว และสมมติฐานที่ 9 (H9) คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวโดยมีภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง และค้นพบว่า คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ที่ผ่านความพึงพอใจจะส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจในการซื้อซ้ำในการศึกษาของ Cronin, Brady, and Hult (2000) เป็นที่มาของสมมติฐานที่ 10 (H10): คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวโดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง

3. แนวคิดภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว (Perceived Destination Image)

ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากการรับรู้ผ่านความรู้สึก ทักษะคิดโดยรวม การมองเห็น ได้ยินจากสื่อ รวมถึงประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยในการจูงใจหรือกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจในแหล่งท่องเที่ยว นั้น และมีความสำคัญในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Pike & Ryan, 2004) จากการศึกษาของ Beerli, and Martin (2004) และ Kanwel, Lingqiang, Asif, Hwang, Hussain, and

Jameel (2019) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พบว่า ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย 7 ตัวแปรแฝง ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมในการเดินทาง 2) สภาพแวดล้อมทางสังคม 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยว 4) โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว 5) ความบันเทิงและกิจกรรม 6) กิจกรรมท่องเที่ยว และ 7) การเข้าถึงสถานที่ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทางเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จึงเป็นที่มาของสมมติฐานที่ 11 (H11) ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Ramseook-Munhurrin and Naidoo (2015) และภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทางเป็นหนึ่งการตัดสินใจที่จะมาและจะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในอนาคตตามการศึกษาของ Akroush and Mahadin (2019) เป็นที่มาของสมมติฐานที่ 12 (H12) ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว

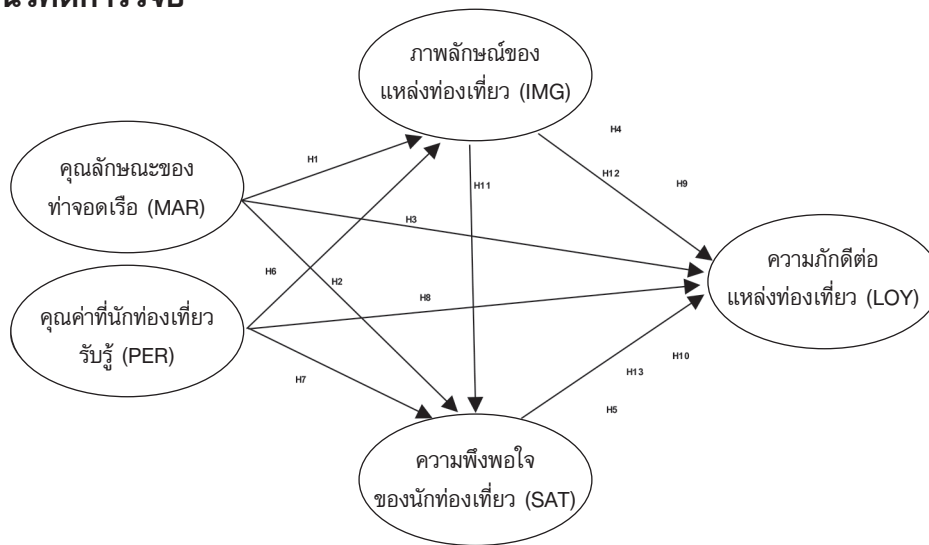
4. แนวคิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Perceived Tourist Satisfaction)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวัง และสิ่งที่ได้รับการซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เมื่อเกิดทัศนคติเชิงบวกจะแสดงให้เห็นความพึงพอใจในทางที่ดีของสิ่งนั้น หากเกิดทัศนคติเชิงลบจะแสดงออกในทางตรงกันข้าม (Wong, et al., 2019) จากการศึกษาของ Yoon and Uysal (2005) ซึ่งไปในทำนองเดียวกับ Aliman, Hashim, Wahid, and Harudin (2014) สะท้อนให้เห็นว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ตัวแปรแฝง ได้แก่ 1) การตัดสินใจที่ถูกต้อง 2) ความพึงพอใจเมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวัง 3) ความพึงพอใจ เมื่อเปรียบเทียบกับสถานที่อื่น และ 4) ความพึงพอใจต่อปลายทางที่มีคุณภาพ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวส่งผลทางตรงต่อความภักดีต่อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เป็นที่มาของสมมติฐานที่ 13 (H13) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว (Kanwel et al., 2019)

5. แนวคิดความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว (Destination Loyalty)

ความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจะแสดงออกหลังจากการเข้าไปท่องเที่ยว แล้วเกิดความประทับใจ ผ่านการได้รับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ มีคุณค่า และสามารถสนองตอบความต้องการ ซึ่งท้ายที่สุดจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีในอนาคตของนักท่องเที่ยว และนำมาซึ่งความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว (Chen, & Chen, 2010) จากการศึกษาของ Chen and Chen (2010) สอดคล้องกับ Islamy, Trisnawati, and Rahayu (2022) ได้กล่าวถึงปัจจัยของความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 ตัวแปรแฝง ได้แก่ 1) การแนะนำและบอกต่อ และ 2) การท่องเที่ยวซ้ำ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความภักดีเป็นพฤติกรรมความตั้งใจที่เกิดขึ้นหลังจากการได้เข้าไปท่องเที่ยวแล้วเกิดความประทับใจ โดยเป็นผลสะท้อนของความพึงพอใจอย่างสูงสุดจะเกิดขึ้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้รับความพอใจอย่างต่อเนื่อง (Kozak & Decrop, 2009)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ใช้บริการเรือยอร์ชเช่าเหมาลำในท่าเรือจังหวัดภูเก็ต 1 ใน 4 ท่าจอดเรือ ได้แก่ รอยัลภูเก็ตมารีน่า ภูเก็ตโบ้ทลากูน ภูเก็ตยอร์ช เฮเวนมารีน่า และอ่าวปอแกรนด์มารีน่า (Marine Office 5 Phuket Branch, 2018) จากการศึกษางานวิจัยนี้ มีตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) ทั้งหมด 23 ตัวแปร และเลือกใช้กลุ่มตัวอย่าง 20 ท่า (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2010) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และระดับความคลาดเคลื่อน 5% ดังนั้น จึงได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 460 คน การสุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยนี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 460 คน ดังนี้ 1) เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต โดยมีประสบการณ์ในการใช้บริการท่าจอดเรือ 1 ใน 4 แห่ง ได้แก่ รอยัลภูเก็ตมารีน่า ภูเก็ตโบ้ทลากูน ภูเก็ตยอร์ชเฮเวนมารีน่า และอ่าวปอแกรนด์มารีน่า 2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชที่อื่นนอกเหนือจากจังหวัดภูเก็ตมาแล้ว และ 3) มีประสบการณ์การท่องเที่ยวภายในจังหวัดภูเก็ตอย่างน้อย 1 คืน เนื่องจากข้อคำถามจะครอบคลุมถึงประเด็นที่ผู้ใช้บริการเรือยอร์ชเช่าเหมาลำต้องมีประสบการณ์ครบทั้ง 4 ด้าน และหากพึงใช้บริการ ในขณะนั้นอาจจะไม่สามารถตอบคำถามได้ตรงตามวัตถุประสงค์จากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสมัครใจ (Volunteer Sampling) ด้วยการให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สมัครใจในการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-selected)

2. เครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถามภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ ผู้เดินทางร่วม และสัญชาติ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ช 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ข้อคำถามด้านคุณลักษณะของท่าจอดเรือ 5 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะของท่าจอดเรือหลัก ประสิทธิภาพปลายทางบนบก ผลกระทบที่กฎบัตรผลิตภัณฑ์สนับสนุนท่าจอดเรือ และองค์ประกอบพื้นฐานภายในท่าจอดเรือ รวม 30 ข้อ ด้านที่ 2 ข้อคำถามด้านคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ 7 ด้าน ได้แก่ การรับรู้คุณค่าด้านคุณภาพต่อการใช้งาน การรับรู้คุณค่าด้านราคาต่อการใช้งาน การรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์ และการรับรู้คุณค่าด้านสังคม รวม 16 ข้อ ด้านที่ 3 ข้อคำถามด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว 7 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการเดินทาง สภาพแวดล้อมทางสังคม ทรัพยากรการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน ด้านการท่องเที่ยว ความบันเทิงและกิจกรรม กิจกรรมท่องเที่ยว และการเข้าถึงสถานที่ รวม 34 ข้อ ด้านที่ 4 ข้อคำถามด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 4 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจที่ถูกต้อง ความพึงพอใจเมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวัง ความพึงพอใจเมื่อเปรียบเทียบกับสถานที่อื่น และความพึงพอใจต่อปลายทางที่มีคุณภาพ รวม 10 ข้อ และด้านที่ 5 ข้อคำถามด้านความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว 2 ด้าน ได้แก่ การแนะนำให้ผู้อื่น และการท่องเที่ยวซ้ำ รวม 7 ข้อ และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การทดสอบเครื่องมือ แบบสอบถามที่นำมาเป็นเครื่องมือในการศึกษา ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิธี The Index of Item-Objective Congruence (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวจำนวน 3 ท่าน โดยคำถามแต่ละข้อ มีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.5 (Rovinelli & Hambleton, 1997) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าคะแนน 0.96 จึงสรุปได้ว่าเครื่องมือสำหรับงานวิจัยมีค่าความสอดคล้องภายในชุดเดียวกัน หลังจากปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัย (Try out) จำนวน 30 คน โดยการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ระหว่าง 0.777-0.976 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.927 ซึ่งมากกว่า 0.70 ขึ้นไป (กลยา วาณิชยัญญา, 2560) แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นมีความน่าเชื่อถือในระดับดี สามารถนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้ หลังจากนั้นผู้วิจัยส่งเครื่องมือวิจัยเพื่อให้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (The Institutional Review Board: IRB) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเรือยอร์ช ท่าจอดเรือยอร์ช หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เรือยอร์ช คุณลักษณะของท่าจอดเรือ คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความพึงพอใจของ

นักท่องเที่ยว และความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต โดยมีการคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม โดยครบเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้ 1) มีประสบการณ์ในการใช้บริการ ท่าจอดเรือ 1 ใน 4 แห่ง ได้แก่ รอยัลภูเก็ตมารีน่า ภูเก็ตโบ้ทลากูน ภูเก็ตยอร์ชเฮเวนมารีน่า และอ่าวปอแกรนด์มารีน่า อย่างน้อย 1 ครั้ง 2) เคยเช่าเหมาลำเรือยอร์ชที่อื่นนอกเหนือจากจังหวัดภูเก็ตมาแล้ว และ 3) ท่องเที่ยวภายในจังหวัดภูเก็ตอย่างน้อย 1 คืน การเก็บข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนตุลาคม 2564 รวมระยะเวลา 1 ปี หลังจากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ได้จำนวนทั้งสิ้น 460 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรหาขนาดอิทธิพลและทิศทาง จากแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้อย่างยิ่งมีการทดสอบ ความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติ CMIN/DF น้อยกว่า 3.00 ค่า GFI, AGFI, CFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่า RMSEA, RMA น้อยกว่า 0.08 ซึ่งสอดคล้องกับสถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 460 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 52.17 ช่วงอายุระหว่าง 41-56 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 43.26 อาชีพเจ้าของธุรกิจ จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 38.91 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 51.30 รายได้ระหว่าง 4,501-5,500 ดอลลาร์สหรัฐ จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 31.09 ผู้เดินทางร่วมส่วนใหญ่คือ ครอบครัว/ญาติ จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 42.83 และมีเป็นชาวจีน จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 19.13

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

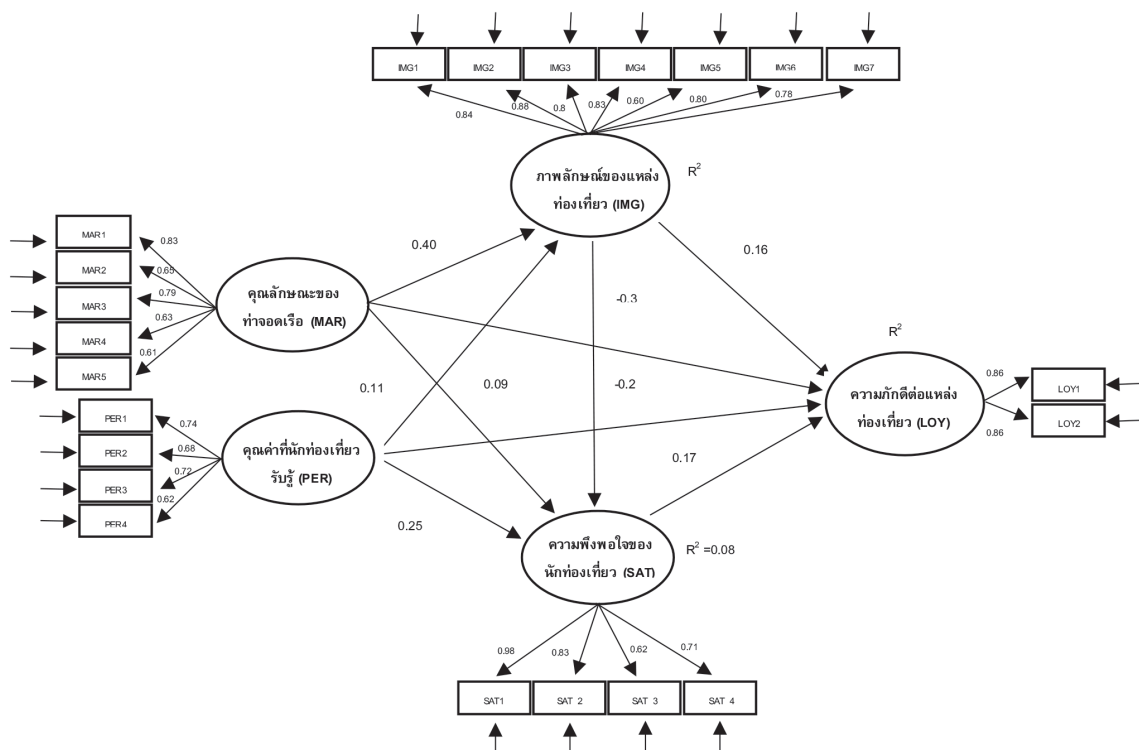
ผู้วิจัยได้พัฒนาและยกกร่างรูปแบบโดยยึดแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นหลักการในการสร้างและพัฒนาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ตัวแปรเหตุ ได้แก่ คุณลักษณะของท่าจอดเรือ และคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ ตัวแปรส่งผ่าน ได้แก่ ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ตัวแปรผล ได้แก่ ความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว

1.1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุโดยใช้เทคนิคสมการโครงสร้างเชิงเส้น เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร พบว่า ทุกดัชนีชี้วัดความสอดคล้องและกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ โดยพิจารณาจากค่าหลังปรับโมเดล ดังนี้ 1) ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (CMIN/df) โดยมีเกณฑ์

≤ 3.00 ค่าที่ได้ คือ 1.143 เป็นไปตามเกณฑ์ 2) ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี (GFI) โดยมีเกณฑ์ ≥ 0.90 ค่าที่ได้ คือ 0.980 3) ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ไขแล้ว (AGFI) โดยมีเกณฑ์ ≥ 0.90 ค่าที่ได้ คือ 0.945 4) ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเชิงเปรียบเทียบ (CFI) โดยมีเกณฑ์ ≥ 0.90 ค่าที่ได้ คือ 0.998 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า GFI, AGFI, CFI ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00 จึงเป็นโมเดลที่เหมาะสมและกลมกลืนดี 5) ค่าดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณ (RMSEA) โดยมีเกณฑ์ < 0.05 ค่าที่ได้ คือ 0.018 เป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า RMSEA ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05 และ 6) ดัชนีที่วัดค่าเฉลี่ยส่วนที่เหลือจากการเปรียบเทียบขนาดของความแปรปรวน และความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรของประชากร (RMR) โดยมีเกณฑ์ < 0.05 ค่าที่ได้ คือ 0.015 เป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า RMR ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05

2. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

2.1 ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

หมายเหตุ $p = 0.05$

ภาพที่ 2 ค่าสถิติจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย (รูปแบบที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์)

จากภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย พบว่า ความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากด้านคุณลักษณะของท่าจอดเรือ ขนาดอิทธิพลเท่ากับ -0.13 ด้านคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.51 ด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.16 ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.17 ด้านความพึงพอใจได้รับอิทธิพลจากด้านคุณลักษณะของท่าจอดเรือ ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.09 ด้านคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.25 ด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ขนาดอิทธิพลเท่ากับ -0.02 ด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลจากด้านคุณลักษณะของท่าจอดเรือ ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.40 ด้านคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้ ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.11 พบว่า สมมติฐานที่ 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสมมติฐานที่ 2 และสมมติฐานที่ 11 ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างแบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของภูเก็ต ในฐานะปลายทางของเรือยอร์ชเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

ตัวแปร (เส้นทาง)	λ	S.E.	t.	Sig.	R ²
ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว<--คุณลักษณะของท่าจอดเรือ	0.40	0.06	7.787	0.000*	19.0%
ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว<--คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้	0.11	0.06	2.202	0.028*	19.0%
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว<--คุณลักษณะของท่าจอดเรือ	0.09	0.07	1.596	0.110	8.0%
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว<--คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้	0.25	0.06	5.315	0.000*	8.0%
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว<--ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	-0.03	0.05	-0.535	0.593	8.0%
ความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว<--คุณลักษณะของท่าจอดเรือ	-0.13	0.07	-2.387	0.017*	35.0%
ความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว<--คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้	0.51	0.08	8.404	0.000*	35.0%
ความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว<--ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	0.16	0.05	3.350	0.000*	35.0%
ความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว<--ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	0.17	0.05	3.811	0.000*	35.0%

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 0.05$

ผลการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างแบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของภูเก็ตในฐานะปลายทางของเรือยอร์ชเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ตัวแปรประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะของท่าจอดเรือ ด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณลักษณะของท่าจอดเรือ และด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ตัวแปรผล คือ ด้านความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่จะบ่งบอกอิทธิพลของตัวแปรนำมาสรุปผลการทดสอบเป็น ดังนี้

คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.40 และ 0.09 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ 0.05 ตามลำดับ ทั้งนี้ คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความภักดี ต่อแหล่งท่องเที่ยวโดยส่งผ่านจากตัวแปรคั่นกลางภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยรวม 0.40 ($0.06 \times 0.40 \times 0.16$) คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยส่งผ่านจากตัวแปรคั่นกลางความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยรวม 0.17 ($0.02 \times 0.09 \times 0.17$) และคุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางลบต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.13

คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยรวม 0.11, 0.25 และ 0.08 ตามลำดับ คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยส่งผ่านจากตัวแปรคั่นกลางภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยรวม 0.11 ($0.02 \times 0.11 \times 0.16$) คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยส่งผ่านจากตัวแปรคั่นกลางความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยรวม 0.17 ($0.04 \times 0.25 \times 0.17$)

ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางลบต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยรวม -0.03 และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยรวม 0.05

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยรวม 0.17

จากผลการวิเคราะห์เส้นอิทธิพลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของภูเก็ตในฐานะปลายทางของเรือยอชต์เช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย นำมาสรุปการทดสอบสมมติฐานได้ ดังนี้

จากตารางที่ 2 พบว่า ความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ช ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุด จากด้านคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้เท่ากับ 0.51 ขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเท่ากับ 0.57 ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุด จากด้านคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้เท่ากับ 0.25 ขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเท่ากับ 0.25 ด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุด จากด้านคุณลักษณะของท่าจอดเรือ 0.40 ขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเท่ากับ 0.40 อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน แบบทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของภูเก็ตในฐานะปลายทางของเรือยอร์ชเช่าเหมาลำในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

	สมมติฐาน	ความสัมพันธ์	อิทธิพล	ผล	ค่าสัมประสิทธิ์	R ²
H1	คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	ทางตรง	บวก	ยอมรับ	0.40	19.0%
H2	คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	-	-	ปฏิเสธ	-	-
H3	คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว	ทางตรง	ลบ	ยอมรับ	(-0.13)	35.0%
H4	คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวโดยมีภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง	ทางอ้อม	บวก	ยอมรับ	0.06	35.0%
H5	คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวโดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง	ทางอ้อม	บวก	ยอมรับ	0.02	35.0%
H6	คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	ทางตรง	บวก	ยอมรับ	0.11	19.0%
H7	คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ทางตรง	บวก	ยอมรับ	0.25	8.0%
H8	คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว	ทางตรง	บวก	ยอมรับ	0.51	35.0%
H9	คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยมีภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง	ทางอ้อม	บวก	ยอมรับ	0.02	35.0%
H10	คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง	ทางอ้อม	บวก	ยอมรับ	0.04	35.0%
H11	ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	-	-	ปฏิเสธ	-	-
H12	ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว	ทางตรง	บวก	ยอมรับ	0.16	35.0%
H13	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว	ทางตรง	บวก	ยอมรับ	0.17	35.0%

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 0.05$

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย 13 สมมติฐาน ยอมรับสมมติฐานจำนวน 11 สมมติฐาน ดังที่กล่าวในข้างต้น และปฏิเสธ 2 สมมติฐาน ได้แก่ สมมติฐานที่ 2 คุณลักษณะของท่าจอดเรือไม่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และสมมติฐานที่ 11 ภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวไม่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทยได้ ดังนี้

1. คุณลักษณะของท่าจอดเรือส่งอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานของ Eid and Elbanna (2018) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะปลายทางกลายเป็นองค์ประกอบประสบการณ์ที่สร้างภาพลักษณ์ปลายทางของนักท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางส่วนใหญ่ จะเป็นปัจจัยที่เป็นคุณลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยว และพบว่าคุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานของ Paker and Gök (2021) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะของท่าจอดเรือมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เนื่องจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมาจากคุณลักษณะของจุดหมายปลายทางมิใช่แค่การเที่ยวชม แต่เป็นประสบการณ์ที่แตกต่าง ซึ่งเกิดจากการสร้างคุณค่าร่วมกัน รวมถึงคุณลักษณะของท่าจอดเรือส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยมีภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง สอดคล้องกับงานของ Rainero and Modarelli (2020) แสดงให้เห็นความสำคัญของภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะเดินทางมายังจุดหมายปลายทางเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภาพลักษณ์มีบทบาทสำคัญต่อการประเมินคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนำมาสู่การตัดสินใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยในการจูงใจหรือกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจแหล่งท่องเที่ยวนั้นและส่งผลให้เกิดแนวโน้มที่นักท่องเที่ยวจะกลับมาสถานที่ท่องเที่ยวสถานที่เดิมอีกครั้ง คุณลักษณะของท่าจอดเรือมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง สอดคล้องกับงานของ Stavrianea and Kamenidou (2022) พบว่า ภาพปลายทางเป็นตัวกลางที่สำคัญระหว่างความสัมพันธ์ของคุณลักษณะทางการท่องเที่ยวกับพฤติกรรมในอนาคตของนักท่องเที่ยว เนื่องจากคุณลักษณะของจุดหมายปลายทาง มีผลทำให้นักท่องเที่ยวส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดี โดยส่งผ่านความพึงพอใจรวมต่อการท่องเที่ยว และการกำหนดแนวทางการปรับปรุงคุณภาพของคุณลักษณะตามลำดับความสำคัญที่มีต่อการสร้างความพึงพอใจรวมให้กับนักท่องเที่ยวจะสามารถเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวให้กับจุดหมายปลายทางได้ และคุณลักษณะของท่าจอดเรือส่งอิทธิพลทางผกผันต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างกับงานของ Zhang, Ye, Song, and Liu (2015) ระบุว่าคุณลักษณะปลายทางจะส่งผลต่อความภักดีและคุณลักษณะปลายทางที่แตกต่างกัน จะเป็นตัวกำหนดความตั้งใจในการกลับมาเยี่ยมเยือนในอนาคตของบุคคล เนื่องจากการเข้าใจถึงความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผ่านประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนเกี่ยวข้องใช้ในการวางกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และทำให้เกิดพฤติกรรมในอนาคตของนักท่องเที่ยว เช่น การกลับมาเที่ยวซ้ำ การแนะนำผู้อื่นให้มาท่องเที่ยว นั้นหมายความว่า

คุณลักษณะของท่าจอดเรือในจังหวัดภูเก็ตเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเรือยอร์ชเช่าเหมาลำในจังหวัดภูเก็ตได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นเป็นตัวช่วยผลักดัน โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่สามารถนำมาส่งเสริมได้ คือ ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้เป็นตัวผลักดัน

2. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการสร้างให้เกิดความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชมีปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญซึ่งภาพลักษณ์เกิดมาจากการประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยตรง โดยสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีลักษณะของภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของ Ngoc and Trinh (2015) พบว่า ภาพลักษณ์ปลายทางมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวโดยส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมและมีผลต่อความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยว โดยภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Akroush and Mahadin (2019) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทางเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความภักดีปลายทาง และภาพปลายทางเป็นหนึ่งในตัวทำนายที่แข็งแกร่งที่สุดที่ตัดสินใจความตั้งใจที่จะมาเยือนในอนาคตของนักท่องเที่ยว ซึ่งคล้ายกับการศึกษาของ Rainero and Modarelli (2020) รวมทั้ง Carvache-Franco et al. (2018) ที่พบว่า ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยในการจูงใจหรือกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจแหล่งท่องเที่ยว นั้น และมีบทบาทสำคัญต่อการประเมินคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนำมาสู่การตัดสินใจกลับมาสถานที่ท่องเที่ยวเดิมอีกครั้ง ในการศึกษาไม่พบอิทธิพลทางตรงของภาพลักษณ์ ของแหล่งท่องเที่ยวต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งคล้ายกับงานของ Tosun, Dedeoglu, and Fyall (2015) หากจุดหมายปลายทางมีภาพลักษณ์ที่ดี แต่นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจจะให้นักท่องเที่ยวไม่อยากเดินทางกลับมาเที่ยวซ้ำในจุดหมายปลายทางแห่งนั้นเช่นกัน ซึ่งแตกต่างกับการศึกษา ของ Ramseook-Munhurrun and Naidoo (2015) ที่ว่าภาพจุดหมายปลายทางเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เนื่องจากจุดหมายปลายทางที่มีภาพลักษณ์ที่ดีและทำให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ในการศึกษา ยังพบอีกว่า ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลางของคุณลักษณะของท่าจอดเรือที่ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลางของคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว นั้นหมายความว่า ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตด้านการท่องเที่ยวเรือยอร์ชมีความสำคัญต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Chen & Tsai, 2007) ดังนั้น หน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการบริหารจัดการภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่การท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต และนำมาเป็นสื่อกลางในการโฆษณาการท่องเที่ยวจนสามารถจดจำคุณลักษณะที่ดีจนเกิดเป็นผลดีต่อการท่องเที่ยวเรือยอร์ชเช่าเหมาลำในจังหวัดภูเก็ตได้

3. คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีของแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Song et al. (2015) ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะกลับมาเยี่ยมชมซ้ำมากขึ้น หากนักท่องเที่ยวเชื่อว่าพวกเขาได้รับความคุ้มค่าสมราคา และได้รับคุณค่าในเชิงการใช้งาน เนื่องจากการประเมินคุณลักษณะของสินค้าหรือบริการเป็นการเทียบกับสิ่งที่นักท่องเที่ยวสูญเสียไป เมื่อเปรียบเทียบกับแล้ว เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับรู้คุณค่ามากกว่าสิ่งที่ตนเองเสียไปจะเกิดความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว และคุณค่าที่นักท่องเที่ยว

รับรู้สิ่งอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานของ Limisariyapong (2018) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณค่าทางสังคม เนื่องจากการเมื่อมีการรับรู้คุณค่าเพิ่มมากขึ้น ย่อมส่งผลให้มีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน (Aliman, Hashim, Wahid, & Harudin, 2014) คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยมีภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลางสอดคล้องกับงานของ Wong et al. (2019) ที่กล่าวว่าภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเข้มแข็งทำให้เกิดประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดความรู้สึกเชิงบวกต่อแหล่งท่องเที่ยว นั่น เนื่องจากคุณค่าที่ได้รับจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว คุณค่ามีความหมายมากกว่าสิ่งที่นักท่องเที่ยวจ่ายไปและได้รับ นั่นคือ นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจจากประโยชน์ที่ได้รับโดยการประเมินคุณลักษณะของสินค้าหรือบริการเทียบกับสิ่งที่สูญเสียไป และคุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรคั่นกลาง สอดคล้องกับงานของ Aliman et al. (2014) คุณค่าที่นักท่องเที่ยวรับรู้มักปรากฏเป็นปัจจัยก่อนและเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของความพึงพอใจและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในอนาคต ความพึงพอใจส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจในการซื้อคืน เนื่องจากการรับรู้คุณค่าเป็นพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ เมื่อมีการรับรู้คุณค่าเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลให้มีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้ ในการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

คุณลักษณะของท่าจอดเรือเป็นองค์ประกอบสำคัญของนักท่องเที่ยวเรือยอร์ชในการเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต จากการศึกษา พบว่า

ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวเรือยอร์ชคุณลักษณะของท่าจอดเรือโดยตรงเองไม่สามารถสร้างให้เกิดความพึงพอใจ รวมไปถึงความภักดีให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวเรือยอร์ชเช่าเหมาลำเรือยอร์ชต่างชาติที่มาใช้บริการท่าจอดเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ตได้ นั่นแสดงว่า คุณลักษณะของท่าจอดเรือจำเป็นต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของคุณลักษณะของด้านผลิตภัณฑ์สนับสนุนท่าจอดเรือควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านพื้นที่ง่ายและสะดวกต่อการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ การใช้เวลาในการให้บริการเรือยอร์ช จำนวนที่พักภายในท่าจอดเรือและราคาที่เหมาะสมของที่พัก และการจัดการเสียงรบกวนภายในท่าจอดเรือ ดังนั้นแล้วสิ่งสำคัญคือการร่วมกันวางแผนและแก้ไขปัญหาเหล่านี้เป็นลำดับแรกเพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือยอร์ชในจังหวัดภูเก็ต การกระทำดังกล่าวควรทำไปพร้อมกับการส่งเสริมภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากผลการศึกษา พบว่าภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต และความพึงพอใจเป็นตัวกลางที่สำคัญที่ทำให้เกิดความภักดี

ต่อแหล่งท่องเที่ยวได้ ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตควรมีการส่งเสริมเพิ่มเติม ซึ่งภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเรือยอร์ช ควรเป็นการส่งเสริมทั้งสองทาง คือ การส่งเสริมภาพลักษณ์ที่เกิดจากประสบการณ์โดยตรงของนักท่องเที่ยวเอง จากความประทับใจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนั้น จากการแนะนำของเพื่อน คนรู้จัก อีกทางหนึ่ง คือ เกิดจากการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ การสร้างภาพลักษณ์จำเป็นจะต้องสร้างขึ้นทั้งสองทาง คือ เมื่อนักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ที่ดีจากสื่อต่าง ๆ ก็คาดหวังการได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ดี หากเป็นไปตามที่คาดหวังก็จะส่งผลต่อความพึงพอใจ อันจะนำไปสู่ความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวในที่สุด และหากองค์กรด้านการท่องเที่ยวเรือยอร์ชมีความพร้อมในการให้บริการที่ดี ย่อมส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรต่อไปด้วย นอกจากภาพลักษณ์ที่ดีแล้ว การสร้างคุณค่าที่เกิดจากการท่องเที่ยวเป็นตัวแปรที่ต้องตระหนัก เนื่องจากนักท่องเที่ยวเกิดการแสดงว่าคุณค่าในการเดินทางท่องเที่ยว เช่น คุณค่าจากคุณภาพในการได้รับบริการ และคุณค่าจากราคาที่จ่ายไป แต่ที่ควรให้ความสนใจมากกว่านั้น คือ คุณค่าทางด้านอารมณ์ของนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวเรือยอร์ชส่วนใหญ่ต้องการมาผ่อนคลาย ความเครียด และใช้เวลาอยู่กับครอบครัวเป็นหลัก จึงทำให้ปัจจัยด้านอารมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการใช้สำหรับวางแผนการให้บริการ การให้บริการที่เน้นความสะดวกสบายตั้งแต่การติดต่อสื่อสารจนถึงการสร้างบรรยากาศทางการท่องเที่ยวเรือยอร์ชเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้วางแผน ในการเดินทางจำเป็นต้องคิดอย่างรอบคอบ และบริการให้เกิดความประทับใจ คุณค่าด้านคุณภาพและราคาในการท่องเที่ยวเรือยอร์ช การให้บริการในมาตรฐานที่สูง พร้อมกับการอำนวยความสะดวกภายในการล่องเรือ เน้นความสะดวกสบาย พร้อมทั้งโปรแกรมเส้นทางล่องเรือที่น่าสนใจ หลากหลาย เพื่อมอบประสบการณ์ที่ประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการควบคุมคุณค่าด้านราคา เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวที่ล่องเรือยอร์ชเกิดความรู้สึกคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป เมื่อเทียบกับประสบการณ์ที่ได้รับ บุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนกับการท่องเที่ยวเรือยอร์ชเช่าเหมาลำ ในจังหวัดภูเก็ต จำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างและส่งเสริมเพื่อก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และการยอมรับจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น จากแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ช ในจังหวัดภูเก็ต ที่แสดงให้เห็นว่าการสร้างและการจัดการภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญและควรให้ความสนใจในการจัดการเพื่อความสำเร็จของธุรกิจ เพราะภาพลักษณ์เป็นพื้นฐานของการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ดียังส่งผลต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวจดจำและเกิดเป็นภาพประทับใจเมื่อได้เดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดภูเก็ตแห่งนี้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรจัดทำแผนการพัฒนาคุณลักษณะของท่าจอดเรือยอร์ช โดยร่วมกันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานของท่าจอดเรือยอร์ช และศึกษางานวิจัยในแต่ละครั้ง ควรทำการศึกษา

ในระยะยาว หรือศึกษาเฉพาะกลุ่มประเทศของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมและความต้องการเฉพาะ และควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากบทความนี้ เช่น คุณภาพการบริการ ปัจจัยดึงดูดปัจจัยผลัก เป็นต้น นอกจากนี้ ควรศึกษาตัวแปรกำกับ หรือตัวแปรคั่นกลางอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการสร้างความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในการเช่าเหมาลำเรือยอร์ช ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (The Institutional Review Board: IRB) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยมีเลขที่รับรองโครงการวิจัย (Certificate of Approval: COA) รหัส ECNIDA 2021/0151

บรรณานุกรม

กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

กัลยา วาณิชยปัญญา. (2560). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สามลดา.

ด่านศุลกากรภูเก็ต. (2565). เรือยอร์ชเข้า-ออกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2565, จาก http://phuket.customs.go.th/cont_strc_simple.php?lang=th&top_menu=menu_homepage¤t_id=14232832414c505f49.

ณัชฎาพร ชลวีระวงศ์ และไพฑูรย์ มนต์พานทอง. (2564). การประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเรือยอร์ช ในจังหวัดภูเก็ต. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 6(3), 221-233.

Akroush, M. N., & Mahadin, B. K. (2019). An intervariable approach to customer satisfaction and loyalty in the internet service market. *Internet Research*, 29(4), 772-798. doi:10.1108/IntR-12-2017-0514.

Aliman, N. K., Hashim, S. M., Wahid, S. D. M., & Harudin, S. (2014). Tourist expectation, perceived quality and destination image: Effects on perceived value and satisfaction of tourists visiting Langkawi Island, Malaysia. *Asian Journal of Business and Management*, 2(3), 212-222. Retrieved from <https://www.ajouronline.com/index.php/AJBM/article/view/1397>

Bhat, M. A. (2012). Tourism service quality: A dimension-specific assessment of SERVQUAL. *Global Business Review*, 13(2), 327-337.

- Beerli, A., & Martin, J. D. (2004). Factors influencing destination image. *Annals of Tourism Research*, 31(3), 657-681. doi: 10.1016/j.annals.2004.01.010.
- Carvache-Franco, M., Carvache-Franco, W., Molina Bravo, G., Arteaga Peñafiel, M., & Villagómez Buele, C. (2018). The tourist demand from the perspective of the satisfaction, attitude and preferences of their gastronomy: The case of Salitre (Ecuador). *Turismo y Sociedad*, 22, 151-165. doi:10.18601/01207555.n22.08.
- Chan, S., Aprilia, C., & Zainul, Z. R. (2018). Indonesian marine tourism: Developing a favorable tourism destination to attract international sailors. In *Proceedings of the 8th Annual International Conference (AIC) on Social Sciences, Syiah Kuala University 2018, September 12-14, 2018, Banda Aceh Indonesia* (pp. 7-13). Retrieved from <https://jurnal.unsyiah.ac.id/AICS-Social/article/view/12636/9744>.
- Chen, C.-F., & Chen, F.-S. (2010). Experience quality, perceived value, satisfaction and behavioral intentions for heritage tourists. *Tourism Management*, 31(1), 29-35. doi: 10.1016/j.tourman.2009.02.008.
- Chen, C.-F., & Tsai, D. (2007). How destination image and evaluative factors affect behavioral intentions? *Tourism management*, 28(4), 1115-1122. doi:10.1016/j.tourman.2006.07.007.
- Cronin, J. J., Brady, M. K., & Hult, G. T. M. (2000). Assessing the effects of quality, value and customer satisfaction on consumer behavioral intentions in service environments. *Journal of Retailing*, 76(2), 193-218. doi:10.1016/S0022-4359(00)00028-2.
- Eid, R., & Elbanna, S. (2018). A triangulation study to assess the perceived city image in the Arab Middle East context: The case of Al-Ain in the UAE. *Tourism Planning & Development*, 15(4), 118-133. doi:10.1080/21568316.2017.1303538.
- Gon, M., Osti, L., & Pechlaner, H. (2016). Leisure boat tourism: residents' attitudes towards nautical tourism development. *Tourism Review*, 71(3), 180-191. doi:10.1108/TR-07-2016-0025.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

- Ioannidis, J. P., Baas, J., Klavans, R., & Boyack, K. W. (2019). A standardized citation metrics author database annotated for scientific field. *PLoS Biology*, 17(8), e3000384. doi: 10.1371/journal.pbio.300038.
- Islamy, M. R., Trisnawati, J. D., & Rahayu, S. (2022). The effect of perceived service quality, perceived value, destination image, attitude to visiting behavior, tourist satisfaction on tourist loyalty. *Journal of Entrepreneurship & Business*, 3(1), 35-48. doi:10.24123/jeb.v3i1.4827.
- Kanwel, S., Lingqiang, Z., Asif, M., Hwang, J., Hussain, A., & Jameel, A. (2019). The Influence of destination image on tourist loyalty and intention to visit: Testing a multiple mediation approach. *Sustainability*, 11(22), 6401. doi:10.3390/su11226401.
- Kirkman, A. (2021). The yachting industry is on track for a post-pandemic boom. *Forbes*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/alexandrakirkman/2021/05/31/the-yachting-industry-is-on-track-for-a-post-pandemic-boom-in-2021/?sh=1d9482b96930>
- Kock, F., Nørfelt, A., Josiassen, A., Assaf, A. G., & Tsionas, M. G. (2020). Understanding the COVID-19 tourist psyche: The evolutionary tourism paradigm. *Annals of tourism research*, 85, 103053.
- Kozak, M., & Decrop, A. (2009). *Handbook of tourist behavior: Theory & practice*. Oxfordshire, England: Routledge.
- Limisariyapong, S. (2018). *Perceived value development for cultural tourism destination: A case study of Phuthai Village, Baan Khok Kong Kalasin Province* (Master's thesis, National Institute of Development Administration). Retrieved from <https://repository.nida.ac.th/bitstream/handle/662723737/4521/b205868.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Marine Office 5 Phuket Branch. (2018). Phuket ... The best boat tourism center in Asia. Retrieved August 2, 2022, from [https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid instead of 7534](https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid%20instead%20of%207534).
- Mikulic, J., Kozic, D., & Kozic, I. (2015). Critical factors of the maritime yachting tourism experience: An impact-asymmetry analysis of principal components. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 32(sup1), S30-S41. doi:10.1080/10548408.2014.981628.

- Ngoc, K. M., & Trinh, N. T. (2015). Factors affecting tourists' return intention towards Vung Tau City, Vietnam: A mediation analysis of destination satisfaction. *Journal of Advanced Management Science*, 3(4), 292-298. doi:10.12720/joams.3.4.292-298.
- Ozdemir, B., Aksu, A., Ehtiyar, R., Cizel, B., Cizel, R. B., & Icigen, E. T. (2012). Relationships among tourist profile, satisfaction and destination loyalty: Examining empirical evidence in Antalya region in Turkey. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 21(5), 506-540.
- Paker, N., & Gök, O. (2021). Extending collaborative consumption concept to yacht charter services: The case of Blue Voyage. *European Journal of Tourism Research*, 28, 2808. doi:10.54055/ejtr.v28i.2253.
- Paker, N., & Vural, C. A. (2016). Customer segmentation for marinas: Evaluating marinas as destinations. *Tourism Management*, 56, 156-171. doi: 10.1016/j.tourman.2016.03.024.
- Pike, S., & Ryan, C. (2004). Destination positioning analysis through a comparison of cognitive, affective, and conative perceptions. *Journal of travel research*, 42(4), 333-342.
- Rainero, C., & Modarelli, G. (2020). The attractive power of rural destinations and a synergistic community cooperative approach: A "tourism ability" case. *Sustainability*, 12(17), 7233. doi:10.3390/su12177233.
- Ramseook-Munhurrin, P., Seebaluck, N. V., & Naidoo, P. (2015). Examining the structural relationships of destination image, perceived value, tourist satisfaction and loyalty: Case of Mauritius. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 175, 252-259. doi:10.1016/j.sbspro.2015.01.1198.
- Robinson, S., & Etherington, L. (2006). *Customer loyalty: A guide for time travelers*. London, England: Palgrave Macmillan.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.
- Sanchez, J., Callarisa, L., Rodriguez, R. M., & Moliner, M. A. (2006). Perceived value of the purchase of a tourism product. *Tourism Management*, 27(3), 394-409. doi: 10.1016/j.tourman.2004.11.007.

- Song, H. J., Lee, C. K., Park, J. A., Hwang, Y. H., & Reisinger, Y. (2015). The influence of tourist experience on perceived value and satisfaction with temple stays: The experience economy theory. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 32(4), 401-415. doi:10.1080/10548408.2014.898606.
- Stavrianea, A., & Kamenidou, I. (2022). Memorable tourism experiences, destination image, satisfaction, and loyalty: An empirical study of Santorini Island. *EuroMed Journal of Business*, 17(1), 1-20. doi:10.1108/EMJB-10-2020-0106.
- Stylos, N., Bellou, V., Andronikidis, A., & Vassiliadis, C. A. (2017). Linking the dots among destination images, place attachment, and revisit intentions: A study among British and Russian tourists. *Tourism management*, 60, 15-29. doi: 10.1016/j.tourman.2016.11.006.
- Tosun, C., Dedeoglu, B. B., & Fyall, A. (2015). Destination service quality, affective image and revisit intention: The moderating role of past experience. *Journal of Destination Marketing & Management*, 4(4), 222-234. doi: 10.1016/j.jdmm.2015.08.002.
- Wong, I. A., Xu, Y. H., Tan, X. S., & Wen, H. (2019). The boundary condition of travel satisfaction and the mediating role of destination image: The case of event tourism. *Journal of Vacation Marketing*, 25(2), 207-224. doi:10.1177/1356766718763691.
- Yang, H. (2017). User acceptance of virtual personal assistant devices: An extended perspective of perceived value. *The Journal of the Korea Contents Association*, 17(10), 179-189.
- Yoon, Y., & Uysal, M. (2005). An examination of the effects of motivation and satisfaction on destination loyalty: A structural model. *Tourism management*, 26(1), 45-56. doi:10.1016/j.tourman.2003.08.016.
- Zhang, Z., Ye, Q., Song, H., & Liu, T. (2015). The structure of customer satisfaction with cruise-line services: an empirical investigation based on online word of mouth. *Current Issues in Tourism*, 18(5), 450-464. doi:10.1080/13683500.2013.776020.

F

Factors Influencing the Success in Quality Assurance of Education Criteria for Performance Excellence (EdPEx) of Rajamangala University of Technology Isan

Bussaba Nakarinsakorn¹, Phetphairin Upping^{2,*},
Jakret Mettathamrong³ and Charinee Chaichana⁴

Received: August 24, 2022 Revised: November 21, 2022 Accepted: January 19, 2023

Abstract

The purpose of this research was 1) to study the level of factors influencing the success in quality assurance of educational criteria for performance excellence and 2) to study factors that directly and indirectly influence success in quality assurance of education criteria for performance excellence of Rajamangala University of Technology Isan. The research methodology was mixed method. The samples used in the research are academic staff and support staff of 400 people of Rajamangala University of Technology Isan. Interview with eight executives or faculty representatives who have been awarded the EdPEx200 Quality Criteria or faculty. The analyzing was basic statistical values and structural equation modeling analysis using SPSS and MPLUS programs. The results showed that level of achievement in educational quality assurance for excellence of Rajamangala University of Technology Isan the average is at a high level. Relationship between administrative factor variables personnel participation factor and the achievement of execution excellence (EdPEx) found that each factor was related to each other. The correlation value is 0.000 which is less than 0.05 ($0.000 < 0.05$). Personnel participation factors and management factors directly influence the success in education criteria for performance excellence. Participation factors have an indirect influence on the success in education criteria for performance excellence factors through management factors.

Keyword: success factors, quality assurance of education, Educational Criteria for Performance Excellence (EdPEx), Rajamangala University of Technology Isan

^{1,2,3,4} Faculty of Industry and Technology, Rajamangala University of Technology Isan Sakon Nakhon Campus

* Corresponding author. E-mail: phetphairin.up@rmuti.ac.th

ป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกัน คุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

บุษบา นครินทร์สาคร¹, เพชรไพรริน อุปปิง^{2,*},
จักรเศ เมตตะธำรงค์³ และ ชารินี ไชยชนะ⁴

วันรับบทความ: August 24, 2022 วันแก้ไขบทความ: November 21, 2022 วันตอบรับบทความ: January 19, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานโดยวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรสายวิชาการ และบุคลากรสายสนับสนุน ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จำนวน 400 คน และสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือตัวแทนระดับคณะที่ได้รับรางวัลเกณฑ์คุณภาพ EdPEx200 จำนวน 8 คน โดยทำการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ด้วยโปรแกรม SPSS และ MPLUS ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานโดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร และความสำเร็จของการดำเนินการที่เป็นเลิศ พบว่า ปัจจัยแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ค่าสหสัมพันธ์ มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ($0.000 < 0.05$) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรและปัจจัยด้านการบริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของการดำเนินการที่เป็นเลิศ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จโดยผ่านปัจจัยด้านการบริหาร

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ การประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

^{1,2,3,4} คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

* Corresponding author. E-mail: phetphairin.up@rmuti.ac.th

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นไปในเรื่องของคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยได้มีการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 48 ได้กำหนดว่าให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษาที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีต่อหน่วยงานต้นสังกัด หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และ เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา [สกอ], 2542) และ ตามประกาศ คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกัน คุณภาพภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557 ข้อ 2 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษานั้น สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาอาจเลือกใช้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบ ที่คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาจัดทำขึ้น หรือเป็นระบบซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ที่สามารถประกันคุณภาพได้ตั้งแต่ระดับหลักสูตร ระดับคณะ และระดับสถาบัน เช่น ระบบ AUN-QA (Asian University Network Quality Assurance) หรือระบบ EdPEx (education criteria for performance excellence) หรือเป็นระบบที่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาพัฒนาขึ้นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา [สกอ], 2560) ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ได้เล็งเห็นความสำคัญ ของการพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ จึงได้เสนอแนวทางการจัดการคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ EdPEx โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนหน่วยงานที่มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สู่ความเป็นเลิศ ให้นำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของ องค์การทางการศึกษาและกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษามีความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา อย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ สมัครเข้าร่วม โครงการ โดยมีหน่วยงานระดับคณะวิชา ระดับสถาบันให้ความสนใจยื่นความประสงค์เข้าร่วมโครงการฯ เป็นจำนวนมาก

จากการศึกษางานวิจัยในอดีต พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาระดับคณะ คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาและด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด (กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์, ศุภชัย จันทรงาม, และวิมลมาศ รัตน์, 2559) จากการศึกษาของ วรณภา ตันทิวาร (2559) พบว่า การมุ่งใจ บรรยากาศขององค์กร และการร่วมมือกันปฏิบัติงานทุกหน่วยงานส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาสู่เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ สุวัฒน์ งามดี และปิยพร มานะกิจ (2560) พบว่า การบริหารจัดการของผู้บริหาร การจัดทำแผนปฏิบัติการ และการพัฒนาหลักสูตรและ บริการให้ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า เป็นปัจจัยเพิ่มโอกาสความสำเร็จของตัวชี้วัดตาม แผนกลยุทธ์ตามเกณฑ์ EdPEx และจากการศึกษาของ พรภัทร เกศพร และเอี่ยมพร หลินเจริญ (2565) พบว่า ภาวะผู้นำและการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการและงบประมาณ การมีส่วนร่วมและทัศนคติของ

บุคลากร และความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์ EdPEx ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ

ปัจจุบันเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: EdPEx) ฉบับปี พ.ศ. 2563-2566 ประกอบด้วยเรื่องสำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) ระบบปฏิบัติการ 7) ผลลัพธ์ ดังนั้น เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นไปตามกฎกระทรวง และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 มาตรา 48 และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องตระหนักในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีเป็นอีกหนึ่งสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ตามประกาศแนวปฏิบัติด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 2561-2563 (สกอ, 2560) โดยในระดับคณะและระดับสถาบัน กำหนดให้ใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 เป็นต้นมา โดยมีเป้าหมายและแผนการดำเนินงานให้ทุกคณะมีการดำเนินงานตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ มหาวิทยาลัยได้กำหนดเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของมหาวิทยาลัยฯ ในการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง โดยกำหนดให้แต่ละคณะ และสถาบัน มีผลการประเมินตามเกณฑ์ EdPEx มากกว่าหรือเท่ากับ 100 คะแนนในปีการศึกษา 2561 ซึ่งจากผลการดำเนินงานในปีแรกหน่วยงานระดับคณะ และระดับสถาบัน ยังไม่พบหลักฐานว่ามีหน่วยงานใดสามารถทำคะแนนบรรลุตามแผนที่ตั้งไว้ได้ และเป้าหมายตามแผนฯ ในปีการศึกษา 2562 มากกว่าหรือเท่ากับ 150 คะแนน ซึ่งจากรายงานการวิเคราะห์ผลการประเมิน EdPEx ประจำปีการศึกษา 2562 พบว่า ผลการดำเนินงานในปีการศึกษา 2562 พบหลักฐานมีเพียง 1 คณะที่สามารถดำเนินการบรรลุตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัย และในปีการศึกษา 2563 รายงานการวิเคราะห์ผลการประเมิน EdPEx ประจำปีการศึกษา 2563 ยังไม่พบหลักฐานว่ามีคณะใดที่สามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2560-2564 ได้ คือ มีผลการประเมินตามเกณฑ์ EdPEx มากกว่าหรือเท่ากับ 200 คะแนน (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี [มทร. ธัญบุรี], กองนโยบายและแผน, งานข้อมูลสารสนเทศ, 2563) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษาระดับคณะให้บรรลุเป้าหมายด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารแบบ 4M ในทฤษฎีการจัดการของ “Peter Ferdinand Drucker” (Management Tasks หรือ Management Responsibility) ปัจจัยด้านการบริหารงาน หมายถึง การปฏิบัติงานที่มีทักษะ การดำเนินงาน ความรู้ ความสามารถของคนในองค์กร ยอมรับในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน มีกระบวนการดำเนินงานการทำงานเป็นทีม ปัจจัยด้านการบริหาร (Drucker, 2005) ซึ่งสามารถประยุกต์ในการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบุคคล (Man) หมายถึง บุคลากรภายในองค์กร รับรู้เรื่องนโยบาย เกณฑ์การประกันคุณภาพ มีความรู้ ความเข้าใจในเกณฑ์ ยอมรับในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของเกณฑ์ประกันคุณภาพ มีการทำงานเป็นทีม

2. ด้านงบประมาณ (Budget) หมายถึง การจัดสรรงบประมาณขององค์กร เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงงบประมาณในการตรวจประเมิน และใช้งบประมาณอย่างประหยัด คุ่มค่า และมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์

3. ด้านวัสดุและอุปกรณ์ (Material) หมายถึง การจัดหาและสนับสนุนทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับหน่วยงาน เพื่อให้หน่วยงานหรือบุคลากรได้ใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น สิ่งสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ให้ความสำคัญด้านผู้ปฏิบัติงาน มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่พร้อมใช้และสามารถตรวจสอบระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

4. ด้านการบริหารจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการดำเนินงานขององค์กรเพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้บุคลากรหรือทรัพยากรอื่นเป็นตัวขับเคลื่อน การรับฟังข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์เพื่อการปรับปรุง ความไว้วางใจ การกำกับติดตามงาน ให้ความเชื่อมั่นกับผู้ปฏิบัติงาน

Likert (1967) ได้ศึกษามูลเหตุของการเกิดทัศนคติของคน ซึ่งเป็นผลการศึกษา ที่เน้นถึงการเกิดทัศนคติตามหลักวิชาด้านการสื่อสารโดยเฉพาะ โดยสรุปการศึกษาไว้ว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้จากแหล่งทัศนคติต่าง ๆ ที่มีอยู่ และเป็นแหล่งที่ทำให้คนเกิดทัศนคติที่สำคัญ

5. ด้านทัศนคติ (Attitude) หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของบุคลากรขององค์กร ที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ในการทำประกันคุณภาพการศึกษา ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การนำองค์กร การมีส่วนร่วม และการตรวจประเมินคุณภาพ

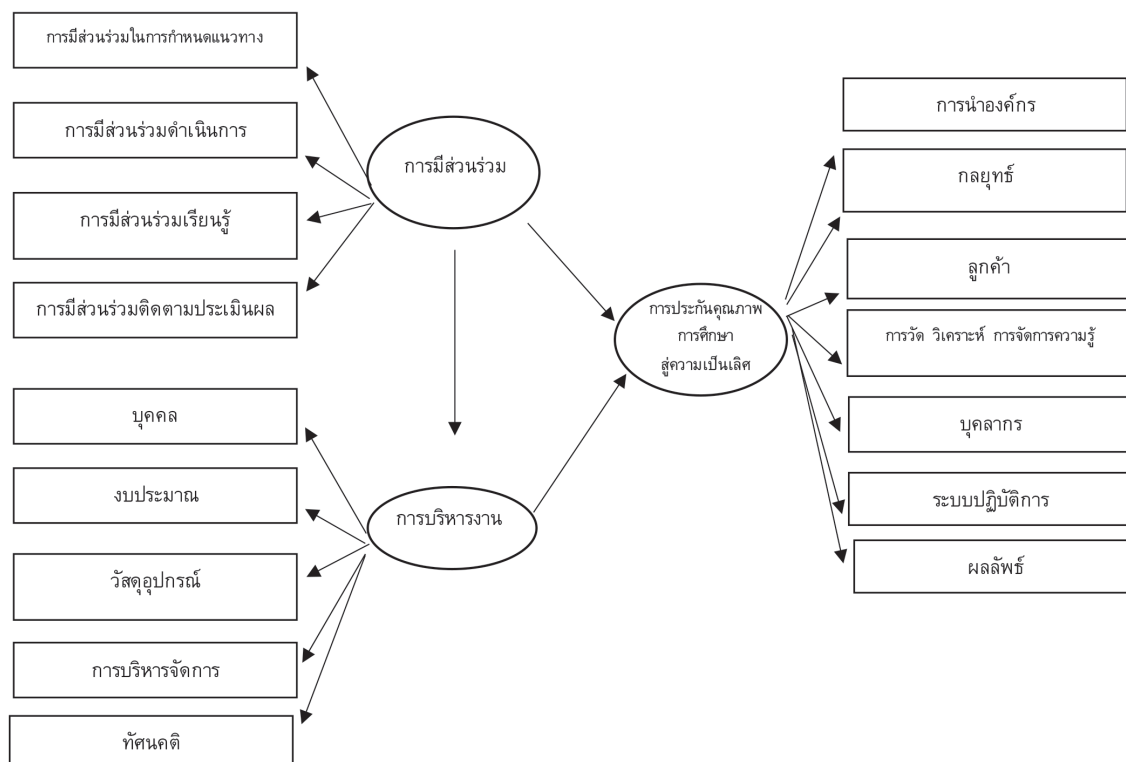
ชูยศ ศรีวรรณ (2553) ได้ใช้ทฤษฎีของ Herzberg ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของบุคลากรในองค์กร โดยศึกษาถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานเพื่อหาทางที่จะลดความไม่พอใจใน

การทำงาน เพื่อให้บุคลากรมีความรู้สึกที่ดีในการที่จะพยายามเสริมสร้างผลผลิตของงานให้มากขึ้น พบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานมี 2 กลุ่ม คือ หนึ่งคือทฤษฎีสองปัจจัยของ เฮอริเบิร์ก (Herzberg, 1959) เป็นทฤษฎีการจูงใจที่เกี่ยวข้อง และสามารถโยงไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมได้ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ ตามทฤษฎีเชื่อว่าผู้ปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพ ย่อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน สองคือปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ต่อการตัดสินใจของบุคคล ต่อการกำหนดแนวทาง การร่วมกันดำเนินการ การร่วมติดตามผลการดำเนินงานตลอดจนการประเมินผลและการร่วมเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ภารกิจสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย (กัญญวัลย์ ศรีสวัสดิ์พงษ์, 2554) ซึ่งสามารถประยุกต์กับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน การวางแผนงาน การกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การแผนพัฒนาคุณภาพไปปฏิบัติ
2. การมีส่วนร่วมดำเนินการ หมายถึง มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา การสื่อสาร ร่วมเป็นคณะกรรมการหรือผู้ปฏิบัติงาน เข้าร่วมกิจกรรมและร่วมจัดทำรายงานการประเมินตนเอง
3. การมีส่วนร่วมเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้เกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา ว่าเป็นเครื่องมือในการวัดผลการจัดการศึกษา เป็นบรรทัดฐานสำหรับประเมินตนเอง เป็นแนวทางในการวางแผนและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติและการเข้าร่วมอบรมหรือรับฟังการบรรยายจากวิทยากร
4. การมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน และปรับปรุงผลการดำเนินงาน

การประกันคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: EdPEX) หมายถึง การประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ฉบับปี 2563-2566 มี 7 ด้าน ประกอบด้วย หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 กลยุทธ์ หมวด 3 ลูกค้า หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวด 5 บุคลากร หมวด 6 ระบบปฏิบัติการ หมวด 7 ผลลัพธ์ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, กองยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา [สป อว, กคอ], 2564)

จากการสังเคราะห์และการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยนำตัวแปรมาสร้างกรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านการบริหารส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อเป็นความเลิศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากร ได้แก่ บุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายสนับสนุน ระดับคณะ จำนวน 11 คณะ จาก 4 วิทยาเขต ดังนี้ นครราชสีมา จำนวน 706 คน ขอนแก่น จำนวน 456 คน สุรินทร์ จำนวน 291 คน และสกลนคร จำนวน 308 คน รวมทั้งสิ้น 1,761 (มทร.อีสาน, กองนโยบายและแผน, งานข้อมูลสารสนเทศ, 2563) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายสนับสนุนระดับคณะ จำนวน

11 คณะ จาก 4 วิทยาเขต เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม เนื่องจากเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับคณะ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ Structural Equation Modeling: SEM ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะมีขนาด 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรที่สังเกตได้ ตามข้อเสนอของ Hair, Black, Babin, และ Anderson (2010) โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 คนซึ่งเพียงพอต่อการวิเคราะห์ SEM สามารถนำไปใช้วิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างได้ ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการวิจัย (Key Informant) ได้แก่ ผู้บริหารหรือตัวแทนระดับคณะที่ได้รับรางวัลเกณฑ์คุณภาพ EdPEX 200 จำนวน 8 คน จากมหาวิทยาลัยอื่นเนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ในคณะที่มีผลการประเมินตามเกณฑ์ EdPEX มากกว่าหรือเท่ากับ 200 คะแนน ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 2 คณะ 1) คณะศิลปศาสตร์ และ 2) คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 2 คณะ ได้แก่ 3) คณะอุตสาหกรรมเกษตร 4) คณะวิศวกรรมศาสตร์ และ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 4 คณะ ได้แก่ 5) คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี 6) คณะวิทยาศาสตร์ 7) คณะศิลปกรรมศาสตร์ และ 8) คณะศึกษาศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และปัจจัยการประกันคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศ การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุดในเรื่องความเที่ยงด้วยวิธีการประมาณ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง รายด้านมีค่ามากกว่า .90 ทุกรายการ และแบบสัมภาษณ์ประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการวิจัย (Key Informant) 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับคณะ ได้แก่ คณบดี และรองคณบดี และผู้ตรวจประเมินคุณภาพภายในด้วยเกณฑ์ EdPEX โดยมีความเชี่ยวชาญด้านการตรวจประเมินคุณภาพภายในด้วยเกณฑ์ EdPEX เพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมถึงความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ จากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ เอกสาร รายงาน บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากข้อมูลออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสถิติที่ใช้คือ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทาง IBM SPSS Statistics for Windows, MPLUS และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยายเชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์ตามแนวคิด ทฤษฎีด้านการมีส่วนร่วม ด้านการบริหารงานและด้านการดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การศึกษาระดับความคิดเห็นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเลิศ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเลิศ	ค่าเฉลี่ย	S.D.
การบริหารงาน (Management)	3.97	0.641
1. ด้านบุคคล (Man)	3.93	.732
2. ด้านงบประมาณ (Money)	3.94	0.627
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)	4.05	0.628
4. ด้านการบริหารจัดการ (Management)	3.94	0.627
5. ด้านทัศนคติ (Attitude)	4.01	0.592
การมีส่วนร่วม (Participatory)	3.92	0.609
1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง	3.89	0.605
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	3.96	0.611
3. การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	3.96	0.597
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.88	0.624
การประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ	4.14	0.625
1. การนำองค์กร (Leadership)	4.26	0.631
2. กลยุทธ์ (Strategy)	4.16	0.621
3. ลูกค้า (Customer)	4.11	0.611
4. การวัด วิเคราะห์ การจัดการความรู้ (Measurement, Analysis, and Knowledge Management)	4.06	0.623
5. บุคลากร (Workforce)	4.12	0.643
6. ระบบปฏิบัติการ (Operation)	4.04	0.627
7. ผลลัพธ์ (Result)	4.22	0.620

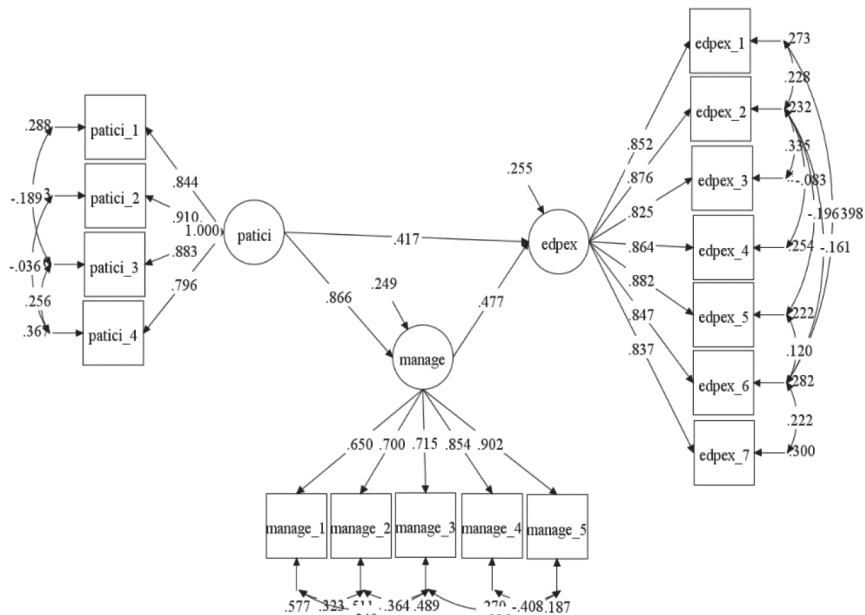
จากตารางที่ 1 ระดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหารงาน ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยรวมและรายด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.641) โดยปัจจัยด้านวัสดุและอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.628) รองลงมา คือ ด้านทัศนคติ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.592) ด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.627) ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.627) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านบุคคล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.732) ตามลำดับ

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$, S.D. = 0.609) โดยปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.597) และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.611) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.605) และด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.624) ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.625) โดยความสำเร็จด้านการนำองค์กรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.631) รองลงมา คือ ด้านผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.620) ด้านกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.621) ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.643) ด้านลูกค้า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.611) ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.623) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านระบบปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.627) ตามลำดับ

2. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพื้นฐานของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องตามทฤษฎีหรือไม่ โดยการประเมินความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลในภาพรวม (overall model fit measure) และประเมินความกลมกลืนของผลลัพธ์ ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุพื้นฐานของความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ตามภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 โมเดลสมการโครงสร้าง

ตารางที่ 2 ตารางสรุปเกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าที่ได้	ผล
χ^2 -test		164.349	
χ^2/df	<2.00 สอดคล้องกลมกลืนดี	2.134	ผ่านเกณฑ์
CFI	>.95 สอดคล้องกลมกลืนดี	0.986	ผ่านเกณฑ์
TLI	>.95 สอดคล้องกลมกลืนดี	0.979	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	<.05 สอดคล้องกลมกลืนดี	0.051	ผ่านเกณฑ์
SRMR	<.05 สอดคล้องกลมกลืนดี	0.024	ผ่านเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ความตรงโมเดลการวัด พบว่า ตัวแปรแฝงมีความตรงแบบสูงเข้าผ่านเกณฑ์ทุกตัว คือ มีค่าน้ำหนักตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 0.650-0.910 ซึ่งเป็นค่าที่มากกว่า 0.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ทุกตัว และตัวแปรแฝงทั้งสามยังผ่านเกณฑ์ความตรงเชิงจำแนกเนื่องด้วยรากที่สองของ AVE ของตัวแปรแฝงบางตัวในแนวเส้นทแยงมุมมีค่าน้อยกว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงนั้นกับตัวแปรแฝงตัวอื่น (Fornell & Larcker, 1981) ซึ่งค่าความเที่ยงตรงภายใน (convergent validity) ชนิดนี้พิจารณาได้จากค่า Average Variance Extracted Evaluation (AVE) ค่าที่ยอมรับได้ของความเที่ยงตรงชนิดนี้คือไม่ควรต่ำกว่า 0.50 (Hair et al., 2010) ซึ่ง AVE มีค่ามากกว่า 0.05 ทุกตัว และค่าความเชื่อมั่น (Composite Reliability - CR) หากค่านี้สูงแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบนั้น ๆ ประกอบด้วยข้อคำถามหรือตัวชี้วัดที่มี

ความสัมพันธ์ภายในที่ดีต่อกัน (Internal Consistency) ค่าที่ยอมรับได้ของความเชื่อมั่นชนิดนี้ คือ ไม่ควรต่ำกว่า 0.70 (Hair et al., 2010) ซึ่งค่า CR มีค่ามากกว่า 0.70 ทุกตัว (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ตัวแปร	Estimate	Standardize Error	Sig	R ²	CR	AVE
<i>การบริหารงาน</i>					0.878	0.593
1. ด้านบุคคล	0.650	0.030	0.000	0.656		
2. ด้านงบประมาณ	0.700	0.027	0.000	0.489		
3. ด้านวัสดุและอุปกรณ์	0.715	0.027	0.000	0.511		
4. ด้านการบริหารจัดการ	0.854	0.019	0.000	0.730		
5. ด้านทัศนคติ	0.902	0.017	0.000	0.813		
<i>การมีส่วนร่วม</i>					0.918	0.738
1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง	0.844	0.017	0.000	0.712		
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	0.910	0.011	0.000	0.827		
3. การมีส่วนร่วมเรียนรู้	0.883	0.014	0.000	0.780		
4. การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล	0.796	0.022	0.000	0.633		
<i>การประกันคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศ</i>					0.952	0.740
1. การนำองค์กร	0.852	0.015	0.000	0.727		
2. กลยุทธ์	0.876	0.015	0.000	0.768		
3. ลูกค้า	0.825	0.017	0.000	0.680		
4. การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้	0.864	0.014	0.000	0.746		
5. บุคลากร	0.882	0.013	0.000	0.778		
6. ระบบปฏิบัติการ	0.847	0.017	0.000	0.718		
7. ผลลัพธ์	0.837	0.016	0.000	0.700		

จากตารางที่ 4 และตารางที่ 5 พบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน สรุปได้ ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผล มีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ มีค่าที่มากกว่า 0.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ทุกตัว กับตัวแปรสังเกตได้ด้านความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ด้านการบริหารบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการ และด้านทัศนคติ มีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ มีค่าที่มากกว่า 0.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ทุกตัว กับตัวแปรสังเกตได้ด้านความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อปัจจัยด้านการประกันคุณภาพสู่ความเป็นเลิศโดยผ่านปัจจัยด้านการบริหารของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผล มีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ มีค่าที่มากกว่า 0.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ทุกตัว กับตัวแปรสังเกตได้ด้านการบริหารบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการ และด้านทัศนคติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3

ตารางที่ 4 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

Effect	Estimate	S.E.	P.Value	ผลการทดสอบ
การมีส่วนร่วม -> EdPEX	0.417	0.068	0.000*	ยอมรับ
การบริหารงาน-> EdPEX	0.477	0.076	0.000*	ยอมรับ
การมีส่วนร่วม -> การบริหารงาน	0.866	0.084	0.000*	ยอมรับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานระหว่างตัวแปรสาเหตุและตัวแปรผลหลังปรับรูปแบบ

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล					
	edpex			Manage		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การมีส่วนร่วม	0.835	-	0.835	-	0.415	0.415
การบริหารงาน	0.419	-	0.419	-	-	-
R^2	0.255			0.249		

DE แทนอิทธิพลทางตรง, IE แทนอิทธิพลทางอ้อม, TE แทนอิทธิพลรวม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Open-ended) จากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญทางการวิจัย จำนวน 8 คน เป็นแบบมุ่งเน้นเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) ผู้บริหารหรือตัวแทนระดับคณะที่ได้รับรางวัลเกณฑ์คุณภาพ EdPEX 200 จากมหาวิทยาลัยอื่น จำนวน 8 คนจาก 8 คณะ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการบริหาร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือตัวแทนระดับคณะที่ได้รับรางวัลเกณฑ์คุณภาพ EdPEX200 พบว่า “การบริหารจัดการงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาให้สำเร็จได้นั้นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายส่วนด้วยกัน ทั้งด้าน คน งบประมาณ เทคโนโลยีที่จะมาสนับสนุนการทำงานเพื่อให้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น” ซึ่งเมื่อมีการนำเกณฑ์ EdPEX เข้ามาใช้ในองค์กร “การเปลี่ยนแปลงอีกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติหรือมุมมองของกลุ่มคนหรือบุคลากรขององค์กรก็ย่อมมีเปลี่ยนแปลงไป” ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของบุคลากรเป็นสิ่งที่สำคัญ ดังนั้น แสดงว่าก่อนนำระบบการประกันคุณภาพสู่ความเป็นเลิศมาใช้ ควรจะต้องมีการประชุมสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีในการประกันคุณภาพ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเพียงพอจะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ด้านการมีส่วนร่วม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือตัวแทนระดับคณะที่ได้รับรางวัลเกณฑ์คุณภาพ EdPEX200 พบว่า “การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง” เพราะจะนำมาซึ่งองค์กรที่บรรลุวิสัยทัศน์ การที่จะทำให้องค์กรสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ได้นั้น ย่อมต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรที่มาจากทุกระดับ มิใช่แค่ระดับใดระดับหนึ่งเพียงอย่างเดียว ไม่ว่าจะเป็นส่วนร่วมในด้านใดก็ตาม เช่น

ด้านการกำหนดแนวทาง การร่วมดำเนินการ ร่วมเรียนรู้ หรือแม้แต่การติดตามประเมินผล ดังนั้น แสดงว่าการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารและบุคลากรสายวิชาการ และสายสนับสนุนทุกระดับมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา จะทำให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจและเกิดทัศนคติที่ดีในการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในการประกันการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ

3. ด้านความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือตัวแทนระดับคณะที่ได้รับรางวัลเกณฑ์คุณภาพ EdPEx200 พบว่า การที่จะทำอะไรให้สำเร็จหรือบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือวิสัยทัศน์ขององค์กรนั้น “เราต้องมุ่งเป้าและใช้การนำองค์กร” โดยมีภาระตมสมองจากทีมบริหารถึงการกำหนดแนวทาง หรือวางแผนงานอย่างไร “จะทำอะไรตอนไหนอย่างไร” แล้วสื่อสารไปยังผู้ปฏิบัติให้รับรู้ รับทราบแนวทางปฏิบัตินั้น และสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรทุกภาคส่วน โดยใช้วิธีการ “นำองค์กรแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และต้องมีการติดตามและประเมินผลการทำงาน” สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า การนำองค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ดังนั้น แสดงว่าการนำองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ เนื่องจากผู้นำองค์กร เป็นผู้กำหนดนโยบายและกำกับติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำให้บรรลุเป้าหมายของการประกันประกันคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรมีความสำคัญอยู่ในระดับมากต่อความสำเร็จของการดำเนินการที่เป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

ปัจจัยด้านการบริหารงาน พบว่า ด้านวัสดุและอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ทัศนคติ และงบประมาณ สอดคล้องกับ มนูญญา นาคสิงห์ทอง (2562) พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยการบริหารสำคัญ ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ การบริหารจัดการ เป็นต้น ดังนั้น แสดงว่าการจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเพียงพอจะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ส่วนร่วมในการเรียนรู้ ส่วนร่วมในการดำเนินงาน และส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากตามลำดับ สอดคล้องกับ กฤษณา แงณีวงศ์ (2555) พบว่า ในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ การมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนางานประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแนวทาง และวิธีการตามข้อกำหนด การตรวจสอบ

ผลการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมดำเนินการแก้ไขปรับปรุง ตามข้อกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และสอดคล้องกับ เปี่ยมสุข พุงกาวิ (2558) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากร ได้แก่ การรับรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และประสบการณ์การทำงาน ดังนั้น หากบุคลากรได้รับรู้ประโยชน์ เข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพตามเกณฑ์ EdPEx และมีประสบการณ์จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ

ด้านปัจจัยด้านความสำเร็จในการประกันคุณภาพเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ พบว่า การนำองค์กรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านผลลัพธ์ ด้านกลยุทธ์ และด้านบุคลากร สอดคล้องกับ สุวจิต คุ้มมาศ (2563) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัย ได้แก่ ด้านผู้นำองค์กร ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากร และด้านระบบสารสนเทศเพื่อการสนับสนุน (ICT) เป็นต้น ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าการนำองค์กรเป็นส่วนสำคัญเนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายและกำกับติดตามการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศให้บรรลุเป้าหมาย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร และปัจจัยด้านการบริหาร มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของการดำเนินการที่เป็นเลิศ และพบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านการบริหารส่งผลต่อการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับ วรรณภา ตันทิมากร (2559) พบว่า การมุ่งใจ บรรยากาศขององค์กร และการร่วมมือกันปฏิบัติงานทุกหน่วยงานส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาสู่เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ และ สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์ และคณะ (2559) พบว่า ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ผลสำเร็จในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับคณะวิชา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาและด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งความร่วมมือในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจะช่วยให้การประกันคุณภาพการศึกษาสำเร็จได้จำเป็นต้องมีความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ หรือคู่ความร่วมมือ หรือกลุ่มลูกค้าทุกกลุ่ม เช่น ความร่วมมือทางวิชาการ เป็นต้น สอดคล้องกับ สุวจิต คุ้มมาศ (2563) พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน นั้นควรสร้างความเข้าใจให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการประกันคุณภาพและตัวชี้วัดการประเมินตนเอง (SAR) อย่างแท้จริง และมีความเข้าใจต่อกระบวนการประเมิน และจัดอบรมให้ความรู้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ เปี่ยมสุข พุงกาวิ (2558) พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรับรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในเรื่องประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงาน รวมทั้งการสนับสนุนการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานเพื่อบุคลากรจะได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของหน่วยงานได้อย่างยั่งยืน และควรเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ มาถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากรอย่างน้อยปีละครั้ง และควรเพิ่มเติมประสบการณ์

ตรงให้แก่บุคลากรด้วยการจัดไปทัศนศึกษาดูงานในสถาบันที่มีมาตรฐานสูง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับประสบการณ์ตรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าหากมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทัศนคติที่ดี การมีทรัพยากรในการบริหารงานอย่างเพียงพอ การนำองค์กรที่มีเป้าหมายชัดเจนและกำกับติดตามประเมินผล รวมถึงการให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพให้บุคลากรมีทัศนคติที่ดีและมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพในทุกขั้นตอน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือตัวแทนระดับคณะที่ได้รับรางวัลเกณฑ์คุณภาพ EdPEx200 พบว่า หากผู้บริหารเข้าใจค่านิยมและแนวคิดหลักของเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (EdPEx) จะเป็นฐานรากที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการหลักของคณะ บุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน และกระบวนการปฏิบัติงานภายใน ภายใต้กรอบการจัดการที่เน้นผลลัพธ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ได้แก่ การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของบุคลากร สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์ และคณะ (2559) กฤษณา แสงณีนวงศ์ (2555) เปี่ยมสุข พงศ์กาวิ (2558) มนูญ นาคสิงห์ทอง (2562) วรรณภา ตันทิวกกร (2559) สุวิจิ คันธมาศ (2563) ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการประกันคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมด้านการนำองค์กร การกำกับติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมที่ดีในการบริหารจัดการที่เน้นผลลัพธ์ และส่งเสริมการมีทัศนคติที่ดีโดยการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ EdPEx ให้ไปในทิศทางเดียวกัน สนับสนุนด้านทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกรวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุนมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมเรียนรู้ ร่วมติดตามและประเมินผลในการประกันคุณภาพการศึกษาและมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัดของการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง จะทำให้บรรลุเป้าหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัย ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารงาน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการและด้านทัศนคติ ด้านบุคลากรมหาวิทยาลัยควรจัดอบรมให้กับบุคลากรทุกระดับได้รับความรู้ในเรื่องนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้รับการอบรมให้ความรู้เรื่องเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านงบประมาณ มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญด้านงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมที่เพียงพอ มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ให้การสนับสนุนงบประมาณในการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายในที่เพียงพอ มีการใช้จ่ายงบประมาณด้านการประกันคุณภาพที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ ด้านวัสดุและอุปกรณ์

มหาวิทยาลัยฯ จะต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดรวบรวมข้อมูลเพื่อมาสนับสนุนให้การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ เกิดความคล่องตัวให้มากที่สุด เพื่อเป็นการลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน และลดระยะเวลาในการทำงาน ด้านการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยฯ ควรมีการระบวงารดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจน มีการรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีการวางนโยบายวางแผนการดำเนินงานให้ชัดเจนโดยมุ่งเป้าหมายไปที่วิสัยทัศน์ ขององค์กรเป็นหลักโดยต้องมีตัวชี้วัดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และด้านทัศนคติ มหาวิทยาลัยควรสร้างทัศนคติที่ดีให้บุคลากรควรมีส่วนร่วมในการทำประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ การทำประกันคุณภาพการศึกษาจะช่วยสร้างมาตรฐานการยอมรับในสังคม มีการนำองค์กรที่ดีมีการตรวจประเมินคุณภาพที่สะท้อนความเป็นจริง

ด้านปัจจัยการมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัยฯ ควรสนับสนุนให้บุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมดำเนินการ มีส่วนร่วมเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล และควรมีการกำกับติดตามโดยผ่านการประชุมกรรมการบริหารในระดับคณะ และระดับมหาวิทยาลัยหรือการประชุมร่วมกับบุคลากรในโอกาสต่าง ๆ โดยกำหนดให้มีการติดตามรายงานความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ เพื่อประเมินผลการบรรลุเป้าหมายด้านการประกันคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนในทุกคณะของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ดังนั้น ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นการนำเสนอในภาพรวมปัจจัยสู่ความสำเร็จในการการประกันคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ ในมุมมองของผู้ปฏิบัติงานสายวิชาการและสายสนับสนุน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริหาร เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการนำองค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ผู้เขียนขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมทุกท่านที่ทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์และผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยทุกท่าน

บรรณานุกรม

- กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์, ศุภชัย จันทรงาม, และวิมลมาศ รัตนะ. (2559). ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับคณะวิชา มหาวิทยาลัยราชธานี. ใน การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2 : บูรณาการงานวิจัย ใช้องค์ความรู้สู่ความยั่งยืน, 17 มิถุนายน 2559, ณ วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (น. 836-844). ลีปค้นจาก http://www.journal.nmc.ac.th/th/admin/Journal/2559Vol4No1_104.pdf
- กฤษณา แสงเนืองค์. (2555). การมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยพะเยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- กัญญวลัย ศรีสวัสดิ์พงษ์. (2554). การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชูยศ ศรีวรรณ. (2553). ปัจจัยแรงจูงใจต่อผลการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, นครราชสีมา.
- เปี่ยมสุข พงศ์กวี. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 8(2), 82-91.
- พรภัทร เกศพร, และเอื้อมพร หลินเจริญ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx). วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 17(1), 87-98.
- มนัญญา นาคสิงห์ทอง. (2562). การเรียนรู้ที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาของคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน, กองนโยบายและแผน, งานข้อมูลสารสนเทศ. (2563). รายงานการวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในตามเกณฑ์ EdPEx ประจำปีการศึกษา 2562. นครราชสีมา: ผู้แต่ง.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน, กองนโยบายและแผน, งานข้อมูลสารสนเทศ. (2564). รายงานการวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในตามเกณฑ์ EdPEx ประจำปีการศึกษา 2563. นครราชสีมา: ผู้แต่ง.

วรรณภา ตันทิวาร. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาสู่เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx) คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสาร Mahidol R2R e-Journal, 4(2), 160-181. สืบค้นจาก <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/mur2r/article/view/242789/164980>

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). ประกาศคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. สืบค้นจาก <http://service.buu.ac.th/web2019/wp-content/uploads/2020/06/notice-iqua22122557.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/1.-พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-พ.ศ.2542-ฉ.อ.พ.ด.พ. pdf>

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, กองยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา. (2564). เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ฉบับปี 2563-2566. สืบค้นจาก https://drive.google.com/file/d/1BkDEZGJ3bLvN_vh1kr2ac1lcGfmAWqCl/view

สุวจิ คันธมาศ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. สืบค้นจาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/handle/123456789/3830>

สุวัฒน์ งามดี, และปิยพร มานะกิจ. (2560). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จตัวชี้วัดของแผนกลยุทธ์ตามเกณฑ์ EdPEx กรณีศึกษา: คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นจาก https://www.pharmacy.cmu.ac.th/unit/unit_files/files_data/2018-06-08Full%202559.pdf

Drucker, P. F. (2005). *Management: Tasks, responsibilities, practices*. New York, NY: Truman Talley Books.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 34(2), 161-188.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). New York, NY: Pearson.

Hertzberg, F. (1959). *The motivation to work*. New York, NY: Willey.

Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement* (pp. 389-400). New York, NY: Wiley.

T

The Impact of the TFRS Adoption on Predictive Ability for Future Cash Flows: Evidence from Listed Companies in Thailand

Anuwat Phakdee¹ and Sannudee Selaratana^{2,*}

Received: September 25, 2022 Revised: November 17, 2022 Accepted: January 19, 2023

Abstract

The purpose of this research is to investigate the interaction effect of Thai Financial Reporting Standards (TFRS) adoption by Thai listed companies on predictive ability for future cash flows. The sample group is comprised of companies listed in the Stock Exchange of Thailand, and there are 4,226 samples from 2005 to 2016. Multiple regression analysis is employed to test hypotheses.

The overall research results show that net income, cash flow from operations, and total accruals have the predictive ability for future cash flows. In addition, considering the period 2011 to 2016, which is the TFRS adoption period for Thai listed companies, the results indicate that TFRS has statistically positive interaction effects on net income, cash flow from operations, and total accruals in predicting future cash flows. Therefore, adopting TFRS, which is aligned with International Financial Reporting Standards, increases the predictive ability of accounting data for future cash flows. This research provides additional literature on the benefits of TFRS in future cash flow forecasts in the context of the economic environment in Thailand, which is an emerging market country.

Keywords: financial reporting standards, cash flow, net income, accruals

¹ Department of Accounting, Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

² School of Accountancy, University of the Thai Chamber of Commerce

* Corresponding author. E-mail: sannudee.sel@gmail.com

ผลกระทบของการนำ TFRS มาถือปฏิบัติ ต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต: หลักฐานจากบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย

อนุวัฒน์ ภักดี¹ และ สันนุดี เสลารัตน์^{2,*}

วันรับบทความ: September 25, 2022 วันแก้ไขบทความ: November 17, 2022 วันตอบรับบทความ: January 19, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบร่วมของการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทย (TFRS) มาถือปฏิบัติสำหรับบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยที่มีต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 4,226 ตัวอย่าง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2559 งานวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า กำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และรายการคงค้างรวม มีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในช่วงปี พ.ศ. 2554-2559 ซึ่งเป็นช่วงปีที่บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยนำ TFRS มาถือปฏิบัติ ผลการวิจัย พบว่า TFRS มีผลกระทบร่วมในเชิงบวกกับกำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และรายการคงค้างรวม ต่อความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการนำ TFRS ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศมาถือปฏิบัติทำให้ข้อมูลบัญชีมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตเพิ่มขึ้น งานวิจัยนี้ให้วรรณกรรมเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของ TFRS ในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต สำหรับบริบทของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศตลาดเกิดใหม่

คำสำคัญ: มาตรฐานการรายงานทางการเงิน กระแสเงินสด กำไรสุทธิ รายการคงค้าง

¹ หลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

² คณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

* Corresponding author. E-mail: sannudee.sel@gmail.com

บทนำ

มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ (International Financial Reporting Standards: IFRS) เป็นมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards Board: IASB) ได้กำหนดขึ้นมา ในปัจจุบันมีมากกว่า 100 ประเทศ ที่นำ IFRS ไปใช้ในการจัดทำรายงานทางการเงิน (Ball, 2016) ซึ่งจะช่วยให้อะไรในงบการเงินของกิจการประเทศต่าง ๆ สามารถเปรียบเทียบกันได้ เนื่องจากการจัดทำรายงานทางการเงินมาจากหลักเกณฑ์เดียวกัน รวมทั้ง IFRS เป็นมาตรฐานที่จะนำมาซึ่งความโปร่งใสของข้อมูลในงบการเงิน และช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลการเงินอันจะนำไปสู่การตัดสินใจของนักลงทุนที่มีประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ทั่วไปของรายงานทางการเงิน คือ การให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อนักลงทุนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการซื้อ ขายเงินลงทุน รวมถึงการใช้ข้อมูลในการคาดการณ์กระแสเงินสดในอนาคต (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563) นอกจากนี้ ลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐานได้กล่าวถึงความสามารถในการพยากรณ์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ¹ (Relevance) ของนักลงทุน โดยข้อมูลทางการเงินจะมีคุณค่าในการพยากรณ์หรือไม่ อาจพิจารณาได้จากความสามารถในการพยากรณ์ผลการดำเนินงานในอนาคต เช่น กำไรในงวดปัจจุบันสามารถพยากรณ์กำไรในอนาคตได้ เป็นต้น

ก่อนปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินที่หลากหลาย เช่น มาตรฐานการรายงานทางการเงินของประเทศไทย หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของสหรัฐอเมริกา² (U.S. GAAP) และมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ (IFRS) (Ball, Robin, & Wu, 2003) จึงทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับความมีประโยชน์ของมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่นำมาถือปฏิบัติในช่วงดังกล่าว ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ประกาศใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินไทย (Thai Financial Reporting Standards: TFRS) ซึ่งงานวิจัยนี้เรียกว่า TFRS สำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (Publicly Accountable Entities: PAEs) โดยมาตรฐานดังกล่าวมีหลักการบัญชีที่สอดคล้องกับ IFRS เพื่อให้การจัดทำงบการเงินของกิจการในประเทศไทยเป็นที่ยอมรับในระดับสากล สามารถระดมทุนจากต่างชาติได้มากขึ้น รวมทั้ง TFRS มีความยืดหยุ่นซึ่งจะช่วยให้การนำเสนอข้อมูลในงบการเงินของกิจการสะท้อนเหตุการณ์เชิงเศรษฐกิจที่แท้จริง และมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส (Samaha & Khelif, 2016) ตลอดจนนำไปสู่ความสามารถในการเปรียบเทียบกันได้ดีกับกิจการในประเทศอื่นที่ใช้ IFRS ในการจัดทำงบการเงิน เช่น ออสเตรเลีย จีน นิวซีแลนด์ และ อินเดีย เป็นต้น (Wijayana & Gray, 2019) นอกจากนี้ การใช้ IFRS จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสของการจัดทำงบการเงิน (Marzuki & Wahab, 2018)

วรรณกรรมในอดีตให้หลักฐานจำนวนมากในการยืนยันว่า IFRS มีประโยชน์ต่อประเทศที่พัฒนาแล้ว (El-Sayed Ebaid, 2011) และมีระบบกฎหมายแบบ Common Law ในขณะที่ประเทศไทยซึ่งใช้กฎหมายแบบ

¹ กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน ย่อหน้า 2.6 กล่าวว่า “ข้อมูลการเงินที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจสามารถทำให้ผู้ใช้ตัดสินใจแตกต่างกัน ข้อมูลอาจสามารถทำให้เกิดการตัดสินใจที่แตกต่างกันแม้ว่าผู้ใช้บางรายเลือกที่จะไม่ใช้ประโยชน์จากข้อมูลหรือได้รับข้อมูลจากแหล่งอื่นแล้ว” (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563)

² U.S. GAAP คือ หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของอเมริกา ที่ประเทศไทยนำมาปรับใช้ในการจัดทำงบการเงินในอดีต

Code Law อาจให้ผลการวิจัยที่พบแตกต่างจากประเทศที่ใช้กฎหมายแบบ Common Law ซึ่งงานวิจัยของ Ball และคณะ (2003) ให้หลักฐานสนับสนุนว่าประเทศที่ใช้กฎหมายแบบ Common Law มาตรฐานการบัญชีจะมีคุณภาพสูงกว่าประเทศที่ใช้กฎหมายแบบ Code Law นอกจากนี้ ความมีเสถียรภาพของกำไรในอนาคตที่ได้ศึกษาในประเทศไทยให้ผลวิจัยแตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศตลาดเกิดใหม่ และเป็นตลาดทุนที่มีขนาดและปริมาณซื้อขายที่แตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว (Vivattanachang & Supattarakul, 2013) รวมทั้ง ยังไม่พบหลักฐานในประเทศไทยที่ศึกษาถึงประโยชน์ของการนำ TFRS มาถือปฏิบัติในช่วงเวลาที่สนใจศึกษา ซึ่งบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ถือปฏิบัติสำหรับการเงินมาแล้วเป็นเวลา 6 ปี (พ.ศ. 2554-2559)

จากเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาผลกระทบร่วมของการนำ TFRS ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานระหว่างประเทศมาถือปฏิบัติว่าจะช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลบัญชีในด้านของการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตหรือไม่ เมื่อใช้ข้อมูลในบริบทของประเทศไทย เนื่องจากงานวิจัยในอดีตให้ผลการวิจัยที่ไม่สอดคล้องกัน หลักฐานในอดีตที่ศึกษาในต่างประเทศพบว่า IFRS ช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต (Atwood, Drake, Myers, & Myers, 2011; Barth, Landsman, Lang, & Williams, 2012; Palea & Scagnelli, 2017) ในขณะที่ Atwood และคณะ (2011) พบว่า ความสามารถในการพยากรณ์ไม่แตกต่างกันระหว่าง IFRS กับมาตรฐานการบัญชีในประเทศ (Local) แต่งานวิจัยของ Tangruenrat และ Yomchinda (2022) พบว่าเมื่อกิจการนำ TFRS มาถือปฏิบัติในประเทศไทย ไม่ได้ช่วยให้ความเกี่ยวข้องของข้อมูลบัญชีกับราคาหลักทรัพย์เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวได้ว่าการนำ TFRS มาถือปฏิบัติไม่ได้ช่วยเพิ่มประโยชน์ในส่วนของความเกี่ยวข้องของข้อมูลบัญชี นอกจากนี้ Marzuki และ Wahab (2018) พบว่าการนำ IFRS มาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มคามระมัดระวังทางบัญชีแบบมีเงื่อนไขในประเทศไทย แต่พบผลเชิงลบในประเทศมาเลเซีย และไม่มีผลกระทบในประเทศสิงคโปร์

El-Sayed Ebaid (2011) อธิบายว่าการทดสอบความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตของกำไรสุทธิและกระแสเงินสดมีหลักฐานจำนวนมากในตลาดที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา แต่ยังมีหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจำนวนน้อยในตลาดเกิดใหม่ ซึ่งการศึกษาในประเทศไทยครั้งนี้ถือเป็นการให้หลักฐานการวิจัยเพิ่มเติมจากประเทศตลาดเกิดใหม่ และยังไม่พบผลการศึกษเกี่ยวกับความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตในช่วงปี พ.ศ. 2548-2559 เมื่อพิจารณาถึงการนำ TFRS มาถือปฏิบัติร่วมด้วย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Fundamental Research) เพื่อใช้ศึกษาความสามารถในการพยากรณ์การพยากรณ์ของข้อมูลบัญชีของข้อมูลบัญชี ซึ่งยังไม่มีหลักฐานใดในอดีตที่อธิบายว่าหลังจากนำ TFRS มาถือปฏิบัติในประเทศไทยแล้วจะช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตหรือไม่

ผลการวิจัยนี้มีประโยชน์ 3 ประการ ประการแรกเป็นการเพิ่มวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของการนำ TFRS มาถือปฏิบัติที่มีต่อความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต เนื่องจากสะท้อนถึงลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐานภายใต้ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูลจากกิจการในตลาดทุนของประเทศไทยที่แตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว (Vivattanachang & Supattarakul, 2013) ประการที่สอง

ช่วยให้นักลงทุนในตลาดทุนสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกใช้ข้อมูลบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาถึงการนำ TFRS มาถือปฏิบัติว่า ช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตหรือไม่ รวมถึงจะสะท้อนให้เห็นว่าการใช้ TFRS มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ และประการที่สาม ช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถในการพยากรณ์พื้นฐานของข้อมูลบัญชีที่งานวิจัยในอดีตอธิบายว่ามีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ (Atwood et al., 2011; Barth et al., 2012; Palea & Scagnelli, 2017) ซึ่งข้อมูลประกอบด้วย กำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และรายการคงค้างของกิจการในตลาดทุนในบริบทของประเทศไทย เนื่องจากงานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเพียงความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต (กุสุมา คำพิทักษ์ และพนารัตน์ ปานมณี, 2560; นันทินี อีรัมย์คล และสมชาย สุภัทรกุล, 2565; วิไลพร ไพศาล, ภัทราภรณ์ บุตะเขียว, สุรัชย์ จันทร์จรัส, และณรงค์นิตย์ จันทร์จรัส, 2562) แต่ไม่ได้ทดสอบเกี่ยวกับผลกระทบของการนำ TFRS มาถือปฏิบัติร่วมด้วย ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นหลักฐานเพิ่มเติมเพื่ออธิบายถึงประโยชน์ของการนำ TFRS มาใช้ในประเทศที่กำลังพัฒนา (Judge, Li, & Pinsker, 2010; Samaha & Khelif, 2016)

แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของข้อมูลในการเงิน

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) มีความสำคัญต่อการใช้อธิบายพฤติกรรมของผู้บริหารในกรณีที่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์กับผู้ถือหุ้น และปัญหาการไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Jensen & Meckling, 1976) ผู้บริหารอาจใช้ดุลยพินิจในการเลือกวิธีปฏิบัติทางบัญชีเพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์ผ่านเทคนิคการจัดการรายการคงค้าง อาจทำให้ความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตลดลง ดังนั้น การนำ IFRS มาใช้อย่างเหมาะสมอาจช่วยลดปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากการปฏิบัติตาม IFRS แสดงให้เห็นว่ากิจการอาจมีข้อจำกัดในการใช้ทางเลือกทางการเงินบัญชีและต้องเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น (Samaha & Khelif, 2016) ในงานวิจัยนี้จึงนำมุมมองของทฤษฎีตัวแทนเป็นเหตุผลสนับสนุนเกี่ยวกับประโยชน์ของการนำ IFRS มาถือปฏิบัติ เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนา มีข้อจำกัดในเรื่องของการขาดความโปร่งใส และมีลักษณะของกฎหมายและลักษณะขององค์กรที่แตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว (Judge et al., 2010) รวมทั้ง ยังมีหลักฐานค่อนข้างจำกัดที่ศึกษาถึงผลกระทบของการนำ IFRS มาถือปฏิบัติในประเทศกำลังพัฒนา (Samaha & Khelif, 2016) เช่น ประเทศไทย

คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IASB) อธิบายว่าการจัดทำงบการเงินตามเกณฑ์คงค้างจะช่วยให้ข้อมูลสารสนเทศและเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้ข้อมูล (El-Sayed Ebaid, 2011) โดยทั่วไปผู้ใช้งบการเงินมักประเมินผลการดำเนินงานของกิจการจากกำไรสุทธิ หากข้อมูลกำไรมีคุณภาพสูงตามลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินจะช่วยให้ให้นักลงทุนสามารถประเมินแนวโน้มในอนาคตได้ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563) หรือกล่าวได้ว่าข้อมูลกำไรมีความสามารถในการพยากรณ์ ซึ่งการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต ถือเป็นกระบวนการที่ใช้ประเมินผลการดำเนินงานและการประเมินมูลค่ากิจการ เนื่องจากกระแสเงินสดถือเป็นส่วนสำคัญของแบบจำลองประเมินมูลค่าในทางปฏิบัติ (Palea & Scagnelli, 2017)

กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการรายงานทางการเงินว่าเป็นการนำเสนอรายงานที่มีประโยชน์ต่อนักลงทุน ผู้ให้กู้ และเจ้าหนี้อื่น เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเกี่ยวกับการซื้อขาย หรือถือตราสารทุน การให้หรือชำระเงินกู้ยืม ตลอดจนการใช้สิทธิออกเสียงที่กระทบต่อการใช้ทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของกิจการ การตัดสินใจดังกล่าวยังรวมถึงการพยากรณ์ผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับและกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563) นอกจากนี้ หากข้อมูลที่สำคัญในงบการเงิน เช่น กำไรสุทธิและกระแสเงินสดในงวดปัจจุบันสามารถใช้พยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตได้ จะสะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์ของข้อมูลบัญชีตามวัตถุประสงค์ทั่วไป จากเหตุผลดังกล่าว การพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตของกิจการจึงถือเป็นประเด็นพื้นฐานทางบัญชีและการเงิน เนื่องจากมูลค่าหลักทรัพย์ของกิจการจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างกระแสเงินสด (El-Sayed Ebaid, 2011)

ความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต

ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรจากรายการคงค้างและกระแสเงินสดในอนาคตมีความซับซ้อนมากภายใต้ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ (Waldron & Jordan, 2010) เนื่องจากรายการคงค้างที่เกิดจากการประมาณการและได้รวมคำนวณไว้ในกำไรสุทธิมีความไม่ชัดเจน รายการคงค้างจะให้ข้อมูลที่สะท้อนเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจโดยส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดในงวดถัดไป เช่น ลูกหนี้การค้าจะนำเงินสดมาจ่ายชำระในงวดอนาคต เป็นต้น (Waldron & Jordan, 2010) นอกจากนี้ รายการคงค้างยังถือเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่สะท้อนถึงการใช้พฤติกรรมฉวยโอกาสของผู้บริหาร ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงในงบการเงิน ผู้สอบบัญชีและนักวิเคราะห์อื่น ๆ ควรใช้ข้อมูลรายการคงค้างประกอบการตัดสินใจเพิ่มเติม นอกจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความเสี่ยงทางการเงิน กำไรสะสม และมูลค่าตลาด (Lee, Ingram & Howard, 1999)

หลักฐานในอดีต พบว่า กำไรสุทธิมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต (Al-Dhamari & Ismail, 2014; Mohd, Mohamed, Daher, & Hasnan, 2022; Nallareddy, Sethuraman, & Venkatachalam, 2020) ในขณะที่ Waldron และ Jordan (2010) พบว่า กำไรสุทธิ รายการคงค้าง และกระแสเงินสดมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตในช่วงที่เศรษฐกิจดีและไม่ดี โดยพบว่า กระแสเงินสดมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตในช่วงที่เศรษฐกิจไม่ดี แต่งานวิจัยของ El-Sayed Ebaid (2011) พบว่า กำไรสุทธิมีประสิทธิภาพดีกว่ากระแสเงินสดในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตของกิจการในประเทศอียิปต์

ในบริบทของประเทศไทย วิไลพร ไพศาล และคณะ (2562) พบว่า กำไรสุทธิ กระแสเงินสดและรายการคงค้างสามารถทำนายกระแสเงินสดในอนาคตได้ โดยพบว่า กำไรสุทธิมีประสิทธิภาพมากกว่า สอดคล้องกับกุสุมา คำพิทักษ์ และพนารัตน์ ปานมณี (2560) ที่พบว่า กำไรจากรายการดำเนินงานมีความสามารถในการทำนายกำไรในอนาคตล่วงหน้าได้ 1-3 ปี ซึ่งมีความสามารถดีกว่าข้อมูลกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม นันทินี อีรัมย์คล และสมชาย สุภัทรกุล (2565) ได้ขยายผลการศึกษายังกลุ่มตัวอย่างธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย พบว่า กระแสเงินสดและรายการคงค้างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรในอนาคต โดยที่รายการ

คงค้างมีความสามารถในการพยากรณ์กำไรในอนาคตได้ดีกว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน แต่งานวิจัยของ Chotkunakitti (2005) พบว่า กระแสเงินสดมีความสามารถในการอธิบายกระแสเงินสดในอนาคตได้ดีกว่ากำไรสุทธิ อย่างไรก็ตาม Vivattanachang และ Supattarakul (2013) พบว่า กำไรสุทธิ กระแสเงินสด และรายการคงค้างส่งผลกระทบต่อระดับความมีเสถียรภาพของกำไรในอนาคตต่ำเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของ Sloan (1996) โดยให้เหตุผลว่าประเทศไทยเป็นประเทศตลาดเกิดใหม่ (Emerging Market) ซึ่งมีขนาดเล็กและมีปริมาณการซื้อขายในระดับที่ต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว (Vivattanachang & Supattarakul, 2013)

จากหลักฐานในอดีตแสดงให้เห็นถึงความสามารถของข้อมูลกำไรสุทธิในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต (Al-Dhamari & Ismail, 2014; El-Sayed Ebaid, 2011; Nallareddy et al., 2020) ซึ่งพบทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่ยังมีงานวิจัยที่พบว่ารายการคงค้าง (นั่นคือ อัตรามงคล และสมชาย สุภัทรกุล, 2565) และกระแสเงินสด (Chotkunakitti, 2005) มีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตเช่นกัน ซึ่งผลการวิจัยที่พบแตกต่างกัน อาจเกิดจากความแตกต่างของตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และช่วงเวลาการศึกษา งานวิจัยนี้จึงกำหนดคำถามไว้ว่าความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากการนำ TFRS มาถือปฏิบัติ

มาตรฐานการรายงานทางการเงินกับความสามารถในการพยากรณ์

งานวิจัยในอดีต พบว่า การนำ IFRS มาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลในงบการเงิน ตัวอย่างเช่น Marzuki และ Wahab (2018) พบว่า การนำ IFRS มาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชีแบบมีเงื่อนไขในประเทศไทย แต่พบผลเชิงลบในประเทศมาเลเซีย และไม่พบผลกระทบในประเทศสิงคโปร์ นอกจากนี้ Palea และ Scagnelli (2017) พบว่า IFRS ช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตสำหรับกิจการธนาคารในยุโรป ในทำนองเดียวกัน Barth และคณะ (2012) พบว่าการนำ IFRS มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์ของกระแสเงินสดเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการบัญชีในประเทศ Atqa, Lee และ Mohd-Saleh (2019) พบว่า กระแสเงินสดในงวดปัจจุบันภายใต้ IFRS สามารถพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคตได้ในบริบทของประเทศมาเลเซีย แต่กลับไม่พบความสามารถของกำไรสุทธิและรายการคงค้างในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต Li, Sougiannis, และ Wang (2017) ให้หลักฐานสนับสนุนว่าการนำ IFRS มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลบัญชี และเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์ อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยบางส่วนไม่พบความแตกต่างระหว่าง IFRS กับมาตรฐานการบัญชีในประเทศ ตัวอย่างเช่น Atwood และคณะ (2011) ได้ทดสอบความสามารถของกำไรสุทธิในการพยากรณ์กำไรและกระแสเงินสดในงวดอนาคต ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการพยากรณ์ไม่แตกต่างกันระหว่าง IFRS กับมาตรฐานการบัญชีในประเทศ และพบว่า ความสามารถในการพยากรณ์ของกำไรสุทธิภายใต้ U.S. GAAP สูงกว่า IFRS

ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยของ Tangruenrat และ Yomchinda (2022) พบว่า เมื่อนำ TFRS มาถือปฏิบัติในประเทศไทยไม่ได้ช่วยให้ความเกี่ยวข้องของข้อมูลบัญชีกับราคาหลักทรัพย์เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวได้ว่าการนำ TFRS มาถือปฏิบัติไม่ได้ช่วยเพิ่มประโยชน์ในส่วนของความเกี่ยวข้องของข้อมูลบัญชี

จากหลักฐานในอดีตส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการนำ IFRS มาถือปฏิบัติที่มีต่อความสามารถในการพยากรณ์ (Atqa et al., 2019; Palea & Scagnelli, 2017) ซึ่งงานวิจัยที่พบประโยชน์ของ IFRS เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในต่างประเทศ แต่งานวิจัยที่ศึกษาในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลกระทบของ TFRS ต่อความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต ของข้อมูลกระแสเงินสด กำไรสุทธิ และรายการคงค้างในบริบทของประเทศไทย

การพัฒนาสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน กล่าวถึงลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์เกี่ยวกับความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจว่าข้อมูลทางการเงินควรมีคุณค่าในการพยากรณ์ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563) จึงแสดงให้เห็นว่าสิ่งสำคัญสำหรับผู้ใช้อข้อมูลทางการเงิน คือ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ (เช่น การนำไปใช้พยากรณ์ผลการดำเนินงานในอนาคต) ซึ่งข้อมูลที่สะท้อนผลการดำเนินงานที่ผู้ใช้งบการเงินใช้ในการวิเคราะห์หรือพยากรณ์ คือ กำไรสุทธิ ที่แสดงไว้ในงบกำไรขาดทุน ซึ่งกำไรสุทธิแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารในการดำเนินงานและผู้ใช้งบการเงินสามารถใช้กำไรสุทธิในการคาดการณ์กระแสเงินสดในอนาคตได้ อย่างไรก็ตามข้อมูลกำไรสุทธิประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ รายการตามเกณฑ์คงค้าง และเกณฑ์เงินสด งานวิจัยในอดีตได้ทดสอบและให้หลักฐานที่แสดงถึงประโยชน์ของข้อมูลกระแสเงินสด กำไรสุทธิ และรายการคงค้างในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต (El-Sayed Ebaid, 2011) และทำการเปรียบเทียบว่าข้อมูลใดมีความสามารถในการพยากรณ์มากกว่า ซึ่งหลักฐานส่วนใหญ่พบว่ากำไรสุทธิมีประสิทธิภาพในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตมากกว่า (El-Sayed Ebaid, 2011; วิไลพร ไพศาลและคณะ, 2562) จึงกำหนดสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

H1: กระแสเงินสด กำไรสุทธิและรายการคงค้างมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต

TFRS เป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินไทยที่สอดคล้องกับ IFRS หลักฐานในอดีต พบว่า IFRS ช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลบัญชี (Marzuki & Wahab, 2018) งานวิจัยของ Li และคณะ (2017) พบว่าการนำ IFRS มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลบัญชี และเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์ นอกจากนี้ Palea และ Scagnelli (2017) พบว่า IFRS ช่วยเพิ่มความสามารถของกำไรสุทธิในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตของธุรกิจธนาคารในทวีปยุโรป Atqa และคณะ (2019) พบว่า การนำ IFRS มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มความสามารถของกระแสเงินสดในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตได้ จากหลักฐานดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงคาดว่า TFRS จะมีผลกระทบร่วมโดยช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์ของกระแสเงินสด กำไรสุทธิ และรายการคงค้างตามลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563) และหลักฐานการวิจัยในอดีตที่พบว่ามาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศมีประโยชน์ต่อข้อมูลบัญชี (Marzuki & Wahab, 2018) และความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต (Li et al., 2017; Palea & Scagnelli, 2017) จึงกำหนดสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

- H2: TFRS ช่วยเพิ่มความสามารถของกระแสเงินสดในงวดปัจจุบันต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคต
- H3: TFRS ช่วยเพิ่มความสามารถของกำไรสุทธิในงวดปัจจุบันต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคต
- H4: TFRS ช่วยเพิ่มความสามารถของกระแสเงินสดและรายการคงค้างในงวดปัจจุบันต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคต

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2559 โดยเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2548-2559 เนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เข้ามามีบทบาทในกำกับดูแลและพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงินให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2549) นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2554 เป็นปีที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนำมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศมาถือปฏิบัติ (Tangruenrat & Yomchinda, 2022) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 4,226 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างดังกล่าวไม่รวมบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน กองทุนรวม เนื่องจากมีรูปแบบงบการเงินที่แตกต่างจากกิจการอื่น บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย บริษัทที่มีข้อมูลผิดปกติ (Outliers) และบริษัทที่ไม่ได้ปิดงบการเงินทุกวันที่ 31 ธันวาคม เพื่อให้ข้อมูลสามารถเปรียบเทียบกันได้ การคัดเลือกตัวอย่างแสดงสรุปในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การคัดเลือกตัวอย่าง

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งหมด (พ.ศ. 2548-2559)	7,756	ปี-บริษัท
<u>หัก</u> อุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน	618	ปี-บริษัท
กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์และกองทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์	828	ปี-บริษัท
บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนในการวัดค่าตัวแปร	1,602	ปี-บริษัท
ข้อมูลผิดปกติ	195	ปี-บริษัท
บริษัทที่ไม่ปิดงบการเงินทุกวันที่ 31 ธันวาคม	<u>287</u>	ปี-บริษัท
ตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย	<u>4,226</u>	ปี-บริษัท

แบบจำลองที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัยนี้ได้กำหนดแบบจำลองในงานวิจัยโดยพัฒนาจากงานวิจัยในอดีตของ El-Sayed Ebaid (2011) ซึ่งประยุกต์แบบจำลองของ Barth, Cram, และ Nelson (2001) ในการทดสอบความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต ของกระแสเงินสด กำไรสุทธิและรายการคงค้าง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ดังแสดงในแบบจำลอง (Model) ที่ (1)-(3) ดังนี้

$$CFO_{i,t+1} = \alpha_0 + \alpha_1 CFO_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{.....(1)}$$

$$CFO_{i,t+1} = \alpha_0 + \alpha_1 Earnings_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{.....(2)}$$

$$CFO_{i,t+1} = \alpha_0 + \alpha_1 CFO_{i,t} + \alpha_2 ACC_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{.....(3)}$$

เมื่อ

$CFO_{i,t+1}$	คือ	กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานของบริษัท i ปีที่ t+1 หารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย
$CFO_{i,t}$	คือ	กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานของบริษัท i ปีที่ t หารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย
$Earnings_{i,t}$	คือ	กำไรสุทธิของบริษัท i ปีที่ t หารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย
$ACC_{i,t}$	คือ	รายการคงค้างรวม ⁵ (Aggregate Accruals) ของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจากกำไรสุทธิหักด้วยกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน หารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย (El-Sayed Ebaid, 2011)
$\varepsilon_{i,t}$	คือ	ค่าความคลาดเคลื่อนในแบบจำลอง

การวิเคราะห์ผลกระทบของ TFRS : งานวิจัยนี้ได้กำหนดแบบจำลองเพื่อทดสอบผลกระทบร่วมของ TFRS กับความสามารถในการพยากรณ์ของตัวแปรอิสระที่สนใจศึกษา ซึ่งมีผลกระทบต่อกระแสเงินสดในอนาคต โดยพิจารณาจากการนำ TFRS มาถือปฏิบัติ ซึ่ง Kouki (2018) ได้ทดสอบผลกระทบของการนำ IFRS มาถือปฏิบัติที่มีต่อความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของข้อมูลบัญชีในกลุ่มประเทศยุโรป ซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็นช่วงก่อน (2000-2004) และช่วงหลัง (2006-2011) นำ IFRS มาถือปฏิบัติ และนำตัวแปรดังกล่าวไปทดสอบผลกระทบร่วมกับตัวแปรในแบบจำลอง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Odoemelum, Okafor, และ Ofoegbu (2019) ที่ได้ทดสอบผลกระทบร่วมของการนำ IFRS มาถือปฏิบัติกับข้อมูลกำไรสุทธิที่ส่งผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ และแบ่งการศึกษาออกเป็นช่วงก่อน-หลังการนำ IFRS มาปฏิบัติ จากงานวิจัยในอดีต ผู้วิจัยจึงต้องการทดสอบผลกระทบร่วมโดยใช้ข้อมูลในประเทศไทย งานวิจัยนี้จึงวัดค่า TFRS เป็นตัวแปรหุ่นเช่นเดียวกับงานวิจัยในอดีต (Kouki, 2018; Odoemelum et al., 2019) โดยกำหนดให้ข้อมูลในปี พ.ศ. 2548-2553 เป็นช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติ และข้อมูลในปี พ.ศ. 2554-2559 เป็นช่วงหลังการนำ TFRS มาถือปฏิบัติ

ในส่วนนี้ได้พัฒนาแบบจำลองเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของ TFRS โดยใช้ตัวแปรผลกระทบร่วม (Interaction Term) เพื่อทดสอบว่าการนำ TFRS มาถือปฏิบัติในประเทศไทยจะช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตหรือไม่ ดังแสดงในแบบจำลอง (Model) ที่ (4)-(6) ดังนี้

$$CFO_{i,t+1} = \alpha_0 + \alpha_1 CFO_{i,t} + \alpha_2 TFRS + \alpha_3 CFO_{i,t} * TFRS + \alpha_4 Size_{i,t} + \alpha_5 Lev_{i,t} + \alpha_6 Growth_{i,t} + Industry + \varepsilon_{i,t} \quad \text{.....(4)}$$

⁵ รายการคงค้างรวม คือ ผลต่างของกำไรสุทธิกับกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (Atqa et al., 2019; El-Sayed Ebaid, 2011) ตามวิธีงบกระแสเงินสด

$$CFO_{i,t+1} = \alpha_0 + \alpha_1 Earnings_{i,t} + \alpha_2 TFRS + \alpha_3 Earnings_{i,t} * TFRS + \alpha_4 Size_{i,t} + \alpha_5 Lev_{i,t} + \alpha_6 Growth_{i,t} + Industry + \varepsilon_{i,t} \quad \dots\dots\dots(5)$$

$$CFO_{i,t+1} = \alpha_0 + \alpha_1 CFO_{i,t} + \alpha_2 ACC_{i,t} + \alpha_3 TFRS + \alpha_4 CFO_{i,t} * TFRS + \alpha_5 ACC_{i,t} * TFRS + \alpha_6 Size_{i,t} + \alpha_7 Lev_{i,t} + \alpha_8 Growth_{i,t} + Industry + \varepsilon_{i,t} \quad \dots\dots\dots(6)$$

เมื่อ

TFRS	คือ การนำ TFRS มาถือปฏิบัติ กำหนดให้เป็นตัวแปรหุ่น หากอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2559 ให้มีค่าเป็น 1 หากไม่ใช่ให้มีค่าเป็น 0
Size _{i,t}	คือ ขนาดกิจการ วัดค่าจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม
Lev _{i,t}	คือ อัตราส่วนหนี้สิน วัดค่าจากหนี้สินรวมหารด้วยสินทรัพย์รวม
Growth _{i,t}	คือ อัตราการเติบโตของกิจการ วัดค่าจากอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ในงวดปัจจุบัน
Industry	คือ อุตสาหกรรม จำนวน 7 อุตสาหกรรม วัดค่าเป็นตัวแปรหุ่น เท่ากับ 6 ตัวแปร กำหนดให้อุตสาหกรรมที่สนใจมีค่าเป็น 1 หากไม่ใช่มีค่าเป็น 0

ในแบบจำลอง (4)-(6) ได้กำหนดตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดกิจการ (กุสุมา คำพิทักษ์ และพนารัตน์ ปานมณี, 2560; Al-Dhamari & Ismail, 2014) อัตราส่วนหนี้สิน (Atqa et al., 2019) ความแตกต่างของอุตสาหกรรม (Atqa et al., 2019) รวมถึง อัตราการเติบโตของกิจการ (กุสุมา คำพิทักษ์ และพนารัตน์ ปานมณี, 2560) เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีความเฉพาะในแต่ละกิจการที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สถิติพรรณนาเป็นการพิจารณาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วยค่าสูงสุด (Max) ค่าต่ำสุด (Min) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติพรรณนา

Panel A: ค่าต่อเนื่อง	n	Max	Min	Mean	Median	S.D.
CFO _{i,t+1}	4,226	0.705	-0.382	0.090	0.084	0.114
CFO _{i,t}	4,226	0.875	-0.819	0.084	0.083	0.120
Earnings _{i,t}	4,226	0.953	-0.890	0.056	0.055	0.098
ACC _{i,t}	4,226	0.699	-0.923	-0.028	-0.033	0.112
Size _{i,t}	4,226	28.442	18.433	22.098	21.885	1.486
Lev _{i,t}	4,226	6.424	0.003	0.465	0.468	0.275
Growth _{i,t}	4,226	8.348	-0.985	0.144	0.060	0.685
Panel B: ตัวแปรหุ่น	n	TFRS = 1	TFRS = 0	% of 1	% of 0	
TFRS	4,226	2,337	1,889	55.30%	44.70%	

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปร CFO_{i,t+1} มีค่าสูงสุดเท่ากับ 0.705 มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -0.382 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.090 ตัวแปร CFO_{i,t} มีค่าสูงสุดเท่ากับ 0.875 มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -0.819 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.084 ตัวแปร Earnings_{i,t} มีค่าสูงสุดเท่ากับ 0.953 มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -0.890 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.056 ตัวแปร ACC_{i,t} มีค่าสูงสุดเท่ากับ 0.699 มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -0.923 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.028 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมบริษัทมีกระแสเงินสด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็นบวกไม่มากนัก แต่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกำไรสุทธิ ผลต่างที่เกิดขึ้นจึงสะท้อนในค่าเฉลี่ยของรายการคงค้างที่มีค่าเป็นลบ กล่าวคือ ผลต่างของกระแสเงินสดกับกำไรสุทธิคือ รายการคงค้าง ในขณะที่ตัวแปรควบคุม Size_{i,t} ซึ่งวัดค่าจากค่าลอการิทึมธรรมชาติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.098 ตัวแปร Lev_{i,t} มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.465 และตัวแปร Growth_{i,t} มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.144

งานวิจัยนี้ได้ทดสอบข้อสมมติของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ ประกอบด้วย การพิจารณาค่าสหสัมพันธ์เพื่อไม่ให้ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองสูงเกินไป การทดสอบปัญหา Autocorrelation โดย Breusch-Godfrey Test และ Heteroscedasticity โดย Heteroskedasticity White Test สำหรับผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์

ตัวแปร	CFO _{i,t+1}	CFO _{i,t}	Earnings _{i,t}	ACC _{i,t}	TFRS	Size _{i,t}	Lev _{i,t}	Growth _{i,t}
CFO _{i,t+1}	1	0.551**	0.454**	-0.191**	0.014	0.026	-0.114**	0.007
CFO _{i,t}		1	0.484**	-0.645**	0.000	-0.002	-0.167**	0.000
Earnings _{i,t}			1	0.357**	0.047**	0.065**	-0.283**	0.087**
ACC _{i,t}				1	0.041**	0.059**	-0.069**	0.076**
TFRS					1	0.135**	-0.008	0.046**
Size _{i,t}						1	0.223**	0.030*
Lev _{i,t}							1	0.085**
Growth _{i,t}								1

หมายเหตุ **significant level at < 0.01 (2-tailed) และ *significant level at < 0.05 (2-tailed)

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรแต่ละคู่มีความสัมพันธ์อยู่ในช่วง -0.645 ถึง 0.551 และเมื่อพิจารณาเฉพาะตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงเกินไปจนนำไปสู่ปัญหา Multicollinearity ซึ่งจะทำให้ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณไม่เหมาะสม

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณจากแบบจำลองที่ (1)-(3)

Panel A: Model (1)	Full Sample (n = 4,226)			Before TFRS (n = 1,889)			After TFRS (n = 2,337)		
	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value
Constant	0.046***	22.779	0.000	0.047***	15.516	0.000	0.045***	16.572	0.000
CFO	0.523***	30.100	0.000	0.488***	19.350	0.000	0.552***	23.070	0.000
Adjusted R ²		30.32%			27.71%			32.56%	
Panel B: Model (2)	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value
Constant	0.060***	28.824	0.000	0.065***	21.869	0.000	0.056***	19.606	0.000
Earnings	0.526***	19.885	0.000	0.459***	12.388	0.000	0.588***	16.308	0.000
Adjusted R ²		20.59%			16.96%			23.95%	
Panel C: Model (3)	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value
Constant	0.039***	20.103	0.000	0.042***	14.378	0.000	0.036***	14.035	0.000
CFO	0.694***	35.101	0.000	0.635***	22.105	0.000	0.746***	28.154	0.000

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณจากแบบจำลองที่ (1) - (3) (ต่อ)

Panel A: Model (1)	Full Sample (n = 4,226)			Before TFRS (n = 1,889)			After TFRS (n = 2,337)		
	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value
ACC	0.284***	13.601	0.000	0.239***	8.199	0.000	0.326***	11.394	0.000
Adjusted R ²		34.90%			31.28%			38.04%	

หมายเหตุ *p-value < 0.10, **p-value < 0.05 และ ***p-value < 0.01 (2-tailed), Before TFRS คือ ช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติ (พ.ศ. 2548-2553), After TFRS คือ ช่วงหลังนำ TFRS มาถือปฏิบัติ (พ.ศ. 2554-2559) ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ (Coef.) ทุก Model ใช้เทคนิค White heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance เพื่อบรรเทาปัญหา Heteroscedasticity

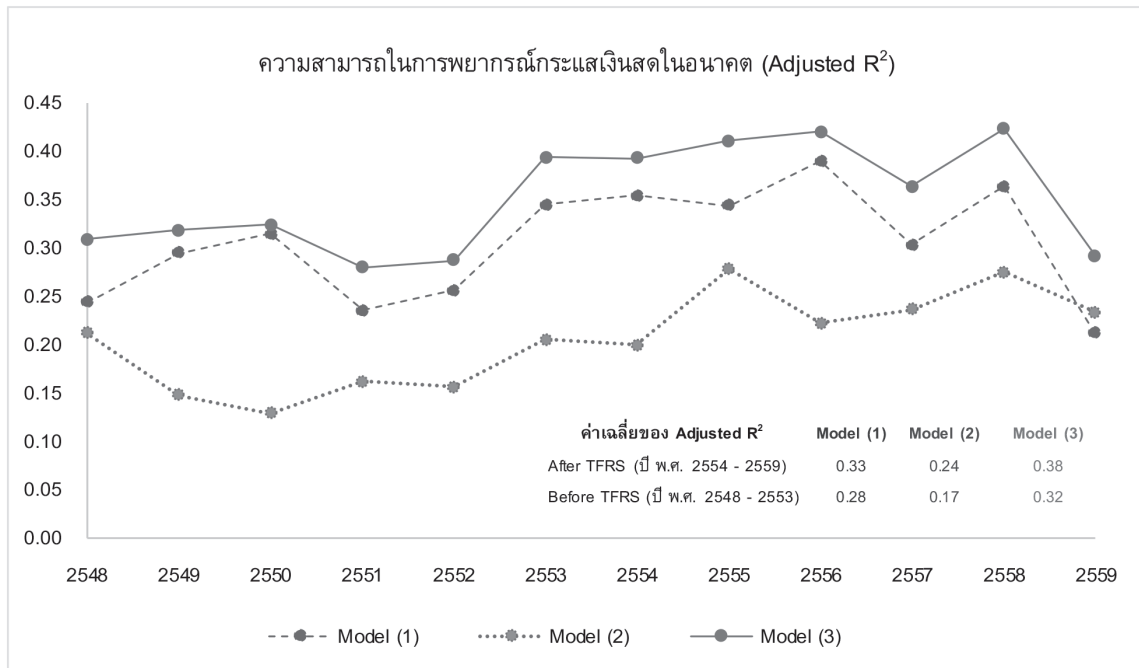
จากตารางที่ 4 Panel A: Model (1) พบว่า กระแสเงินสดในงวดปัจจุบันมีผลกระทบเชิงบวกต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า ในช่วงหลังนำ TFRS มาถือปฏิบัติ กระแสเงินสดในงวดปัจจุบันมีผลกระทบต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคตสูงกว่าในช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสามารถในการพยากรณ์จาก Adjusted R² พบว่า ในช่วงหลังนำ TFRS มาถือปฏิบัติ กระแสเงินสดในงวดปัจจุบันมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคตสูงกว่าในช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติ

ผลการวิจัยจาก Panel B: Model (2) พบว่า กำไรสุทธิในงวดปัจจุบันมีผลกระทบเชิงบวกต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า ในช่วงหลังนำ TFRS มาถือปฏิบัติ กำไรสุทธิในงวดปัจจุบันมีผลกระทบต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคตสูงกว่าในช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติ และเมื่อพิจารณาความสามารถในการพยากรณ์จาก Adjusted R² พบว่า ในช่วงหลังนำ TFRS มาถือปฏิบัติ กำไรสุทธิในงวดปัจจุบันมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคตสูงกว่าในช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติ

ผลการวิจัยจาก Panel C: Model (3) พบว่า กระแสเงินสดและรายการคงค้างในงวดปัจจุบันมีผลกระทบเชิงบวกต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต โดยที่กระแสเงินสดจะมีผลกระทบสูงกว่ารายการคงค้างในทุกช่วงเวลา และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พบว่าในช่วงหลังนำ TFRS มาถือปฏิบัติ ทั้งกระแสเงินสดและรายการคงค้างในงวดปัจจุบันมีผลกระทบต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคตสูงกว่าในช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการพยากรณ์ เมื่อพิจารณาจาก Adjusted R² พบว่า ในช่วงหลังนำ TFRS มาถือปฏิบัติ กระแสเงินสดและรายการคงค้างในงวดปัจจุบันมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคตสูงกว่าในช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการนำ TFRS มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มความสามารถของกระแสเงินสด กำไรสุทธิ และรายการคงค้างในงวดปัจจุบันในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ จึงยอมรับสมมติฐาน H1: กระแสเงินสด กำไรสุทธิและรายการคงค้างมีความสามารถในการพยากรณ์

กระแสเงินสดในอนาคต เพื่อให้หลักฐานการวิจัยครั้งนี้มีความชัดเจนถึงแนวโน้มของความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตตลอดช่วงเวลาที่ใช้วิจัย จึงแสดงผลการพิจารณาความสามารถในการพยากรณ์จากค่า Adjusted R² จำแนกตามรายปี พ.ศ. ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวโน้มความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตของกระแสเงินสด กำไรสุทธิ และรายการคงค้าง ตลอดช่วงเวลา 12 ปี (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2559)

จากภาพที่ 1 ในช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตของกระแสเงินสด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.28 กำไรสุทธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.17 และข้อมูลกระแสเงินสดและรายการคงค้างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.32 และในช่วงหลังนำ TFRS มาถือปฏิบัติ พบว่า ความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตของกระแสเงินสด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.33 กำไรสุทธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.24 และข้อมูลกระแสเงินสดและรายการคงค้างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.38 จึงอาจกล่าวได้ว่าความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตของข้อมูลกระแสเงินสด กำไรสุทธิ รวมทั้ง กระแสเงินสดและรายการคงค้างในช่วงหลังนำ TFRS มาถือปฏิบัติมีแนวโน้มของค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนนำ TFRS มาถือปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อมูลสนับสนุนผลการวิจัยที่พบในตารางที่ 4

จากข้อมูลข้างต้น อาจกล่าวสรุปได้ว่าตลอดช่วงเวลาที่ศึกษาพบหลักฐานว่าแบบจำลองกระแสเงินสดและรายการคงค้างมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตมากที่สุด รองลงมาเป็นแบบจำลองกระแสเงินสด และแบบจำลองกำไรสุทธิมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาจาก Adjusted R²

ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของ TFRS

การวิเคราะห์ส่วนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นผลกระทบร่วมจากการนำ TFRS มาถือปฏิบัติว่าจะช่วยเพิ่มผลกระทบของกระแสเงินสด กำไรสุทธิ และรายการคงค้างในงวดปัจจุบันต่อกระแสเงินสดในอนาคตหรือไม่ โดยพิจารณาจากผลกระทบร่วม (Interaction Term) และได้เพิ่มตัวแปรควบคุม ขนาดกิจการ อัตราส่วนหนี้สิน อัตราการเติบโตของกิจการ และความแตกต่างจากอุตสาหกรรมในแบบจำลอง สำหรับผลการวิเคราะห์แสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองที่ (4)-(6)

Model (4)			Model (5)			Model (6)		
Variables	Coef.	t-Stat	Variables	Coef.	t-Stat	Variables	Coef.	t-Stat
Constant	-0.036	-1.601	Constant	0.004	0.152	Constant	-0.013	-0.577
CFO	0.461***	18.201	Earnings	0.455***	12.707	CFO	0.629***	21.117
TFRS	-0.004	-1.023	TFRS	-0.009**	-2.278	ACC	0.254***	8.588
CFO*TFRS	0.067**	1.967	Earnings*TFRS	0.127**	2.551	TFRS	-0.007*	-1.686
						CFO*TFRS	0.107***	2.733
						ACC*TFRS	0.088**	2.152
Size	0.003***	3.236	Size	0.001	0.936	Size	0.001	1.321
Lev	-0.013**	-2.504	Lev	0.008	1.130	Lev	0.012*	1.943
Growth	0.002	0.746	Growth	-0.004*	-1.807	Growth	-0.002	-0.967
Industry	Yes		Industry	Yes		Industry	Yes	
F-value	163.574***		F-value	113.492***		F-value	173.289***	
Adjusted R ²	31.59%		Adjusted R ²	24.21%		Adjusted R ²	36.34%	
D.W.	2.000		D.W.	2.013		D.W.	2.025	
n	4,226		n	4,226		n	4,226	

หมายเหตุ *p-value <0.10, **p-value < 0.05 และ ***p-value <0.01 (2-tailed) สำหรับการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ (Coef.) ทุก Model ใช้เทคนิค White heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance เพื่อบรรเทาปัญหา Heteroscedasticity

จากตารางที่ 5 พบว่า ใน Model (4) กระแสเงินสดในงวดปัจจุบันมีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต ในขณะที่ TFRS ไม่มีผลกระทบต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต และเมื่อพิจารณาผลกระทบร่วมจากตัวแปร CFO*TFRS มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.067 (t-Stat = 1.967) แสดงให้เห็นว่าการนำ

TFRS มาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มผลกระทบเชิงบวกของกระแสเงินสดในงวดปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต จึงยอมรับสมมติฐาน H2: TFRS ช่วยเพิ่มความสามารถของกระแสเงินสดในงวดปัจจุบันต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคต

เมื่อพิจารณาใน Model (5) กำไรสุทธิในงวดปัจจุบันมีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต ในขณะที่ TFRS มีผลกระทบเชิงลบต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.009 (t-Stat = -2.278) แต่เมื่อพิจารณาผลกระทบรวมจากตัวแปร Earnings*TFRS มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.127 (t-Stat = 2.551) แสดงให้เห็นว่าการนำ TFRS มาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มผลกระทบเชิงบวกของกำไรสุทธิในงวดปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต จึงยอมรับสมมติฐาน H3: TFRS ช่วยเพิ่มความสามารถของกำไรสุทธิในงวดปัจจุบันต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคต

Model (6) กระแสเงินสดและรายการคงค้างในงวดปัจจุบันมีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต ในขณะที่ TFRS มีผลกระทบเชิงลบต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.007 (t-Stat = -1.686) และเมื่อพิจารณาผลกระทบรวมจากตัวแปร CFO*TFRS มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.107 (t-Stat = 2.733) แสดงให้เห็นว่าการนำ TFRS มาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มผลกระทบเชิงบวกของกระแสเงินสดในงวดปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลกระทบรวมจากตัวแปร ACC*TFRS มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.088 (t-Stat = 2.152) แสดงให้เห็นว่าการนำ TFRS มาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มผลกระทบเชิงบวกของรายการคงค้างในงวดปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญต่อกระแสเงินสดในงวดอนาคต จึงยอมรับสมมติฐาน H4: TFRS ช่วยเพิ่มความสามารถของกระแสเงินสดและรายการคงค้างในงวดปัจจุบันต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคต

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบร่วมของการนำ TFRS มาถือปฏิบัติ สำหรับบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยที่มีผลต่อความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 4,226 ตัวอย่าง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2559 งานวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการวิจัยในภาพรวมพบว่า กำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และรายการคงค้างรวมมีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต และเมื่อพิจารณาในช่วงปี พ.ศ. 2554-2559 ซึ่งเป็นช่วงปีที่บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยนำ TFRS มาถือปฏิบัติ พบว่า TFRS ช่วยเพิ่มความสามารถของกระแสเงินสด กำไรสุทธิ และรายการคงค้างในงวดปัจจุบันในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลกระทบรวม พบว่า TFRS ช่วยเพิ่มผลกระทบเชิงบวกของข้อมูลกระแสเงินสด กำไรสุทธิ รวมทั้งกระแสเงินสดและรายการคงค้างต่อความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในงวดอนาคต

ผลการวิจัยนี้ให้หลักฐานเพิ่มเติมว่าเมื่อกิจการในประเทศไทยนำ TFRS ซึ่งสอดคล้องกับ IFRS มาถือปฏิบัติ จะช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์ของการนำ

TFRS มาถือปฏิบัติ นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังช่วยสนับสนุนลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐานในเรื่องของความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563) เมื่อพิจารณาจากความสามารถในการพยากรณ์ของข้อมูลในงบการเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่พบว่า การนำ IFRS มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์ที่พบในต่างประเทศ (Atqa et al., 2019; Barth et al., 2012) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตาม IFRS จะช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลบัญชี เป็นไปตามแนวคิดของมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลบัญชี เช่น ความสามารถในการพยากรณ์ เป็นต้น (Atqa et al., 2019; Palea & Scagnelli, 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li และคณะ (2017) ให้หลักฐานสนับสนุนว่าการนำ IFRS มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลบัญชี และเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์ของบริษัทในประเทศที่อยู่ในทวีปยุโรป ที่มีลักษณะทางกฎหมายและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจแตกต่างจากประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศตลาดเกิดใหม่ (Vivattanachang & Supattarakul, 2013)

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยของ Tangruenrat และ Yomchinda (2022) ที่พบว่าเมื่อนำ TFRS มาถือปฏิบัติในประเทศไทยไม่ได้ช่วยให้ความเกี่ยวข้องของข้อมูลบัญชีต่อราคาหลักทรัพย์เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวได้ว่าการนำ TFRS มาถือปฏิบัติไม่ได้ช่วยเพิ่มประโยชน์ในส่วนของความเกี่ยวข้องของข้อมูลบัญชี เหตุผลที่พบความแตกต่างเนื่องจากงานวิจัยของ Tangruenrat และ Yomchinda (2022) เป็นการรับรู้ของนักลงทุนในตลาดทุน เมื่อพิจารณาจากราคาหลักทรัพย์ ในขณะที่งานวิจัยนี้พิจารณาประโยชน์ของ TFRS ที่กิจการใช้สำหรับการจัดทางการเงิน หรือกล่าวได้ว่าผลการวิจัยนี้เป็นการยืนยันในหลักเกณฑ์ที่ใช้จัดทางการเงินที่เป็นไปตามลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐานตามที่ได้กล่าวไว้ในกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563)

งานวิจัยนี้ พบว่า ข้อมูลกระแสเงินสด กำไรสุทธิและรายการคงค้างในงวดปัจจุบันสามารถพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตได้ และเมื่อพิจารณาร่วมกับ TFRS จะช่วยเพิ่มผลกระทบในเชิงบวกต่อกระแสเงินสดในอนาคต ดังนั้น นักลงทุนและนักวิเคราะห์ทางการเงินทั่วไปสามารถนำผลการวิจัยที่พบครั้งนี้ไปใช้สนับสนุนการตัดสินใจหรือนำไปเป็นปัจจัยในการสร้างแบบจำลองในการพยากรณ์ข้อมูลในงบการเงินเพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะ หรือการพยากรณ์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น สภาวิชาชีพบัญชี สามารถใช้ผลการวิจัยนี้เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงินในอนาคต เนื่องจากผลการวิจัยนี้ช่วยสนับสนุนลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐานของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563)

ข้อเสนอแนะ ข้อจำกัด และงานวิจัยในอนาคต

ข้อเสนอแนะในทางทฤษฎี งานวิจัยนี้ พบว่า เมื่อกิจการนำ TFRS มาถือปฏิบัติจะส่งผลให้แนวโน้มความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถนำเสนองบการเงินตามหลักเกณฑ์ทางบัญชีที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบนัยสำคัญจากการทดสอบผลกระทบร่วม ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการนำ

มาตรฐานการรายงานทางการเงินมาถือปฏิบัติในประเทศที่กำลังพัฒนา โดยผู้ที่สนใจสามารถนำผลการวิจัยไปสนับสนุนการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยเฉพาะของแต่ละกิจการ เช่น ขนาดกิจการ อัตราส่วนหนี้สิน และโครงสร้างการถือหุ้นที่จะทำให้เห็นผลกระทบชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อขยายมุมมองของทฤษฎีตัวแทนในเรื่องของการจัดทำงบการเงินของผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ นักลงทุน ผู้ถือหุ้น หรือผู้ใช้งบการเงินสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น การถือ ซื้อ หรือขายหลักทรัพย์ ที่ต้องใช้การพยากรณ์ข้อมูลกระแสเงินสดในอนาคต ซึ่งสะท้อนถึงความเสี่ยงของข้อมูลบัญชีที่มีต่อการตัดสินใจ นอกจากนี้ ยังสามารถนำแบบจำลองในงานวิจัยนี้ไปประยุกต์เพื่อทดสอบความสามารถในการพยากรณ์ของข้อมูลบัญชีอื่น ๆ ที่สนใจเป็นการเฉพาะได้ ในขณะที่หน่วยงานกำกับดูแล เช่น สภาวิชาชีพบัญชี และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (สำนักงาน ก.ล.ต.) ควรสนับสนุนให้บริษัทจดทะเบียนใช้ TFRS อย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์หลักเนื่องจากผลการวิจัยนี้ พบประโยชน์ของ TFRS ที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคต

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัด 3 ประการ ประการแรก งานวิจัยนี้ไม่ได้แยกพิจารณาในรายอุตสาหกรรม ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยที่พบแตกต่างจากงานวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากในแต่ละอุตสาหกรรมจะมีความแตกต่างในบริบทของการนำ TFRS มาถือปฏิบัติที่แตกต่างกัน ประการที่สอง งานวิจัยนี้พิจารณาเฉพาะกระแสเงินสดในอนาคตเพียงตัวแปรเดียว และประการที่สาม งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลครอบคลุมเพียงปี พ.ศ. 2548-2559 ซึ่งยังถือว่ากิจการในประเทศไทยยังไม่ได้นำ TFRS มาใช้แบบเต็มรูปแบบและยังมี TFRS บางฉบับที่ปรับปรุงและยกเลิกไปหลังจากปี พ.ศ. 2559 ที่อาจทำให้ความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาเพิ่มเติมในแต่ละอุตสาหกรรม หรือนำตัวแปรอื่น เช่น คุณภาพกำไร หรือข้อมูลที่นักลงทุนสนใจในอนาคตมาใช้เป็นตัวแปรแทนข้อมูลกระแสเงินสด เพื่อพิจารณาผลการวิจัยว่ามีความแตกต่างจากผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้หรือไม่ นอกจากนี้ งานวิจัยในอนาคต อาจพิจารณาลักษณะเฉพาะของกิจการและกลไกการกำกับดูแลกิจการที่มีความแตกต่างกันในแต่ละกิจการเพื่อจะได้พบหลักฐานเพิ่มเติมว่าการใช้ TFRS ครอบคลุมในลักษณะต่าง ๆ ของกิจการ รวมทั้ง งานวิจัยในอนาคตควรขยายช่วงเวลาศึกษาเพิ่มเติมหลังจากปี พ.ศ. 2559

บรรณานุกรม

- กุสุมา คำพิทักษ์, และพนารัตน์ ปานมณี. (2560). ความสามารถพยากรณ์ของข้อมูลผลการดำเนินงานในอดีตในการพยากรณ์กำไรในอนาคต. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 57(3), 77-99.
- นันทินี อีรัมย์คล, และสมชาย สุภัทรกุล. (2565). ความคงอยู่ในกำไรอนาคตและความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานและหนี้สงสัยจะสูญจากเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 18(57), 5-24.
- วิไลพร ไพศาล, ภัทราภรณ์ บุตะเขี้ยว, สุรัชย์ จันทร์จรัส, และนงคินี จันทร์จรัส. (2562). การทำนายกระแสเงินสดในอนาคตโดยใช้กำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และรายการคงค้าง. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 39(3), 20-42. สืบค้นจาก https://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/393/20_42.pdf
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2549). รายงานประจำปี พ.ศ. 2548-2549. สืบค้นจาก https://eservice.tfac.or.th/files/annual_report/รายงานประจำปี%202548%20-%202549.pdf
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2563). *กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน*. สืบค้นจาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/271/T_0014.PDF
- Al-Dhamari, R. A., & Ismail, K. N. I. K. (2014). An investigation into the effect of surplus free cash flow, corporate governance and firm size on earnings predictability. *International Journal of Accounting and Information Management*, 22(2), 118-133.
- Atqa, A. A., Lee, K. H., & Mohd-Saleh, N. (2019). Has IFRSs improves predictions of future cash flows? Evidence from Malaysia. *International Journal of Business and Society*, 20(2), 851-869.
- Atwood, T. J., Drake, M. S., Myers, J. N., & Myers, L. A. (2011). Do earnings reported under IFRS tell us more about future earnings and cash flows? *Journal of Accounting and Public Policy*, 30(2), 103-121.
- Ball, R. (2016). IFRS–10 years later. *Accounting and Business Research*, 46(5), 545-571.
- Ball, R., Robin, A., & Wu, J. S. (2003). Incentives versus standards: Properties of accounting income in four East Asian countries. *Journal of Accounting and Economics*, 36(1-3), 235-270.

- Barth, M. E., Cram, D. P., & Nelson, K. K. (2001). Accruals and the prediction of future cash flows. *The Accounting Review*, 76(1), 27-58.
- Barth, M., Landsman, W., Lang, M., & Williams, C. (2012). Are international accounting standards-based and US GAAP-based accounting amounts comparable. *Journal of Accounting and Economics*, 54(1), 68-93.
- Chotkunakitti, P. (2005). *Cash flows and accrual accounting in predicting future cash flows of Thai listed companies* (Doctoral dissertation, Southern Cross University). Retrieved from <https://researchportal.scu.edu.au/esploro/outputs/doctoral/Cash-flows-and-accrual-accounting-in/991012822060702368>
- El-Sayed Ebaid, I. (2011). Accruals and the prediction of future cash flows: Empirical evidence from an emerging market. *Management Research Review*, 34(7), 838-853.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Judge, W., Li, S., & Pinsker, R. (2010). National adoption of international accounting standards: An institutional perspective. *Corporate Governance: An International Review*, 18(3), 161-174.
- Kouki, A. (2018). IFRS and value relevance: A comparison approach before and after IFRS conversion in the European countries. *Journal of Applied Accounting Research*, 19(1), 60-80.
- Lee, T. A., Ingram, R. W., & Howard, T. P. (1999). The difference between earnings and operating cash flow as an indicator of financial reporting fraud. *Contemporary Accounting Research*, 16(4), 749-786.
- Li, S., Sougiannis, T., & Wang, S. (2017). Mandatory IFRS adoption and the usefulness of accounting information in predicting future earnings and cash flows. *SSRN Electronic Journal*, doi:/10.2139/ssrn.2948775.
- Marzuki, M. M., & Wahab, E. A. A. (2018). International financial reporting standards and conservatism in the Association of Southeast Asian Nations countries: Evidence from Jurisdiction Corruption Index. *Asian Review of Accounting*, 26(4), 487-510.

- Mohd, M., Mohamed, K., Daher, A., & Hasnan, S. (2022). Historical earnings, accrual accounting, and future cash flows: A Malaysian Perspective. *The Economics and Finance Letters*, 9(2), 125-138.
- Nallareddy, S., Sethuraman, M., & Venkatachalam, M. (2020). Changes in accrual properties and operating environment: Implications for cash flow predictability. *Journal of Accounting and Economics*, 69(2-3). doi: 10.1016/j.jacceco.2020.101313.
- Odoemelum, N., Okafor, R. G., & Ofoegbu, N. G. (2019). Effect of international financial reporting standard (IFRS) adoption on earnings value relevance of quoted Nigerian firms. *Cogent Business & Management*, 6(1). doi: 10.1080/23311975.2019.1643520.
- Palea, V., & Scagnelli, S. D. (2017). Earnings reported under IFRS improve the prediction of future cash flows? Evidence from European banks. *Australian Accounting Review*, 27(2), 129-145.
- Samaha, K., & Khlif, H. (2016). Adoption of and compliance with IFRS in developing countries: A synthesis of theories and directions for future research. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 6(1), 33-49.
- Sloan, R. G. (1996). Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows about future earnings? *The Accounting Review*, 71(3), 289-315.
- Tangruenrat, C., & Yomchinda, N. (2022). IFRS adoption and the value relevance: Evidence from the stock exchange of Thailand. *Journal of Federation of Accounting Professions*, 4(10), 66-80.
- Vivattanachang, D. & Supattarakul, S. (2013). The earnings persistence and the market pricing of earnings and their cash flow and accrual components of Thai firms. *Journal of Accounting Professions*, 9(25), 63-79.
- Waldron, M. A., & Jordan, C. E. (2010). The comparative predictive abilities of accrual earnings and cash flows in periods of economic turbulence: The case of the IT bubble. *Journal of Applied Business Research*, 26(1). 85-98.
- Wijayana, S., & Gray, S. J. (2019). Institutional factors and earnings management in the Asia-Pacific: is IFRS adoption making a difference? *Management International Review*, 59(2), 307-334.

Influence of Crew Resource Management and Safety Culture toward Stress Management of Cabin Crew of Scheduled Airlines

Dinh Supasamut^{1,*} Ranee Esichaikul² and Rochaporn Chansawang³

Received: September 26, 2022 Revised: October 20, 2022 Accepted: February 1, 2023

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the opinions of crew resource management (CRM), safety culture and stress management among cabin crews in scheduled airlines during COVID-19 situation, 2) to study the influence of crew resource management on stress management among cabin crews in the scheduled airlines during COVID-19, and 3) to study the influence of safety culture on stress management among cabin crews in scheduled airlines during the COVID-19 situation and 4) to study the influence of crew resource management on stress management among cabin crews in scheduled airlines with safety culture as a mediator. The population of this survey were crew members from five operating scheduled airlines, and 336 completed questionnaires were obtained. The results showed 1) the level of opinion towards CRM and safety culture was at the highest level. The overall stress management was at a high level, 2) The CRM influenced stress management, 3) The safety culture influenced stress management at the statistically significant level of 0.01, and 4) CRM influenced stress management with safety culture as a mediating variable at the statistically significant level of 0.01. Both variables predicted the stress management of crew members in scheduled airlines during the COVID-19 pandemic to 24.40%.

Keywords: crew resource management, safety culture, stress management, cabin crew

¹ Thai Flight Training Co., Ltd.

^{2,3} School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University

* Corresponding Author. E-mail: dr.dinh.s@gmail.com

อิ

อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านการบินและวัฒนธรรมความปลอดภัย ต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือ สายการบินแบบประจำมีกำหนด

ดินห์ ศุภสมุท^{1*} ราณี อธิชัยกุล² และ รชพร จันทรสว่าง³

วันรับบทความ: September 26, 2022 วันแก้ไขบทความ: October 20, 2022 วันตอบรับบทความ: February 1, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน วัฒนธรรมความปลอดภัย และการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดในช่วง สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) ศึกษาอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด 3) ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมความปลอดภัยต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด และ 4) ศึกษาอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด ผ่านวัฒนธรรมความปลอดภัย การวิจัยเชิงสำรวจนี้ มีประชากรคือลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดจาก 5 สายการบิน จำนวน 336 ตัวอย่าง ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน และ วัฒนธรรมความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับสูงที่สุด ส่วนการจัดการความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับสูง 2) การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียด 3) วัฒนธรรมความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลกับการจัดการความเครียดโดยมีวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นตัวแปรส่งผ่านบางส่วน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ตัวแปรทั้งสองร่วมกันพยากรณ์การจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดได้ร้อยละ 24.40

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน วัฒนธรรมความปลอดภัย การจัดการความเครียด ลูกเรือสายการบิน

¹ บริษัท ไทยไฟลท์เทรนนิ่ง จำกัด

^{2,3} สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

* Corresponding Author. E-mail: dr.dinh.s@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแพร่ระบาดครั้งใหญ่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีนัยสำคัญต่อการหยุดชะงักของอุตสาหกรรมการบินทั่วโลก สายการบินหยุดให้บริการ การขาดแคลนทรัพยากร การบริหารจัดการ รวมถึงความเสี่ยงด้านความปลอดภัย (International Air Transport Association [IATA], 2020) ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวถือเป็นวิกฤติที่ส่งผลกระทบหนักที่สุดในศตวรรษที่ 21 โดยองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการสายการบินสูญเสียรายได้ 214,000-252,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนการขนส่งทางอากาศของประเทศไทยได้รับผลกระทบรุนแรงกว่าค่าเฉลี่ยผลกระทบทั่วโลก และภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกด้วย

มุมมองการบริหารทรัพยากรมนุษย์หลังการแพร่ระบาดดังกล่าว พบว่า ผู้บริหารต้องลดต้นทุน และลดจำนวนพนักงาน ทำให้พนักงานหลายคนถูกพักงานและถูกเลิกจ้าง (Imam, 2021) การศึกษาของ Rooyen, Shrestha, และ Beer (2021) พบว่า ธุรกิจที่ต้องการอยู่รอดต้องมีการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายองค์การอย่างมาก ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงานใหม่ (Arzensek & Lesnik, 2016 as cited in Imam, 2021) สิ่งเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์การและความเป็นผู้นำที่จะช่วยเหลือหลอมองค์การในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง (Cooper, 2000; Shen & D'Netto, 2012 as cited in Imam, 2021) ท่ามกลางวิกฤติเช่นนี้ ความเครียดเป็นปัจจัยที่หลีกเลี่ยงได้ยาก อาจส่งผลร้ายแรงต่อชีวิตส่วนตัวและอาชีพ เป็นอันตรายต่อชีวิตส่วนรวมจากการเกิดอุบัติเหตุทางอากาศ การแก้ปัญหาที่เหมาะสม คือ การจัดการกับความเครียดด้วยการพัฒนาความรู้ และประสบการณ์ของลูกเรืออย่างเพียงพอตามแนวคิดการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน ประเด็นปัญหาการวิจัยครั้งนี้จึงต้องการทราบ ว่า แนวความคิดการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน และวัฒนธรรมความปลอดภัยจะมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินประจำมีกำหนดในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ดีมากน้อยเพียงใด ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์การที่มีความเสี่ยงสูง พนักงานมักมีแนวโน้มที่จะมีความเครียดสูงหรือมีความเสี่ยงต่อสุขภาพกายและใจ อุตสาหกรรมการบินเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่รู้กันดีว่าเป็นองค์การที่มีความน่าเชื่อถือสูง การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน วัฒนธรรมความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพของระบบ โดยเป็นเครื่องมือลดความเครียด ลดความผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน วัฒนธรรมความปลอดภัย และการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
- 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินต่อการจัดการความเครียด
- 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมความปลอดภัยต่อการจัดการความเครียด
- 4) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินต่อการจัดการความเครียดผ่านวัฒนธรรมความปลอดภัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน (Crew Resource Management) หมายถึง การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร (เช่น คน ระบบเครื่องบิน อุปกรณ์สนับสนุน ฯลฯ) ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Civil Aviation Authority of Thailand [CAAT], 2019; European Aviation Safety Agency [EASA], 2015) การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินจึงอยู่บนพื้นฐานของการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ (Flouris, 2000) โดยการประยุกต์แนวความคิดปัจจัยมนุษย์ เพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามและความผิดพลาด (International Civil Aviation Organization [ICAO], 2018) ซึ่งส่วนใหญ่มาจากทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค เนื้อหาของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินจะเกี่ยวกับทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน หรือใช้ประเมินการฝึกอบรมการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินขององค์การการบินพลเรือนภาคพื้นยุโรป ปัจจุบัน คือ องค์การความปลอดภัยด้านการบินแห่งสหภาพยุโรป (European Aviation Safety Agency: EASA) โครงสร้างของระบบ NOTES ประกอบด้วย 4 หมวด (Categories) ได้แก่ 1) ความร่วมมือ 2) ภาวะผู้นำและทักษะการ 3) การตระหนักรู้สถานการณ์ และ 4) การตัดสินใจ (Flin et al., 2003) การอบรมการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินจะรวมถึงเรื่องการสื่อสาร และปัจจัยมนุษย์ เพื่อเตรียมความพร้อมปฏิบัติงานของลูกเรือ (Kanki, Helmreich, & Anca, 2010)

นอกจากนั้น ผลการศึกษาของ Taylor และ Robertson (1995) พบผลลัพธ์สำคัญจากการฝึกอบรมการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน คือ ความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้น มีทัศนคติเชิงบวกต่อความมั่นใจในการสื่อสารมากขึ้น และการจัดการความเครียดได้ดีขึ้น ส่วนผลการศึกษาของ Karaarslan และ Erkmen (2021) เกี่ยวกับผลกระทบของ COVID-19 ต่ออุตสาหกรรมการบิน โดยเปรียบเทียบทัศนคติต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินของลูกเรือก่อนและระหว่างสถานการณ์ COVID-19 กลุ่มตัวอย่างคือลูกเรือ จำนวน 250 คน ทำงานในสายการบิน ผลการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างทัศนคติต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินทั้งก่อนและระหว่างสถานการณ์ COVID-19 จากการประมวลเอกสารข้างต้น จึงคาดการณ์ได้ว่าการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินประจำมีกำหนดในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

แนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมความปลอดภัย หมายถึง การแบ่งปันคุณค่าร่วมกัน และความเชื่อ ซึ่งมีการปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างขององค์การและระบบการควบคุมที่สร้างวัฒนธรรมในเชิงพฤติกรรม (Uttal, 1983) การจะรักษาวัฒนธรรมความปลอดภัย องค์การต้องมีความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยมของสมาชิกเกี่ยวกับการแสวงหาความปลอดภัย ขณะที่ ICAO (2018) เห็นว่า วัฒนธรรมความปลอดภัย หมายถึง การรับรู้ การให้คุณค่า และการจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยในองค์การ สามารถสะท้อนความมุ่งมั่นต่อความปลอดภัยในทุกระดับ

คณะทำงานด้านระบบการจัดการด้านนิรภัยและวัฒนธรรมความปลอดภัย (Piers et al., 2009) เห็นว่า ควรนำวัฒนธรรมความปลอดภัยมาเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบของสำนักงานความปลอดภัยการบินแห่งสหภาพยุโรป พบว่า การอบการทำงานด้านวัฒนธรรมความปลอดภัย 6 มิติ ดังนี้ 1) พันธสัญญา 2) พฤติกรรม 3) ความตระหนักรู้ 4) การปรับตัว 5) ข้อมูล และ 6) ความยุติธรรม

วัฒนธรรมความปลอดภัยช่วยให้เกิดการเฝ้าระวัง การเรียนรู้ การจัดลำดับความสำคัญและลดความผิดพลาด ช่วยให้เกิดมาตรฐานในการทำงาน (Hefner et al., 2016) วัฒนธรรมความปลอดภัยเชิงบวกสะท้อนผ่านการประยุกต์ใช้และปฏิบัติตามระบบการจัดการด้านนิรภัยที่ดี เป็นความมุ่งมั่นของผู้บริหารและการสนับสนุนของพนักงาน Naji และคณะ (2021) พบว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยอย่างมีนัยสำคัญ มิติของวัฒนธรรมความปลอดภัยสามารถใช้เพื่อช่วยจัดการเกี่ยวกับความเครียดของพนักงาน ผลการศึกษาของ Schwarz, Kallus, และ Gaisbachgrabner (2016) พบว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมพื้นดินของบุคคล ส่วนการศึกษาของ Sepehr, Jabbari, Fard, Rezapour, และ Samimi (2021) พบความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมความปลอดภัยกับภาวะทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเครียดในงาน จากการประมวลเอกสารข้างต้นจึงคาดการณ์ได้ว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด

แนวคิดการจัดการความเครียดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

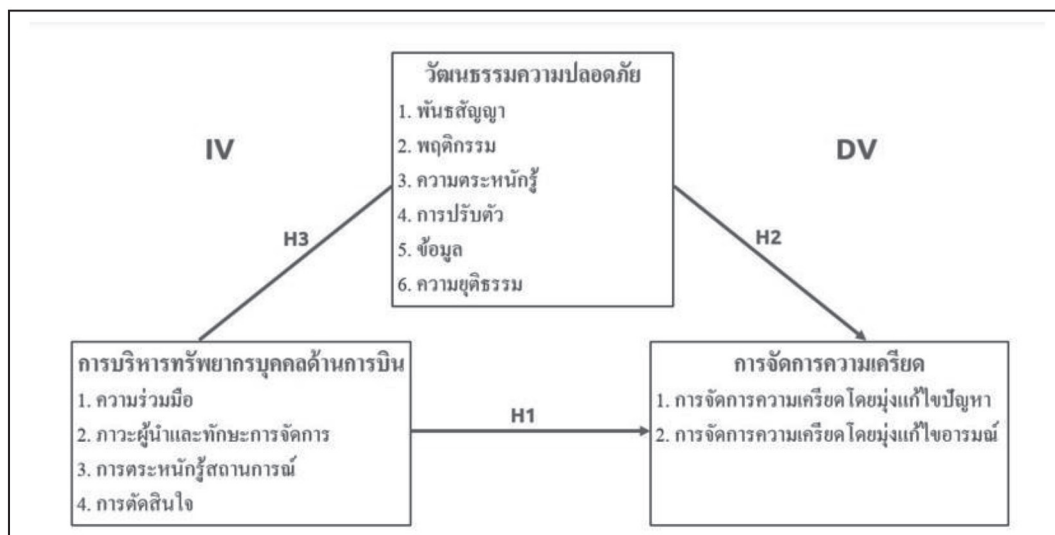
ความเครียด เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมที่บุคคลประเมินการใช้ประโยชน์กับการปรับตัวอย่างเต็มที่ ดังนั้น สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจะมีความเครียดหรือไม่จึงขึ้นกับการประเมินความสมดุลระหว่างความต้องการ (Demands) กับแหล่งประโยชน์ (Resources) ที่มีอยู่ ของบุคคลนั้น (Iazarus & Folkman, 1984) ส่วน ความเครียดที่เกิดจากการทำงาน หมายถึง ภาวะอันตรายทั้งทางร่างกายหรือจิตใจอันเนื่องมาจากความไม่สมดุลของความต้องการและทรัพยากรของบุคคลที่จะต้องจัดการกับความต้องการนั้น ซึ่งอาจเกิดในที่ทำงาน ลักษณะงาน (International Labour Organization [ILO], 2011) NASA จัดหมวดหมู่ของสาเหตุความเครียด (Velicu, Velicu, Velicu, & Giurgiu, 2015) ได้แก่ 1) ความเปลี่ยนแปลงสำคัญของชีวิต 2) กิจวัตรประจำวัน 3) ความผิดหวัง 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผลการศึกษาของ Jou, Kuo, และ Tang (2013) พบว่า การทำงานมีอิทธิพลต่อการปฏิสัมพันธ์และเป็นสาเหตุของความเครียดในงาน ความเครียดอาจเกิดจากสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นระหว่างเที่ยวบิน เช่น ปัญหาทางเทคนิค สภาพอากาศเลวร้าย และความเครียดยังส่งผลต่อการตัดสินใจ (Orasanu, 1997 as cited in Martinussen & Hunter, 2018) ผลการศึกษาของวชิรินทร์ อนันตพงศ์, และรวีวรรณ โปรยรุ่งโรจน์ (2562) พบว่า สาเหตุความเครียดหลักของลูกเรือ คือ นโยบาย และวัฒนธรรมขององค์กร ขณะที่ วณิ ชลิตพงษ์สาธิต, และพัชนี จันทร์น้อย (2558) พบว่า ความรู้เพื่อการปฏิบัติงาน และการฝึกทักษะการลดความเครียดหลังจากการปฏิบัติงานของลูกเรือที่มีประสิทธิผลมาจากการฝึกอบรม ขณะที่ Suthatorn (2019) วัฒนธรรมจึงเป็นตัวแปรสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางวัฒนธรรมและความเครียดของลูกเรือ

เมื่อบุคคลเผชิญกับความเครียดจะมีวิธีการจัดการกับความเครียดแตกต่างกันไป (Lazarus & Folkman, 1984) พฤติกรรมการจัดการกับความเครียดมี 2 แบบ ได้แก่ 1) การจัดการความเครียดโดยมุ่งแก้ไขปัญหา และ 2) การจัดการความเครียดโดยมุ่งแก้ไขอารมณ์ ผลการศึกษา Huang, van der Veen, และ Song (2018) พบว่าการเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ไขปัญหาสูง มีอิทธิพลทางลบต่อความเครียด ส่วนการมุ่งแก้ไขอารมณ์และการหลีกเลี่ยงปัญหา มีอิทธิพลทางบวกต่อความเครียดของผู้ปฏิบัติงาน การวิจัยครั้งนี้ปรับใช้แบบวัดวิธีการจัดการความเครียดดังกล่าวของ (Lazarus & Folkman, 1984 อ้างถึงใน วาดฝัน ม่วงอำ, 2563)

แนวคิดสายการบินแบบประจำมีกำหนดและพนักงานต้อนรับในอากาศยาน

ธุรกิจบริการขนส่งทางอากาศ (Air transport) มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ (Piyanuch Sathapongpakdee, 2564) การบินประจำมีกำหนด (Scheduled Airline) หมายถึง สายการบินที่ให้บริการเดินอากาศแบบประจำมีการดำเนินการขนส่งผู้โดยสาร ผลิตภัณฑ์ และประโยชน์กันด้วยอากาศยาน เป็นการให้บริการในเส้นทางเดิมที่กำหนด ระหว่างจุดตั้งแต่สองจุดขึ้นไปตามตารางการบินอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการสัญชาติไทยในกลุ่มนี้มีสัดส่วน 44.2% ของผู้ประกอบการทั้งหมด และผู้ได้รับใบรับรองดำเนินการเดินอากาศต้องดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนดไว้เกี่ยวกับลูกเรือ เช่น หน้าที่กรณีฉุกเฉิน การประจำที่นั่ง และการฝึกอบรม ดังนั้น สายการบินต้องมีแผนการฝึกอบรมที่ได้รับความเห็นชอบและต้องฝึกอบรมตามแผนก่อนปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ 1) ความปลอดภัย 2) การใช้อุปกรณ์ช่วยชีวิต 3) ผลกระทบการขาดออกซิเจน 4) ปฏิบัติหน้าที่กรณีฉุกเฉิน 5) จัดการสินค้าอันตราย 6) มีความรู้ด้านมนุษยปัจจัยและการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน (CAAT, 2019)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แนวคิดของ Flin et al. (2003); Lazarus and Folkman (1984); Piers, Montijn, and Balk (2009) เพื่อทำกรอบแนวคิดการวิจัยโดยผู้วิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียด

สมมติฐานที่ 2 วัฒนธรรมความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียด

สมมติฐานที่ 3 การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียด ผ่านวัฒนธรรมความปลอดภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย (Research Design) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ ลูกเรือสายการบินแบบประจำ มีกำหนด ได้แก่ ลูกเรือบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 2,985 คน บางกอกแอร์เวย์ส จำนวน 229 คน ไทยแอร์เอเชีย จำนวน 570 คน ไทยไลอ้อนแอร์ จำนวน 209 คน และไทยสมายล์ จำนวน 301 คน รวมทั้งสิ้น 4,294 คน (โดยลูกเรือสายการบินในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย สายบินต้นทุนต่ำ สายการบินเต็มรูปแบบ หรือ สายการบินแบบผสม เป็นสายการบินแบบประจำมีกำหนด ที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่สามารถทำการบิน ลูกเรือขาดรายได้ ส่งผลต่อความเครียด วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นลูกเรือสายการบินสามารถนำความรู้และทักษะจากฝึกอบรมการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน ซึ่งลูกเรือทุกคนต้องเข้ารับการอบรมทุกปีตามข้อบังคับของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทยเหมือนกันตามหัวข้อที่ลูกเรือกำหนด ซึ่งครอบคลุมตัวแปรการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย)

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างและการเก็บรวบรวมข้อมูล (Sample & Data Collection) โดยกำหนดความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 95 คิดเป็นจำนวน 353 ตัวอย่าง ตามสูตร Krejcie และ Morgan (1970) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) และทำการแจกแบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ต (Web-Base Questionnaire) ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ผ่านหน่วยงานปฏิบัติการระหว่างการบิน และเพื่อนร่วมงานผ่านคิวอาร์โค้ด (QR code) และลิงค์ไลน์ (Line@) ได้รับตอบกลับจำนวน 336 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 95 ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล (Analytical Techniques) ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าคะแนนเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงชั้น (Hierarchical Regression Analysis)

การวัดตัวแปร (Variable Measurement) ด้วยแบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน ปรับจาก Flin และคณะ (2003) เป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับ จาก “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อจะมีคะแนน 5 อันดับ โดยข้อความทางบวก ให้คะแนน “มากที่สุด” คือ 5 คะแนน และลดลงตามลำดับจนถึง “น้อยที่สุด” คือ 1 คะแนน เช่นเดียวกับตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมความปลอดภัย ปรับจาก Piers

และคณะ (2009) และตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการจัดการความเครียด ปรับจาก Lazarus และ Folkman (1984) เป็นมาตราประเมินค่า 6 ระดับ จาก 6 คือ ทำเป็นประจำ หมายถึง การเลือกใช้วิธีการจัดการความเครียดตามข้อความนั้นเป็นประจำทุกครั้ง และลดลงจนถึง 1 คือ ไม่เคยทำเลย หมายถึง ไม่เคยใช้วิธีการจัดการความเครียดตามข้อความนั้น ลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่เลือกใช้วิธีการจัดการความเครียดในด้านนั้น ๆ สูงกว่าลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 6 ท่าน แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามสูตรของ Rovinelli และ Hambleton (1997) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ได้ค่า IOC ของแบบวัดการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการเงิน เท่ากับ 0.98 แบบวัดวัฒนธรรมความปลอดภัย เท่ากับ 0.99 และแบบวัดการจัดการความเครียด เท่ากับ 1.00 โดยภาพรวมแบบวัดทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99 นอกจากนั้น หาความเชื่อมั่นกับพนักงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างจำนวน 30 คน ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ดังนี้ การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการเงินในภาพรวม มีค่า $\alpha = 0.965$ วัฒนธรรมความปลอดภัยในภาพรวมมีค่า $\alpha = 0.979$ การจัดการความเครียดในภาพรวมมีค่า $\alpha = 0.820$ และค่ารวมทั้งฉบับมีค่า $\alpha = 0.921$ ทั้งนี้ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าคะแนนเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงชั้น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 69.05 และ 30.95 ตามลำดับ ช่วงอายุของตัวอย่างอยู่ระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.42 สถานภาพสมรส เป็นโสดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.25 ตำแหน่งงาน เป็นลูกเรือชั้นประหยัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.88 รายได้ต่อเดือน เป็นผู้มียรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.55 ส่วนอายุงาน ส่วนมากอยู่ระหว่าง 0-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.71

ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการเงิน วัฒนธรรมความปลอดภัย และการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการเงิน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40) เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการเงิน ด้านความร่วมมือ ด้านการตระหนักรู้ในสถานการณ์ ด้านภาวะผู้นำและทักษะการจัดการ และด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.47, 4.39, 4.38 และ 4.35 ตามลำดับ ส่วนวัฒนธรรมความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมความปลอดภัยในด้านความตระหนักรู้ ด้านข้อมูล ด้านพฤติกรรมด้านการปรับตัว ด้านพันธสัญญา และด้านความยุติธรรม อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.54, 4.37, 4.31, 4.31, 4.18 และ 4.18 ตามลำดับ นอกจากนั้น ยังพบด้วยว่า การจัดการความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดการความเครียดโดยมุ่งแก้ไขปัญหา และ

การจัดการความเครียดโดยมุ่งแก้ไขอารมณ์ อยู่ในระดับน้อยครั้งทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ย 5.15 และ 4.85 ตามลำดับ ผลการศึกษายอมรับสมมติฐานที่ 1: การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการความเครียด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.473

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาอิทธิพลการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินต่อการจัดการความเครียด

ตัวแปร	B	S.E. _b	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.983	0.316		6.278	0.000**
การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน (X1)	0.702	0.072	0.473**	9.811	0.000**
R = 0.473 R ² = 0.224 S.E. _{est} = 0.548 F = 96.261 Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ *p < 0.05, **p < 0.01

ผลการศึกษายอมรับสมมติฐานที่ 2: วัฒนธรรมความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด พบว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.432

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาอิทธิพลวัฒนธรรมความปลอดภัยต่อการจัดการความเครียด

ตัวแปร	B	S.E. _b	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.005	0.238		12.644	0.000**
วัฒนธรรมความปลอดภัย (X2)	0.478	0.055	0.432**	8.759	0.000**
R = 0.432 R ² = 0.187 S.E. _{est} = 0.561 F = 76.723 Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ *p < 0.05, **p < 0.01

ผลการศึกษายอมรับสมมติฐานที่ 3: การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดผ่านวัฒนธรรมความปลอดภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ตัวแปรทั้งสองรวมกันพยากรณ์การจัดการความเครียดได้ร้อยละ 24.40

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินกับการจัดการความเครียดโดย
มีวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ตัวแปร	B	S.E. _b	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.983	0.316		6.278	0.000**
การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน (X1)	0.702	0.072	0.473**	9.811	0.000**
ทดสอบตัวแปรส่งผ่าน					
ค่าคงที่ (Constant)	1.937	0.313		6.197	0.000**
การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน (X1)	0.496	0.099	0.334**	5.031	0.000**
วัฒนธรรมความปลอดภัย (X2)	0.221	0.073	0.200**	3.006	0.003**
R = 0.494 R ² = 0.244 R ² _{change} = 0.021** S.E. _{est} = 0.542 F = 53.806 Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ *p < 0.05, **p < 0.01

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน วัฒนธรรมความปลอดภัย และการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด พบว่า ลูกเรือสายการบินประจำมีกำหนด มีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วัตถุประสงค์หลักของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความปลอดภัยและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (CAAT, 2019; EASA, 2015) โดยมุ่งเน้น การฝึกอบรมและการปฏิบัติการของลูกเรือ (Kanki et al., 2010) ทั้งการฝึกเบื้องต้น และการฝึกทบทวน ประจำปีอย่างน้อย 1 ครั้ง (Civil Aviation Authority of Thailand [CAAT], 2019) นอกจากนี้ พบว่า ลูกเรือ มีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเนื่องจากวัฒนธรรมความปลอดภัย เป็นการรับรู้ การให้คุณค่า และการจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยในองค์กร (ICAO, 2018) ทุกคนและทุกกลุ่มของสายการบินต้องตระหนักถึงความเสี่ยงและอันตรายจนเป็นการกระทำอย่างสม่ำเสมอ (Piers et al., 2009) และยังพบด้วยว่า ลูกเรือสายการบินประจำมีกำหนดมีการจัดการความเครียด โดยรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Huang และคณะ (2018) พบว่า การใช้วิธีเผชิญความเครียด แบบมุ่งแก้ปัญหาสูง มีอิทธิพลทางลบต่อความเครียด จึงสรุปได้ว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากร บุคคลด้านการบิน วัฒนธรรมความปลอดภัย และการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำ มีกำหนดอยู่ในระดับสูงในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินและวัฒนธรรมความปลอดภัย ต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินประจำมีกำหนด พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.000 (F = 96.261) แสดงว่า การจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด

ในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรอิสระ กล่าวคือ ตัวแปรการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่า ระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินอธิบายความแปรปรวนของระดับการจัดการความเครียดได้ร้อยละ 22.40 สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานที่ 1 สอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนการการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินของ วณิ ชลิตพงษ์สาธิต, และพัชนี จันทร์น้อย (2558) พบว่า ลูกเรือได้รับการฝึกทักษะการควบคุมอารมณ์ ได้รับการฝึกทักษะการลดความเครียดและพบว่าผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ($F = 76.723$) แสดงว่า การจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรอิสระ กล่าวคือ ตัวแปรวัฒนธรรมความปลอดภัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างสมการทำนายเชิงเส้นตรงได้ และระดับวัฒนธรรมความปลอดภัยอธิบายความแปรปรวนของระดับการจัดการความเครียดได้ร้อยละ 18.70 สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานที่ 2 เนื่องจากมีการสนับสนุนใช้วัฒนธรรมความปลอดภัยมาเป็นระเบียบพื้นฐานของสำนักงานความปลอดภัยการบินแห่งสหภาพยุโรป ผลการศึกษา พบว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับสูงสามารถลดอันตรายทางจิตสังคม (Naji et al., 2021) พบว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดโดยรวม (Schwarz et al., 2016)

สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินกับการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนด โดยมีวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นตัวแปรส่งผ่าน ผลการทดสอบ พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินกับการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($Beta = 0.473$) หลังจากนำวัฒนธรรมความปลอดภัย เข้าในสมการ พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยลดลง และมีความสัมพันธ์กับการจัดการความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($Beta = 0.334$) และการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมความปลอดภัยกับการจัดการความเครียด พบว่า ยังคงมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($Beta = 0.200$) ทั้งการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินและวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นตัวแปรที่มีความสามารถร่วมกันในการอธิบายผลการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ร้อยละ 24.40 ซึ่งผลการศึกษาของ Hefner และคณะ (2016) พบว่า บุคลากรที่ผ่านการอบรมการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบิน ที่ส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัย มีคะแนนด้านมิติของการสื่อสารและการสร้างทีมสูงกว่ามิติการสอนงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน Suthatorn (2019) พบว่า ลูกเรือที่มีความสามารถทางวัฒนธรรมสูงจะรับรู้ความเครียดได้น้อยกว่า จึงสรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานที่ 3 คือ การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือสายการบินแบบประจำมีกำหนดในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านวัฒนธรรมความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) แม้ว่าความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินอยู่ในระดับมากที่สุด แต่การอบรมด้วยการบรรยายอาจไม่เพียงพอ สมควรใช้การมีส่วนร่วม โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อให้เกิดชุดความรู้ขึ้นภายในจิตใจผู้เรียน เช่น การแชร์ประสบการณ์การทำงานร่วมกันระหว่างนักบิน ลูกเรือ หน่วยงานต่าง ๆ หรือการแบ่งกลุ่มวิเคราะห์กรณีศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์นำเสนอฝ่ายบริหารมาปรับปรุงระเบียบ นโยบาย และขั้นตอนการทำงาน

2) ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะแสดงถึงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับมากที่สุด แต่บางด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านพันธสัญญา และด้านความยุติธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องในระดับองค์การและผู้บริหาร จึงเป็นโอกาสให้สร้างความเชื่อมั่นผ่านนโยบายและขั้นตอนการทำงานที่เน้นประสิทธิภาพและความปลอดภัยอย่างจริงจัง เช่น การเขียนรายงานความผิดพลาดที่ไม่ต้องหวงกับการถูกลงโทษ (Non-punitive Reporting) ทำให้บุคลากรพร้อมที่จะรายงานความผิดพลาด-ส่งเสริมการให้ข้อมูลที่จำเป็น เกิดบรรยากาศความไว้วางใจ เป็นค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมของคนในองค์กร

3) ผลการวิจัย พบว่า การจัดการความเครียดโดยมุ่งแก้ไขปัญหา และแก้ไขอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับน้อยครั้งทั้ง 2 ด้าน แต่ต้องการควรวางแนวทางป้องกันและสนับสนุนให้ลูกเรือใช้วิธีการจัดการความเครียดที่เหมาะสม ด้วยโปรแกรมการอบรมพิเศษ จัดตั้งหน่วยงานภายในองค์กรที่พร้อมให้คำปรึกษา จัดให้มีโปรแกรมกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนในองค์กร เป็นต้น

4) จากการวิจัย พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการความเครียดเป็นหนึ่งในหัวข้อสำคัญของการอบรมประจำปีตามข้อกำหนดของสถาบันการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย ดังนั้น องค์กรจึงควรสนับสนุนการฝึกอบรมด้านนี้อย่างเต็มที่ พนักงานสามารถนำความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความเครียดในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) จากการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดของลูกเรือ จึงเป็นเครื่องมือพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมความปลอดภัยที่พึงปรารถนา ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานของบุคลากรจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารขององค์กรทั้งด้านนโยบาย ทรัพยากรที่ใช้ในการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน บรรยากาศองค์กรอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยลดและจัดการความเครียดในการทำงาน องค์กรมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย เพื่อให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและความปลอดภัยทั้งตัวพนักงานเองและผู้โดยสาร

6) ผลการวิจัยนี้ พบด้วยว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการบินมีอิทธิพลต่อการจัดการความเครียดผ่านวัฒนธรรมความปลอดภัย จึงควรพัฒนาหลักสูตรการอบรมนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถนำทักษะความรู้

ไปพัฒนาตนเอง และการจัดการความเครียดอย่างถูกต้อง เกิดประสิทธิภาพและความปลอดภัย ซึ่งถือเป็น การส่งเสริมความเชื่อและพฤติกรรม ก่อให้เกิดวัฒนธรรมความปลอดภัยขององค์กรในเชิงบวกต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจพิจารณา ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นการต่อยอดจากการวิจัยในครั้งนี้โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต หรือ วิธีอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2) ในการศึกษาวิจัยต่อไปสมควรพิจารณาศึกษาตัวแปรส่งผ่านอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ ความเครียดให้ดียิ่งขึ้น เช่น การตระหนักรู้ในสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อรับรู้ ทำความเข้าใจสถานการณ์ และสามารถ คาดการณ์ได้ล่วงหน้า ทำให้การตัดสินใจได้ถูกต้องยิ่งขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์วิกฤติต่าง ๆ

3) การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นลูกเรือสายการบินแบบประจำที่กำหนดเท่านั้น ดังนั้น อาจทำ การศึกษาต่อยอดในส่วนผู้ทำงานในอุตสาหกรรมการบิน หรือฝ่ายสนับสนุนการปฏิบัติการบิน เช่น ช่างอากาศยาน พนักงานครัวการบิน พนักงานที่ดูแลผู้โดยสารภาคพื้น เป็นต้น

บรรณานุกรม

ปิยะนุช สถาพงศ์ภักดี .(2564). ธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2564-2566: บริการขนส่งทางอากาศ. วิจัยกรุงศรีอยุธยา. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2565, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/logistics/air-transport/IO/io-Air-Transport-21>

วณิ ชลิตพงษ์สาธิต, และพัชณี จันทน์น้อย. (2558). การศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับบน เครื่องบินเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). ใน *การประชุม วิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2558 (RSU National Research Conference 2015)* (น. 1162-1171). สืบค้นจาก <https://rsucon.rsu.ac.th/files/proceedings/nation2015/G4-71.pdf>

วัชรินทร์ อนันตพงศ์, และรวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์. (2562). ภาวะเครียดของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินใน การทำงานร่วมกับสายการบินต่างชาติ (Stress of flight attendants working for foreign airlines). *Proceeding National & International Conference*, 1(10), 681-689. สืบค้น จาก <http://www.journalgrad.ssu.ac.th/index.php/8thconference/article/view/1945>

วาดฝัน ม่วงอ่ำ. (2563). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจัดการความเครียดของทหารเรือ กองทัพเรือ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). สืบค้นจาก <http://bsris.swu.ac.th/thesis/58199130288RB6992555f.pdf>

- Civil Aviation Authority of Thailand. (2019). Air operator certificate requirements (Revision 6.1, 30th April 2019). สืบค้นจาก https://www.caat.or.th/wp-content/uploads/2019/05/AOCR-Revision-6.1_Effective-Date-30-APR-2019.pdf
- Cooper, D. M. (2000). Towards a model of safety culture. *Safety Science*, 36(2), 111-136.
- European Aviation Safety Agency. (2015). Crew resource management (CRM) training. Retrieved January 30, 2021, from <https://www.easa.europa.eu/newsroom-and-events/news/crew-resource-management-crm-training>
- Flin, R., Martin, L., Goeters, K. M., Hörmann, H. J., Amalberti, R., Valot, C., & Nijhuis, H. (2003). Development of the NOTECHS (non-technical skills) system for assessing pilots' CRM skills. *Human Factors and Aerospace Safety*, 3(2), 95-117. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/224989989_Development_of_the_NOTECHS_non-technical_skills_System_for_Assessing_Pilots'_CRM_Skills
- Flouris, T. (2000). Integrated airline organizational frameworks and crew resource management effectiveness. *Journal of Aviation/Aerospace Education & Research*, 9(3), 55-63. doi: 10.15394/jaaer.2000.1258
- Hefner, J. L., Hilligoss, B., Knupp, A., Bournique, J., Sullivan, J., Adkins, E., & Moffatt-Bruce, S. D. (2017). Culture transformation after implementation of crew resource management: Is it really possible?. *American Journal of Medical Quality*, 32(4), 384-390. doi: 10.1177/1062860616655424
- Huang, S., van der Veen, R., & Song, Z. (2018). The impact of coping strategies on occupational stress and turnover intentions among hotel employees. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 27(1), 1-20. doi: 10.1080/19368623.2018.1471434
- Imam, H. (2021). New normal: An HRM perspective of post COVID-19 in the airline industry. *Journal of Research in Psychology*, 3(2), 50-56. doi: 10.31580/jrp.v3i2.2340
- International Air Transport Association. (2020). Economic performance of the airline industry. Retrieved December 29, 2021, from <https://www.iata.org/en/iata-repository/publications/economic-reports/airline-industry-economic-performance---november-2020---report/>

- International Civil Aviation Organization. (2018). *Safety management manual* (4th ed.). Retrieved from https://caainternational.com/wp-content/uploads/2018/05/9859_unedited_en.pdf
- International Labour Organization. (2011). *Workplace stress*. Turin, Italy: Author.
- Jou, R. C., Kuo, C. W., & Tang, M. L. (2013). A study of job stress and turnover tendency among air traffic controllers: The mediating effects of job satisfaction. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 57, 95-104. doi: 10.1016/j.tre.2013.01.009
- Kanki, B. G., Helmreich, R. L., & Anca, J. (2010). *Crew resource management* (2nd ed.). Oxford, UK.: Elsevier.
- Karaarslan, E., & Erkmen, T. (2021). The impact of the COVID-19 pandemic on crew resource management (CRM) attitudes: A comparison between cabin crews' attitudes before COVID-19 and during the COVID-19 process. *Business & Management Studies: An International Journal*, 9(2), 472-485.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress appraisal and coping*. New York, NY: Springer.
- Martinussen, M., & Hunter, D. R. (2018). *Aviation psychology and human factors* (2nd ed.). Retrieved from <https://www.abul.org.br/biblioteca/78.pdf>
- Naji, G. M. A., Isha, A. S. N., Mohyaldinn, M. E., Leka, S, Saleem, M. S., Rahman, S. M. N. B. S. A., & Alzoraiki, M. (2021). Impact of safety culture on safety performance; mediating role of psychosocial hazard: An integrated modelling approach. *Int J Environ Res Public Health*, 18(16), 8568. doi: 10.3390/ijerph18168568.
- Piers, M., Montijn, C., & Balk, A. (2009). *Safety management system and safety culture working group (SMS WG): Safety culture for the ECAST SMS-WG*. Retrieved from <https://www.easa.europa.eu/sites/default/files/dfu/WP1-ECASTSMSWG-SafetyCultureframework1.pdf>
- Rooyen, J. V., Shrestha, P., & Beer, E. D. (2021). Crisis on human resources: Airline companies in Thailand. *Journal of Human Resource Management*, 9(2), 39-42. doi: 10.11648/j.jhrm.20210902.12

- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Schwarz, M., Kallus, W., & Gaisbachgrabner, K. (2016). Safety culture, resilient behavior, and stress in air traffic management. *Aviation Psychology and Applied Human Factors*, 6(1), 12-23. doi: 10.1027/2192-0923/a000091
- Sepehr, P., Jabbari, M., Fard, M. E., Rezapour, S., & Samimi, K. (2021). Assessing safety culture and its relationship with mental load and job stress in the National Gas Company. *Archives of Occupational Health*, 5(4), 1139-1146. doi: 10.18502/aoh.v5i4.7978
- Suthatorn, P. (2019). Cross-cultural competence that affected job stress of airline cabin crews: The moderating role of cultural distance. *Dusit Thani College Journal*, 13(3), 325-342. Retrieved from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldtc/article/view/241120/163981>
- Taylor, J. C., & Robertson, M. M. (1995). *The effects of crew resource management (CRM) training in airline maintenance: Results following three years experience*. Los Angeles, CA: University of Southern California, Institute of Safety and Systems Management.
- Uttal, B., (1983). The corporate culture vultures. *Fortune*, 108(8), 66-72.
- Velicu, S., Velicu, F., Velicu, A., & Giurgiu, M. (2015). *Stress management in research projects*. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/267794226>

A

Study of Psychological Counseling Center Model for Chiang Mai University Personnel

Krittin Kasdee^{1,*} and Nathawat Longtong²

Received: October 4, 2022 Revised: November 29, 2022 Accepted: February 7, 2023

Abstract

The purpose of this research is to investigate a model of psychological counseling center for Chiang Mai University personnel. A qualitative method is used to obtain data from February to June 2022; a group of Chiang Mai University's executives and personnel-mental-health officers are interviewed in depth, while human resources personnel working in various affiliates are invited to participate in a focus group. The results show that Chiang Mai University personnel recognized the importance of mental health, especially the availability of counseling services that emphasize confidentiality and privacy. Both prevention and care services for mental health should be provided by professionals such as psychologists, psychiatrists, and nurses through face-to-face and online channels. However, pros and cons of chat and chatbot counseling should be studied further. Appropriate counseling hours should be between 08:00 and 20:00, and an emergency hotline would be a plus. Furthermore, the atmosphere and decoration of the center should be relaxing, warm, and provide a waiting area. However, the center space should be explicitly separated between mental health service recipients and other service clients.

Keywords: counseling center, psychological counseling center, psychology, personnel, Chiang Mai University

^{1,2} Psychology Department, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

* Corresponding author. E-mail: Krittin.kd@gmail.com

การศึกษารูปแบบของศูนย์การปรึกษาทางจิตวิทยา สำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กฤติน เกษดี^{1,*} และ ณฐวัฒน์ ล่องทอง²

วันรับบทความ: October 4, 2022 วันแก้ไขบทความ: November 29, 2022 วันตอบรับบทความ: February 7, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของศูนย์การปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลด้านสุขภาพจิตของบุคลากรมหาวิทยาลัย ส่วนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในกลุ่มบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่สังกัดส่วนต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยและทำงานด้านบริหารทรัพยากรบุคคล เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มิถุนายน 2565 ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพจิต โดยเฉพาะให้มีบริการปรึกษาทางจิตวิทยา โดยเน้นการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว ควรมีบริการทั้งด้านการส่งเสริมป้องกันด้านสุขภาพจิต และการดูแลรักษาสุขภาพจิต โดยบุคลากรที่ให้บริการควรมีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ และพยาบาล ส่วนรูปแบบการปรึกษาควรมีทั้งแบบพบตัว (Face to Face) และแบบผ่านช่องทางออนไลน์ (Online) ทั้งนี้การปรึกษาแบบการพิมพ์โต้ตอบ (Chat) และโปรแกรมโต้ตอบอัตโนมัติ (Chatbot) อาจต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของข้อดีข้อเสียและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการให้บริการ คือ เวลา 08:00-20:00 น. อาจมีสายด่วนสำหรับให้บริการกรณีฉุกเฉิน บรรยากาศและการตกแต่งควรมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีมุมสำหรับพักผ่อน ตกแต่งด้วยโทนสีอบอุ่น พื้นที่ให้บริการแบ่งชัดเจนระหว่างผู้รับบริการด้านสุขภาพจิตและผู้รับบริการด้านอื่น ๆ

คำสำคัญ: ศูนย์การปรึกษา ปรึกษาทางจิตวิทยา จิตวิทยา บุคลากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

^{1,2} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

* Corresponding author. E-mail: Krittin.kd@gmail.com

บทนำ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้ความสำคัญในการมุ่งดูแลและส่งเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจของบุคลากร โดยได้สนับสนุนโครงการพัฒนาศักยภาพการเสริมสร้างสุขภาพของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยขับเคลื่อนสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสุขภาพ (Healthy CMU) เพื่อลดปัญหาด้านสุขภาพของบุคลากรเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพในอนาคต (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ [มช], ศูนย์สื่อสารองค์กรและนักศึกษาเก่าสัมพันธ์, 2563) นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังให้ความสำคัญแก่บุคลากรทุกกลุ่ม ทั้งฝ่ายวิชาการ คือ คณาจารย์ และนักวิจัย และฝ่ายสนับสนุน ได้แก่ บุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย โดยมีสวัสดิการให้กับบุคลากร อาทิ สวัสดิการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สวัสดิการเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ หรือสวัสดิการด้านสุขภาพร่างกาย เช่น สิทธิรักษาพยาบาลจากสำนักงานประกันสังคม สิทธิรักษาที่ศูนย์สุขภาพมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (คลินิกไฝล่อม) ส่วนสวัสดิการช่วยเหลือดูแลด้านจิตใจ ส่วนนี้เป็นสวัสดิการร่วมกับการรักษาพยาบาลในสิทธิของประกันสังคม ทั้งนี้พบว่าบางสถานพยาบาลไม่มีแผนกที่ดูแลด้านสุขภาพจิตโดยเฉพาะ หรือที่เรียกว่า “แผนกจิตเวช” อาจทำให้บุคลากรขาดโอกาสในการดูแลสุขภาพจิตส่วนนี้ไป บางมหาวิทยาลัยมีศูนย์ช่วยเหลือด้านสุขภาพจิตสำหรับบุคลากรโดยเฉพาะ อาทิ ศูนย์สุขภาพทางจิต คณะจิตวิทยา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [จุฬ], 2562) ส่วนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีบริการปรึกษาทางจิตวิทยาเช่นกัน แต่เน้นให้บริการสำหรับนักศึกษาเป็นหลัก อาทิ 1. โครงการบ้านหลังที่สอง (ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) 2. CMU Minds (งานพัฒนานักศึกษาสู่สากลและแนะแนว กองพัฒนานักศึกษา) และ 3. Science Care ดูแลใจ (คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) บุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถือว่าอยู่ในช่วงวัยทำงาน โดยวัยทำงาน พบว่า มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ เมื่อเกิดปัญหาด้านสุขภาพกายมีสวัสดิการที่ครอบคลุมในการรักษา แต่ปัญหาด้านสุขภาพจิต สวัสดิการที่มีอาจไม่ครอบคลุมเทียบเท่าสวัสดิการอื่น ๆ ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาสุขภาพจิตหรือความเครียดอาจส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและประสิทธิภาพการทำงาน หากเกิดความเครียดเรื้อรังหรือมีความเครียดมากเกินไปย่อมส่งผลทำให้เกิดความเจ็บป่วยตามมา อาจกระทบต่อความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ครอบครัว เพื่อน หรือเพื่อนร่วมงาน ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลงอาจส่งผลให้ต้องมีการลาพัก ลาป่วย หรือมาสาย หากรุนแรงกว่านั้นอาจตัดสินใจลาออกได้ (ชลนที ลิตู, 2556) ซึ่งหากปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบกับการทำงาน วิธีหนึ่งที่จะช่วยจัดการความเครียด การปรับตัว และป้องกันปัญหาด้านสุขภาพจิต คือ การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้แต่ละบุคคลได้สำรวจตนเอง ทำความเข้าใจปัญหา ทั้งนี้การทำให้บุคคลอื่นตระหนักรู้ตามที่กล่าวมานั้นจำเป็นต้องใช้ความสามารถเฉพาะทาง ประสบการณ์ และวิชาชีพเฉพาะที่ผ่านการฝึกการทำงานด้านจิตใจและมีความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ในการเอื้อเพื่อให้สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้น ซึ่งการปรึกษาทางจิตวิทยาสามารถเข้ามาช่วยเหลือในส่วนนี้ เพื่อให้บุคลากรมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นและสามารถปรับตัวได้ โดยแนวทางหนึ่งในการดูแลและเยียวยาสุขภาพจิตของบุคลากร คือ การได้รับการช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาด้านจิตใจ โดยการได้รับบริการปรึกษาทางจิตวิทยา หากจะมีบริการปรึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่สำหรับบุคลากร ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่าศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรควรเป็นอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้รับบริการ คือ บุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การปรึกษาทางจิตวิทยา

1.1 ความหมายของการปรึกษาทางจิตวิทยา

จากการศึกษาเกี่ยวกับความหมายการปรึกษาทางจิตวิทยา พบว่า มีนักวิชาการที่ได้อธิบายความหมายของการปรึกษาทางจิตวิทยาเอาไว้ โดยวรางคณา โสমনันท์ (2561) อธิบายการปรึกษาทางจิตวิทยา คือ กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยอาศัยการสื่อสารแบบสองทางระหว่างบุคคลหนึ่งในฐานะผู้ให้การปรึกษา มีหน้าที่เอื้ออำนวยให้อีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้รับการปรึกษาได้สำรวจทำความเข้าใจถึงสิ่งที่ปัญหา และสามารถทำให้ผู้รับการปรึกษาแสวงหาทางแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสิ่งแวดล้อม จนสามารถตัดสินใจหรือแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนปรับปรุงความสามารถในการพัฒนาดตนเอง ในขณะเดียวกัน เสรี ใหม่จันทร์ (2556) ได้ให้ความหมายของการปรึกษาทางจิตวิทยาไปในทำนองเดียวกันและครอบคลุมอย่างสมบูรณ์ คือ กระบวนการเชิงสัมพันธ์ภาพจากการสื่อสารระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษา โดยผู้ให้การปรึกษา คือ นักวิชาชีพที่ผ่านการฝึกอบรมให้มีความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับทฤษฎีบุคลิกภาพ และทฤษฎีจิตบำบัดหรือทฤษฎีการให้คำปรึกษา เพื่อใช้ในการเอื้ออำนวยให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจตนเองทั้งความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม และความหมายของชีวิต เพื่อทำความเข้าใจถึงปัญหาหรือความกังวลใจและแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหได้ด้วยศักยภาพของตนเอง แล้วจึงนำไปใช้ในชีวิตจริงเพื่อให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขมากยิ่งขึ้น

1.2 จุดมุ่งหมายของการปรึกษาทางจิตวิทยา

แบร์รี่ (2549) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาเป็นการช่วยเหลือให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น เข้าใจปัญหาและความมกของชีวิต อีกทั้งเป็นการเรียนรู้ทักษะการตัดสินใจ และเผชิญกับเรื่องต่าง ๆ ทั้งการจัดการปัญหา การควบคุมตนเอง การสร้างและรักษาสัมพันธภาพ นอกจากนี้ มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม นอกจากนี้ ไสริช โพธิ์แก้ว (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงพันธกิจสำคัญของนักจิตวิทยาการปรึกษาว่า นักจิตวิทยาการปรึกษามีหน้าที่ในการพาเพื่อนมนุษย์ออกจากที่มืดไปสู่ที่สว่าง จากที่แคบไปสู่ที่กว้าง จากที่อ่อนแอท้อแท้ไปสู่ที่เข้มแข็งด้วยพลังแห่งชีวิต จากการใช้ชีวิตอยู่ในความผันผวนอันสมมติไปสู่ความจริงที่แจ่มใส อีกทั้งยังได้กล่าวต่อไปว่า เมื่อผู้รับการปรึกษาได้เห็นความทุกข์ของตนเองอย่างชัดเจนและเข้าใจถึงรากเหง้าของมันแล้ว เขาย่อมชัดเจนที่สัมผัสความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ได้อย่างรวดเร็ว แม้ความทุกข์นั้นอาจจะมีปริมาณน้อยและแผ่วเบา เมื่อเขาได้เห็นความทุกข์ของเขาและเข้าใจถึงรากเหง้าของมัน เขาย่อมเห็นหนทางที่จะจัดการขจัดรากเหง้ามันเพื่อความทุกข์จะได้มลายหายไป และความสงบแจ่มใสจะได้เข้ามาแทนที่

1.3 ประเภทของการให้บริการปรึกษา

การให้บริการปรึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) การให้การปรึกษารายบุคคล (Individual Counseling) และ 2) การให้การปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) วัชร ทรัพย์มี (2531) ได้อธิบายการให้การปรึกษารายบุคคล (Individual Counseling) ว่าเป็นกระบวนการช่วยเหลือ ซึ่งมีการพบปะเป็นส่วนตัวระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับบริการ การให้การปรึกษารายบุคคลมีส่วนช่วยให้ผู้รับบริการเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น วางแผนในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มิใช่เพียงเฉพาะปัญหาที่กำลังประสบอยู่เท่านั้น แต่ช่วยเอื้อให้มีทักษะอื่นเกิดขึ้นเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

จากการศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการปรึกษาแบบรายบุคคลในปัจจุบัน พบว่า มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต ดังเช่นงานวิจัยของ สุววุฒิ วงศ์ทางสวัสดิ์ ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริการปรึกษารายบุคคลแบบออนไลน์ทั้งหมด 3 เรื่อง โดยงานวิจัยแรกศึกษาการบริการด้านสุขภาพจิตทางอินเทอร์เน็ต: ลักษณะปัญหาของผู้มารับบริการและประสบการณ์ของผู้ให้บริการผ่านโปรแกรมเอ็มเอสเอ็ม (MSN) ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นการให้บริการปรึกษาแบบรายบุคคลผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า MSN โดยรูปแบบการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นการพิมพ์โต้ตอบระหว่างผู้ให้บริการปรึกษาและผู้รับบริการปรึกษา (สุววุฒิ วงศ์ทางสวัสดิ์, 2553) ส่วนงานวิจัยชิ้นต่อมา คือ การส่งเสริมสุขภาวะในนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีด้วยการปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแบบออนไลน์ โดยงานวิจัยนี้ได้ให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาผ่านโปรแกรมที่จัดทำขึ้นเองของผู้วิจัย แต่ยังคงเป็นการให้บริการปรึกษารูปแบบการพิมพ์โต้ตอบ หรือที่เรียกว่า แชท (Chat) (สุววุฒิ วงศ์ทางสวัสดิ์ และ อรุณญา ตัญคำภีร์, 2560) ส่วนงานวิจัยชิ้นสุดท้ายที่จะกล่าวถึงของนักวิจัยท่านนี้ คือ ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแบบออนไลน์แนวอัตถิภาวนิยม- มนุษยนิยมต่อสุขภาวะของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีที่มีบุคลิกภาพแบบไม่มั่นคงทางอารมณ์ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะให้บริการปรึกษาผ่านเว็บไซต์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คือ www.youthonlineecps.com โดยได้มีการติดตั้งระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลผู้รับบริการในระบบแชท (สุววุฒิ วงศ์ทางสวัสดิ์, 2559)

จากข้างต้นเห็น พบว่า การบริการปรึกษาทางจิตวิทยารายบุคคลนั้น โปรแกรมออนไลน์เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ซึ่งในอดีตจะเป็นการให้บริการผ่านการพิมพ์โต้ตอบ (Chat) ผ่านโปรแกรมเอ็มเอสเอ็ม (MSN) และโปรแกรมที่ถูกสร้างขึ้นโดยเฉพาะเพื่อรักษาความปลอดภัยด้านความลับของผู้ใช้บริการ แต่เมื่อเวลาผ่านไประบบการสื่อสารมีการพัฒนามากขึ้น อีกทั้งโปรแกรมเอ็มเอสเอ็ม (MSN) ยุติการให้บริการ ปัจจุบันมีรูปแบบการบริการปรึกษาทางจิตวิทยารายบุคคลแบบออนไลน์ที่หลากหลายมากขึ้นกว่าเดิม โดยผ่านช่องทางออนไลน์ขึ้นอยู่กับหน่วยงานหรือบริษัทนั้น ๆ กำหนดโดยหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาออนไลน์ในไทยมีค่อนข้างหลากหลาย ดังนี้

1) RelationFlip: ให้บริการผ่านเว็บไซต์จิตวิทยาที่สร้างขึ้นภายใต้จุดมุ่งหมาย คือ “For The Better Version of Yourself” โดยมุ่งหวังให้การดูแลสุขภาพจิตเป็นสวัสดิการหนึ่งที่พนักงานในองค์กรควรได้รับเช่นกันกับการดูแลสุขภาพกาย แต่ถึงอย่างนั้นคนทั่วไปที่ไม่ใช่พนักงานบริษัทก็สามารถเข้าไปใช้บริการได้เช่นเดียวกัน

2) iStrong: ให้บริการผ่านเว็บไซต์จิตวิทยาและการให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาจะเป็นการโทรศัพท์พูดคุย

3) Ooca: ให้บริการผ่านแอปพลิเคชัน (Application) “Ooca: It’s Okay. Let’s talk.” โดยให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาผ่านช่องทางวิดีโอคอล (Video Call) เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ต้องการใช้บริการที่อยู่ระยะทางไกล และประหยัดเวลาและค่าเดินทาง

4) One Man Counselor: เป็นช่องทางการให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาทั้งรูปแบบนัดหมายเพื่อพบตัวนักจิตวิทยาโดยตรง หรือสามารถนัดหมายการบริการผ่านช่องทางการวิดีโอคอล โทรศัพท์ หรือแชทพูดคุยได้

นอกจากนี้ มีการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาผ่านโทรศัพท์พูดคุยผ่านหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สายด่วนสุขภาพจิต 1323 หรือ องค์การสะมาริตันส์ ไทยแลนด์ (Samaritan Thailand) เป็นต้น ซึ่งทั้งสองหน่วยงานให้บริการโดยไม่เก็บค่าบริการ

ในส่วนของการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์ (2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การให้การปรึกษาแบบกลุ่ม คือ กระบวนการที่ผู้ให้การปรึกษาร่วมกันเพื่อช่วยเหลือผู้รับบริการ ซึ่งจำนวนของผู้รับบริการมีจำนวน 2 คนขึ้นไป ผู้รับบริการนั้นมาร่วมกลุ่มกันโดยมีคุณสมบัติและลักษณะที่เหมาะสมในการมีบทบาทเอื้ออำนวยให้บรรยากาศของกลุ่มมีความอบอุ่น ปลอดภัย และเกิดความไว้วางใจในสมาชิกด้วยกันเอง นำไปสู่การเปิดเผยตนเองเพื่อช่วยให้สมาชิกในกลุ่มได้มีโอกาสสำรวจ และเผชิญหน้ากับปัญหา หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลด้วยการทำความเข้าใจ และค้นหาวិถีทางในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ กระบวนการกลุ่มยังช่วยให้สมาชิกเกิดการพัฒนาตนเอง เป็นที่ยอมรับของสังคม และมีการปรับตัวเพื่อดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า

2. บริบทเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.1 รูปแบบการแบ่งกลุ่มส่วนงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในปัจจุบัน

จาก ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่องการแบ่งกลุ่มสาขาวิชาของส่วนงานวิชาการที่รับผิดชอบด้านการจัดการเรียนการสอน (มช, 2560) ได้แบ่งส่วนงานวิชาการที่รับผิดชอบด้านการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมเกษตร วิทยาลัยการศึกษาและการจัดการทางทะเล วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี และวิทยาลัยนานาชาติ นวัตกรรมดิจิทัล 2. กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ และคณะสาธารณสุขศาสตร์ 3. กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ คณะการสื่อสารมวลชน คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะจิตรศิลป์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์

นอกจากนี้ จากข้อมูลของเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ภายในมหาวิทยาลัยยังประกอบด้วยหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำงานร่วมกัน เช่น กองกฎหมาย กองบริหารงานบุคคล กองพัฒนานักศึกษา กองอาคารสถานที่และสาธารณูปโภค โครงการจัดตั้งวิทยาลัยการศึกษาดลัดชีวิต สำนักงานบริหารงานวิจัย สำนักงานมหาวิทยาลัย สำนักทะเบียนและประมวลผล และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 รูปแบบการแบ่งตำแหน่งบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แบ่งบุคลากรหรือพนักงานของมหาวิทยาลัยออกเป็น 2 ประเภทหลัก ดังนี้ (มช, สำนักงานมหาวิทยาลัย, กองบริหารงานบุคคล, 2554)

1. พนักงานสายวิชาการ ประเภทคณาจารย์ประจำและนักวิจัย มีภาระหน้าที่ คือ การเรียนการสอน การพัฒนานักศึกษา งานบริการวิชาการ งานวิจัย งานบริหาร และงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

2. พนักงานสายสนับสนุน กลุ่มปฏิบัติการและวิชาชีพ และกลุ่มบริการ มีภาระหน้าที่ คือ งานประจำของแต่ละตำแหน่ง งานบริการวิชาการ / งานเชิงพัฒนา และงานพิเศษอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

3. รูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาในปัจจุบัน

3.1 รูปแบบการให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา

รูปแบบการให้บริการแต่ละที่จะมีรูปแบบหลัก คือ การให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยารายบุคคลแบบนัดหมายพูดคุยแบบพบตัว โดยผู้รับบริการจำเป็นต้องนัดหมายล่วงหน้า ทั้งนี้มีบริการสำหรับกรณีติดต่อเข้ามาเพื่อขอใช้บริการทันทีเช่นกัน นอกจากนี้ ในสถานการณ์ไม่ปกติ เช่น กรณีสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ทำให้การพบเจอกันเพื่อให้บริการเป็นเรื่องไม่เหมาะสม ส่งผลให้แต่ละศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา มีการอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยเหลือผู้รับบริการอีกรูปแบบ คือ การบริการปรึกษาทางจิตวิทยารายบุคคลแบบออนไลน์ (Online) ซึ่งช่องทางในการพูดคุยตามที่ศึกษา พบว่า มีหลายโปรแกรมที่ใช้ เช่น Line ซึ่งอาจจะเป็นการให้คำปรึกษาได้ตอบเฉพาะเสียง (Voice Call) หรือการให้คำปรึกษาแบบเห็นหน้า (Video Call) ตามแต่เงื่อนไขของแต่ละศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา ในบางศูนย์การบริการปรึกษาทางจิตวิทยา อาจใช้โปรแกรม Zoom หรือผ่านการโทรศัพท์ เป็นต้น นอกจากนี้ พบว่า บางศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยามีบริการปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกลุ่มร่วมด้วย โดยจุดมุ่งหมายของแต่ละกลุ่มขึ้นอยู่กับนโยบายในช่วงเวลานั้น ๆ ของแต่ละศูนย์ที่ให้บริการเป็นผู้กำหนด

3.2 เวลาทำการและเวลาให้บริการปรึกษา

ช่วงเวลาทำการในบริบทนี้ หมายถึง ช่วงเวลาที่ผู้สนใจรับบริการสามารถนัดหมายเพื่อเข้าพบหรือติดต่อขอรับบริการได้ในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษา พบว่า เวลาทำการของศูนย์ให้บริการปรึกษามีหลากหลายช่วงเวลาที่คล้ายคลึงกัน คือ เปิดให้บริการช่วงเวลาทำการตามเวลาราชการ โดยมีความแตกต่างของช่วงเวลาแต่ละศูนย์ให้บริการปรึกษาเล็กน้อย ได้แก่ 08:30-17:00 น., 09:00-16:00 น. และ 08:30-16:00 น.

อีกทั้งบางศูนย์ให้บริการมีคลินิกนอกเวลาเพื่อให้บริการกรณีที่ไม่สามารถมาในช่วงเวลาทำการได้ โดยช่วงเวลาของคลินิกนอกเวลา คือ 17:00-20:00 น. ทั้งนี้ทุกศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาหยุดทำการในวันหยุดนักขัตฤกษ์

นอกจากนี้ มีบางแห่งให้บริการสำหรับติดต่อในกรณีฉุกเฉิน เช่น อุบัติเหตุ บาดเจ็บจนเดินไม่ได้ มีอาการคลุ้มคลั่ง ทำร้ายผู้อื่นหรือตนเอง เป็นต้น โดยการติดต่อฉุกเฉินนั้นทางศูนย์ให้บริการจะมีเบอร์ติดต่อไว้สำหรับกรณีฉุกเฉินโดยที่จะไม่ได้ติดต่อเข้ามาที่ศูนย์โดยตรง อาทิ ติดต่อเบอร์ 02-2180000 (ศูนย์รปภ. ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ติดต่อ 1669 (ศูนย์เฮอร์วีน) หรือติดต่อสายด่วนสุขภาพจิต 1323 เป็นต้น ทั้งนี้มีบางกรณีที่มีศูนย์บริการให้การปรึกษาทางจิตวิทยาประจำคณะ เจ้าหน้าที่ที่ดูแลในส่วนนี้จะให้เบอร์ส่วนตัวเพื่อให้นักศึกษาติดต่อในกรณีฉุกเฉินเท่านั้นเพื่อหวังผลช่วยเหลือได้ทันท่วงที

3.3 ช่องทางในการติดต่อเพื่อขอรับบริการ

จากการศึกษา พบว่า ช่องทางการติดต่อเพื่อขอรับบริการไม่แตกต่างกันมากนัก โดยช่องทางการติดต่อมีดังนี้ 1) ติดต่อที่ศูนย์บริการการปรึกษาทางจิตวิทยาโดยตรง (Walk in) 2) ติดต่อผ่านเบอร์โทรศัพท์ของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา 3) แอปพลิเคชัน (Application) ที่ศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาเปิดใช้งาน เช่น ไลน์ (Line) 4) ติดต่อผ่านเฟสบุ๊กเพจ (Facebook page) ของศูนย์ให้บริการปรึกษา และ 5) อีเมล (E-mail)

3.4 บุคลากรประจำศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา

บุคลากรที่ให้บริการประจำศูนย์ให้บริการปรึกษาของแต่ละแห่งไม่แตกต่างกันมาก บุคลากรหลัก มีดังนี้ 1) จิตแพทย์ 2) นักจิตวิทยาคลินิก 3) นักจิตวิทยาการปรึกษา และ 4) เจ้าหน้าที่ธุรการ ทั้งนี้ ในมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศมีความแตกต่างจากประเทศไทย คือ มีนักสังคมสงเคราะห์ประจำศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาด้วย

3.5 รูปแบบการบริการอื่น ๆ ภายในศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา

3.5.1) การจัดอบรม / บรรยายให้ความรู้ ส่วนใหญ่ศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยามีการจัดอบรมให้ความรู้ โดยการจัดอบรมดังกล่าวเน้นขึ้นอยู่บนนโยบายและเงื่อนไขของแต่ละแห่ง ทั้งนี้การจัดอบรมส่วนใหญ่นำมาพัฒนาและส่งเสริมด้านสุขภาพจิตและบุคลิกภาพ

3.5.2) หลักสูตรระยะสั้นแบบออนไลน์ บางศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยามีการสร้างหลักสูตรระยะสั้นเพื่อให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วม ส่วนใหญ่เมื่อเข้าร่วมจนครบตามกำหนดและผ่านเกณฑ์การประเมินจะได้ประกาศนียบัตร (Certificate)

3.5.3) รูปแบบการตกแต่ง บางศูนย์ให้บริการการปรึกษาทางจิตวิทยามีพื้นที่สำหรับให้พักผ่อนซึ่งสามารถใช้งานเพื่อนั่งรอหรืออ่านหนังสือในบริเวณพื้นที่ด้านใน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มผู้บริหารและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาวะจิตของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในกลุ่มบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มอย่างในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนของบุคลากรที่ทำงานด้านทรัพยากรบุคคลของสังกัดต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วย สำนักงานมหาวิทยาลัย ศูนย์และสถาบันวิจัย และกลุ่มคณะสาขาวิชาต่าง ๆ ประกอบด้วย กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นอกจากนี้ มีผู้ให้ข้อมูลเป็นคณะทำงานด้านการดูแลสุขภาพจิตของบุคลากรด้วย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และดำเนินกระบวนการกลุ่ม โดยบันทึกเสียง สังเกต จดบันทึกภาคสนามขณะที่ทำการสัมภาษณ์และดำเนินกระบวนการกลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) โดยใช้ข้อคำถามปลายเปิดและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นที่สำคัญจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล คือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มิถุนายน 2565 หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทบทวนเพื่อกำหนดประเด็น จัดลำดับข้อมูลตามประเด็นที่สัมภาษณ์และดำเนินกระบวนการกลุ่ม กรองหาประเด็นสำคัญ และสรุปผลรูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา สำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของศูนย์บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ส่วนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีบทบาทหน้าที่ด้านสุขภาวะจิตของบุคลากรและนักศึกษา
2. ผู้บริหารกองบริหารงานบุคคล สำนักงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ผู้บริหารศูนย์สุขภาพจิต คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับรูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลำดับ	รูปแบบ	รายละเอียด
1.	มุมมองต่อการมีศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากร	ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นความสำคัญของการส่งเสริมและดูแลด้านสุขภาพจิตของบุคลากร โดยเฉพาะการมีสวัสดิการให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากร ซึ่งมีมุมมองว่าหากบุคลากรมีสุขภาพจิตที่ดี ย่อมส่งผลต่อการทำงานที่มีความสุข
2.	รูปแบบของการให้บริการ	ผู้ให้สัมภาษณ์มีมุมมองว่า การให้บริการของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาควรมีบริการด้านสุขภาพจิตที่ครอบคลุม 2 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านส่งเสริมและป้องกันเกี่ยวกับสุขภาพจิต อาทิ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา โดยเฉพาะจิตวิทยาเชิงบวก เช่น ความสุข การฟื้นฟูจิตใจ รวมถึงการทำความเข้าใจและยอมรับโรคทางจิตเวชต่าง ๆ ที่ปรากฏในบริบทสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่าควรมีอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองเพื่อให้บุคลากรได้มีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ นอกเหนือจากทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น ทักษะการเจรจาต่อรอง ทักษะการสื่อสาร ทักษะการจัดการเวลา หรือทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น 2. ด้านการดูแลรักษาสุขภาพจิต ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงทัศนะว่าควรมีการให้บริการปรึกษาหรือบำบัดทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรที่ต้องการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งรูปแบบของการให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาควรมีรูปแบบที่ครอบคลุมความต้องการของบุคลากร กล่าวคือ มีบริการทั้งการให้บริการปรึกษาแบบพบตัว (Face to Face) การให้บริการปรึกษาแบบออนไลน์ (Online) การให้บริการปรึกษาผ่านการโทรศัพท์ รวมถึงการให้บริการปรึกษาผ่านการพิมพ์โต้ตอบ (Chat) เป็นต้น ซึ่งแต่ละรูปแบบอาจต้องศึกษาเพิ่มเติมถึงความเหมาะสมหากนำมาให้บริการ
3.	ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการให้บริการ	ในส่วนของช่วงเวลาในการให้บริการของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา ทางผู้ให้สัมภาษณ์ได้แบ่งเป็น 2 กรณี คือ 1. ช่วงเวลาในการให้บริการในด้านการส่งเสริมและป้องกันด้านสุขภาพจิต ซึ่งควรเปิดให้บริการตามเวลาการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือ 8:30 น. จนถึง 16:30 น. 2. ด้านการดูแลรักษาสุขภาพจิต ควรเปิดให้บริการตั้งแต่ 08:30 น. จนถึง 20:00 น. เนื่องจากอาจมีบุคลากรที่สะดวกในการเข้ารับบริการช่วงเวลาหลังเลิกงานมากกว่าการเข้ารับบริการภายในเวลางาน นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่าหากนอกเหนือช่วงเวลาในการให้บริการ อาจให้มีบริการตอบข้อความอัตโนมัติ (Chatbot) ที่สามารถโต้ตอบและวิเคราะห์ปัญหาของผู้รับบริการเบื้องต้นได้เพื่อบรรเทาความรุนแรงที่ผู้รับบริการกำลังเผชิญและเป็นการประสานงานส่งต่อข้อมูลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับรูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ต่อ)

ลำดับ	รูปแบบ	รายละเอียด
4.	ช่องทางในการติดต่อ	สำหรับช่องทางการติดต่อเพื่อขอรับบริการกับทางศูนย์ให้บริการปรึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่าจำเป็นต้องมีทุกช่องทางและมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนช่องทางไปตามยุคสมัยเพื่อให้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถเข้าถึงได้สะดวกและรวดเร็ว โดยได้เสนอช่องทางในการติดต่อไว้ 3 ช่องทาง ได้แก่ 1. เฟสบุ๊กเพจ (Facebook Page) 2. แอปพลิเคชันไลน์ (Line Application) 3. การติดต่อผ่านการโทรศัพท์ หรือการโทรนัดหมายได้โดยตรงกับทางศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา
5.	บุคลากรให้บริการ	ศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาควรประกอบด้วยบุคลากรด้านสุขภาพจิตเป็นหลัก ได้แก่ นักจิตวิทยา และจิตแพทย์ ส่วนบุคลากรอื่น ๆ อาจประกอบด้วย เภสัชกร และพยาบาล ซึ่งรูปแบบการทำงานของบุคลากรต่าง ๆ อาจมีทั้งการให้บริการเต็มเวลา (Full Time) และการให้บริการแบบเป็นช่วงเวลา (Part Time) นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังเสนอให้บุคลากรที่ทำหน้าที่ติดต่อนัดหมายคัดกรองผู้รับบริการควรมีทักษะในการให้คำปรึกษาเบื้องต้น นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญต่อบุคลากรที่ทำงานในศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา โดยมีความเห็นว่า ผู้ให้บริการภายในศูนย์ให้บริการปรึกษาโดยเฉพาะนักจิตวิทยาและจิตแพทย์จำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นปัญหาด้านความสัมพันธ์ทับซ้อน (Duo Relationship) หรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) โดยป้องกันไม่ให้มีโอกาสเกิดขึ้นในการทำงานเกี่ยวกับการปรึกษาทางจิตวิทยา
6.	บรรยากาศและการตกแต่ง	ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นความสำคัญอย่างมากของความเป็นส่วนตัวของการรับบริการด้านสุขภาพจิต กล่าวคือ ห้องให้คำปรึกษาควรเป็นห้องเก็บเสียง และควรมีห้องให้คำปรึกษาอย่างน้อย 2 ห้อง นอกจากนี้ ควรแบ่งส่วนชัดเจนระหว่างห้องให้คำปรึกษากับส่วนรับบริการอื่น ๆ เช่น มุมพักผ่อน ด้านการตกแต่งและโทนสีควรเป็นโทนสีที่อบอุ่นและรู้สึกสบายตา เช่น สีครีม สีขาว สีเขียว หรือสีน้ำตาล เป็นต้น

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า บุคลากรควรมีสวัสดิการที่ครอบคลุมครบทุกด้านเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเน้นการให้บริการที่แบ่งแยกส่วนชัดเจน เป็นส่วนตัว โดยการให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาควรมีหลากหลายรูปแบบที่ให้ผู้รับบริการเลือกตามความสะดวกใจ และมีการส่งเสริม ป้องกัน เกี่ยวกับสุขภาพจิตด้านอื่น ๆ

ส่วนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ในการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 57 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่สังกัดส่วนต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย และทำงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งมีรายละเอียด ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	45	78.95
ชาย	12	21.05
รวม	57	100
ประเภท		
บุคลากรสายวิชาการ	5	8.77
บุคลากรสายสนับสนุน	52	91.23
รวม	57	100
สังกัด		
สำนักงานมหาวิทยาลัย	21	36.84
คณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย	26	45.61
ศูนย์และสถาบันวิจัยที่สังกัดมหาวิทยาลัย	10	17.55
รวม	57	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 78.95 แบ่งเป็นบุคลากรสายสนับสนุน ร้อยละ 91.23 และบุคลากรสายวิชาการ ร้อยละ 8.77 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มสังกัดคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 45.61 และกลุ่มสังกัดงานมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 45.61

ผลการวิเคราะห์รูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สามารถแบ่งประเด็นได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับรูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลำดับ	รูปแบบ	รายละเอียด
1.	มุมมองต่อการมีศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากร	จากการสนทนากลุ่ม พบว่า บุคลากรล้วนเห็นด้วยต่อการให้มีศูนย์ให้บริการปรึกษาสำหรับบุคลากรโดยเฉพาะ เนื่องจากหากบุคลากรมีสุขภาพจิตที่ดีย่อมส่งผลต่อการทำงานที่มีความสุขและประสิทธิภาพการทำงานน่าจะออกมาดี อีกทั้งบุคลากรคือมนุษย์คนหนึ่ง และมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน มีปัญหาที่หลากหลาย อาทิ ปัญหาเรื่องภาระงาน ปัญหาความเครียดจากผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ความกดดันจากการพัฒนาตำแหน่งงาน หรือโรคทางกายที่ส่งผลต่อสุขภาพจิต เป็นต้น ซึ่งการแก้ไขปัญหาของแต่ละคนอาจจะไม่เหมือนกัน เป็นเรื่องดีที่มีศูนย์บริการปรึกษาสำหรับบุคลากรเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการปรับตัวเมื่อเจอกับปัญหา โดยการให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาต้องเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลต่อเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ หรือหัวหน้างาน และมีการเซ็นยินยอมก่อนเข้ารับบริการ
2.	รูปแบบของการให้บริการ	บุคลากรต้องการให้มีการให้บริการปรึกษาที่ครบถ้วน ได้แก่ ให้บริการปรึกษาแบบพบตัว (Face to Face) และให้บริการปรึกษาแบบออนไลน์ (Online) ผ่านโปรแกรม Zoom (Zoom) หรือ ไมโครซอฟต์ทีม (Microsoft Teams) โดยจำเป็นต้องเปิดกล่องขณะให้บริการเพื่อให้สามารถสังเกตอวัจนภาษาได้ นอกจากนี้ บุคลากรที่ทำการสนทนากลุ่มเสนอให้มีการให้บริการแบบช่องทางเร่งด่วน (Fast Track) เพื่อให้สามารถขอรับบริการได้ในกรณีฉุกเฉิน ทั้งนี้บุคลากรไม่เห็นด้วยกับการให้บริการแบบพิมพ์โต้ตอบผ่านโปรแกรมอัตโนมัติ (Chatbot) เนื่องจากต้องการพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญมากกว่า
3.	ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการให้บริการ	จากการสนทนากลุ่มบุคลากรเห็นว่าศูนย์ให้บริการปรึกษาควรเปิดให้บริการในทุกวัน (ไม่เว้นวันหยุดราชการ) โดยช่วงเวลาที่บุคลากรเสนอ คือ ช่วงเวลา 08:00 น.-20:00 น. อีกทั้งมีความเห็นให้มีสายด่วนให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง โดยบุคลากรที่ให้บริการสายด่วนควรเป็นบุคลากรที่มีทักษะการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา ซึ่งอาจจะเป็นนักจิตวิทยาหรือไม่ก็ได้
4.	ช่องทางการติดต่อ	ด้านช่องทางการติดต่อเพื่อขอรับบริการเสนอว่าควรมีหลายช่องทางเพื่อความสะดวกของผู้รับบริการ โดยได้เสนอช่องทางไว้ ดังนี้ 1. เฟสบุ๊กเพจ (Facebook Page) 2. แอปพลิเคชันไลน์ (Application Line) 3. ติดต่อโดยตรงที่ศูนย์ให้บริการ ซึ่งการติดต่อเพื่อนัดหมายรับบริการปรึกษาทางจิตวิทยาอาจจะ CMU Account เพื่อเป็นการยืนยันตัวตนของบุคลากร

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับรูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ต่อ)

ลำดับ	รูปแบบ	รายละเอียด
5.	บุคลากรให้บริการ	ควรเป็นบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตโดยเฉพาะ ได้แก่ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ อาจมีวิชาชีพอื่น ๆ ด้วย เช่น พยาบาล เภสัชกร นักกายภาพบำบัด นักดนตรีบำบัด เสนอให้บุคลากรที่ทำหน้าที่ต้อนรับเป็นผู้ได้รับการอบรมทางด้านการคัดกรองทางจิตวิทยา ซึ่งไม่เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง เพียงแต่ให้ความสำคัญเรื่องในด้านการบริการ โดยบุคลากรที่ทำหน้าที่ต้อนรับต้องมีหน้าที่เป็นมิตร ใจเย็น และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อรองรับการให้บริการกับบุคลากรต่างชาติได้
7.	การให้บริการอื่น ๆ	เสนอให้มีการจัดอบรมเกี่ยวกับจิตวิทยาและการพัฒนาจิตใจ เช่น การสร้างความสุข การฟื้นฟูจิตใจ การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น การปรับตัว การสำรวจและเข้าใจตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ เสนอให้มีการทำแบบประเมินตนเองออนไลน์เพื่อให้สามารถสำรวจและเข้าใจตนเองได้มากขึ้น
8.	บรรยากาศและการตกแต่ง	บรรยากาศภายในศูนย์ให้บริการปรึกษาควรมีลักษณะที่ผ่อนคลาย มีความเป็นส่วนตัว โดยแบ่งสัดส่วนชัดเจนระหว่างส่วนให้บริการด้านจิตวิทยาและส่วนให้บริการด้านอื่น ๆ ภายในห้องให้บริการปรึกษาควรเป็นห้องที่เก็บเสียงและแบ่งสัดส่วนระหว่างผู้รับบริการกับผู้รอคอย บริเวณรอบ ๆ ศูนย์ควรมีมุมสำหรับพักผ่อน อาจประกอบด้วยโต๊ะ เก้าอี้ โซฟา ในจำนวนที่เพียงพอ อาจมีมุมสำหรับผ่อนคลายผ่านการทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น มีเก้าอี้นวดไฟฟ้ารองรับ มุมสำหรับเล่นโยคะ หรือมีมุมสวนดอกไม้ ด้านการตกแต่งควรตกแต่งด้วยโทนสีที่อบอุ่น เช่น โทนสีธรรมชาติ อาทิ สีครีม สีขาว สีเขียว หรือสีน้ำตาล

ประโยชน์ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยที่ได้ สะท้อนว่า บุคลากรล้วนเห็นความสำคัญและตระหนักในการส่งเสริมดูแลสุขภาพจิตของตนเองและคนรอบข้าง อันนำไปสู่การได้ทราบถึงรูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการของบุคลากร เพื่อตอบสนองความต้องการในการให้บริการด้านสุขภาพจิตซึ่งเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรมีประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากการได้มีโอกาสศึกษาวิจัยผ่านการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ พบว่า บุคลากรมีความต้องการที่จะเข้าถึงบริการดังกล่าว แต่ในบางครั้งอาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำงานและความเป็นส่วนตัว อาทิ ช่วงเวลาในการทำงานไม่สามารถปลีกตัวเข้ารับบริการได้ ความรู้สึกลำบากใจที่ต้องแจ้งเพื่อนร่วมงานถึงการเข้ารับบริการด้านสุขภาพจิต หรือแม้กระทั่งความต้องการในการรับบริการหลังเลิกงานเพื่อไม่ให้กระทบการทำงาน เป็นต้น ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ล้วนเป็นประโยชน์ในการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ในการให้บริการของศูนย์ให้บริการปรึกษาที่เหมาะสมกับ

ข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรสามารถใช้บริการและดูแลสุขภาพจิตใจของตนเองได้ดีขึ้นโดยไม่รู้สึกลำบากใจเมื่อต้องติดต่อขอรับบริการ ผลการวิจัยนี้ จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานต่าง ๆ นำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมถึงการกำหนดรูปแบบของศูนย์ให้บริการปรึกษาเพื่อส่งเสริมและดูแลสุขภาพจิตของบุคลากรให้เหมาะสมกับความต้องการ ตลอดจนเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของบุคลากรอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. มุมมองของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ต่อการมีศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา พบว่า บุคลากรล้วนมีมุมมองที่ดีและเห็นด้วยต่อการมีศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากรโดยเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาที่พบได้มากขึ้นและส่งผลกระทบต่อการทำงาน ซึ่งบุคลากรมีมุมมองว่าการมีสุขภาพจิตที่ดีย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fisher (2010 อ้างถึงใน บุรเทพ โชคนานกุล และนภเรณู ลัจจรักษ์ วีระจิตติ, 2560) ที่กล่าวว่า พนักงานที่มีความสุขจะผลิตงานได้มากกว่า นอกจากนี้ ประเด็นความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งด้านปัญหาและการแก้ไขปัญหาเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน กล่าวคือ บุคลากรแต่ละคนมีความแตกต่างกันและมีปัญหาหลากหลายที่ต้องเผชิญทั้งปัญหาด้านสุขภาพจิตและปัญหาด้านอื่น ๆ ซึ่งจากรายงานข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พบว่า ด้านสุขภาพ วัยทำงานมักเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังมีพฤติกรรมทางสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ทั้งพฤติกรรมทางกายและพฤติกรรมทางจิตใจหรือที่เรียกว่า สุขภาพจิต ซึ่งพฤติกรรมสุขภาพกาย ได้แก่ ไม่ออกกำลังกาย พักผ่อนไม่เพียงพอ การสูบบุหรี่และการดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนพฤติกรรมสุขภาพจิต อาทิ ภาวะเครียดและวิตกกังวล จากรายงานของกรมสุขภาพจิต พ.ศ. 2561 ได้รายงานจำนวนการฆ่าตัวตายในประเทศไทย พบว่า กลุ่มวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20-59 ปี มีสถิติการฆ่าตัวตายสูงที่สุดถึง 3,091 ราย (กรมสุขภาพจิต, 2562)

2. รูปแบบและรายละเอียดของศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับบุคลากร พบว่า บุคลากรต้องการให้มีการให้บริการที่ครอบคลุมทุกด้าน ดังนี้ 1. ด้านการส่งเสริมและการป้องกันเกี่ยวกับสุขภาพจิต โดยให้ความรู้หรือจัดอบรมเกี่ยวกับจิตวิทยา รวมถึงอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง 2. ด้านการดูแลและการรักษา โดยให้บริการปรึกษาและบำบัดทางจิตวิทยา พบว่า การให้บริการผ่านการพิมพ์โต้ตอบ (Chat) นั้น มีทั้งบุคลากรที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวมีข้อดีในกรณีที่ผู้รับบริการไม่สะดวกพบตัว ทั้งนี้มีข้อที่พึงระวังในเรื่องการรับรู้อารมณ์ ความรู้สึก และการตีความผ่านตัวอักษรซึ่งอาจทำให้การสื่อสารคลาดเคลื่อนได้ ในช่วงเวลาการให้บริการบุคลากรส่วนใหญ่เห็นว่าควรเปิดให้บริการในวันและเวลาทำการ จนถึง 20:00 น. ทั้งนี้ อาจมีสายด่วนสำหรับให้บริการกรณีฉุกเฉินตลอด 24 ชั่วโมง นอกจากนี้ ในบริการนอกเหนือเวลาทำการ บุคลากรมีทั้งส่วนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการให้บริการผ่านโปรแกรมโต้ตอบอัตโนมัติ (Chatbot) เนื่องจากบุคลากรต้องการพูดคุยกับผู้ที่เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตโดยตรงที่เข้าใจปัญหาและความรู้สึกที่ผู้รับบริการกำลังเผชิญมากกว่าโปรแกรมโต้ตอบอัตโนมัติ

3. การรักษาความลับและสิทธิส่วนตัว พบว่า บุคลากรล้วนต้องการให้ศูนย์ให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยา มีการแบ่งสัดส่วนแยกจากกันที่ชัดเจนระหว่างส่วนที่ให้บริการสำหรับนักศึกษาและส่วนที่ให้บริการสำหรับบุคลากร ในห้องให้คำปรึกษาต้องเก็บเสียงและมีความเป็นส่วนตัว ตลอดจนต้องมีการเซ็นยินยอมในการรับบริการและรักษาความลับก่อนรับบริการ สอดคล้องกับมาตรฐานจรรยาบรรณสำหรับนักจิตวิทยาและมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของสมาคมจิตวิทยาอเมริกันในประเด็นการรักษาความลับและสิทธิส่วนบุคคล (ส่องโสม พึ่งพงศ์ และ สุณิสา คินทรักษ์, 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ค่อนข้างใหม่ จากการศึกษายังไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง จึงส่งผลให้ทีมงานวิจัยที่สามารถใช้ในการอ้างอิงที่เชื่อมโยงกับงานวิจัยได้ค่อนข้างน้อย จะเป็นการดีหากผู้วิจัยท่านอื่น ๆ มีความสนใจในประเด็นใกล้เคียงและเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ซึ่งอาจส่งผลให้ทีมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในจำนวนที่มากขึ้นและส่งผลดีต่อการส่งเสริมด้านสุขภาพจิตโดยเฉพาะการให้บริการปรึกษาทางจิตวิทยาที่แพร่หลายมากขึ้น

2. จากการใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 รูปแบบ คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และ 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ในเครื่องมือดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลในการวิเคราะห์จำนวนหนึ่ง แต่หากต้องการขยายผลเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่ครบถ้วนมากขึ้น ในครั้งหน้าอาจมีการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์แล้วเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจความคิดเห็น ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ตลอดจนอาจเกิดประเด็นที่สามารถศึกษาเพิ่มเติมใหม่ ๆ ได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านทั้งในส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มที่ได้สละเวลาส่วนตัวในการให้ข้อมูล ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการปรึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้การรับรองการยกเว้นพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัย ตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล (COE No. 053/64 และ CMUREC No. 64/132)

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2562). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2562. สืบค้นจาก <https://www.dmh-elibrary.org/items/show/189>
- คณะกรรมการบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่รุ่นที่ 6. (2516). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2516. ม.ป.ท.
- จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์. (2539). จิตวิทยาการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะมนุษยศาสตร์.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). ทุกปัญหา นักจิตวิทยานิยมได้รับฟัง: สายด่วนเยียวยาจิตใจเพื่อชาวจุฬาฯ เปิดให้บริการแล้ว. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2563, จาก <https://www.chula.ac.th/news/16128/>
- ชลนที ลิตุ. (2556). การเปรียบเทียบความเครียดและพฤติกรรมเผชิญความเครียดระหว่างพนักงานในมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งและพนักงานในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพฯ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาจิตวิทยา). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- บุรเทพ โชคนานุกูล, และนภเรณู สัจจรักษ์ วีระจิตติ. (2560). ปัจจัยความสุขในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของบุคลากรมหาวิทยาลัยต่างรุ่นอายุ. วารสารปัญญาวิวัฒน์, (9)1, 83-95.
- แป๊ะ, เจ. (2549). การให้การปรึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2560). ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง การแบ่งกลุ่มสาขาวิชาของส่วนงานวิชาการที่รับผิดชอบด้านการจัดการเรียนการสอน. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2563, จาก https://www.eqd.cmu.ac.th/curr/doc/rule_cmu/announce/Division%20of%20Academic%20Affairs%20in%20Teaching%20and%20Learning.pdf
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ศูนย์สื่อสารองค์กรและนักศึกษาเก่าสัมพันธ์. (2563). มข. แกล้งข่าวเปิดตัวโครงการ Healthy CMU ส่งเสริมบุคลากรสุขภาพดี มุ่งสู่มหาวิทยาลัยสุขภาพ. สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2564, จาก <https://www.cmu.ac.th/th/article/c9a2238e-dcd8-4c7f-8c04-ac0c24e6182b>
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สำนักงานมหาวิทยาลัย, กองบริหารงานบุคคล. (2554). คู่มือพนักงานมหาวิทยาลัย ประจำมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นจาก <https://www.cmubs.cmu.ac.th/wp-content/uploads/2022/07/คู่มือ-พนักงานมหาวิทยาลัยประจำ-มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.pdf>

วรารณ โสมะนันท์. (2561). ทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเบื้องต้นสำหรับครูประจำชั้น. วารสาร วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 8(2), 173-185.

วัชร ทรัพย์มี. (2531). การแนะแนวในโรงเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สอ้อม โสม พิงพา, และสุณิสา คินทรักษ์. (2559). หลักจรรยาบรรณสำหรับนักจิตวิทยาและมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน. สืบค้นจาก <http://thaiclinicpsy.org/new/attachments/article/490/Book001.pdf>

สุววุฒิ วงศ์ทางสวัสดิ์. (2553). การบริการด้านสุขภาพจิตทางอินเทอร์เน็ต: ลักษณะปัญหาของผู้มารับบริการ และประสบการณ์ของผู้ให้บริการผ่านโปรแกรมเอ็มเอสเอ็น (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาจิตวิทยา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สุววุฒิ วงศ์ทางสวัสดิ์. (2559). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแบบออนไลน์แนวอัตถิภาวนิยม-มนุษยนิยมต่อสุขภาวะของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีที่มีบุคลิกภาพแบบไม่มั่นคงทางอารมณ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาจิตวิทยา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สุววุฒิ วงศ์ทางสวัสดิ์, และอรุณญา ตัญคำภีร์. (2560). การส่งเสริมสุขภาวะในนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีด้วยการปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแบบออนไลน์. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 9(2), 56-72.

เสรี ใหม่จันทร์. (2556). เอกสารประกอบการเรียนการสอน กระบวนวิชา 013302 การให้การปรึกษาทางจิตวิทยา. ม.ป.ท.

โสรัช โพธิ์แก้ว. ม.ป.ป. เลือดเนื้อ หัวใจ และชีวิตของนักจิตวิทยาการปรึกษา. ม.ป.ท.

Maslow, A. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). New York: Harper & Row.

A

Authority of Ombudsman: Study Constitutional Review and Actions toward Constitutional Court

Arpasara Thepjumpnong^{1,*}

Received: July 6, 2022 Revised: November 28, 2022 Accepted: January 19, 2023

Abstract

The Ombudsman is an organization with authority to claim to the Constitutional Court for considering that any provision or any action contrary to or inconsistent with the Constitution by the rules, methods or constitutional conditions doctrine have been prescribed to be included in The Organic Act on Procedures of the Constitutional Court B.E. 2561 (2018). However, from study of the said laws, there was no found any provision on rules and procedures in part of the Ombudsman to claim to the Constitutional Court for considering on constitutional issues in both cases, resulting in there was a practical problem between the Ombudsman and the Constitutional Court. Therefore, in order to promote the Ombudsman's performance to be in harmony with the Constitutional Court and to be able to effectively filter the cases before submitting to the Constitutional Court, the criteria for such matters should be clearly established.

Keywords: ombudsman, constitutional review, constitutional court

¹ School of Law, University of the Thai Chamber of Commerce,

* Corresponding author. E-mail: arpasara_the@utcc.ac.th

อ

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน: ศึกษากรณี การเสนอเรื่องเพื่อตรวจสอบความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการกระทำ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ

อาภัสรา เทพจำนงค์^{1,*}

วันรับบทความ: July 6, 2022 วันแก้ไขบทความ: November 28, 2022 วันตอบรับบทความ: January 19, 2023

บทคัดย่อ

ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นองค์กรที่มีอำนาจเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้หลักเกณฑ์ วิธีการหรือเงื่อนไขรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้นำไปบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 แต่จากการศึกษากฎหมายดังกล่าวกลับไม่พบบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการในส่วนของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติระหว่างผู้ตรวจการแผ่นดินและศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินสอดคล้องประสานกับศาลรัฐธรรมนูญ และสามารถทำหน้าที่กลั่นกรองคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน

คำสำคัญ: ผู้ตรวจการแผ่นดิน การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ

¹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

* Corresponding author. E-mail: arpasara_the@utcc.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนั้นเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 231 (1) โดยบัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจเสนอเรื่องพร้อมความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้พิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา 213 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นั้นให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 46-48 ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขให้บุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจากการกระทำของรัฐจะต้องร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน เพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาว่าจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นควรยื่นคำร้อง ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินยื่นคำร้องพร้อมด้วยความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ แต่หากผู้ตรวจการแผ่นดินยุติคำร้องหรือไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้ถูกละเมิดสิทธิจึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

แต่อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 กลับพบว่ามิได้มีการบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามมาตรา 231 (1) เอาไว้แต่ประการใด ส่วนอำนาจในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 46 และมาตรา 48 นั้นก็ได้กำหนดกระบวนการ ขั้นตอน รูปแบบของการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของผู้ตรวจการแผ่นดินไว้มากเท่าใดนัก หากมีเพียงระยะเวลาจำกัดเท่านั้นที่กำหนดไว้ (มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง [มฟล], 2563) การขาดหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ชัดเจนดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หากมีการบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอน รูปแบบของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้มีรายละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น ก็จะทำให้กระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาลรัฐธรรมนูญของไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองสมดังเจตนารมณ์ตามที่รัฐธรรมนูญได้ตั้งไว้

หลักและมาตรการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญมีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตาม “หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ” และเพื่อให้รัฐธรรมนูญพ้นจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของผู้ปกครอง จึงต้องมีการสร้างมาตรการเพื่อนำมาใช้คุ้มครองมิให้มีการออกกฎหมายมาขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ เพราะหากไม่มีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายธรรมดาที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติแล้วก็จะทำให้กฎหมายธรรมดาที่ล่วงละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ได้ ซึ่งมีผลเท่ากับยอมให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญโดยปริยายนั่นเอง (สมยศ เชื้อไทย, 2535)

สำหรับประเทศไทยยึดหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 5 บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, น. 4) และนอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีมาตรการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยกำหนดให้มี “ศาลรัฐธรรมนูญ” เป็นองค์กรหลักขึ้นมาทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการกระทำอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญไทยประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนไม่มาก ดังนั้น เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องรับภาระเกินสมควร รัฐธรรมนูญจึงต้องกำหนดเงื่อนไขด้วยการบัญญัติช่องทางที่จำกัดในการนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญ เช่น หากเป็นกรณีของร่างกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ประธานรัฐสภาหรือนายกรัฐมนตรีมีอำนาจส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาตามมาตรา 148 หากเป็นกรณีของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญผู้ที่มีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา ได้แก่ ศาลที่ใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับคดีหรือคู่ความแห่งคดีนั้นตามมาตรา 212 และผู้ตรวจการแผ่นดินหากพบว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญจากการที่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 231 (1) ส่วนในกรณีของการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นรัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงตามมาตรา 213 แต่อย่างไรก็ดี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาขยายรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ผู้ถูกละเมิดจากการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญจะต้องยื่นเรื่องผ่านไปยังผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน หากผู้ตรวจการแผ่นดินยุติคำร้องหรือไม่ยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ประชาชนจึงจะมีสิทธิร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ดังนั้น ในกรณีนี้ถึงแม้รัฐธรรมนูญจะเปิดช่องทางให้ประชาชนมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงก็ตาม แต่เพื่อไม่ให้มีคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป จึงกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่กลั่นกรองคำร้องจากประชาชนที่จะยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญขั้นหนึ่งก่อน (สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน [สพพ], สำนักกฎหมายและคดี, 2564) ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินได้กลั่นกรองคำร้องที่เหมาะสมที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาลรัฐธรรมนูญ (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ [สนช], 2560) ด้วยเหตุนี้ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาลรัฐธรรมนูญ จึงต้องดำเนินการตามกระบวนการที่รัฐธรรมนูญ

กำหนด มิฉะนั้นแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องไว้เพื่อพิจารณา ซึ่งในบทความนี้จะศึกษาเฉพาะกรณีการนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยผ่านช่องทางผู้ตรวจการแผ่นดินเท่านั้น

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

การเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 231 (1) ได้กำหนดให้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 230 ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ การเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 231 (1) นี้ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ แต่จากการศึกษาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน กลับไม่พบรายละเอียดของบทบัญญัติเพื่อรองรับหลักเกณฑ์ตามมาตรา 231 (1) แต่ประการใด และเมื่อกลับไปพิจารณากฎหมายในส่วนของผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้แก่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ก็พบว่ามิได้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ตามมาตรา 231 (1) ไว้เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกัน คงมีแต่เพียงบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ ดังนี้ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560, 2560, น. 9-10)

“มาตรา 22 ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (1) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่งหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนหรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ
- (2) แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่าผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น
- (3) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ...”

“มาตรา 23 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 22 (1) (2) หรือ (3) ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่อง
ต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีความผิด ดังต่อไปนี้

- (1) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้เสนอเรื่องพร้อมด้วย
ความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้
ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

**ดังนั้น ในทางปฏิบัติผู้ตรวจการแผ่นดินจึงต้องนำหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินการตามอำนาจ
หน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560
มาปรับใช้ ดังนี้**

1. ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินปฏิบัติหน้าที่ อันได้แก่

- เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่งหรือ
ขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนหรือเป็น
ภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ
- แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่าผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจาก
การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่
ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น
- เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด
5 หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญและพบว่ามีความขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะต่างกับอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เดิมกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน
อาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เมื่อเห็นว่ามีความผิดที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบ
ด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นอำนาจพิเศษที่ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน (สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร [สพ], 2562) แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติไม่พบว่ามี ความแตกต่างในการปฏิบัติหน้าที่ของ
ผู้ตรวจการแผ่นดิน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ตรวจการแผ่นดินยังคงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับแสวงหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นอำนาจ
หน้าที่ที่กว้างขวาง (อดิศร ร่มสนธิ์, สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2565) ดังนั้น จึงไม่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของ
ผู้ตรวจการแผ่นดินในกรณีดังกล่าวนี้มีขอบเขตที่แคบลงในทางปฏิบัติ

2. การเสนอเรื่องของผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
ของกฎหมาย จะต้องเริ่มจากมีผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรือเกิดความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจาก
บทบัญญัติของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการจึงจะเสนอเรื่องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญ
โดยในทางปฏิบัติที่ผ่านมาผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่ใช่ผู้ริเริ่มหรือหยิบยกบทบัญญัติของกฎหมายขึ้นมาร้องต่อ
ศาลรัฐธรรมนูญเองโดยที่ไม่มีผู้เดือดร้อนเสียหายมาก่อน ทั้งนี้ เนื่องจากมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 (อดิศร พร้อมบุญ, สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2565) ที่บัญญัติให้การดำเนินการตามหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องมีความปรากฏต่อผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ว่าโดยทางใดไม่ว่าจะมีผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียนหรือไม่ก็ตาม ว่าบุคคลใดได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีกรณีที่มีการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ ให้เป็นหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะต้องแสวงหาข้อเท็จจริงหรือดำเนินการอื่นใดด้วยความรอบคอบ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น หรือปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ ต่อไปเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จัดความเหลื่อมล้ำ อำนาจประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างทัดเทียมกัน และลดภาระที่เกิดขึ้นกับประชาชนโดยไม่จำเป็น

3. ผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่รับเรื่องที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 เช่น เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำสั่งพิพากษา คำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ฯลฯ และหากปรากฏในภายหลังว่าเป็นเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้น ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินสั่งยุติเรื่อง

4. เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องว่ามีผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรือเกิดความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการปฏิบัติของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในเบื้องต้นผู้ตรวจการแผ่นดินจะพิจารณาว่าเรื่องดังกล่าวนั้นเข้าหลักเกณฑ์ตามข้อ 1-3 ที่กล่าวมาข้างต้นหรือไม่ (พิจารณาตามรูปแบบ) หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือรูปแบบที่กฎหมายกำหนดผู้ตรวจการแผ่นดินจึงจะเข้าไปพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญสมควรที่จะส่งเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยหรือไม่ (พิจารณาตามเนื้อหา) หากเห็นสมควรให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

5. จากการศึกษาแบบจำลองคำร้องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ตรวจการแผ่นดินจะทำบันทึกเป็นคำร้องเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยจะระบุสาระสำคัญ ได้แก่

- เรื่องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
- อาศัยอำนาจตามกฎหมายใดในการยื่นคำร้อง
- ข้อเท็จจริงของผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรือเกิดความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการปฏิบัติของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
- ความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินจากการพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ฯลฯ
- คำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

การเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำ (มาตรา 231 (1) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบกับ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561)

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 46-48 ได้กำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน หากผู้ตรวจการแผ่นดินยุติคำร้องหรือไม่ยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ประชาชนผู้ถูกละเมิดจึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ดังนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 46 และ 48 ได้กำหนดให้ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ได้ 2 กรณี ได้แก่ หนึ่ง กรณีที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่ไม่ใช่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และสอง กรณีที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

2. ในกรณีถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่ไม่ใช่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องจะต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ สำหรับในกรณีถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องจะต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้อันเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

3. การละเมิดสิทธิและเสรีภาพนั้นต้องเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจอรัฐ และต้องไม่ใช่กรณีดังต่อไปนี้ ทั้งนี้ เพื่อจำกัดการกระทำที่จะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาให้แคบลง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561, 2561) ได้แก่

- การกระทำของรัฐบาล (Act of Government)
- รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว
- กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอน หรือวิธีการนั้นครบถ้วน
- เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว

- การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร

- การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

4. ผู้ร้องจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาเสียก่อน โดยบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพจากการกระทำที่มีใช้เป็นผลมาจากบทบัญญัติของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะต้องยื่นคำร้องให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาภายใน 90 วันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ทราบว่าการละเมิดสิทธิและเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่แต่สำหรับกรณีบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเมื่อใดก็ได้ทราบเท่าที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นยังคงมีผลใช้บังคับและยังล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องอยู่

5. เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับคำร้อง ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยความเห็นภายใน 60 วันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายใน 10 วันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว หากผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายุติคำร้องหรือไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดเวลาไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกละเมิดจึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้

โดยบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพจากการกระทำที่มีใช้เป็นผลมาจากบทบัญญัติของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน 90 วันนับแต่ได้รับแจ้งความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินว่าไม่รับคำร้องหรือยุติเรื่อง หรือเมื่อพ้น 60 วันนับแต่วันที่ผู้ตรวจการแผ่นดินรับคำร้องของผู้ร้อง ส่วนในกรณีบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญสามารถไปยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาไม่รับคำร้อง หรือเมื่อพ้นกำหนดเวลา 60 วันนับแต่วันที่ผู้ตรวจการแผ่นดินรับคำร้องจากผู้ร้อง

5. การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจะต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใดและละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไร

6. คำร้องดังกล่าวจะต้องเป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย

ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 พบประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ ดังนี้

ปัญหาการมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ไว้ในกฎหมายลำดับรองตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 231 (1) กำหนด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 231 (1) ได้บัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ แต่จากการศึกษาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 กลับไม่พบรายละเอียดของบทบัญญัติเพื่อออกมารองรับหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 231 (1) แต่ประการใด ส่งผลให้ผู้ตรวจการแผ่นดินขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการนำเสนอเรื่องขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะ ดังนั้น ในทางปฏิบัติผู้ตรวจการแผ่นดินจึงต้องดำเนินการไปตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นบทบัญญัติในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินโดยทั่วไปมาปรับใช้ เช่น นำมาตรา 32 มาตีความปรับใช้ในทางปฏิบัติ อาทิเช่น ผู้ตรวจการแผ่นดินจะเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายได้ต่อเมื่อมีผู้เดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่านั้น โดยผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่ใช่ผู้ริเริ่มหรือหยิบยกบทบัญญัติของกฎหมายขึ้นมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเองถึงแม้จะพบว่า มีบทบัญญัติขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก็ตาม นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินฯ มิได้กำหนดว่าผู้ที่เดือดร้อนนั้นจะต้องเป็นผู้ที่เดือดร้อนเสียหายโดยตรงหรือเป็นเพียงผู้ที่เดือดร้อนเสียหายทางอ้อม จึงจะมีอำนาจร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้ และความเดือดร้อนหรือเสียหายนั้นต้องเกิดขึ้นแล้วหรือคาดว่าจะเกิดความเดือดร้อนหรือเสียหายขึ้นในอนาคตก็สามารถร้องได้แล้ว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในกระบวนการเสนอเรื่องขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญ จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 เพื่อให้มีบทบัญญัติออกมาขยายรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ตามมาตรา 231 (1) แห่งรัฐธรรมนูญ

ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 213

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 กำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน หากผู้ตรวจการแผ่นดินยุติคำร้องหรือไม่ยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ประชาชนผู้ถูกละเมิดจึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงมีดุลยพินิจในการพิจารณาว่าจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ยื่นก็ได้ แต่เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีการกำหนดถึงหลักเกณฑ์ในกรณีที่ผู้ตรวจ

การแผ่นดินพิจารณารับคำร้องและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเองไว้ (มีเพียงแต่กำหนดการจำกัดระยะเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดินจะนำเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญเอาไว้เท่านั้น) ทำให้อาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติระหว่างผู้ตรวจการแผ่นดินและศาลรัฐธรรมนูญได้ อาทิเช่น

- การไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินในการจะรับหรือไม่รับคำร้อง ซึ่งในกรณีนี้อาจทำให้เกิดประเด็นปัญหาว่าผู้ตรวจการแผ่นดินจะสามารถยื่นคำร้องที่ขาดองค์ประกอบหรือไม่ครบตามเงื่อนไขการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ เช่น ผู้ร้องไม่ได้เป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายโดยตรง แต่การกระทำตามคำร้องนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เมื่อปราศจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงอาจเป็นไปได้ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจรับคำร้องที่ขาดองค์ประกอบของการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ เป็นต้น หรือ

- ในกรณีหากผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณารับเรื่องจากผู้ร้องเพื่อเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องยื่นคำร้องเองหรือยื่นคำร้องของประชาชนผู้ยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาเลย หรือ

- หลักเกณฑ์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณากรณีของผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ กรณีนี้อาจมีปัญหในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของประชาชนผู้ยื่นคำร้องเดิมในกรณีที่ผู้ตรวจการได้รับคำร้องไว้และยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เช่น ผู้ร้องอาจยื่นคำร้องว่าการกระทำของหน่วยงานของรัฐล่วงละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของตน โดยการกระทำนั้นเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินรับคำร้องไว้ทั้งสองกรณี แต่ขั้นตอนการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินกลับยื่นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเฉพาะการกระทำเท่านั้น โดยไม่ยื่นประเด็นว่าบทบัญญัติขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญต่อศาลรัฐธรรมนูญ กรณีเช่นนี้ประชาชนผู้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินจะดำเนินการอย่างไรได้บ้าง จะร้องสอดเข้ามาในชั้นพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ หรือจะต้องยื่นคำร้องแยกต่างหากอีกคดีหนึ่งหรือในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินยื่นคำร้องขาดตกบกพร่องในสาระสำคัญบางประการที่ศาลรัฐธรรมนูญควรจะได้รับทราบเป็นข้อมูลในการพิจารณาเช่นนี้ประชาชนจะอย่างไรได้บ้าง (มฟล, 2563)

ปัญหาพื้นฐานทางกฎหมายที่รองรับการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญของผู้ตรวจการแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถเสนอเรื่องขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้ 2 ช่องทาง ได้แก่ หนึ่งช่องทางการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 231 (1) และสองช่องทางการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำตามมาตรา 213 ประกอบกับมาตรา 46-48 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มิได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอนหรือกระบวนการในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณารับคำร้องและจะเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญไว้ ทำให้การยื่นคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความไม่ชัดเจนว่าเป็นการยื่นคำร้องตามฐานของมาตราใดระหว่าง มาตรา 213 ประกอบกับมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 หรือมาตรา 231 (1)

เนื่องจากทั้งสองกรณีมีฐานการร้องมาจากประชาชนและวัตถุประสงค์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้นก็คือ กฎหมายเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาพบว่าช่องทางการเสนอเรื่องขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญโดยผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 213 และมาตรา 231 (1) มีความเกี่ยวพันกัน ดังเห็นได้จากการณีการใช้สิทธิในคดีโดยบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา 213 ประกอบกับมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 โดยหากผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยเห็นด้วยกับผู้ร้อง กล่าวคือ เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะมีผลทำให้กลายเป็นคดีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา 231 (1) นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า กรณีคดีที่บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 เป็นส่วนหนึ่งหรือถูกเคลื่อนกลืนไปกับคดีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 231 (1) เฉพาะในคดีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นด้วยกับผู้ร้องว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (สุภัทร แสงประดับ, 2562) ดังเห็นตัวอย่างได้จากแนวทางคำวินิจฉัย 4/2561 และคำวินิจฉัยที่ 17/2563

แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ฐานในการร้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 213 และมาตรา 231 (1) จะมีความเกี่ยวพันกัน แต่การยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินตามช่องทางมาตรา 231 (1) กับมาตรา 213 นั้นต้องถือว่าเป็นคนละช่องทางกัน ดังนั้น การยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นก็ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดตามแต่ละช่องทาง ตัวอย่างเช่น หากประชาชนยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา 231 (1) และผู้ตรวจการแผ่นดินยุติเรื่องไม่ทำคำร้องเสนอศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ ประชาชน ผู้ริเริ่มคดีเสนอผู้ตรวจการแผ่นดินจะนำคำร้องไปยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเลยมิได้ หากต้องการจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงก็จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 213 นั่นก็คือ ประชาชนผู้ริเริ่มจะต้องนำเรื่องเสนอเข้ามายังผู้ตรวจการแผ่นดินใหม่ตามช่องทางมาตรา 213 อีกครั้งหนึ่งก่อนและเมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินยุติเรื่องไม่นำคำร้องเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในกำหนดเวลาจึงจะนำคดีไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ กรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าจะทำให้เกิดความซ้ำซ้อนอีกทั้งทำให้เสียเวลาในการที่ประชาชนจะต้องนำเสนอเรื่องขึ้นมายังผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินต้องดำเนินการกระบวนกรซ้ำในเรื่องเดียวกันอีก ดังจะเห็นตัวอย่างจาก คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2564 หรือกรณีผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง หากเป็นการยื่นคำร้องโดยใช้ฐานตามมาตรา 213 ของรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องจะต้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิโดยตรงเท่านั้นจึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561, 2561) ซึ่งต่างจากผู้ร้องตามฐานมาตรา 231 (1) ที่มิได้กำหนดว่าผู้ร้องจะต้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิโดยตรง ดังนั้นผู้ร้องจึงอาจเป็นเพียงผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมแต่อาจมิได้เป็นผู้ที่ถูกละเมิดโดยตรง

ในกรณีดังกล่าวก็ได้ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560, 2560) ความไม่ชัดเจนดังกล่าวนี้อาจทำให้เกิดปัญหาต่อกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญได้ เช่น หากผู้ตรวจการแผ่นดินยื่นคำร้องของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญตามฐานมาตรา 213 แต่ปรากฏว่าผู้ร้องมิได้เป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิโดยตรงเป็นแต่เพียงผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบทางอ้อม และคดีผ่านเข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หากต่อมาทราบข้อเท็จจริงภายหลังว่าผู้ร้องไม่เข้าเงื่อนไขของผู้มีสิทธิยื่นคำร้องก็จะทำให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการพิจารณาที่มีมาทั้งหมดของศาลรัฐธรรมนูญได้ เพราะเนื่องจากการยื่นคำร้องไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคดีไว้พิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 กำหนด เป็นต้น

ดังนั้น การเสนอเรื่องของผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงต้องมีความชัดเจนว่าผู้ตรวจการแผ่นดินใช้อำนาจตามฐานใด และเนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 เองก็มิได้มีการกำหนดถึงกระบวนการ ขั้นตอน รูปแบบของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญไว้เป็นการเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการเสนอเรื่องตามมาตรา 213 หรือมาตรา 231 (1) จึงทำให้ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องไปนำหลักเกณฑ์ทั่วไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มาปรับใช้กับทั้งสองกรณี จึงอาจทำให้เกิดความสับสนและเข้าใจว่าช่องทางที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 213 และมาตรา 231 (1) เป็นช่องทางเดียวกันได้

แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติพบว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินจะมีการปรึกษาหารือกับทางศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติ และสำหรับการพิจารณารับคำร้องจากประชาชนตามมาตรา 213 นั้นผู้ตรวจการแผ่นดินจะยึดหลักเกณฑ์การพิจารณาเช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาเป็นสำคัญ เช่น วัตถุประสงค์เพื่อการฟ้องคดี มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะหากไม่ยึดหลักเกณฑ์และมีคดีหลุดขึ้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ อาจทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญเสียหายได้ (อดิศร ร่วมสนธิ, สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2565)

สรุปและเสนอแนะ

จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา 231 (1) หรือการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 213 แต่จากการศึกษาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 กลับพบว่ามีได้มีการบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการในส่วนของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเอาไว้อย่างชัดเจน ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติแก่ผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินสอดคล้องประสานกับศาลรัฐธรรมนูญ และสามารถทำหน้าที่กลั่นกรองคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวนี้ให้ชัดเจน โดยหลักเกณฑ์ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการ
เสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามมาตรา 231 (1) ให้ไปแก้ไข
เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561
ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดไว้ ส่วนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้ตรวจการ
แผ่นดินในการเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำตาม
มาตรา 213 นั้นควรกำหนดให้มีหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในส่วนของการดำเนินการในขั้นตอนการพิจารณาโดยผู้ตรวจ
การแผ่นดิน และกฎเกณฑ์ในส่วนของการดำเนินการในขั้นตอนการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยผู้ตรวจการ
แผ่นดิน ในการนี้ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะทำข้อตกลงร่วมกับผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ในการพิจารณา
และส่งต่อเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา ส่วนหลักเกณฑ์ในส่วนของการดำเนินการในขั้นตอนการฟ้องคดี
ต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยผู้ตรวจการแผ่นดิน ศาลรัฐธรรมนูญอาจตราเป็นข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย
กระบวนการพิจารณาคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการพิจารณา
คำร้องให้ชัดเจนมากขึ้น (มพล, 2563) การมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนจะทำให้การดำเนินงานระหว่างผู้ตรวจการ
แผ่นดินและศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความราบรื่น รวดเร็วและไม่ก่อให้เกิดความสับสนแก่ทั้งองค์กรที่ใช้อำนาจ
และประชาชนผู้ถูกละเมิดสิทธิ ส่งผลทำให้กระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาลรัฐธรรมนูญ
ของไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560. (2560). ใน *ราชกิจจานุเบกษา*: ล.134
ตอนที่ 131ก (น. 1-23). สืบค้นจาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/131/1.PDF>
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561. (2561). ใน
ราชกิจจานุเบกษา: ล.135 ตอนที่ 12ก (น.1-31). สืบค้นจาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/012/1.PDF>
- มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. (2563). *อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ
การกระทำตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 213 และพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561: รายงานการศึกษาวิจัย*. สืบค้นจาก
<http://elibrary.constitutionalcourt.or.th/research/download.php?ID=234>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ใน *ราชกิจจานุเบกษา*: ล.134 ตอนที่ 40ก (น. 1-90). สืบค้นจาก
<https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ... สืบค้นจาก <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

สมยศ เชื้อไทย. (2535). คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์.

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, สำนักกฎหมายและคดี. (2564). คำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน พุทธศักราช 2563: กรณีเกี่ยวกับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายและกรณีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สุภัทร แสงประดับ. (2562). ศาลสาระ: การใช้สิทธิในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Complaint) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 213. จดหมายข่าว สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 20(3), 5-14. สืบค้นจาก http://elibrary.constitutionalcourt.or.th/document/read.php?bibid=1460&cat=3&typ=3&file=Newsletters_115.pdf

อดิสร ร่มสนธิ. รองเลขาธิการผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน. (13 มิถุนายน 2565). สัมภาษณ์.

UTCC University of
the Thai Chamber
of Commerce

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

**ใบแจ้งความจำนงบอกรับวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**

ชื่อ-นามสกุล/ชื่อหน่วยงาน.....

ที่อยู่: เลขที่.....ตรอก/ซอย.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail.....

☐ สมาชิกรายปี จำนวน 4 ฉบับ ราคา 320 บาท

☐ ราคาปลีกเล่มละ 100 บาท

โอนเงินค่าสมาชิก/ค่าวารสาร ได้ที่ธนาคารกรุงเทพ สาขาหัวขวาง
ชื่อบัญชีมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เลขที่บัญชี 176-0-81360-8
ประเภทบัญชีออมทรัพย์

หมายเหตุ ขอให้ส่งใบแจ้งความจำนงและใบโอนเงินค่าสมาชิกที่ E-mail: hs_utccjournal@utcc.ac.th
เพื่อให้กองบรรณาธิการ จัดส่งใบเสร็จรับเงินพร้อมวารสารวิชาการเป็นลำดับต่อไป

อนึ่ง สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
เลขที่ 126/1 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงรัชดาภิเษก เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400 โทรศัพท์ 02-697-6896
หรือ E-mail: hs_utccjournal@utcc.ac.th

Research Articles

Service Quality of Café Business Affecting the Choosing Service Decision for
Supporting the Changes after COVID-19 Situation

1 **Benjarat Kaowratanumporn Chedthida Kusalasalyanon and Jutharat Pinthapataya**

Relationship between Research and Development Disclosure and Stock Return of
Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand

15 **Prapaporn Kitdamrongtam and Jakkapong Sukphan**

The Factors Influencing the Selective Watch Video Podcast Shows on the YouTube Platform of
Viewers in Bangkok

31 **Monthaya Chansamakr and Chirawut Lomprakhon**

Effect of Globalization on Income Inequality in ASEAN Countries

51 **Attasuda Lerskullawat and Thitima Puttitanun**

Factors Influencing Foreign Tourists' Loyalty in Charter Yachts in Phuket, Thailand

84 **Ratchukorn Jonvirat and Sangkae Punyasiri**

Factors Influencing the Success in Quality Assurance of Education Criteria for Performance
Excellence (EdPEX) of Rajamangala University of Technology Isan

106 **Bussaba Nakarinsakorn Phetphairin Upping Jakret Mettathamrong and Charinee Chaichana**

The Impact of the TFRS Adoption on Predictive Ability for Future Cash Flows: Evidence from Listed
Companies in Thailand

127 **Anuwat Phakdee and Sannudee Selaratana**

Influence of Crew Resource Management and Safety Culture toward Stress Management of Cabin
Crew of Scheduled Airlines

149 **Dinh Supasamut Ranee Esichalkul and Rochaporn Chansawang**

A Study of Psychological Counseling Center Model for Chiang Mai University Personnel

165 **Krittin Kasdee and Nathawat Longtong**

Academic Article

Authority of Ombudsman: Study Constitutional Review and Actions toward Constitutional Court

183 **Arpasara Thepjumong**

